

Chambre des Représentants

SESSION 1969-1970

6 JANVIER 1970

PROJET DE LOI

portant approbation de la Convention entre les Etats membres de la Communauté Economique Européenne concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, du Protocole et de la Déclaration commune, signés à Bruxelles, le 27 septembre 1968.

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le projet de loi que nous avons l'honneur de vous soumettre porte approbation de la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, signée à Bruxelles le 27 septembre 1968 par les six Etats membres des Communautés européennes.

Cette Convention trouve son origine dans l'article 220 du Traité de Rome aux termes duquel les Etats membres de la Communauté économique européenne se sont engagés à simplifier les formalités auxquelles sont subordonnées la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires.

Elle est l'œuvre d'un comité d'experts des six pays, présidé par M. A. Bulow, à l'époque Secrétaire d'Etat au Ministère fédéral de la Justice à Bonn.

La Convention est accompagnée d'un rapport établi par M. P. Jenard, Directeur au Ministère des Affaires étrangères. Ce rapport, qui a été approuvé par les experts ayant participé à l'élaboration de la Convention et par le Conseil des Communautés, est joint au présent exposé des motifs; le Gouvernement se réfère à ce rapport pour le commentaire détaillé de la Convention.

Nous nous bornerons en conséquence à dégager les lignes essentielles de la Convention et les caractéristiques qu'elle présente, comparée aux traités du même genre déjà conclus par notre pays.

Comme le souligne le rapport, les experts ont retenu le principe de l'application d'office de la Convention, en ce sens que le juge est obligé d'appliquer les dispositions de

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1969-1970

6 JANUARI 1970

WETSONTWERP

houdende goedkeuring van het Verdrag tussen de Staten leden van de Europese Economische Gemeenschap betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, van het Protocol en van de Gemeenschappelijke verklaring, ondertekend te Brussel op 27 september 1968.

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het wetsontwerp van wet dat U wordt voorgelegd houdt de goedkeuring in van het Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, ondertekend te Brussel op 27 september 1968 door de zes Lid-Staten van de Europese gemeenschappen.

Dit Verdrag heeft zijn oorsprong in artikel 220 van het Verdrag van Rome waarbij de Lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap zijn overeengekomen de formaliteiten waaraan de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen onderwerpen zijn, te vereenvoudigen.

Een comité van deskundigen van de zes landen voorgezeten door de heer A. Bulow, toenmalige staatssecretaris bij het Bondsministerie van Justitie, te Bonn, heeft dit verdrag opgemaakt.

Bij het Verdrag gaat een verslag opgesteld door de Heer P. Jenard, Directeur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit verslag, goedgekeurd door de deskundigen die het Verdrag samen hebben opgemaakt en door de Raad van de Gemeenschappen, wordt bij deze memorie van toelichting gevoegd; de Regering verwijst ernaar voor nadere commentaar op het verdrag.

Wij zullen ons bijgevolg beperken tot de bespreking van de hoofdlijnen van het Verdrag en tot de vergelijking van de karakteristieken ervan met gelijkaardige verdragen die reeds door ons land werden gesloten.

Zoals in het verslag wordt gezegd, hebben de deskundigen het beginsel van de ambtshalve toepassing van het Verdrag gesteld, zodat de rechter verplicht is de bepalingen

celle-ci alors même que les parties omettraient de les invoquer devant lui.

Au terme de ces considérations générales, signalons que la Convention comprend un Protocole additionnel qui tient compte d'aspects particuliers ainsi qu'une Déclaration commune qui traduit l'intention des six Etats d'étudier les moyens propres à éliminer les divergences d'interprétation de la Convention et à régler les conflits de compétence; les Gouvernements se déclarent prêts à examiner la possibilité d'attribuer de nouvelles compétences à la Cour de Justice des Communautés.

TITRE I.

Champ d'application.

Alors que les accords du même genre conclus jusqu'à présent par la Belgique s'appliquent en matière civile et commerciale, la présente Convention contient une série d'exceptions qui en limitent, d'une manière générale, l'application en la matière patrimoniale. Les raisons de cette restriction sont exposées dans le rapport. Il y a toutefois lieu d'observer qu'aux termes de l'article 56 les Conventions antérieures continueront à produire leurs effets dans les matières civiles et commerciales exclues du domaine de la Convention. Ainsi, par exemple, les jugements rendus en Belgique en matière d'état et de capacité pourront être reconnus et exécutés dans les autres Etats sur base des accords bilatéraux conclus par la Belgique.

Remarquons également que la Convention ne s'applique qu'à des rapports juridiques internationaux (Preamble, 4me alinéa), c'est-à-dire lorsqu'apparaît un élément d'extranéité. Celui-ci peut résulter de divers éléments. On pense en premier lieu au domicile ou à la nationalité des parties, mais d'autres circonstances peuvent donner au litige un aspect international, comme l'exécution d'un contrat à l'étranger, le lieu où un acte dommageable est commis, la situation d'un immeuble. C'est pourquoi la Convention ne définit pas ces éléments d'extranéité; elle s'en remet, en chaque cas, à l'appréciation du juge.

En tout état de cause, la Convention ne s'applique pas à un procès que l'on pourrait qualifier de purement national, sauf si la reconnaissance ou l'exécution de la décision à laquelle il a donné lieu est requise dans un autre Etat contractant.

TITRE II.

Compétence.

Comme la Convention franco-belge du 8 juillet 1899, la Convention belgo-néerlandaise du 28 mars 1925 et le Traité Benelux du 24 novembre 1961, non ratifié par le Luxembourg, la Convention contient des règles de compétence directe, c'est-à-dire qui sont applicables dans l'Etat d'origine, là où se déroule le procès initial.

Toutefois, la Convention diffère nettement de ces trois instruments internationaux en ce qu'elle substitue le critère du domicile à celui de la nationalité : pour les raisons indiquées au rapport, elle retient comme critère fondamental pour fixer la compétence le domicile du défendeur sans prendre en considération la nationalité de celui-ci.

ervan toe te passen zelfs wanneer de partijen nalaten er zich voor hem op te beroepen.

Tot slot van deze algemene beschouwingen vermelden wij dat het Verdrag daarenboven een aanvullend protocol omvat dat rekening houdt met bijzondere aspecten, alsmede een gemeenschappelijke verklaring waarbij de zes Staten zich bereid verklaren de middelen te bestuderen om de verschillen in uitlegging van het Verdrag uit de weg te ruimen, om bevoegdheidsgeschillen te regelen en om de mogelijkheid te onderzoeken te dien einde nieuwe bevoegdheden aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen toe te kennen.

TITEL I.

Toepassingsgebied.

Hoewel de gelijkaardige verdragen, totnogtoe door België gesloten, op burgerlijke en handelszaken toepasselijk zijn, bevat dit Verdrag thans een reeks uitzonderingen die de toepassing ervan in het algemeen tot het vermogensrecht beperken. De redenen van die beperking worden in het verslag uiteengezet. Nochtans dient erop gewezen te worden dat de vroegere Overeenkomsten, luidens artikel 56, verder van kracht zullen blijven in burgerlijke en handelszaken waarop de overeenkomst niet van toepassing is. Aldus zouden bijvoorbeeld de vonnissen in zake staat en bekwaamheid in België gewezen, kunnen worden erkend en tenuitvoergelegd in de andere Staten op grond van bilaterale akkoorden door België gesloten.

Ook merken we op dat de Overeenkomst slechts van toepassing is in internationaal juridisch verband (Preamble, 4° lid) d.w.z. wanneer een buitenlands element voorkomt. Het internationaal karakter van een geding kan uit verschillende elementen voortvloeien. Hierbij denkt men eerst aan de woonplaats of aan de nationaliteit van de partijen, maar andere omstandigheden kunnen het geding een internationaal aspect geven als de uitvoering van een kontrakt in het buitenland, de plaats waar de schadelijke daad is gesteld, de ligging van een onroerend goed. Daarom bepaalt de Overeenkomsten niet nader de buitenlandse elementen van het geschil, ze laat de rechter vrij daarover oordelen.

In ieder geval is de Overeenkomst niet van toepassing op een geding dat men als louter nationaal zou kunnen beschouwen, behalve indien de erkenning en de uitvoering van het vonnis waartoe het heeft geleid, verlangd wordt in een andere verdragsluitende Staat.

TITEL II.

Bevoegdheid.

Net zoals de Frans-Belgische Overeenkomst van 8 juli 1899, de Belgisch-Nederlandsche Overeenkomst van 28 maart 1925 en het Beneluxverdrag van 24 november 1961, dat door Luxemburg niet is bekrachtigd, houdt de Overeenkomst regels van directe bevoegdheid in d.w.z. die toepasselijk zijn in de Staat van herkomst waar het eerste geding wordt gevoerd.

De Overeenkomst wijkt echter gevoelig van die drie vermelde verdragen af, wat het domicilie criterium betreft dat vervangen wordt door het criterium van de nationaliteit. Om redenen die in het verslag zijn uiteengezet, stelt het als basis-criterium voor de vaststelling van de bevoegdheid de woonplaats van de verweerder, ongeacht diens nationaliteit.

Les principes directeurs du Titre sur la compétence sont les suivants :

1. Toute personne, quelle que soit sa nationalité, qui est domiciliée dans un Etat contractant doit, à moins que la Convention n'en dispose autrement, être citée devant les tribunaux de cet Etat (article 2);
2. Toute personne, quelle que soit sa nationalité, domiciliée sur le territoire d'un Etat contractant, ne peut être atraite devant les tribunaux d'un autre Etat contractant que dans les cas où la Convention le permet (article 3);
3. Si le défendeur est domicilié hors de la Communauté, il peut être cité dans un Etat contractant conformément aux règles de compétence qui sont en vigueur dans cet Etat (article 4).

Le deuxième principe tient compte des points de rattachement autres que le domicile du défendeur, qui peuvent exister entre le litige et le tribunal appelé à en connaître.

A cet égard, la Convention contient :

a) Des règles spéciales et complémentaires de compétence : spéciales, en ce qu'elles désignent directement le tribunal compétent, et complémentaires, en ce qu'elles donnent un choix au demandeur qui pourra porter le litige, soit devant les tribunaux de l'Etat du domicile du défendeur, soit devant le tribunal auquel une compétence spéciale est attribuée par la Convention.

Ces règles figurent à l'article 5 (forum solutionis, for du domicile ou de la résidence du créancier d'aliments, forum delicti commissi, for de la situation de la succursale pour ses activités) et à l'article 6 (pluralité de défendeurs, demandes en garantie ou en intervention et demandes reconventionnelles);

b) Des règles impératives de compétence qui concernent la matière des assurances (articles 7 à 12) et celle des ventes et prêts à tempérament (articles 13 à 15); elles sont dictées, comme dans les législations nationales (v. articles 43bis et 43 ter de la loi du 25 mars 1876), par des raisons d'ordre social. Elles sont impératives car les parties ne peuvent y déroger avant la naissance du litige;

c) Des règles de compétence exclusives (article 16) : dans certaines matières le litige devra nécessairement être porté devant les tribunaux d'un Etat déterminé (droits réels immobiliers et baux à loyer, validité, nullité ou dissolution des sociétés, validité des inscriptions sur les brevets, marques, dessins et modèles, contestations sur l'exécution des jugements). L'inobservation de ces règles entraîne le refus de la reconnaissance et de l'exécution;

d) Des règles relatives à la prorogation conventionnelle ou tacite de compétence (articles 17 et 18).

Comme il a été dit au début du présent exposé, les articles 19 et 20 prévoient expressément que le juge de l'Etat d'origine doit contrôler sa compétence d'office.

C'est ainsi que :

1°) Le juge doit se déclarer d'office incompétent si la convention confère une compétence exclusive aux juridictions d'un autre Etat contractant (article 19);

2°) en cas de défaut d'un défendeur domicilié dans un autre Etat contractant, le juge doit se déclarer d'office incompétent si sa compétence n'est pas fondée selon la

De hoofdprincipes van de Titel over de bevoegdheid zijn de volgende :

1. Onverminderd anders luidende bepalingen van de Overeenkomst worden zij die woonplaats hebben in een verdragsluitende Staat ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die Staat (artikel 2).

2. Ongeacht hun nationaliteit kunnen zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende Staat niet worden opgeroepen voor de gerechten van een andere verdragsluitende Staat dan in de door de Overeenkomst voorziene gevallen (artikel 3).

3. Indien de verweerder buiten de Gemeenschap woonplaats heeft, kan hij in een verdragsluitende Staat opgeroepen worden overeenkomstig de bevoegdheidsregels die in die Staat van kracht zijn (artikel 4).

Het tweede principe houdt rekening met de andere aanknopingspunten dan dat van de woonplaats van de verweerder die kunnen bestaan tussen het geschil en het gerecht dat bevoegd is om ervan kennis te hebben.

In dat verband bevat het Verdrag :

a) Bijzondere en aanvullende bevoegdheidsregels : bijzonder omdat ze rechtstreeks het bevoegde gerecht aanduiden; aanvullend omdat ze de verzoeker de keuze laten het geschil te brengen voor de gerechten van de Staat van de woonplaats van de verweerder of voor het gerecht met door het Verdrag toegekende bijzondere bevoegdheid.

Die regels staan vermeld onder artikel 5 (forum solutionis, forum van de woon- of verblijfplaats van de onderhoudsgerechtigde, forum delicti commissi, forum van de vestiging van een filiaal voor haar werkzaamheden) en onder artikel 6 (het bestaan van meer dan een verweerder, eisen in vrijwaring, tot voeging en tussenkomst en tegenvorderingen).

b) Bevoegdheidsregels van dwingende aard betreffende verzekeringen (art. 7 tot 12), koop en verkoop en lening op afbetaling (art. 13 tot 15); ze kwamen tot stand zoals in de nationale wetgevingen (zie art. 43bis en 43ter van de wet van 25 maart 1876) om sociale redenen. Ze zijn van dwingende aard want de partijen kunnen er niet van afwijken voordat het geschil ontstaat.

c) Exclusieve bevoegdheidsregels (art. 16) : in bepaalde gevallen (onroerende zakelijke rechten en huur, geldigheid, nietigheid of opheffing van vennootschappen, geldigheid van inschrijvingen in de openbare registers, inschrijving of geldigheid van octrooien, merken, tekeningen en modellen, geschillen nopens tenuitvoerlegging van vonnissen), moet het geschil noodzakelijk voor de gerechten van een bepaalde Staat worden gebracht. Niet-inachtneming ervan zou weigering van erkenning en tenuitvoerlegging meebrengen.

d) Regels betreffende de overeenkomst tot aanwijzing of betreffende de stilzwijgende aanwijzing van bevoegdheid (art. 17 en 18).

Zoals aan het begin van deze uiteenzetting is gezegd schrijven de artikelen 19 en 20 uitdrukkelijk de rechter van de Staat van oorsprong voor, zijn bevoegdheid ambtshalve te toetsen.

Derhalve moet de rechter :

1°) zich ambtshalve onbevoegd verklaren indien het Verdrag een exclusieve bevoegdheid toekent aan gerechten van een andere verdragsluitende Staat (art. 19);

2°) zich ambtshalve onbevoegd verklaren in geval een verweerder die zijn woonplaats in een andere verdragsluitende Staat heeft, niet verschijnt, indien zijn bevoegdheid

Convention et surseoir à statuer s'il n'est pas établi que le défendeur a été mis à même de se défendre (article 20).

Les dispositions sur la litispendance et la connexité (articles 21 à 23) tendent à résoudre les conflits de compétence et à éviter les contrariétés de décisions.

Le Titre II se termine par une disposition (article 24) permettant au demandeur de recourir à tout juge compétent pour prononcer des mesures provisoires ou conservatoires.

TITRE III.

Reconnaissance et exécution

A. Remarques d'ordre général.

La Convention traduit, en son Titre III, la volonté de faciliter la reconnaissance et l'exécution des décisions. Cette volonté se manifeste par la réduction du nombre des cas dans lesquels la reconnaissance ou l'exécution peuvent être refusées ainsi que par la simplification et l'unification de la procédure d'exequatur.

Le Titre III n'est pas applicable aux décisions rendues en des matières exclues du champ d'application de la Convention (état, capacité, etc...), mais, par contre, il l'est à toute décision, quelle que soit son appellation (jugement, ordonnance, arrêt), rendue par une juridiction d'un Etat contractant, et ce, sans égard à la nationalité des parties ni à leur domicile.

B. Reconnaissance.

La reconnaissance doit avoir pour effet d'attribuer aux décisions, dans l'Etat requis, l'autorité et l'efficacité dont elles jouissent dans l'Etat où elles ont été rendues.

En vertu de l'article 26 :

a) les décisions sont reconnues de plein droit; la Convention établit donc une présomption favorable à la reconnaissance;

b) en cas de contestation, si la reconnaissance est invoquée à titre principal, il peut être fait application de la procédure d'exequatur prévue par la Convention;

c) si la reconnaissance est invoquée à titre incident, c'est-à-dire comme exception de chose jugée au cours d'un autre procès, le juge saisi de la demande principale est compétent pour se prononcer sur la reconnaissance.

La deuxième règle concerne l'hypothèse où la reconnaissance est invoquée indépendamment de tout procès et sans qu'il y ait lieu à exécution forcée. En vertu de la Convention, la partie qui invoque la reconnaissance peut s'adresser aux tribunaux et recourir à la procédure simplifiée qui est organisée pour l'exequatur. Ce système présente de l'intérêt pour les pays qui, comme la Belgique, ne connaissent pas les actions en opposabilité ou en inopposabilité, lesquelles ont pour objet de faire constater, indépendamment de toute procédure d'exequatur, l'une la régularité et l'autre l'irrégularité de la décision étrangère (Répertoire Dalloz — v. jugement étranger — n°s 244 à 247).

Les causes de refus de reconnaissance sont : la contrariété de l'ordre public, la violation des droits de la défense, la contrariété des décisions, la méconnaissance par le juge de l'Etat d'origine d'une règle de droit international privé

niet op het Verdrag berust, en de uitspraak aanhouden indien niet is vastgesteld dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld zich te verdedigen (art. 20).

De bepalingen omtrent aanhangigheid en samenhang (art. 21 tot 23) strekken ertoe bevoegdheidsconflicten te regelen en strijdigheid tussen de beslissingen te voorkomen.

Titel II eindigt met een bepaling (art. 24) waarbij de verzoeker gemachtigd wordt zich te wenden tot de rechter die bevoegd is om voorlopige of bewarende maatregelen te bevelen.

TITEL III.

Erkenning en tenuitvoerlegging.

A. Algemene opmerking.

De overeenkomst doet in Titel II blijken van het verlangen om de erkenning en de tenuitvoerlegging van de beslissingen te vergemakkelijken. Dat verlangen komt tot uiting in de vermindering van het aantal gevallen waarin erkenning of tenuitvoerlegging kan worden geweigerd; alsmede in de vereenvoudiging en de gelijkmaking van de procedure van uitvoerbaarverklaring.

Titel III is niet van toepassing op de vonnissen gewezen met betrekking tot van het toepassingsgebied van dit verdrag uitgesloten onderwerpen (staat, bevoegdheid van personen, enz.) maar wel op alle beslissingen hoegenaamd (vonnissen, bevelschrift, arrest) uitgesproken door een rechtbank van een verdragsluitende Staat en ongeacht de nationaliteit van de partijen noch hun woonplaats.

B. Erkenning.

Door de erkenning verkrijgen de beslissingen in de aangezochte Staat het gezag en de doeltreffendheid die ze in het land waar ze zijn gewezen, genieten.

Krachtens artikel 26 :

a) worden de beslissingen van rechtswege erkend : het Verdrag geeft dus een rechtsvermoeden weer ten gunste van erkenning;

b) kan, ingeval van betwisting, de exequaturprocedure in dit Verdrag bedoeld, worden toegepast, indien de erkenning ten principale wordt gevraagd;

c) is de rechter bij wie de vordering ten principale is voorgelegd, bevoegd om uitspraak te doen nopens de erkenning, indien ze incidenteel wordt ingeroepen d.w.z. als exceptie van gewijsde tijdens een ander geding.

De tweede regel betreft het geval waarin de erkenning wordt ingeroepen, buiten elk geding en zonder dat er tot gedwongen uitvoering aanleiding is. Krachtens het Verdrag, kan de partij die de erkenning inroep, zich richten tot de rechtbanken en gebruik maken van de vereenvoudigde procedure die voor de uitvoerbaarverklaring ingesteld is. Dat systeem heeft belang voor de landen, zoals België, die de rechtsvorderingen en « opposabilité » of en « inopposabilité » niet kennen waarbij de ene de regelmatigheid en de andere de onregelmatigheid van de buitenlandse beslissing vaststelt, afgezien van ieder exequaturprocedure. (Réper. Dalloz v. jugement étranger, 224 tot 247).

De redenen van weigering van erkenning zijn : strijdigheid met de openbare orde, niet inachtneming van de rechten van de verdediging, tegenstrijdigheid van de beslissingen, schending door de rechter van de Staat van herkomst

de l'Etat requis pour trancher une question préalable relative à l'état, la capacité, etc., ou l'inobservation d'une règle de compétence impérative ou exclusive (assurances, ventes et prêts à tempérament, compétences exclusives — articles 8 à 16).

Deux conditions de reconnaissance qui figurent dans certains traités n'ont pas été retenues : d'une part, il n'est pas nécessaire que la décision étrangère ait acquis force de chose jugée et, d'autre part, la compétence du juge de l'Etat d'origine ne doit plus être contrôlée, sauf s'il s'agit de décisions rendues en des matières pour lesquelles la Convention prévoit des règles de compétence impératives ou exclusives.

C. Exécution.

Pour pouvoir être mises à exécution dans l'Etat requis, les décisions doivent être exécutoires dans l'Etat d'origine et réunir les conditions nécessaires à leur reconnaissance (article 4, alinéa 2). La revision du fond est exclue.

La Convention simplifie et unifie dans les six pays la procédure d'exequatur (articles 31 à 41) qui est accordé sur requête sans que la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie soit entendue : cette partie a cependant le droit de faire ultérieurement opposition. Cette simplification de la procédure s'inspire du Code judiciaire (articles 1025 à 1034).

En outre, la Convention :

a) permet au juge saisi de la demande d'exequatur de n'accorder qu'un exequatur partiel lorsque l'exequatur ne peut être accordé pour le tout (article 42, v. article 14 du Traité Benelux et article 11 de la Convention germano-belge);

b) autorise l'exécution d'une décision étrangère condamnant à une astreinte si son montant a été définitivement fixé dans l'Etat d'origine (article 43, v. également article 14 du Traité Benelux);

c) dispose que la partie admise à l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine en bénéficie automatiquement dans l'Etat requis, mais uniquement en ce qui concerne la procédure tendant à l'octroi de la formule exécutoire (article 44);

d) dispense de la caution judicatum solvi une personne qui demande l'exécution dans un Etat contractant d'une décision rendue dans un autre Etat contractant (article 45);

e) énumère les documents à produire par la partie qui invoque la reconnaissance ou qui demande l'exequatur; ces documents ne doivent pas être légalisés (articles 46 à 49).

TITRE IV.

Actes authentiques et transactions judiciaires.

La Convention, comme de nombreux traités d'exécution, prévoit l'exécution des actes authentiques et des transactions judiciaires.

Pour être revêtus de la formule exécutoire dans l'Etat requis, les actes authentiques doivent être exécutoires dans l'Etat d'origine, réunir dans cet Etat les conditions néces-

van een regel van internationaal privaatrecht van de aangezochte Staat om een voorafgaande vraag te beslechten betreffende de staat, de bevoegdheid, enz., of de niet-naleving van een regel van dwingende of uitsluitende bevoegdheid (verzekering, verkoop en lening op afbetaling, exclusieve bevoegdheden — art. 8 tot 16).

Twee in bepaalde verdragen voorkomende voorwaarden werden niet in aanmerking genomen : enerzijds is het niet nodig dat de buitenlandse beslissing kracht van gewijsde heeft en anderzijds moet de bevoegdheid van de rechter van de Staat van herkomst niet meer gecontroleerd worden, tenzij ingeval van beslissingen in zaken waarvoor het Verdrag regels van dwingende of uitsluitende bevoegdheid bepaalt.

C. Tenuitvoerlegging.

Om in de aangezochte Staat ten uitvoer te kunnen worden gelegd, moeten de beslissingen in de Staat van herkomst uitvoerbaar zijn en in de voorwaarden verkeren om erkend te worden (lid 2 van art. 34). Herziening ten gronde is uitgesloten.

Het Verdrag vereenvoudigt en brengt eenheid in de exequaturprocedure in de zes landen (art. 31 tot 41) : dat exequatur wordt verleend op verzoekschrift, zonder dat de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt aangevraagd, wordt gehoord; die partij heeft echter het recht later verzet te doen. Die vereenvoudiging van de procedure is ingegeven door het Gerechtelijk Wetboek (art. 1025 tot 1034).

Bovendien :

a) laat het Verdrag de rechter die uitspraak moet doen over de vordering toe voor de tenuitvoerlegging slechts een gedeeltelijk exequatur toe te staan wanneer het niet voor het geheel kan worden toegestaan (art. 42, en art. 14 van het Benelux-verdrag en art. 11 van de Duits-Belgische overeenkomst);

b) kan het Verdrag de tenuitvoerlegging toestaan van een buitenlandse beslissing die veroordeling tot een dwangsom inhoudt, indien het bedrag ervan door de Staat van herkomst definitief is bepaald (art. 43, zie eveneens art. 14 van het Benelux-verdrag);

c) bepaalt het verdrag dat de partij die in het land van herkomst vergunning had verkregen tot kosteloze rechtsbijstand, er automatisch van geniet in de aangezochte Staat, maar enkel voor wat de procedure betreft tot verlenging van het bevel tot tenuitvoerlegging (art. 44);

d) stelt het Verdrag de persoon die in een verdragsluitende Staat de tenuitvoerlegging vraagt van een in een andere verdragsluitende Staat gegeven beslissing, vrij van de cautio judicatum solvi (art. 45);

e) somt het Verdrag de documenten op die de partij moet overleggen wanneer ze de erkenning inroept of om de uitvoerbaarverklaring verzoekt; de documenten moeten niet gelegaliseerd worden (art. 46 tot 49).

TITEL IV.

Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen.

Zoals verschillende uitvoeringsverdragen, bepaald dit Verdrag de tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen.

Om te worden voorzien van het verlot tot tenuitvoerlegging in de aangezochte Staat, moeten de authentieke akten uitvoerbaar zijn in de Staat van herkomst, in die

saïres à leur authenticité et leur exécution ne peut être contraire à l'ordre public de l'Etat requis (article 50).

Les transactions judiciaires (article 51) sont soumises au même régime que les actes authentiques. Il a été jugé nécessaire de les mentionner étant donné qu'en droit allemand et en droit néerlandais, les transactions conclues au cours d'un procès devant un tribunal sont exécutoires de plein droit.

TITRE V.

Dispositions générales.

Il était important de déterminer le domicile qui constitue le pivot des règles de compétence. Le comité a considéré, à cet égard, que la désignation de la loi applicable serait suffisante. Cette solution est consacrée par l'article 52.

Le juge d'un Etat contractant, qui doit établir qu'une personne est domiciliée sur le territoire de cet Etat, fait application de sa loi nationale. Si, d'après cette loi, la personne a son domicile sur le territoire de cet Etat, cette constatation suffit et le juge n'a pas à se préoccuper de savoir s'il existe éventuellement un second domicile à l'étranger.

Le juge qui doit établir que le défendeur est domicilié sur le territoire d'un autre Etat contractant fait application, pour déterminer ce domicile, de la loi de cet Etat.

Enfin, l'article 52 contient une règle spéciale pour déterminer le domicile d'une personne, telle que le mineur, par exemple, dont le domicile dépend de celui d'une autre personne.

En son article 53, la Convention assimile au domicile le siège des sociétés. Toutefois, la qualification du siège se fera selon les règles du droit international privé du juge saisi. Il n'a pas été possible de qualifier autrement la notion de siège (notamment par une référence à l'article 52), en raison, d'une part, des conceptions divergentes qui régissent cette matière dans les Etats membres de la Communauté et, d'autre part, des travaux actuellement en cours à la C. E. E. concernant les sociétés.

TITRE VI.

Dispositions transitoires.

Le Titre VI, en son article 54, concerne l'application de la Convention dans le temps. En principe, celle-ci ne rétroagit pas.

Dans toute sa rigueur, ce principe aurait toutefois retardé la mise en œuvre des dispositions de la Convention qui simplifient la procédure d'exécution. C'est pourquoi il comporte une exception. Les décisions judiciaires rendues après la date d'entrée en vigueur de la Convention, mais à la suite d'actions intentées avant cette date, seront reconnues et exécutées conformément au Titre III; la compétence du juge de l'Etat d'origine pourra toutefois être vérifiée. La reconnaissance et l'exécution seront accordées si cette compétence coïncide avec une règle de compétence prévue par la Convention ou résulte d'une Convention multilatérale ou bilatérale en vigueur entre l'Etat d'origine et l'Etat requis. Ainsi, la procédure d'exécution instituée par la Convention sera applicable à toutes les décisions rendues après

l'Etat voldoen de voorwaarden vereist voor hun authenticiteit en hun tenuitvoerlegging mag niet strijdig zijn met de openbare orde van de aangezochte Staat (art. 50).

Gerechtelijke schikkingen (art. 51) zijn onderworpen aan hetzelfde regime als de authentieke akten. Het werd nodig bevonden ze te vermelden daar in het Duitse en in het Nederlandse recht schikkingen tijdens een geding voor de rechtbank van rechtswege uitvoerbaar zijn.

TITEL V.

Algemene bepalingen.

Het was belangrijk de woonplaats te bepalen waarrond alle regels van bevoegdheid draaien. In dat opzicht heeft het comité geoordeeld dat de aanhaling van de toepasselijke wet voldoende zou zijn. Die oplossing wordt gehuldigd in artikel 52.

De rechter van een verdragsluitende Staat die de woonplaats van een persoon op het grondgebied van die Staat moet vaststellen, past zijn nationale wet toe. Indien, volgens die wet, de woonplaats van die persoon op het grondgebied van die Staat is gevestigd, volstaat die vaststelling en de rechter heeft zich geen zorgen te maken om te weten of er eventueel een andere woonplaats is in het buitenland.

De rechter die de woonplaats van verweerder op het grondgebied van een andere verdragsluitende Staat moet vaststellen, past de wet van die Staat toe om die woonplaats vast te stellen.

Tenslotte houdt artikel 52 een speciale regel in, om de woonplaats vast te stellen van een persoon, zoals een minderjarige bijvoorbeeld, waarvan de woonplaats afhangt van die van een ander persoon.

In artikel 53 heeft het Verdrag de plaats van vestiging van een vennootschap gelijkgesteld met de woonplaats. De plaats van vestiging wordt echter vastgesteld volgens de regels van het internationaal privaatrecht van de rechter die met de zaak belast is. Het was niet mogelijk het begrip « plaats van vestiging » anders vast te stellen (namelijk door een verwijzing naar art. 52), enerzijds wegens uiteenlopende opvattingen die terzake gelden in de Lid-Staten van de Gemeenschap, en anderzijds wegens de in de E. E. G. thans aan gang zijnde werkzaamheden betreffende de vennootschappen.

TITEL VI.

Overgangsbepalingen.

Artikel 54 van titel VI betreft de toepassing van het Verdrag in de tijd. In beginsel heeft het geen terugwerkende kracht.

Was dat principe strikt nageleefd, dan had het echter de inwerkingtreding van de bepalingen van het Verdrag die de exequaturprocedure vereenvoudigen vertraagd. Daarom houdt het een uitzondering in. Gerechtelijke beslissingen na de inwerkingtreding van het Verdrag uitgesproken, maar als gevolg van vorderingen voor die inwerkingtreding ingesteld, worden erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig titel III. De bevoegdheid van de rechter van de Staat van herkomst kan evenwel worden onderzocht. De erkenning en de tenuitvoerlegging zullen toegestaan worden indien die bevoegdheid overeenstemt met een door het Verdrag bepaalde bevoegdheidsregel of indien ze voortvloeit uit een multilaterale of bilaterale Overeenkomst tussen de Staat van herkomst en de aangezochte Staat. Op die wijze zal

l'entrée en vigueur de la Convention, sans préjudice pour la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie.

TITRE VII.

Relations avec d'autres Conventions

De plus en plus, les conflits de Conventions s'ajoutent aux conflits de lois. Aussi, un titre entier de la Convention est-il consacré au règlement des relations entre celle-ci et d'autres accords internationaux relatifs à la compétence judiciaire, à la reconnaissance et à l'exécution des jugements.

Les articles 55 et 56 concernent les relations entre la Convention et les accords bilatéraux qui lient déjà les Etats membres de la C. E. E.

En principe, la Convention remplace ces accords dont la liste figure à l'article 55. Toutefois, ils continueront à produire leurs effets :

a) pour le contrôle de la compétence du juge d'origine lorsqu'il s'agira de décisions judiciaires rendues après la date d'entrée en vigueur de la Convention, mais à la suite d'actions intentées avant cette date (articles 54, alinéa 2);

b) pour la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution de décisions, en des matières auxquelles la Convention n'est pas applicable (état, capacité, etc..., article 56, alinéa 1er);

c) pour la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires rendues avant l'entrée en vigueur de la Convention (article 56, alinéa 2).

L'article 57 contient une disposition habituelle qui réserve les accords conclus ou à conclure en des matières spéciales; il existe actuellement une quinzaine d'accord contenant des dispositions sur la compétence, la reconnaissance et l'exécution.

L'article 58 concerne la Convention franco-suisse du 15 juin 1869 qui est la seule convention à règles directes conclues entre un Etat membre des Communautés et un Etat tiers.

L'article 59 règle une hypothèse assez spéciale qui a été mise en évidence par les Etats non membres des Communautés lors de la Session Extraordinaire de la Conférence de La Haye de droit international privé tenue en 1966.

En vertu de l'article 4 de la Convention, les règles de compétence en vigueur dans chacun des six Etats, y compris celles qui sont généralement qualifiées d'exorbitantes, (1) peuvent être invoquées contre un défendeur domicilié hors de la Communauté.

Ainsi, selon l'article 14 du Code civil, un Français, et, en vertu de la Convention, toute personne domiciliée en France peuvent attirer devant les tribunaux français un défendeur domicilié en dehors de la Communauté. Le jugement rendu par ce tribunal sera reconnu et exécuté dans les autres Etats membres de la Communauté. L'article 59 atténue cependant les effets de tels jugements : il autorise un Etat contractant à s'engager envers un Etat tiers, aux termes d'un traité sur la reconnaissance et l'exécution des jugements, à ne pas reconnaître et à ne pas exécuter les jugements rendus dans un autre Etat contractant sur la seule base d'une règle de compétence exorbitante, lorsque

de exequaturprocedure door het Verdrag ingesteld toepas- selijk zijn op alle beslissingen die na de inwerkingtreding van de Overeenkomst uitgesproken worden, zonder schade aan de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt vervolgd.

TITEL VII.

Verhouding tot andere verdragen.

Naast conflicten van wetten komen meer en meer conflicten van verdragen voor. Daarom is een titel van het Verdrag volledig gewijd aan de regeling van de verhouding tussen bedoeld Verdrag en de andere internationale overeenkomsten betreffende de gerechtelijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van de beslissingen.

De artikelen 55 en 56 betreffen de verhoudingen tussen het Verdrag en bilaterale overeenkomsten die de Lid-Staten van de E. E. G. reeds binden.

In principe, vervangt het Verdrag de akkoorden waarvan de lijst in artikel 55 voorkomt. Die akkoorden hebben echter voorts uitwerking :

a) voor de controle van de bevoegdheid van de rechter van de Staat van herkomst wanneer het over gerechtelijke beslissingen gaat gewezen na de inwerkingtreding van het Verdrag maar als gevolg van rechtsvorderingen voor die inwerkingtreding ingesteld (2° lid van artikel 54);

b) voor de gerechtelijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in zaken waarop het Verdrag niet van toepassing is (staat, bevoegdheid, enz. eerste lid van art. 56);

c) voor de erkenning en de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissingen gewezen voor de inwerkingtreding van het Verdrag (2^e lid van art. 56).

Artikel 57 bevat een bepaling die zoals naar gewoonte bijzondere zaken voorbehoudt voor gesloten of te sluiten verdragen; thans zijn er een vijftiental verdragen houdende bepalingen over de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging.

Artikel 58 betreft het Frans-Zwitsers verdrag van 15 juni 1869, het enige verdrag met rechtstreekse regelen gesloten tussen een Lid-Staat van de Europese gemeenschap en een derde Staat.

Artikel 59 regelt een nogal bijzonder geval waarop de Staten die niet tot de E. E. G. behoren, de aandacht hebben gevestigd tijdens de buitengewone vergadering van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht in 1966.

Krachtens artikel 4 van het Verdrag kunnen de bevoegdheidsregelen die in elk der zes Staten gelden alsmede de regelen die gewoonlijk als « exorbitant » worden beschouwd (1) ingeroepen worden tegen een verweerder die buiten de gemeenschap woont.

Krachten artikel 14 van het Burgerlijk Wetboek kunnen aldus een Franse onderdaan en, luidens het Verdrag, iedere in Frankrijk wonende persoon, bijvoorbeeld een buiten de gemeenschap wonende verweerder, voor de Franse rechtbanken dagen. De door die rechtbank gewezen beslissing zal in de andere lid-staten van de Gemeenschap erkend en ten uitvoer gelegd worden. Artikel 59 verzacht nochtans de uitwerking van zodanige beslissingen : het machtigt een verdragsluitende Staat zich jegens een derde Staat te verbinden. krachtens een verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, de beslissingen gewezen in een andere ondertekende Staat niet te erkennen

(1) Ces règles sont énumérées à l'article 3.2. de la Convention.

(1) Die regels worden opgegeven in artikel 3, tweede lid, van het Verdrag.

le défendeur a sa résidence habituelle sur le territoire de l'Etat tiers.

Cette disposition est importante car elle ouvre, en la matière, la voie à un règlement des relations entre les Etats membres des Communautés et d'autres Etats, notamment ceux qui seront parties à la Convention de La Haye du 15 mars 1969 sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers et au Protocole relatif au règlement des compétences exorbitantes qui complète cette Convention.

TITRE VIII.

Dispositions finales.

En vertu de l'article 62, la Convention n'entrera en vigueur qu'après avoir été ratifiée par les six Etats.

L'article 63 concerne le cas où un Etat tiers devient membre de la Communauté.

Cet article 63 souligne que les négociations avec l'Etat tiers seront menées sur la base de la Convention et il consacre, à cet égard, d'une manière expresse, la volonté commune des six Etats. En outre, il implique qu'à l'occasion de ces négociations la Convention ne sera pas remise en discussion entre les Six et que, dans l'accord à conclure avec l'Etat tiers, il ne sera pas porté atteinte à l'économie de la Convention, l'accord ne devant avoir pour objet que les adaptations indispensables pour permettre à l'Etat tiers de devenir partie à la Convention.

PROTOCOLE ET DECLARATION COMMUNE.

Le Protocole contient certaines clauses spéciales, soit à certains pays, soit à certaines matières.

En son article 1, il tient compte, comme le Traité Benelux, de la situation du Luxembourg qui craint, par l'adoption du forum solutionis (article 5) et des règles relatives au for contractuel (article 17), et étant donné la nature des relations économiques entre le Grand-Duché de Luxembourg et la Belgique, que les litiges nés de relations contractuelles soient en général portés devant les tribunaux belges.

En son article II, le Protocole répond à une préoccupation des Pays-Bas quant à l'application de la Convention aux jugements rendus en matière civile par des juridictions répressives. La solution retenue, inspirée également du Traité Benelux, permet à une personne domiciliée dans un Etat contractant, poursuivie pour une infraction involontaire, de se faire défendre devant les tribunaux répressifs de ce dernier Etat, sans devoir comparaître personnellement.

L'article III, qui a aussi son origine dans le Traité Benelux, supprime la perception de droit proportionnel dans l'Etat requis.

L'article IV instaure un nouveau mode de transmission des actes judiciaires à l'étranger (communications directes entre huissiers de justice).

L'article V concerne les demandes en garantie, inconcuses, en tant que telles, en droit allemand.

L'article VI prévoit qu'en cas de modification des lois ou des autorités judiciaires nationales mentionnées dans la Convention, le Secrétariat du Conseil de Communauté en sera informé. Les modifications que le Code judiciaire apporte aux articles 52, 52bis et 53 de la loi du 25 mars 1876

of ten uitvoer te leggen, op grond alleen van een regel van « exorbitante » bevoegdheid, wanneer de gewone woonplaats van de verweerder op het grondgebied van de derde Staat is gevestigd.

Die bepaling is belangrijk, want ze opent op dat stuk de weg voor een regeling van de betrekkingen tussen de E. E. G.-Lid-Staten en andere landen, namelijk met hen die aangesloten zijn bij het Verdrag van Den Haag van 15 maart 1969 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen en bij het Protocol betreffende de regeling van « exorbitante » bevoegdheden dat dit Verdrag aanvult.

TITEL VIII.

Slotbepalingen.

Krachtens artikel 62, treedt het Verdrag slechts in werking nadat het door de zes Staten is bekrachtigd.

Artikel 63 betreft het geval dat een derde-Staat zich bij de Gemeenschap aansluit.

Dat artikel 63 legt er de nadruk op dat de onderhandelingen van de derde-staat zullen plaatsvinden op grond van het Verdrag en daaromtrent wordt de uitdrukkelijke gemeenschappelijke wil van de zes Staten bevestigd. Bovendien houdt het in dat ter gelegenheid van die onderhandelingen het Verdrag niet onder de zes weer ter discussie mag komen en dat er in de te sluiten overeenkomst met de derde-Staat geen afbreuk wordt gedaan aan de opzet van het Verdrag, daar de overeenkomst enkel de onontbeerlijkste aanpassing als doel mag hebben om de derde-Staat partij bij het Verdrag te laten worden.

PROTOCOL EN GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING.

Het protocol bevat bepaalde bedingen die eigen zijn aan bepaalde landen of aan hun bepaalde aangelegenheden.

In artikel I wordt net als in het Benelux-verdrag rekening gehouden met de situatie van Luxemburg: het Groot-hertogdom vreest dat door de toepassing van het principe forum solutionis (art. 5) en van de regels van het verbintenissenforum (art. 17) gezien de aard van de economische betrekkingen met België, over het algemeen, de geschillen van contractuele aard voor de Belgische rechtbank komen.

Artikel II van het Protocol beantwoordt de bezwaren van Nederland wat betreft de toepassing van het Verdrag op burgerrechtelijke beslissingen gewezen door strafgerichten. De aangenomen beslissing, die ook haar oorsprong heeft in het Benelux-verdrag, bepaalt dat een persoon die zijn woonplaats heeft in een verdragsluitende Staat en voor een onvrijwillig misdrijf vervolgd wordt, zich in die Staat mag laten verdedigen voor de strafgerichten, zonder persoonlijk te moeten verschijnen.

Artikel III, dat eveneens zijn oorsprong heeft in het Benelux-verdrag, schaft de heffing van evenredige rechten in de aangezochte Staat af.

Artikel IV stelt een nieuwe wijze in van mededeling van gerechtelijke stukken naar het buitenland (rechtstreekse mededelingen tussen gerechtsdeurwaarders).

Artikel V betreft de vorderingen tot vrijwaring, die in het Duits recht onbekend zijn.

Artikel VI bepaalt dat wijziging van de wetten of verandering van de in het Verdrag vermelde nationale gerechtelijke autoriteiten moeten medegedeeld worden aan het Secretariaat van de Raad der Gemeenschappen. De wijzigingen die het Gerechtelijk Wetboek aanbrengt aan de

sur la compétence, mentionnés à l'article 3 de la Convention, seront portées à la connaissance du Secrétariat.

* * *

La Déclaration commune prévoit que les Etats sont disposés à examiner la possibilité d'attribuer certaines compétences à la Cour de Justice des Communautés européennes pour assurer une interprétation uniforme de la Convention et pour régler les conflits positifs ou négatifs de juridiction. Des négociations à cet effet ont déjà été entamées.

* * *

Conclusion : la Convention diffère nettement, même si elle en respecte la structure traditionnelle, des nombreux accords en la matière. Le point d'équilibre a été déplacé : les règles sur la compétence judiciaire ont été davantage développées mais, en contrepartie, les conditions posées à la reconnaissance et à l'exécution sont moins rigoureuses. Ce mécanisme est de nature à permettre dans une large mesure la libre circulation des jugements à l'intérieur de la Communauté. Elle a l'incontestable mérite non seulement d'unifier, dans les matières auxquelles elle s'applique, les accords qui nous unissaient à la plupart des Etats membres des Communautés, mais aussi de contenir des dispositions de nature à réaliser un progrès important dans les relations internationales.

Le Ministre des Affaires étrangères,

P. HARMEL.

Le Ministre de la Justice,

A. VRANCKX.

ANNEXE A L'EXPOSE DES MOTIFS.

RAPPORT SUR LA CONVENTION CONCERNANT LA COMPETENCE JUDICIAIRE ET L'EXECUTION DES DECISIONS EN MATIERE CIVILE ET COMMERCIALE,

signée à Bruxelles, le 27 septembre 1968, élaboré par M. P. Jenard,
directeur au Ministère belge des Affaires étrangères
et du Commerce extérieur.

SOMMAIRE.

	Pages
Chapitre I : Remarques préliminaires	10
Chapitre II : Justification de la Convention	11
A. Droit commun dans les six Etats	11
B. Conventions existantes	15
C. Nature de la Convention	16
Chapitre III : Champ d'application de la Convention	18
Chapitre IV : La compétence	25
A. Considérations générales	25
1. Remarques préliminaires	25
2. Justification du critère sur lequel repose le Titre II	26
3. Détermination du domicile	28
B. Examen des sections du Titre II	33
Section 1. Dispositions générales	33
Section 2. Compétences spéciales	38
Sections 3 à 5. Assurances, ventes à tempérament, com- pétences exclusives, remarques d'ordre général	48
Section 3. Compétence en matière d'assurances	50

artikelen 52, 52bis en 53 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, vermeld in artikel 3 van het Verdrag, zullen aan het Secretariaat worden medegedeeld.

* * *

De Gemeenschappelijke Verklaring bepaalt dat de Staten bereid zijn de mogelijkheid te onderzoeken om bepaalde bevoegdheden toe te kennen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen om verschillen in uitlegging van het Verdrag te voorkomen en om positieve of negatieve bevoegdheidsgeschillen te regelen. Onderhandelingen terzake worden al gevoerd.

* * *

Besluit : Het Verdrag verschilt merkkelijk van de talrijke verdragen terzake, hoewel het de traditionele structuur ervan bewaart. Het zwaartepunt is verplaatst : de regelen van de gerechtelijke bevoegdheid zijn thans meer uitgebreid, de voorwaarden tot erkenning en tenuitvoerlegging zijn integendeel verzacht. Door dat mechanisme zal het vrije verkeer van de beslissingen binnen de Gemeenschap in ruime mate bevorderd worden. De ontegensprekelijke verdienste van het Verdrag in de zaken waarop het toepasselijk is, ligt niet alleen in de eenmaking van de verdragen die ons verbonden aan de meeste Lid-Statens van de Gemeenschappen, maar ook in de bepalingen die een aanzienlijke vooruitgang kunnen meebrengen in de internationale betrekkingen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

P. HARMEL.

De Minister van Justitie,

A. VRANCKX.

BIJLAGE BIJ DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

RAPPORT OVER HET VERDRAG BETREFFENDE DE RECHTERLIJKE BEVOEGDHEID EN DE TENUITVOERLEGGING VAN BESLISSINGEN IN BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN,

ondertekend te Brussel, 27 september 1968,
opgesteld door de heer J. Jenard, directeur bij het Belgische Ministerie
van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel.

INHOUD.

	Blz.
Hoofdstuk I : Opmerkingen vooraf	10
Hoofdstuk II : Bestaansgrond van het verdrag	11
A. Het gemene recht in de zes landen	11
B. Bestaande verdragen	15
C. Aard van het verdrag	16
Hoofdstuk III : Toepassingsgebied van het verdrag	18
Hoofdstuk IV : De bevoegdheid	25
A. Algemeen	25
1. Opmerkingen vooraf	25
2. Motivering van het criterium waarop titel II berust	26
3. Bepaling van de woonplaats	28
B. Behandeling van de afdelingen van titel II	33
Afdeling 1. Algemene bepalingen	33
Afdeling 2. Bijzondere bevoegdheden	38
Afdeling 3 t/m 5. Verzekeringen, koop en verkoop op afbetaling en exclusieve bevoegdheden, algemeen	48
Afdeling 3. Bevoegdheid bij verzekeringen	50

	Pages		Blz.
Section 4. Compétence en matière de vente et prêt à tempérament	55	Afdeling 4. Bevoegdheid bij koop en verkoop op afbetaling en bij leningen ter financiering van zodanige overeenkomsten	55
Section 5. Compétences exclusives	56	Afdeling 5. Exclusieve bevoegdheden	56
Section 6. Prorogation de compétence	60	Afdeling 6. Door partijen aangewezen bevoegde rechter	60
Section 7. Vérification de la compétence et de la recevabilité	63	Afdeling 7. Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid	63
Section 8. Litispendance et connexité	66	Afdeling 8. Aanhangigheid en samenhang	66
Section 9. Mesures provisoires et conservatoires	67	Afdeling 9. Voorlopige maatregelen en maatregelen tot bewaring van recht	67
Chapitre V : Reconnaissance et exécution	68	Hoofdstuk V : Erkenning en tenuitvoerlegging	68
A. Considérations d'ordre général	68	A. Algemeen	68
B. Examen des sections	69	B. Behandeling van de afdelingen	69
Section 1. La reconnaissance	69	Afdeling 1. De erkenning	69
Section 2. L'exécution	74	Afdeling 2. De tenuitvoerlegging	74
a. Remarques préliminaires	74	a. Opmerkingen vooraf	74
b. Conditions d'exécution	75	b. Voorwaarden voor de tenuitvoerlegging	75
c. Procédure d'exequatur	76	c. Exequaturprocedure	76
Section 3. Dispositions communes	85	Afdeling 3. Gemeenschappelijke bepalingen	85
Chapitre VI : Actes authentiques et transactions judiciaires	88	Hoofdstuk VI : Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen	88
Chapitre VII : Dispositions générales	89	Hoofdstuk VII : Algemene bepalingen	89
Chapitre VIII : Dispositions transitoires	90	Hoofdstuk VIII : Overgangsbepalingen	90
Chapitre IX : Relations avec d'autres Conventions internationales	91	Hoofdstuk IX : Verhouding tot andere internationale verdragen	91
Chapitre X : Dispositions finales	96	Hoofdstuk X : Slotbepalingen	96
Chapitre XI : Protocole	96	Hoofdstuk XI : Protocol	96
Annexe	98	Bijlage	98

CHAPITRE I.

Remarques préliminaires.

Aux termes de l'article 220 du Traité instituant la Communauté Economique Européenne, les Etats membres sont convenus d'engager entre eux, en tant que de besoin, des négociations en vue d'assurer, en faveur de leurs ressortissants, la simplification des formalités auxquelles sont subordonnées la reconnaissance et l'exécution réciproques des décisions judiciaires ainsi que des sentences arbitrales.

Le Traité de Rome en appelant les Etats membres à régler ce problème reconnaissait ainsi son importance. Dans une note adressée le 22 octobre 1959 aux Etats membres en vue de les inviter à entamer des négociations, la Commission de la Communauté Economique Européenne relevait qu'« un véritable marché intérieur entre les six Etats ne sera réalisé que si une protection juridique suffisante est garantie. Des perturbations et des difficultés dans la vie économique de la Communauté sont à craindre si on ne peut, au besoin par voie judiciaire, faire constater et exécuter les droits individuels qui naissent des multiples relations juridiques. Le pouvoir judiciaire, tant en matière civile que commerciale, relevant de la souveraineté des Etats membres et les effets des actes judiciaires restant limités au territoire national, la protection juridique et, partant, la sécurité juridique dans le Marché Commun sont essentiellement fonction de l'adoption entre les Etats membres d'une solution satisfaisante en ce qui concerne la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires. »

A la suite de cette note, le Comité des Représentants permanents décida, le 18 février 1960, de convoquer un Comité d'experts. Celui-ci, composé de délégués des six pays, d'observateurs de la Commission Benelux pour l'étude de l'unification du droit et de la Conférence de La Haye de droit

HOOFDSTUK I.

Opmerkingen vooraf.

Overeenkomstig artikel 220 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap zijn de lid-staten overeengekomen voor zover nodig met elkaar in onderhandeling te treden ter verzekering voor hun onderdanen van de vereenvoudiging van de formaliteiten waaraan de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en scheidsrechtelijke uitspraken onderworpen zijn.

Het Verdrag van Rome heeft, door de lid-staten aan te sporen dit vraagstuk te regelen, het belang daarvan erkend. In een nota van de Commissie van de E. E. G., op 22 oktober 1959 tot de lid-staten gericht ten einde hen uit te nodigen onderhandelingen aan te knopen, werd gezegd dat « een werkelijke interne markt tussen de zes lid-staten pas zal zijn verwezenlijkt wanneer een voldoende rechtsbescherming gewaarborgd is. Er zou gevaar bestaan voor het optreden van storingen en moeilijkheden in het economisch leven van de Gemeenschap, indien vorderingen, voortvloeiende uit de menigvuldige rechtsbetrekkingen welke op de gemeenschappelijke markt over de nationale grenzen heen zullen ontstaan, niet zo nodig met behulp van de rechter zouden kunnen worden vastgesteld en verhaald. Daar de rechterlijke bevoegdheid in civiele zaken en handelszaken bij de lid-staten berust en de werking van een gerechtelijke uitspraak steeds tot een bepaald Staatsgebied beperkt blijft, is de voornaamste voorwaarde voor de rechtsbescherming en daarmee voor de rechtszekerheid op de gemeenschappelijke markt, dat de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen tussen de lid-staten op bevredigende wijze is geregeld ».

Naar aanleiding van deze nota heeft het Comité van de Permanente Vertegenwoordigers op 18 februari 1960 besloten een Comité van deskundigen bijeen te roepen. Dit Comité, samengesteld uit afgevaardigden van de zes landen, uit waarnemers van de Benelux-Commissie voor de

international privé, ainsi que des représentants des services de la Commission de la C. E. E., s'est réuni une première fois du 11 au 13 juillet 1960 et a choisi comme Président, Monsieur le Professeur Bülow, Secrétaire d'Etat, alors Ministerialdirigent au Ministère fédéral de la Justice à Bonn et comme rapporteur, Monsieur Jenard, Directeur au Ministère belge des Affaires étrangères et du Commerce extérieur.

Lors de sa quinzième session, tenue à Bruxelles du 7 au 11 décembre 1964, le Comité adopta un « avant-projet de Convention concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale et l'exécution des actes authentiques » (doc. 14371/IV/64). Cet avant-projet, accompagné d'un rapport justificatif (doc. 2449/IV/65), fut soumis aux Gouvernements pour observations.

Ces observations ainsi que celles présentées par l'Union des industries de la Communauté européenne, la Conférence permanente des chambres de commerce et d'industrie de la C. E. E., la Fédération bancaire de la C. E. E. et par la Commission Consultative des Barreaux et Associations d'avocats des six pays de la C. E. E. (de l'Union internationale des avocats) ont été examinées par le Comité en sa session du 5 au 15 juillet 1966. Le projet de Convention a été définitivement adopté par les experts au cours de cette session.

* * *

La liste des experts gouvernementaux ayant participé aux travaux du Comité figure en annexe au présent rapport.

CHAPITRE II.

Justification de la Convention.

Il n'est pas inutile, semble-t-il, de rappeler tout d'abord la façon dont sont réglées dans chacun des six pays la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers.

A. Droit commun dans les six Etats.

En Belgique, le siège de la matière, quant à l'exécution, se trouve, en attendant l'entrée en vigueur du Code judiciaire, à l'article 10 de la loi du 25 mars 1876 contenant le titre premier du Livre préliminaire du Code de procédure civile (1).

(1) L'article 10 de la loi de 1876 dispose que :

Ils (tribunaux de première instance) connaissent, enfin, des décisions rendues par les juges étrangers en matière civile et commerciale. S'il existe, entre la Belgique et le pays où la décision a été rendue, un traité conclu sur la base de réciprocité, leur examen ne portera que sur les cinq points suivants :

1° si la décision ne contient rien de contraire à l'ordre public ni aux principes du droit public belge;

2° si, d'après la loi du pays où la décision a été rendue, elle est passée en force de chose jugée;

3° si, d'après la même loi, l'expédition qui en est produite réunit les conditions nécessaires à son authenticité;

4° si les droits de la défense ont été respectés;

bestudering van de eenmaking van het recht, en van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht, alsmede uit vertegenwoordigers van onder de Commissie van de E. E. G. ressorterende diensten, is de eerste maal op 11, 12 en 13 juli 1960 bijeengekomen, en heeft tot voorzitter gekozen Professor Bülow, Staatssecretaris, destijds Ministerialdirigent, bij het Bondsministerie van Justitie te Bonn, waarbij het Comité tot rapporteur benoemde de heer Jenard, Directeur bij het Belgische Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel.

Het Comité heeft op zijn vijftiende vergadering van 7 tot en met 11 december 1964 te Brussel gehouden, een « Voorontwerp van Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, alsmede de tenuitvoerlegging van authentieke akten » aanvaard (doc. 14.371/IV/64). Dit voorontwerp werd, vergezeld van een toelichting (doc. 2449/IV/65) aan de regeringen voorgelegd met het verzoek om opmerkingen.

Deze opmerkingen, alsmede die welke zijn gemaakt door de U. N. I. C. E. (Union des Industries de la Communauté Européenne), de bestendige conferentie der Handelskamers der landen van de E. E. G., de federatie van banken in de E. E. G. en door de Raadgevende Commissie van de balies en de advocatenverenigingen (behorende tot de Internationale Advocatenvereniging) uit de zes E. E. G.-landen zijn door het Comité bestudeerd op zijn vergadering van 5 tot en met 15 juli 1966. Op deze vergadering hebben de deskundigen aan het ontwerp-verdrag zijn definitieve vorm gegeven.

* * *

De lijst van de regeringsdeskundigen die aan de werkzaamheden van het Comité hebben deelgenomen, is als bijlage bij dit rapport gevoegd.

HOOFDSTUK II.

Bestaansgrond van het Verdrag.

Het zal stellig nuttig zijn, eerst een overzicht te geven van de wijze waarop in elk van de zes landen de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen is geregeld.

A. Het gemene recht in de zes landen.

In België is deze materie wat de tenuitvoerlegging betreft, in afwachting van de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek, voornamelijk geregeld in artikel 10 van de wet van 25 maart 1876, welke wet de eerste titel van het inleidend boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering inhoudt (1).

(1) In artikel 10 van de wet van 1876 wordt bepaald :

Zij (de rechtbanken van eerste aanleg) nemen tenslotte kennis van de door buitenlandse rechters in burgerlijke en handelszaken genomen beslissingen. Indien tussen België en het land waar de beslissing genomen werd, een op grond van wederkerigheid gesloten verdrag bestaat, zullen zij slechts de vijf volgende punten onderzoeken :

1° of de beslissing niets inhoudt dat strijdig is met de openbare orde of met de beginselen van het Belgisch publiekrecht;

2° of, volgens de wet van het land waar de beslissing gewezen is, zij kracht van gewijsde heeft verkregen;

3° of, volgens dezelfde wet, de uitgifte die ervan wordt voorgelegd, aan de voor de authenticiteit noodzakelijke voorwaarden voldoet;

4° of de rechten van de verdediging geëerbiedigd zijn geworden;

En l'absence de convention de réciprocité, le juge saisi de la demande d'exequatur « connaît de la décision étrangère tant au point de vue forme que fond, et son contrôle s'étend au fait comme au droit. En d'autres termes, il jouit d'un pouvoir de révision complet » (2) (3).

En ce qui concerne la reconnaissance, la doctrine et la jurisprudence font une distinction selon que le jugement a été rendu ou non en matière d'état et de capacité. Dans l'état actuel de la jurisprudence, les jugements étrangers qui ne sont pas relatifs à l'état et à la capacité des personnes n'ont pas l'autorité de la chose jugée.

Quant aux décisions étrangères statuant en matière d'état et de capacité des personnes, les jugements étrangers peuvent être retenus comme titres probatoires de l'état acquis par une personne. Ainsi, la décision étrangère qui a force de titre fait obstacle à toute nouvelle action en divorce ou en séparation poursuivie devant un tribunal belge pour autant que soient respectées les cinq conditions énumérées à l'article 10 de la loi de 1876 qui ne « constituent que l'application aux jugements étrangers de règles dont le respect est considéré, par le législateur, comme essentiel pour la validité de tout jugement » (4).

Dans la *République Fédérale d'Allemagne*, les jugements étrangers sont reconnus et exécutés suivant le système de la réciprocité (5). Les conditions de reconnaissance des jugements étrangers sont prescrites par le paragraphe 328 du Code de procédure civile, à savoir :

I. Le jugement rendu par un tribunal étranger ne peut être reconnu :

1. lorsque les tribunaux de l'Etat auquel appartient le tribunal étranger ne sont pas compétents d'après la loi allemande;

5° si le tribunal étranger n'est pas uniquement compétent en raison de la nationalité du demandeur.

Le texte de l'article 570 du Code judiciaire contenu dans la loi du 10 octobre 1967 (supplément au *Moniteur belge* du 31 octobre 1967) est le suivant :

« Le tribunal de première instance statue, quelle que soit la valeur du litige, sur la demande d'exequatur des décisions rendues par les juges étrangers, en matière civile. »

A moins qu'il n'y ait lieu à l'application d'un traité entre la Belgique et le pays où la décision a été rendue, le juge vérifie, outre le fond du litige :

1°) si la décision ne contient rien de contraire aux principes d'ordre public, ni aux règles du droit public belge;

2°) si les droits de la défense ont été respectés;

3°) si le juge étranger n'est pas uniquement compétent à raison de la nationalité du demandeur;

4°) si, d'après la loi du pays où la décision a été rendue, elle est passée en force de chose jugée;

5°) si d'après la même loi, l'expédition qui en est produite réunit les conditions nécessaires à son authenticité. »

Ces dispositions entreront en vigueur au plus tard le 31 octobre 1970. Un arrêté royal fixera la date à laquelle les dispositions du Code judiciaire entreront en vigueur avant ce délai.

(2) Graulich, *Principes de droit international privé*, n° 248 et suivants.

(3) Rigaux, « L'efficacité des jugements étrangers en Belgique », *Journal des tribunaux*, 10 avril 1960, p. 287.

(4) Cass., 16 janvier 1953. Pas., I, 335.

(5) Riezler, *Internationales Zivilprozessrecht*, 1949, pp. 509 et suivantes.

Indien een verdrag op basis van wederkerigheid ontbreekt « neemt de rechter aan wie het exequatur is verzocht zowel in formeel als materieel opzicht kennis van de buitenlandse beslissing, en zijn controle strekt zich zowel uit tot de feiten als tot het recht. Met andere woorden bezit de rechter een volledige herzieningsbevoegdheid » (2) (3).

Wat de erkenning aangaat maken de rechtsgeleerde schrijvers en de jurisprudentie een onderscheid naargelang het buitenlandse vonnis al dan niet omtrent de staat en de bevoegdheid van personen is gewezen. Bij de huidige stand van jurisprudentie hebben buitenlandse vonnissen, die geen betrekking hebben op de staat en de bevoegdheid van personen, geen gezag van gewijsde.

Buitenlandse vonnissen waarin over de staat of de bevoegdheid van personen uitspraak is gedaan, kunnen worden aanvaard als bewijs van de door iemand verkregen staat (4). Zodoende staat de buitenlandse beslissing die als zodanig aanvaard wordt, in de weg aan elke nieuwe vordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed welke voor een Belgische rechterlijke instantie wordt ingesteld, voor zover de in artikel 10 van de wet van 1876 genoemde vijf vereisten zijn nageleefd, welke vereisten « niets anders betekenen dan de toepassing op buitenlandse vonnissen van de voorschriften welke eerbiediging door de wetgever wordt beschouwd als een wezenlijke voorwaarde voor de geldigheid van elk vonnis ».

In de *Bondsrepubliek Duitsland* worden buitenlandse vonnissen erkend en tenuitvoerlegging volgens het wederkerigheidssysteem (5). De vereisten voor de erkenning van buitenlandse vonnissen zijn neergelegd in artikel 328 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; deze vereisten zijn :

I. Het door een buitenlandse rechterlijke instantie gewezen vonnis kan niet worden erkend :

1. wanneer volgens de Duitse wet de rechterlijke instanties van de Staat waartoe de buitenlandse rechterlijke instantie behoort, niet bevoegd zijn;

5° of de buitenlandse rechtbank niet alleenlijk bevoegd is wegens de nationaliteit van de eiser.

De tekst van artikel 570 van het Gerechtelijk Wetboek, opgenomen in de wet van 10 oktober 1967 (bijvoegsel bij het *Belgisch Staatsblad* van 31 oktober 1967), luidt als volgt :

« De rechtbank van eerste aanleg doet uitspraak, ongeacht de waarde van het geschil, over de vordering tot uitvoerbaarverklaring van de beslissingen in burgerlijke zaken gewezen door buitenlandse rechters. »

Tenzij er reden bestaat tot toepassing van een verdrag tussen België en het land waar de beslissing is gewezen, onderzoekt de rechter, behalve het geschil zelf :

1°) of de beslissing niets inhoudt dat in strijd is met de beginselen van openbare orde of met de regels van het Belgisch publiekrecht;

2°) of de rechten van de verdediging geëerbiedigd werden;

3°) of de vreemde rechter niet enkel wegens de nationaliteit van de elser bevoegd is;

4°) of de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan overeenkomstig de wet van het land waar zij gewezen is;

5°) of de overgelegde uitgifte van de beslissing volgens dezelfde wet voldoet aan de voorwaarden gesteld voor haar authenticiteit. »

Deze bepalingen treden uiterlijk in werking op 31 oktober 1970. Een koninklijk besluit zal de datum vaststellen waarop de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek vóór deze vastgestelde termijn in werking zullen treden.

(2) Graulich, *Principes de droit international privé*, n° 248 en volgende.

(3) Rigaux, « L'efficacité des jugements étrangers en Belgique », *Journal des tribunaux*, 10 april 1960, blz. 287.

(4) Cass., 16 januari 1953. Pas., I, 335.

(5) Riezler, *Internationales Zivilprozessrecht*, 1949, blz. 509 en volgende.

2. lorsque le défendeur qui a succombé est un Allemand et qu'il n'a pas comparu, si l'acte introductif d'instance ne lui a pas été signifié à personne dans l'Etat auquel appartient le tribunal d'instance ou par une autorité allemande, dans le cadre de l'entraide judiciaire internationale;

3. lorsque l'on s'est écarté dans le jugement, et ce, au préjudice de la partie allemande, des dispositions des articles 13, alinéas 1 et 3, ou des articles 17, 18, 22 de la loi d'introduction au Code civil ou de la prescription de l'article 27 de la même loi se référant à l'article 13, alinéa 1, ou encore lorsque, dans le cas de l'article 12, alinéa 3 de la loi du 4 juillet 1939 (RGBl. I, p. 1186) concernant les disparitions, les déclarations de décès et les constatations de la date de décès, on s'est écarté au préjudice de la femme d'un étranger dont le décès a été déclaré par jugement, de la prescription de l'article 13, alinéa 2 de la loi d'introduction au Code civil (6);

4. lorsque la reconnaissance du jugement serait contraire aux bonnes mœurs ou aux fins d'une loi allemande;

5. lorsque la réciprocité n'est pas assurée.

II. La prescription du numéro 5 ci-dessus ne met pas obstacle à la reconnaissance du jugement quand celui-ci est rendu dans une matière non patrimoniale et qu'en vertu des lois allemandes aucun tribunal en Allemagne n'avait compétence.

La procédure de reconnaissance des jugements rendus sur des actions relatives au lien matrimonial fait l'objet d'une réglementation spéciale (loi du 11 août 1961 (BGBl. I, 1221, article 7).

Quant à l'exécution, elle est régie par les articles 722 et 723 du Code de procédure civile ainsi conçus :

Article 722.

I. « L'exécution du jugement étranger peut seulement avoir lieu si elle est ordonnée en vertu d'un jugement d'exequatur ».

II. « La demande d'exequatur est jugée soit par l'Amtsgericht soit par le Landgericht compétent en droit commun à l'égard du défendeur et, en outre, par l'Amtsgericht ou le Landgericht auprès duquel le défendeur peut être cité d'après l'article 23 ».

Article 723.

I. « L'exequatur doit être accordé sans révision au fond de la décision ».

II. « L'exequatur n'est accordé que si le jugement étranger a force de chose jugée d'après le droit du tribunal qui a rendu la décision. Il n'y a pas lieu à exequatur lorsque la reconnaissance du jugement est exclue d'après l'article 328 ».

(6) Ces articles de la loi d'introduction au Code civil réservent l'application des lois allemandes dans des cas multiples : conditions de validité du mariage, forme du mariage, divorce, filiation légitime, filiation naturelle, adoption, déclaration de décès.

2. wanneer de in het ongelijk gestelde gedaagde Duitser is en hij ter terechtzitting niet is verschenen, zulks in het geval dat de inleidende dagvaarding hem noch in persoon, in de Staat waartoe de betrokken rechtbank behoort, is betekend, noch is betekend door een Duitse autoriteit in het kader van wederzijdse internationale rechtshulp;

3. wanneer in het vonnis, ten nadele van de Duitse partij, afgeweken is van het bepaalde in de artikelen 13, alinea 1 en 3, of van de artikelen 17, 18 en 22 van de invoeringswet bij het Burgerlijk Wetboek, of van het voorschrift van artikel 27 van deze wet dat naar artikel 13, eerste lid verwijst, en voorts wanneer, in het geval van artikel 12, derde lid van de wet van 4 juli 1939 (RGBl. I, blz. 1186) inzake de vermissing, de verklaring van vermoedelijk overlijden en de vaststelling van de dag van overlijden, ten nadele van de echtgenote van een vreemdeling, die bij vonnis overleden is verklaard, afgeweken is van het voorschrift van artikel 13, tweede lid, van de invoeringswet op het Burgerlijk Wetboek (6);

4. wanneer de erkenning van het vonnis strijdig zou zijn met de goede zeden of met de doelstellingen van een Duitse wet;

5. wanneer geen wederkerigheid verzekerd is.

II. Het voorschrift van het hierbovengenoemde nummer 5 staat niet in de weg aan de erkenning van het vonnis, wanneer dit laatste geen betrekking heeft op het vermogensrecht en krachtens de Duitse wetten geen enkele rechterlijke instantie in Duitsland bevoegd was.

De procedure voor de erkenning van vonnissen inzake vorderingen betreffende de huwelijksband is in een speciale regeling neergelegd (wet van 11 augustus 1961 — BGBl. I, 1221, art. 7).

De tenuitvoerlegging is geregeld in de artikelen 722 en 723 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, die als volgt luiden :

Artikel 722.

I. « De tenuitvoerlegging van het buitenlandse vonnis kan slechts plaatsvinden indien zij krachtens een exequaturvonnis is bevolen ».

II. « Over het verzoek tot exequatur wordt geoordeeld door het Amtsgericht dan wel door het Landgericht, dat ingevolge het gemene recht ten aanzien van de verweerder bevoegd is, en bovendien door het Amtsgericht of het Landgericht waarvoor de verweerder op grond van artikel 23 kan worden gedagvaard ».

Artikel 723.

I. « Het exequatur moet worden verleend zonder toetsing van de beslissing op haar juistheid ».

II. « Het exequatur wordt slechts verleend indien het buitenlandse vonnis volgens het recht van de rechterlijke instantie die de beslissing heeft gegeven, kracht van gewijsde zaak bezit. Het exequatur mag niet worden verleend, indien de erkenning van het vonnis ingevolge artikel 328 is uitgesloten ».

(6) Deze artikelen van de invoeringswet op het Burgerlijk Wetboek bepalen de toepasselijkheid van de Duitse wetten met betrekking tot de geldigheidsvereisten voor het huwelijk, de vorm van het huwelijk, de echtscheiding, de wettige afstamming, de natuurlijke afstamming, de adoptie, de verklaring van vermoedelijk overlijden.

En France, l'article 546 du Code de procédure civile dispose que les jugements rendus par les tribunaux étrangers et les actes reçus par les officiers étrangers ne seront susceptibles d'exécution que s'ils ont été déclarés exécutoires par un tribunal français (art. 2123 et 2128 du C. civ.).

Selon la jurisprudence, quatre conditions sont requises pour l'octroi de l'exequatur : la compétence du juge étranger, la régularité de la procédure suivie, l'application de la loi compétente d'après le système français de conflits de lois, le respect de l'ordre public (7).

Un arrêt récent de la Cour de Cassation (Cass. civ. 1re Section 7 janvier 1964 — affaire Munzer) a exclu la révision au fond du procès initial par le juge de l'exequatur. Cette jurisprudence a été confirmée depuis.

En Italie, par contre, le Code de procédure admet, en principe, la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers.

D'après l'article 796 du Code de procédure civile, tout jugement étranger peut être déclaré exécutoire en Italie par la Cour d'appel du lieu où le jugement devra avoir exécution (Dichiarazione di efficacia).

D'après l'article 797 du Code de procédure civile, la Cour d'appel examine si le jugement étranger a été rendu par une autorité judiciaire compétente suivant les règles sur la compétence juridictionnelle en vigueur en Italie, si dans le procès à l'étranger l'acte d'assignation a été régulièrement notifié et si le délai de présentation a été suffisamment long, si les parties se sont régulièrement constituées au procès ou bien si leur défaut a été légalement constaté, si le jugement est coulé en force de chose jugée, si le jugement n'est pas en contradiction avec un jugement rendu par une autorité judiciaire italienne, si un procès entre les mêmes parties et sur le même objet ne se trouve pas en cours devant une autorité judiciaire italienne, si le jugement ne contient pas de dispositions contraires à l'ordre public italien.

Toutefois, (Art. 798) le défendeur qui a fait défaut dans le procès intervenu à l'étranger peut demander à la Cour italienne la révision sur le fond. Dans ce cas, la Cour peut soit accorder l'exécution, soit examiner et juger sur le fond.

Il existe aussi, en droit italien, la « delibazione incidentale » (Art. 799 du Code de procédure civile) dont l'effet reste toutefois limité au procès dans lequel la décision étrangère a été invoquée.

Au Luxembourg. En vertu de l'article 546 du Code de procédure civile luxembourgeois, les jugements rendus par les tribunaux étrangers et les actes reçus par les officiers étrangers ne sont susceptibles d'exécution dans le Grand-Duché que s'ils ont été déclarés exécutoires par un tribunal luxembourgeois (v. art. 2123 et 2128 du Code civil).

Sept conditions sont exigées par la jurisprudence luxembourgeoise pour l'octroi de l'exequatur : existence d'une décision exécutoire dans le pays où la décision a été rendue; compétence du juge étranger; application de la

In Frankrijk bepaalt artikel 546 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dat de door buitenlandse rechters gewezen vonnissen en door buitenlandse ambtenaren opgemaakte akten slechts ten uitvoer kunnen worden gelegd indien zij door een Franse rechter uitvoerbaar zijn verklaard (artikelen 2123 en 2128 van de C. civ.).

Volgens de jurisprudentie moet voor de verlening van het exequatur aan vier voorwaarden worden voldaan : de buitenlandse rechter moet bevoegd zijn geweest, de procedure moet een regelmatig verloop hebben gehad, toegepast moet zijn de wet die door de Franse collisieregels is aangewezen en tenslotte moet de openbare orde zijn geëerbiedigd (7).

Volgens een recent arrest van het Hof van Cassatie (cass. civ. 1re Section, 7 januari 1964 — in de zaak Munzer) is het niet toegelaten, dat de exequaturrechter zich begeeft in een onderzoek van het geschil, dat in de oorspronkelijke procedure werd berecht. Dit arrest is sedertdien bevestigd.

In Italië staat het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering daarentegen in beginsel de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen toe.

Volgens artikel 796 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kan elk buitenlandse vonnis in Italië uitvoerbaar worden verklaard door het Hof van beroep van de plaats waar het vonnis ten uitvoer zal moeten worden gelegd (Dichiarazione di efficacia).

Volgens artikel 797 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering onderzoekt het Hof van beroep of het buitenlandse vonnis is gewezen door een rechterlijke autoriteit, die volgens de in Italië van kracht zijnde voorschriften inzake de rechterlijke competentie bevoegd is, of in de procedure in het buitenland de dagvaarding regelmatig is betekend en of de verschijningstermijn voldoende is geweest, voorts of de partijen in de procedure volgens de voorschriften zijn opgetreden en of een eventueel verstek wettig is geconstateerd, of het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, of het vonnis niet in strijd is met een door een Italiaanse rechterlijke autoriteit gewezen vonnis, of geen procedure tussen dezelfde partijen en over hetzelfde voorwerp voor een Italiaanse rechterlijke autoriteit aanhangig is, en tenslotte of het vonnis niets bevat dat strijdig is met de Italiaanse openbare orde.

De gedaagde, die in de procedure in het buitenland verstek heeft laten gaan, kan echter aan het Italiaanse Hof verzoeken de zaak zelve te onderzoeken (artikel 798). In dit geval kan het Hof de tenuitvoerlegging toestaan, dan wel de zaak ten principale onderzoeken en berechten.

In het Italiaanse recht bestaat ook de « delibazione incidentale » (artikel 799 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) waarvan de gevolgen echter beperkt blijven tot de procedure waarin op de buitenlandse beslissing een beroep is gedaan.

Luxemburg. Krachtens artikel 546 van het Luxemburgse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kunnen de door de buitenlandse rechterlijke instanties gewezen vonnissen en door buitenlandse ambtenaren opgemaakte akten slechts in het Groothertogdom ten uitvoer worden gelegd wanneer zij door een Luxemburgse rechter uitvoerbaar zijn verklaard (zie de artikelen 2123 en 2128 van het Burgerlijk Wetboek).

Volgens de Luxemburgse jurisprudentie moet voor de verlening van het exequatur aan zeven voorwaarden zijn voldaan : de beslissing moet in het land waar zij gewezen is uitvoerbaar zijn; de buitenlandse rechter moet bevoegd

(7) Batiffol, *Traité élémentaire de d.i.p.*, n°s 741 et suivants.

(7) Batiffol, *Traité élémentaire de d.i.p.*, n°s 741 en volgende.

loi compétente selon les règles de conflits luxembourgeois; observation des règles de procédure de la loi étrangère; respect des droits de la défense; respect de l'ordre public; absence de fraude à la loi (Luxembourg, 5 février 1964, *Pasicrisie luxembourgeoise* XIX, 285).

La jurisprudence luxembourgeoise n'admet plus la faculté d'une révision au fond de la décision étrangère.

Aux *Pays-Bas*, le Code de procédure civile établit le principe que les jugements rendus par les tribunaux des pays étrangers ne sont pas exécutoires dans le Royaume. Les questions tranchées par les tribunaux étrangers peuvent être débattues de nouveau devant les tribunaux néerlandais (v. art. 431 du Code de procédure civile).

Le droit interne de chacun des Etats membres est donc très différent.

B. Conventions existantes.

Abstraction faite des conventions portant sur des matières particulières (v. p. 92), il existe actuellement entre les Six plusieurs traités d'exécution dont la liste figure à l'article 55 de la Convention. Toutefois, l'absence d'accords de ce genre se fait sentir dans les rapports entre la France et la République Fédérale d'Allemagne, la France et les Pays-Bas, la France et le Luxembourg, l'Allemagne et le Luxembourg, le Luxembourg et l'Italie (8).

Un examen de ces conventions révèle également entre celles-ci des différences très nettes. Les unes, comme les conventions franco-belge et belgo-néerlandaise et le Traité Benelux, sont fondées sur la compétence directe, alors que toutes les autres retiennent la compétence indirecte. Encore pourrait-on relever que la convention franco-italienne, bien que fondée sur la compétence indirecte, contient certaines règles de compétence directe. Les unes n'admettent à la reconnaissance et à l'exécution que les décisions passées en force de chose jugée alors que d'autres, comme le Traité Benelux ainsi que les conventions belgo-néerlandaise, germano-belge, italo-belge et germano-néerlandaise s'appliquent aux jugements susceptibles d'exécution (9). Les unes s'étendent aux décisions rendues en matière civile par les juridictions répressives, alors que les autres sont muettes sur cette question ou excluent expressément ces jugements de leur champ d'application (convention italo-néerlandaise, art. 10; germano-italienne, art. 12).

D'autres divergences, sur lesquelles il n'y a pas lieu d'insister, exigent également entre ces traités et conventions, notamment en ce qui concerne la détermination des juridictions compétentes et les conditions de la reconnaissance et de l'exécution. Il convient, en outre, de souligner que ces conventions ne règlent pas la procédure d'exequatur ou ne la règlent que d'une manière sommaire.

(8) Il y a lieu de noter qu'au moment où le rapport est écrit le Traité Benelux n'est pas encore entré en vigueur et qu'il n'existe aucun accord entre le Luxembourg d'une part et la Belgique et les Pays-Bas d'autre part.

(9) La Convention franco-belge, malgré les termes de l'article 11, 2°, qui impose la condition de force de chose jugée, s'applique aux décisions exécutoires mais encore susceptibles d'une voie de recours (v. Niboyet, *Droit international privé français*, t. VII, 2022).

geweest zijn; de wet moet zijn toegepast die volgens de Luxemburgse collisieregels is aangewezen, de processuele voorschriften van de buitenlandse wet moeten zijn nageleefd; de rechten van de verdediging moeten zijn geëerbiedigd; er mag niet gehandeld zijn in strijd met de openbare orde en er mag geen wetsontduiking hebben plaats gevonden (Luxemburg, 5 februari 1964, *Pasicrisie Luxembourgeoise* XIX, 285).

De Luxemburgse jurisprudentie erkent niet meer de bevoegdheid om het in de buitenlandse beslissing berechte geschil aan een onderzoek te onderwerpen.

In *Nederland* gaat het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering uit van het beginsel dat door de rechterlijke instanties van vreemde landen gewezen vonnissen niet in het koninkrijk ten uitvoer kunnen worden gelegd. De door de buitenlandse rechterlijke instanties besliste vragen kunnen door de Nederlandse rechter opnieuw aan de orde worden gesteld (zie artikel 431 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

De interne rechtsregels van de lid-staten lopen dus sterk uiteen.

B. Bestaande Verdragen.

Afgazien van de verdragen betreffende speciale onderwerpen (zie blz. 92) bestaan er tussen de zes landen momenteel verscheidene executieverdragen waarvan in artikel 55 van het Verdrag een opsomming wordt gegeven. Evenwel doet zich het ontbreken van dergelijke verdragen gevoelen in de betrekkingen tussen Frankrijk en de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk en Nederland, Frankrijk en Luxemburg, Duitsland en Luxemburg en tussen Luxemburg en Italië (8).

Bij bestudering van deze verdragen blijkt dat tussen hen ook zeer duidelijke verschillen bestaan. Sommige daarvan, zoals het Frans-Belgische, het Nederlands-Belgische en het Benelux-verdrag, zijn gebaseerd op de directe bevoegdheid terwijl alle overige verdragen uitgaan van de indirecte bevoegdheid. Daarbij kan nog worden opgemerkt dat het Frans-Italiaanse verdrag, hoewel op de indirecte bevoegdheid gebaseerd, bepaalde voorschriften van directe bevoegdheid bevat. Sommige staan de erkenning en tenuitvoerlegging slechts toe van beslissingen welke kracht van gewijsde hebben verkregen, terwijl andere, zoals het Benelux-verdrag alsmede de Belgisch-Nederlandse, de Duits-Belgische, Italiaans-Belgische en Duits-Nederlandse conventies van toepassing zijn op vonnissen welke voor tenuitvoerlegging vatbaar zijn (9). Sommige verdragen hebben ook betrekking op beslissingen van de strafrechter op burgerlijke vorderingen, terwijl andere dit vraagstuk niet regelen of deze beslissingen uitdrukkelijk van haar toepassingsgebied uitsluiten (Italiaans-Nederlands verdrag, artikel 10, Duits-Italiaans verdrag, artikel 12).

Er zijn nog meer verschillen tussen deze vragen en conventies, waarop niet nader behoeft ingegaan met betrekking tot de vaststelling van de rechterlijke bevoegdheid en de voorwaarden voor erkenning en tenuitvoerlegging. Daarnaast moet worden opgemerkt dat deze verdragen de executurprocedure niet, of slechts op summere wijze regelen.

(8) Opgemerkt dient te worden dat het Benelux-verdrag ten tijde van het schrijven van dit rapport nog niet in werking is getreden en dat er geen enkele overeenkomst bestaat tussen Luxemburg enerzijds en België en Nederland anderzijds.

(9) Ondanks de bewoordingen van artikel 11, lid 2, dat het vereiste stelt van kracht van gewijsde, is het Frans-Belgische verdrag van toepassing op beslissingen welke uitvoerbaar zijn, doch waartegen nog een rechtsmiddel openstaat (zie Niboyet, *Droit international privé français*, t. VII, 2022).

La conclusion de nouvelles conventions bilatérales entre les Etats membres non encore liés par de telles conventions aurait certes pu constituer un moyen de remédier aux insuffisances de la situation juridique actuelle en matière de reconnaissance et d'exécution des jugements.

Toutefois, le Comité, conformément aux vues exprimées dans la note de la Commission du 22 octobre 1959, s'est prononcé pour la conclusion d'une convention multilatérale entre les pays de la Communauté Economique Européenne. Il a considéré que les différences entre les conventions bilatérales étaient de nature à compromettre la libre circulation des jugements et à provoquer une inégalité de traitement des divers ressortissants des Etats membres, inégalité qui serait contraire à la non-discrimination qui constitue un principe fondamental de la C.E.E., exprimé notamment à l'article 7 du Traité de Rome.

De plus, la Communauté Economique Européenne offrait les conditions nécessaires à la réalisation d'un droit moderne et libéral en matière de reconnaissance et d'exécution des jugements, répondant à la fois aux vues des milieux juridiques et des milieux commerciaux.

C. Nature de la Convention.

Parmi les traités bilatéraux conclus par les Etats membres, quelques-uns, la Convention franco-belge du 8 juillet 1899, la Convention belgo-néerlandaise du 28 mars 1925 et le Traité Benelux du 24 novembre 1961, sont fondés sur des règles de compétence directe alors que, dans les autres, les règles de compétence sont indirectes. Selon les traités du premier type, appelés aussi « traités doubles », les règles de compétence qu'ils énoncent sont applicables dans l'Etat d'origine, c'est-à-dire l'Etat où se déroule le procès initial; elles s'appliquent donc indépendamment de toute procédure en reconnaissance et en exequatur et permettent au défendeur assigné devant un tribunal, qui ne serait pas reconnu compétent aux termes de la Convention, de décliner la compétence de ce tribunal.

Les règles de compétence du traité sont dites « indirectes » lorsqu'elles n'ont aucune incidence pour les juridictions de l'Etat d'origine où la décision est rendue et ne doivent pas être prises en considération qu'au moment de la reconnaissance et de l'exequatur. Elles ne font donc que déterminer les cas dans lesquels le juge de l'Etat où la décision est invoquée ou doit être exécutée (Etat requis) est obligé de reconnaître la compétence du juge de l'Etat d'origine. On peut donc considérer qu'il s'agit là d'une condition de la reconnaissance et de l'exécution du jugement étranger et plus précisément du contrôle de la compétence juridictionnelle du juge étranger.

La question de savoir si la Convention de la C.E.E. devait être de l'un ou de l'autre type a longtemps retenu l'attention du Comité. Celui-ci s'est finalement prononcé pour un système original qui, fondé sur la compétence directe, s'écarte cependant sur plusieurs points des conventions bilatérales existantes et qui sont du même type.

Sans méconnaître la valeur et l'intérêt des conventions « simples », le Comité d'experts a été d'avis qu'au sein de la C.E.E. une convention à règles de compétence directe, par l'adoption de règles communes de compétence, permet

In de leemten welke de rechtstoestand momenteel op het gebied van de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen vertoont, zou ongetwijfeld kunnen worden voorzien door het sluiten van nieuwe bilaterale verdragen tussen die lidstaten die onderling nog niet door dergelijke verdragen zijn gebonden.

Niettemin heeft het Comité zich, in overeenstemming met de in de nota van de Commissie van 22 oktober 1959 neergelegde opvattingen, uitgesproken voor de sluiting van een multilateraal verdrag tussen de landen van de E.E.G. Het was van oordeel dat de verschillen tussen de bilaterale verdragen het vrije verkeer van vonnissen konden belemmeren en tot een ongelijke behandeling van de onderdanen in de verschillende lid-staten zou kunnen leiden, hetgeen in strijd zou zijn met de niet-discriminatie — een fundamenteel beginsel van de E.E.G. —, dat uitdrukkelijk is neergelegd met name in artikel 7 van het Verdrag van Rome.

Bovendien bood de Europese Economische Gemeenschap de vereiste voorwaarden voor de verwezenlijking van een modern en ruim opgezet recht inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen, dat zowel de opvattingen van juridische kringen als die van de handel kan bevredigen.

C. Aard van het Verdrag.

Van de tussen de lid-staten gesloten bilaterale verdragen zijn sommige, zoals het Frans-Belgische verdrag van 8 juli 1899, het Nederlands-Belgische verdrag van 28 maart 1925 en het Benelux-verdrag van 24 november 1961 op de regels van directe bevoegdheid gebaseerd, terwijl de bevoegdheidsregels in de overige verdragen indirect zijn. Volgens de verdragen van de eerste soort, ook genoemd « traités doubles », zijn de bevoegdheidsregels die daarin worden gegeven in het land van oorsprong toepasselijk, d.w.z. in het land waarin de oorspronkelijke procedure plaatsvindt; zij zijn derhalve onafhankelijk van de eventuele procedure tot erkenning en het verkrijgen van een exequatur van toepassing, en stellen de gedaagde, die voor een rechter is gedaagd die krachtens het verdrag niet als bevoegd zou worden erkend, in de gelegenheid de bevoegdheid van deze rechter af te wijzen.

De bevoegdheidsregels van het verdrag worden « indirect » genoemd, indien daarvan geen enkele invloed uitgaat op de in het land van oorsprong tot beslissen geroepen rechter en zij eerst op het tijdstip van de erkenning en van het exequatur in aanmerking mogen worden genomen. Zij stellen dus uitsluitend de gevallen vast waarin de rechter van het land waar op de beslissing een beroep wordt gedaan of waar deze beslissing ten uitvoer moet worden gelegd (aangezochte Staat), verplicht is de bevoegdheid van de rechter van het land van oorsprong te erkennen. Geregeld worden dus de voorwaarden voor de erkenning en de tenuitvoerlegging van het buitenlandse vonnis en meer speciaal de controle op de rechterlijke bevoegdheid van de buitenlandse rechter.

De vraag of aan het E.E.G.-executieverdrag de eerste of de tweede vorm zou worden gegeven, is door het Comité diepgaand bestudeerd. Het Comité heeft zich tenslotte voorstander betoond van een oorspronkelijk stelsel dat, hoewel gebaseerd op de directe bevoegdheid, op verscheidene punten toch afwijkt van de bestaande bilaterale verdragen van dezelfde soort.

Zonder de intrinsieke waarde en het belang van de op de indirecte bevoegdheid gebaseerde verdragen te ontkennen, is het Comité van deskundigen toch van mening geweest dat in het kader van de E.E.G. een verdrag met

une harmonisation plus poussée des législations, présente une sécurité juridique plus grande, évite les discriminations et est de nature à faciliter, ce qui est en définitive le but poursuivi, la « libre circulation des jugements ».

Alors que les conventions fondées sur la compétence directe établissent des règles communes de compétence et aboutissent ainsi à une harmonisation des législations, avec la compétence indirecte subsistent, sans aucune restriction, les règles nationales qui déterminent la compétence internationale dans chacun des États.

La sécurité juridique est davantage garantie par la convention fondée sur la compétence directe, car la décision émane d'un juge qui tire sa compétence de la convention même, alors que, dans des traités à règles indirectes, certains jugements ne peuvent, à défaut de coïncidence entre les règles nationales de compétence et les règles du traité, être reconnus et exécutés à l'étranger (10).

De même, en instaurant un régime conventionnel et autonome de la compétence internationale dans les relations entre les États membres, la Convention facilite la renonciation à certaines règles de compétence généralement qualifiées d'exorbitantes.

Enfin, en traçant des règles de compétence qui peuvent être invoquées dès la procédure entamée dans l'État d'origine, la Convention favorise le règlement de la litispendance et permet aussi de réduire les conditions posées à la reconnaissance et à l'exécution.

Comme il l'a été exposé plus haut, la Convention bien que fondée sur la compétence directe, se différencie essentiellement des traités et conventions du même type qui ont été conclus jusqu'à présent. On n'entrera pas, ici, dans un examen détaillé et dans une justification de ces différences, mais on se bornera à les citer :

1. la substitution du critère du domicile à celui de la nationalité;
2. l'extension du principe de l'assimilation à toute personne, quelle que soit sa nationalité, ayant son domicile à l'intérieur de la Communauté;
3. le règlement précis des règles de compétence exclusive;
4. la protection des droits de la défense dans la procédure d'origine;
5. la réduction du nombre de motifs de refus de reconnaissance et d'exécution.

Le caractère original de la Convention se traduit, en outre, dans les aspects suivants :

1. l'unification de la procédure d'exequatur;
2. l'institution de règles de procédure lorsque la reconnaissance est contestée;
3. un règlement du conflit de conventions.

* * *

(10) Weser, « Les conflits de juridictions dans le cadre du Marché Commun », *Revue critique de droit international privé*, 1960, pp. 161 à 172.

directe bevoegdheidsregels door het vaststellen van gemeenschappelijke bevoegdheidsregels, de gelegenheid biedt tot een verder gaande harmonisatie van de wetgevingen, een grotere rechtszekerheid biedt, discriminations vermijdt en het uiteindelijk nagestreefde roel, het « vrij verkeer van vonnissen » zal kunnen bevorderen.

Terwijl op de directe bevoegdheid gebaseerde verdragen gemeenschappelijke bevoegdheidsregels vaststellen en aldus leiden tot een harmonisatie van de wetgevingen, blijven met de indirecte bevoegdheid de nationale regels die in elk van de lid-staten de internationale bevoegdheid bepalen, zonder enige beperking bestaan.

De rechtszekerheid wordt beter gewaarborgd door het op de directe bevoegdheid gebaseerde verdrag, omdat de beslissing afkomstig is van een rechter die zijn bevoegdheid aan het verdrag zelf ontleent, terwijl in de verdragen met indirecte regels sommige vonnissen niet in het buitenland kunnen worden erkend en ten uitvoer gelegd, omdat er tussen de nationale bevoegdheidsregels en de voorschriften van het verdrag geen overeenstemming bestaat (10).

Evenzo vergemakkelijkt het verdrag, door invoering van een op een akkoord gebaseerd autonoom stelsel inzake internationale bevoegdheid in de betrekkingen tussen de lid-staten, de afschaffing van bepaalde bevoegdheidsregels die algemeen buitensporig worden geacht.

Tenslotte vergemakkelijkt het verdrag door bevoegdheidsregels uit te stippelen waarop een beroep kan worden gedaan, zodra de procedure in de staat van oorsprong aanhangig is gemaakt, de regeling van de litispendance en de beperking van de vereisten voor de erkenning en de tenuitvoerlegging.

Zoals hierboven reeds is uiteengezet verschilt het verdrag, hoewel het berust op de directe bevoegdheid, essentieel van de verdragen en conventies van dezelfde soort die tot nu toe zijn gesloten. Wij zullen hier niet dieper op deze verschillen en de redenen daarvoor ingaan, doch ermede volstaan deze verschillen te noemen :

1. de vervanging van het criterium van de nationaliteit door dat van de woonplaats;
2. de uitbreiding van het beginsel van de gelijkstelling tot ieder die, onverschillig zijn nationaliteit, binnen de Gemeenschap woonachtig is;
3. de nauwkeurige regeling van de voorschriften van uitsluitende bevoegdheid;
4. de bescherming van de rechten van de verdediging in de oorspronkelijke procedure;
5. de vermindering van het aantal gronden waarop erkenning en tenuitvoerlegging kunnen worden geweigerd.

De oorspronkelijkheid van het verdrag blijkt voorts uit de volgende aspecten :

1. de eenmaking van de exequatur-procedure;
2. de invoering van procedure-regels ingeval van betwisting der erkenning;
3. een conflictenregeling voor verdragen die met elkaar in strijd komen.

* * *

(10) Weser, « Les conflits de juridictions dans le cadre du Marché Commun », *Revue critique de droit international privé*, 1960, blz. 161 t/m 172.

CHAPITRE III.

Champ d'application de la Convention.

Le préambule et l'article premier déterminent la portée de la Convention.

Elle règle des rapports juridiques internationaux. Elle aura à s'appliquer d'office. Elle concerne l'ensemble de la matière civile et commerciale, sous réserve de quelques exceptions limitativement énumérées.

I. Rapports juridiques internationaux.

Comme le souligne le quatrième alinéa du préambule, la Convention détermine la compétence des juridictions des Etats contractants « dans l'ordre international ».

Elle ne modifie les règles de compétence en vigueur dans chacun des Etats contractants que si un élément d'extranéité apparaît. Elle ne définit pas cette notion, le caractère international du rapport juridique pouvant dépendre de circonstances propres au litige dont le tribunal est saisi. S'agissant d'un procès porté devant les tribunaux d'un Etat contractant et ne concernant que des personnes domiciliées dans cet Etat, la Convention ne joue, en principe, aucun rôle; l'article 2 ne fait que renvoyer aux règles de compétence en vigueur dans cet Etat. Il se pourrait néanmoins qu'un litige de ce genre présente un aspect international. Tel serait le cas, par exemple, si le défendeur était un étranger, hypothèse dans laquelle pourrait jouer le principe d'assimilation prévu à l'article 2, second alinéa, ou si le litige se rapportait à une matière pour laquelle il existe une compétence exclusive dans un autre Etat (art. 16) ou, encore, s'il y avait litispendance ou connexité avec une contestation portée devant les juridictions d'un autre Etat (art. 21 à 23).

Il est évident qu'au stade de la reconnaissance et de l'exécution la Convention ne règle que les rapports juridiques internationaux puisque, par hypothèse, elle concerne la reconnaissance et l'exécution dans un Etat contractant des décisions rendues dans un autre Etat contractant (11).

II. Caractère obligatoire de la Convention.

C'est le principe de l'application d'office de la Convention qui a été retenu par les experts. Ce principe trouve son expression formelle dans les dispositions des articles 19 et 20 sur la vérification de leur compétence internationale par les juges des Etats contractants. Ceux-ci devront appliquer les règles de la Convention qu'elles soient ou non invoquées par les parties. Il en découle notamment que si une personne domiciliée en Belgique est atraite devant un juge français, sur la base de l'article 14 du Code civil, et conteste la compétence de ce juge sans se prévaloir pour autant des dispositions de la Convention, le juge devra néanmoins appliquer l'article 3 et se déclarer incompétent (12).

(11) A. Bülow, « Vereinheitlichtes internationales Zivilprozessrecht in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft », *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 1965, pp. 473 et suivantes.

(12) Tribunal Civil Lille, 9 novembre 1953, *Revue critique de Droit international privé*, 1954, p. 832.

HOOFDSTUK III.

Toepassingsgebied van het Verdrag.

De preambule en artikel 1 bepalen het toepassingsgebied van het verdrag.

Het regelt internationale rechtsbetrekkingen. Het zal ambtshalve worden toegepast. Het betreft alle burgerlijke en handelszaken, behoudens enkele limitatief opgesomde uitzonderingen.

I. Internationale rechtsbetrekkingen.

Zoals de vierde alinea van de preambule onderstreept, stelt het verdrag de bevoegdheid van de gerechten van de verdragsluitende partijen vast « in de internationale sfeer ».

Het brengt alleen wijziging in de in ieder der verdragsluitende landen geldende bevoegdheidsregels, wanneer er elementen van buiten optreden. Het omschrijft dit begrip niet, omdat het internationaal karakter van de rechtsbetrekking kan afhangen van omstandigheden, die eigen zijn aan het geding dat voor de rechter wordt behandeld. Indien er sprake is van een proces voor de rechter van een der verdragsluitende staten, dat uitsluitend personen aangaat die in die staat hun woonplaats hebben, speelt het verdrag in beginsel geen enkele rol; artikel 2 verwijst naar de bevoegdheidsregels die in dat land van kracht zijn. Het is echter mogelijk dat zulk een geding een internationale kant vertoont. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de gedaagde een vreemdeling is, in welk geval het beginsel van gelijkstelling van artikel 2, tweede lid, zou kunnen gelden, of wanneer het geding betrekking heeft op een materie waarvoor in een andere lid-staat een exclusieve bevoegdheid bestaat (art. 16) of ook in geval van litispendentie of verknoctheid aan en vordering die voor de rechter van een andere staat aanhangig is gemaakt (art. 21 t/m 23).

Het spreekt vanzelf dat het verdrag in het stadium van de erkenning en de tenuitvoerlegging alleen internationale rechtsbetrekkingen regelt; uiteraard heeft het dan betrekking op de erkenning en tenuitvoerlegging in een verdragsluitende staat van beslissingen die in een andere verdragsluitende staat zijn genomen (11).

II. Het dwingende karakter van het Verdrag.

Dit is het principe betreffende het ambtshalve toepassen van het Verdrag, zoals dit door de deskundigen werd aangenomen. Dit principe komt duidelijk tot uitdrukking in de bepalingen van de artikel 19 en 20 die de toetsing van hun internationale bevoegdheid door de rechters van de Verdragsluitende Staten behandelen. Hieruit volgt, dat indien iemand met woonplaats in België op grond van artikel 14 van het Burgerlijke Wetboek wordt opgeroepen voor een Franse rechter, de bevoegdheid van deze rechter betwist zonder daarbij een beroep te doen op de bepalingen van het Verdrag, de rechter niettemin artikel 3 moet toepassen en zich onbevoegd moet verklaren (12).

(11) A. Bülow, « Vereinheitlichtes internationales Zivilprozessrecht in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft », *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 1965, blz. 473 en volgende.

(12) Tribunal Civil Lille, 9 novembre 1953, *Revue critique de Droit international privé*, 1954, blz. 832.

III. Matière civile et commerciale.

La Comité n'a ni précisé ce qu'il fallait entendre par « matière civile et commerciale », ni réglé le problème de qualification en déterminant la loi selon laquelle doit être apprécié le contenu de cette expression.

Il s'est en cela conformé à la méthode qui a été adoptée dans les conventions existantes (13).

Il résulte toutefois du texte adopté que les matières civile et commerciale se caractérisent par leur nature même, indépendamment du caractère de la juridiction qui est appelée à connaître du litige ou qui a rendu la décision. Ceci ressort de l'article 1er, qui prévoit que la Convention est applicable en matière civile et commerciale « quelle que soit la nature de la juridiction ». La Convention s'applique aussi indépendamment de la question de savoir si la procédure est contentieuse ou gracieuse. De même elle s'applique au droit du travail dans la mesure où celui-ci est considéré comme matière civile ou commerciale (v. également Contrat de travail p. 41).

La matière des actions civiles portées devant les tribunaux répressifs entre dans le champ d'application de la Convention tant en ce qui concerne le règlement de la compétence que la reconnaissance et l'exécution des jugements rendus à la suite de telles actions par les tribunaux répressifs. Cette solution, d'une part, tient compte des législations en vigueur dans la majorité des Etats contractants (14), d'autre part, tend à écarter toute divergence d'interprétation comme il s'en est produit dans l'application de la Convention belgo-néerlandaise (15) et finalement répond aux exigences actuelles nées de l'augmentation du nombre d'accidents de roulage.

Quant aux traités et conventions déjà conclus entre les Etats membres, les dispositions qu'ils contiennent en la matière varient considérablement, comme il l'a été signalé au chapitre I, A.

La solution retenue par le Comité est conforme à la tendance actuelle qui est favorable à l'insertion dans les conventions de clauses précisant qu'elles s'appliquent aux jugements rendus en matière civile ou commerciale par le juge pénal. Cette tendance s'est notamment traduite dans le Traité Benelux du 24 novembre 1961 et dans les travaux de la Conférence de La Haye de droit international privé.

Il importe d'observer que les dispositions de la Convention (art. 5, 4°) ne modifient en rien la compétence des juridictions répressives telle qu'elle résulte des différents codes de procédure pénale.

(13) Aucun traité d'exécution ne règle ce problème. Voir aussi le Rapport du Professeur Fragistas concernant l'avant-projet de Convention adopté par la Commission spéciale de la Conférence de La Haye de Droit International Privé, document préliminaire n° 4 à l'intention de la 10e session, p. 11.

(14) En Belgique, v. l'article 4 de la loi du 17 avril 1878 contenant le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

En République fédérale d'Allemagne, v. article 403 et suivants du St.P.O. (Code de procédure criminelle).

En France, v. l'article 3 du Code de procédure pénale.

Au Luxembourg, en vertu de l'article 63 du Code instr. criminelle, toute personne qui se prétend lésée par un crime ou délit peut se constituer partie civile.

Aux Pays-Bas, v. les articles 332 à 337 du C.P.P. et les articles 44 et 56 de la loi sur l'organisation judiciaire prévoyant la compétence du juge de paix et du tribunal jusqu'à concurrence de respectivement 200 et 500 florins.

(15) Sous l'emprise du Traité belgo-néerlandais de 1925, la Cour de Cassation des Pays-Bas a, en effet, décidé dans son arrêt du 16 mars 1931 (N./., 1931, p. 689) que les articles 11 et 12 ne concernaient pas les condamnations prononcées par le juge répressif en réparation du dommage causé à une partie.

III. Burgerlijke en handelszaken.

Het Comité heeft niet nader aangegeven wat moet worden verstaan onder « burgerlijke en handelszaken », noch het kwalificatieprobleem opgelost door te bepalen volgens welke wet de inhoud van deze uitdrukking moet worden beoordeeld.

Het Comité heeft hierin de lijn gevolgd van de bestaande verdragen (13).

Uit de aanvaarde tekst volgt echter dat het typerende van burgerlijke en handelszaken gelegen is in haar eigen aard, onafhankelijk van de betiteling van de rechter die tot taak heeft van het geschil kennis te nemen of die de beslissing heeft gegeven. Dit volgt uit artikel 1, houdende dat het verdrag toepasselijk is in burgerlijke en handelszaken « ongeacht de aard van het gerecht, waarvoor deze zaken zich afspelen ». Het verdrag is ook van toepassing ongeacht de vraag of de procedure op tegenspraak wordt gevoerd dan wel onder de oneigenlijke rechtspraak valt. Het geldt ook op het gebied van het arbeidsrecht voorzover dit als civiel- of handelsrechtelijk wordt beschouwd (zie ook Arbeidscontract blz. 47).

Burgerlijke rechtsvorderingen welke voor de strafrechter worden ingesteld vallen onder het toepassingsgebied van het verdrag zowel met betrekking tot de regeling van de bevoegdheid als de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen welke door de strafrechter naar aanleiding van dergelijke rechtsvorderingen zijn gewezen. Deze oplossing houdt enerzijds rekening met de bestaande wetgeving in de meerderheid van de verdragsluitende landen (14) en beoogt anderzijds elk verschil in uitleg, zoals zich bij de toepassing van het Belgisch-Nederlandse verdrag heeft voorgedaan (15), te vermijden, terwijl het tenslotte beantwoordt aan de eisen welke door het steeds toenemend aantal verkeersongevallen worden gesteld.

Zoals in hoofdstuk I onder A reeds is opgemerkt, lopen in de tussen de lid-staten gesloten verdragen en overeenkomsten de bepalingen op dit gebied zeer uiteen.

De door het Comité gekozen oplossing volgt de huidige tendens die er de voorkeur aan geeft in de verdragen bepalingen op te nemen, waaruit volgt dat deze verdragen van toepassing zijn op de door de strafrechter in burgerlijke of handelszaken gewezen vonnissen. Deze tendens weerspiegelt zich met name in het Benelux-verdrag van 24 november 1961 en in de werkzaamheden van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de bepalingen van het verdrag art. 5, 4°) geen enkele wijziging brengen in de bevoegdheid van de strafrechtelijke instanties zoals deze door de verschillende wetboeken van strafvordering worden geregeld.

(13) Geen enkel executieverdrag behandelt dit vraagstuk. Zie te dien aanzien ook het Rapport van Dr. Fragistas inzake het voorontwerp van verdrag, dat door de speciale Commissie van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht is aanvaard. Inleidend document n° 1 voor de 10^e zitting, blz. 11.

(14) In België, artikel 4 van de wet van 17 april 1878, inhoudende de inleidend titel van het Wetboek van strafvordering.

In de Bondsrepubliek Duitsland, de artikelen 403 en 404 van het Duitse Wetboek van strafvordering.

In Frankrijk, artikel 4 van het Franse Wetboek van strafvordering.

In Luxemburg kan krachtens artikel 63 van het Luxemburgse Wetboek van strafvordering teder die meent schade te hebben geleden door een misdrijf zich civiel partij stellen.

In Nederland de artikelen 332 t/m 337 van het Wetboek van strafvordering en de artikelen 44 en 56 van de wet op de rechterlijke organisatie, die de kantonrechter en de rechtbank bevoegd verklaren tot bijdragen van resp. 200 en 500 gulden.

(15) Onder de werking van het Nederlands-Belgische Verdrag van 1925 heeft de Nederlandse Hoge Raad immers in zijn arrest van 16 maart 1931 (N./., 1931, blz. 689) beslist, dat de artikelen 11 en 12 geen betrekking hadden op veroordelingen tot schadevergoeding welke door de strafrechter waren uitgesproken.

La Convention n'a d'incidence, en ce qui concerne soit la compétence, soit la reconnaissance et l'exécution, que sur les actions civiles dont ces juridictions sont saisies et sur les décisions rendues à la suite de telles actions.

Toutefois, afin de répondre aux objections tirées du fait que la partie contre laquelle l'action civile est intentée risque de se trouver gênée dans sa défense lorsqu'une condamnation pénale peut lui être infligée dans la même procédure, le Comité a retenu une solution identique à celle admise dans le Traité Benelux.

Le Protocole prévoit en son article II que cette personne pourra se faire défendre ou représenter devant les juridictions répressives. Elle ne sera donc pas astreinte à comparaître elle-même en ce qui concerne la défense de ses intérêts civils.

Tombent également sous l'application de la Convention les contestations en matière civile ou commerciale portées devant les juridictions administratives.

La solution retenue par le Comité est identique à celle envisagée par la Commission qui avait été chargée lors de la quatrième Session de la Conférence de La Haye de droit international privé d'examiner la Convention du 14 novembre 1896 pour établir des règles communes concernant plusieurs matières de droit international privé se rapportant à la procédure civile et dont le rapport s'exprime comme suit :

« Les expressions « matière civile ou commerciale » sont très larges et ne comprennent pas seulement les affaires qui sont de la compétence des tribunaux civils et des tribunaux de commerce dans les pays où il existe une juridiction administrative. Autrement, il y aurait entre les États contractants une inégalité que rien ne justifierait : la signification des actes judiciaires pourrait se faire d'une manière plus large pour les pays qui n'ont pas de juridiction administrative que pour les pays qui en ont une. En résumé, du moment où ces intérêts privés sont en jeu, la Convention s'applique... » (16).

Sont donc susceptibles d'être reconnus et exécutés par exemple, les arrêts du Conseil d'État français lorsqu'ils ont été rendus en de telles matières (17).

IV. Matières exclues.

L'idéal eût certes été d'appliquer la Convention à l'ensemble de la matière civile et commerciale. Le Comité n'a toutefois pas cru pouvoir s'engager dans cette voie et a limité l'application de la Convention à la matière patrimoniale en raison de considérations analogues à celles qui ont prévalu lors de l'élaboration de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale, c'est-à-dire les incidences résultant surtout de l'absence d'une solution d'ensemble au problème des conflits de lois.

La disparité des règlements de conflits de lois est particulièrement sensible pour les matières non patrimoniales étant donné que généralement elles échappent à l'autonomie de la volonté des parties et touchent à l'ordre public.

Met betrekking tot de bevoegdheid enerzijds en de erkenning en tenuitvoerlegging anderzijds heeft het verdrag slechts invloed op de burgerlijke rechtsvorderingen die bij deze rechterlijke instanties zijn ingesteld en op de beslissingen welke naar aanleiding van deze vorderingen zijn genomen.

Ten einde tegemoet te komen aan de bezwaren dat de partij tegen wie een burgerlijke rechtsvordering is ingesteld in zijn verdediging kan worden gehinderd wanneer tegen hem in dezelfde procedure een strafrechterlijke veroordeling kan worden uitgesproken, heeft het Comité een gelijke oplossing gekozen als in het Benelux-Verdrag te dien aanzien is opgenomen.

Het protocol bepaalt in artikel II dat deze partij zich voor de strafrechterlijke instanties kan doen verdedigen of vertegenwoordigen. Zij zal derhalve niet gedwongen zijn zelf te verschijnen voor de verdediging van haar burgerlijke belangen.

Eveneens vallen onder het toepassingsgebied van het verdrag de geschillen in burgerlijke of handelszaken welke aan administratiefrechtelijke instanties zijn voorgelegd.

De door het Comité gekozen oplossing is gelijk aan de oplossing welke werd voorgesteld door de Commissie die ter gelegenheid van de vierde zitting van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht belast was met de behandeling van het verdrag van 14 november 1896 tot het vaststellen van gemeenschappelijke regelen ten aanzien van sommige onderwerpen van internationaal privaatrecht op de burgerlijke rechtsvordering betrekking hebbend; in het verslag van deze Commissie wordt het volgende gezegd :

« Les expressions « matière civile ou commerciale » sont très larges et ne comprennent pas seulement les affaires qui sont de la compétence des tribunaux civils et des tribunaux de commerce dans les pays où il existe une juridiction administrative. Autrement, il y aurait entre les États contractants une inégalité que rien ne justifierait : la signification des actes judiciaires pourrait se faire d'une manière plus large pour les pays qui n'ont pas de juridiction administrative que pour les pays qui en ont une. En résumé, du moment où ces intérêts privés sont en jeu, la Convention s'applique... » (16).

Bijvoorbeeld zullen de arresten van de Franse Raad van State kunnen worden erkend en ten uitvoer worden gelegd wanneer zij in dergelijke zaken zijn gewezen (17).

IV. Uitgesloten onderwerpen.

De ideale oplossing zou uiteraard geweest zijn dat het verdrag van toepassing zou zijn geweest op alle burgerlijke en handelszaken. Het Comité heeft echter gemeend deze weg niet te kunnen inslaan en heeft uit soortgelijke overwegingen als die welke het zwaarst hebben gewogen bij de opstelling van de Haagse Conventie over de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen in burgerlijke en handelszaken, de toepassing van het verdrag beperkt tot het vermogensrecht. Bedoelde overwegingen werden ingegeven door de ontwikkelingen, die uit het ontbreken van een allesomvattende oplossing voor het vraagstuk der wetsconflicten voortvloeien.

De ongelijkheid van de conflictregels doet zich bijzonder sterk gevoelen bij niet-vermogensrechtelijke onderwerpen, omdat deze gewoonlijk aan de autonomie van partijen onttrokken zijn en de openbare orde raken.

(16) Voir Conf. La Haye D.I.P., Actes et documents de la Quatrième Session (mai-juin 1904), p. 84.

(17) Weser, *Traité franco-belge* du 8 juillet 1899, n° 235.

(16) Zie de documenten en stukken betreffende de vierde Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht (mei-juni 1904), blz. 84.

(17) Weser: *Frans-Belgisch verdrag* van 8 juli 1899, n° 235.

Tout comme la Conférence de La Haye de droit international privé, le Comité a préféré la formule de l'exclusion de certaines matières à celle qui eût consisté à déterminer d'une manière positive, le champ d'application de la Convention. Cette solution implique que doivent tomber dans le champ d'application de la Convention toutes les contestations et tous les jugements ayant pour objet toutes obligations contractuelles ou extracontractuelles qui ne touchent pas, soit à l'état et à la capacité des personnes soit au domaine des successions, testaments et régimes matrimoniaux, soit à la faillite, soit à la sécurité sociales et que, à cet égard, la Convention doit être interprétée dans le sens le plus large.

Les matières exclues ne le sont toutefois que si elles sont l'objet principal du litige. Elles échappent à cette exclusion lorsqu'elles sont soumises incidemment au juge à titre principal ou préalable (18).

A. Etat, capacité, régimes matrimoniaux, testaments, successions.

Outre le souci de hâter l'intervention de la Convention, les considérations suivantes ont guidé le Comité.

Quelles qu'aient été les règles de compétences choisies, — à supposer que le Comité ait pu parvenir à l'unification de ces règles dans ce domaine — la disparité en ces matières des systèmes législatifs en présence, notamment des règles de conflits de lois, était telle qu'il était difficile de renoncer, au stade de la procédure d'exequatur, au contrôle desdites règles. C'était alors changer la nature de la Convention et lui ôter une grande partie de sa hardiesse. Au surplus, si le Comité avait accepté de retirer au juge de l'exequatur tout pouvoir de contrôle, même en matière extrapatrimoniale, ce juge n'aurait-il pas été incité à abuser de la notion d'ordre public pour paralyser la décision étrangère qui lui aurait été soumise? Entre deux maux, les membres du Comité ont choisi le moindre en maintenant à leur projet son unité et son audace tout en restreignant son champ d'application. Le problème le plus important en matière d'état et de capacité est évidemment celui du divorce, problème qui se complique en raison de l'extrême disparité des législations, la loi italienne prohibant le divorce, la législation belge, d'une part prévoyant le divorce par consentement mutuel (art. 223, 275 et ss. du C. civ.), inconnu dans les autres législations à l'exception du Luxembourg et, d'autre part, réglant, par la loi du 27 juin 1960 sur l'admissibilité du divorce lorsqu'un des conjoints au moins est étranger, le divorce de ressortissants étrangers domiciliés en Belgique.

La formulation retenue « état et capacité des personnes physiques » est quelque peu différente de celle adoptée dans la Convention de La Haye qui exclut de son application les décisions « en matière d'état ou de capacité des personnes ou en matière de droit de famille, y compris les droits et obligations personnels et pécuniaires entre parents et enfants et entre époux » (Art. 1er, I). La raison en est double. D'une part, la notion de droit de famille dans les six États de la Communauté ne s'écarte pas de celle d'état ou de capacité

Evenals de Conferentie van Den Haag voor internationaal privaatrecht heeft het Comité er de voorkeur aan gegeven bepaalde onderwerpen van het verdrag uit te sluiten in stede van een positieve vaststelling van het toepassingsgebied van het verdrag te geven. In deze oplossing valt in beginsel het gehele vermogensrecht onder het toepassingsgebied van het verdrag, dat te dien aanzien in de ruimste zin moet worden uitgelegd. Niet vallen onder het verdrag de staat en de bevoegdheid van personen, erfenissen, testaments, huwelijksgoederenrecht, faillissement, sociale zekerheid en de arbitrage.

De uitgesloten onderwerpen zijn dit echter alleen wanneer zij het hoofdonderwerp van het rechtsgeding uitmaken. Zij vallen buiten de uitsluiting wanneer zij incidenteel en als prelabelle vragen aan de rechter worden voorgelegd.

A. Staat, bevoegdheid, stelsels van huwelijksgoederenrecht, testaments, erfopvolging.

Behalve door het verlangen de inwerkingtreding van het verdrag te bespoedigen, is het Comité geleid door de volgende overwegingen.

Welke bevoegdheidsregels ook gekozen zouden zijn — zulks in de veronderstelling dat het Comité tot eenmaking van deze regels op dit terrein had kunnen geraken — de wettelijke stelsels waarop moet worden gelet, en met name de collisieregels, vertoonden een dergelijke verscheidenheid, dat het moeilijk was om, in het stadium van de exequaturprocedure, van de controle op deze regels af te zien. Dit zou betekenen dat de aard van het verdrag werd gewijzigd en een groot deel van zijn gedurfd karakter eraan zou worden ontnomen. Zou bovendien, zo het Comité ertoe zou zijn overgegaan aan de exequaturrechter ook de controlebevoegdheid, zelfs op niet vermogenrechtelijk terrein, ten ontnemen, deze rechter niet verleid worden het begrip openbare orde te misbruiken om aan de buitenlandse beslissing die hem zou worden voorgelegd, haar kracht te ontnemen? Van twee kwaden hebben de leden van het Comité het minste gekozen en daarbij de eenheid van het ontwerp en zijn gedurfd karakter behouden, onder beperking evenwel van het toepassingsgebied. Op het gebied van de staat en de bevoegdheid is de echtscheiding ongetwijfeld het belangrijkste vraagstuk, dat een zeer ingewikkeld karakter vertoont wegens het sterk uiteenlopen van de verschillende wetgevingen; zo verbiedt de Italiaanse wetgeving, de echtscheiding, terwijl de Belgische zowel echtscheiding door onderlinge toestemming kent (art. 223 en art. 275 e.v. van het Burgerlijk Wetboek) — welke in de overige wetgevingen met uitzondering van Luxemburg onbekend is — alsook krachtens de wet van 27 juni 1960 (18) inzake de toelaatbaarheid van echtscheiding wanneer ten minste een van de echtgenoten buitenlander is, de echtscheiding van in België woonachtige vreemde onderdanen regelt.

De gekozen formulering « staat en bevoegdheid van personen » verschilt enigszins van die welke in het Verdrag van Den Haag is opgenomen en waarin van toepassing worden uitgesloten de beslissingen op het gebied van de staat of de bevoegdheid van personen of op het gebied van het familierecht, met inbegrip van de persoonlijke en geldelijke rechten en verplichtingen tussen ouders en kinderen en tussen echtgenoten (art. 1, I). Daar zijn twee redenen voor. Enerzijds ligt het begrip familierecht in

(18) Bellet, « L'élaboration d'une Convention sur la reconnaissance des jugements dans le cadre du Marché commun », *Journ. dr. internat. (Clunet)*, 1965, 833 et suivants.

(18) Bellet, « L'élaboration d'une Convention sur la reconnaissance des jugements dans le cadre du Marché commun », *Journ. dr. internat. (Clunet)*, 1965, 833 e.v.

et, d'autre part, à la différence de la Convention de La Haye, la Convention C. E. E. s'applique en matière d'obligation alimentaire (art. 5, 2°) même lorsque celle-ci découle de l'état des personnes, qu'il s'agisse de droits et devoirs entre époux ou entre parents et enfants.

De même, en vue d'éviter des divergences d'interprétation, l'article premier précise qu'il s'agit de l'état et de la capacité des personnes physiques. La Convention se différenciant également sur ce point de la Convention de La Haye laquelle ne s'applique pas aux décisions statuant à titre principal sur « l'existence ou la constitution des personnes morales, ou sur les pouvoirs de leurs organes » (art. 1er, 2me alinéa n° 3).

En ce qui concerne les matières relatives aux successions, le Comité s'est rallié à l'avis de l'Union internationale du notariat latin. Celle-ci, consultée par le Comité, a, en effet, considéré qu'il était nécessaire — et que cette nécessité ne pourrait que s'accroître à l'avenir dans le cadre de la C. E. E. —, de faciliter la reconnaissance et l'exécution des jugements rendus en matière successorale et qu'il serait souhaitable que, dès lors, une convention passée entre les six Etats membres intervienne à ce sujet. Toutefois, l'Union internationale du notariat latin estimait qu'il était primordial d'unifier au préalable les règles de conflits de lois.

Comme le signale le Mémoire établi par le Bureau permanent de la Conférence de La Haye de droit international privé (19), auquel ce commentaire est emprunté, en matière de succession et de régime matrimonial légal, les divergences sont assez accusées entre les Etats.

1. En matière de successions, certaines législations ignorent la réserve alors que d'autres la connaissent. La part allouée au conjoint survivant (question qui soulève le plus de procès en matière successorale en raison des intérêts qui s'affrontent) diffère profondément selon les pays. Certains accordent au conjoint une part d'enfant, en font même un réservataire (Italie), d'autres ne lui accordent que des droits restreints en usufruit (par ex. Belgique).

Sur le plan des conflits de lois, les divergences sont aussi marquées; certains Etats appliquent à la succession la loi nationale du de cujus (Allemagne, Italie, Pays-Bas). D'autres pays soumettent la succession à la loi du domicile pour les meubles et à la loi réelle pour les immeubles (Belgique, France) ou encore soumettent les immeubles à la loi réelle mais les meubles à la loi nationale (Luxembourg).

2. En matière de régime matrimonial légal, les divergences entre les lois internes sont encore plus fortes: on passe de la communauté universelle (Pays-Bas) à la communauté des meubles et acquêts (France, Belgique, Luxembourg) ou à la communauté différée des augmentations (Rép. Féd. d'Allemagne) pour finir par la séparation de biens pure et simple (Italie).

(19) Conf. La Haye D.I.P., Reconnaissance et exécution des jugements étrangers en matière patrimoniale. Mémoire et Annexes établis par le Bureau permanent. Document préliminaire n° 1 de janvier 1962 à l'intention de la Commission spéciale, p. 10.

de zes landen van de Gemeenschap zeer dicht bij dat van de staat of de bevoegdheid en anderzijds in het verdrag van de E. E. G., anders dan het Verdrag van Den Haag, van toepassing op onderhoudsverplichtingen (art. 5, 2) zelfs indien deze haar oorsprong vinden in de staat der personen, waarbij er dan niet toe doet of rechten en verplichtingen tussen echtgenoten of tussen ouders en kinderen in het geding zijn.

Om verschil en uitleg te vermijden, bepaalt artikel 1 nader dat de staat en bevoegdheid natuurlijke personen raakt, ook hier wijkt het verdrag af van het Verdrag van Den Haag die geen toepassing vindt op beslissingen ten principale over het bestaan of de oprichting van rechtspersonen of over de bevoegdheden van hun organen (art. I, 2° lid n° 3).

Met betrekking tot de uitsluiting van erfenissen heeft het Comité het advies van de « Union internationale du notariat latin » aanvaard. Dit lichaam heeft na door het Comité geraadpleegd te zijn, als zijn mening te kennen gegeven dat het noodzakelijk was — en dat deze noodzaak zich in de toekomst in het kader van de E. E. G. ongetwijfeld sterker zal doen gevoelen — de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen op het gebied van erfenissen te bevorderen en dat het gewenst ware dat reeds thans een tussen de zes lid-staten gesloten verdrag daarin voorziet. De « Union internationale du notariat latin » voegde er echter aan toe dat het absoluut noodzakelijk is voordien de collisieregels te unificeren.

Zoals in de door het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht opgestelde memorie (19), waaraan dit commentaar is ontleend, wordt gezegd, zijn op het gebied van de erfopvolging en het wettelijk stelsel van huwelijksgoederenrecht, de verschillen tussen de zes landen zeer uitgesproken.

1. Op het gebied van de erfopvolging kennen sommige wetgevingen het wettelijk erfdeel niet, terwijl andere het wel kennen. Het aan de overlevende echtgenoot toegekende deel (dit is het vraagstuk dat, wegens de belangen die daarbij tegenover elkaar staan, het meest tot processen aanleiding geeft) verschilt van land tot land zeer sterk. Sommige landen kennen de echtgenoot een kindsdeel toe en verklaren dit zelfs tot wettelijk erfdeel (Italië), terwijl andere de overlevende echtgenoot slechts beperkte rechten van vruchtgebruik toekennen (b.v. België).

Bij de collisieregels zijn de verschillen even markant; sommige landen passen op de erfenis de nationale wet van de erflater toe (Duitsland, Italië, Nederland). Andere landen onderwerpen de erfenis aan de lex loci voor de roerende goederen en aan de lex rei sitae voor de onroerende goederen (België, Frankrijk) of bepalen dat voor de onroerende de lex rei sitae doch op de roerende goederen de nationale wet toepasselijk is (Luxemburg).

2. Ter zake van het wettelijk stelsel van huwelijksgoederenrecht lopen de interne wetten nog sterker uiteen: de verschillen lopen van de algehele gemeenschap van goederen (Nederland) tot de gemeenschap van roerende goederen en aanwinsten (Frankrijk, België en Luxemburg), de gemeenschap van aanwinsten (Bondrepubliek Duitsland) en tenslotte de volledige scheiding van goederen (Italië).

(19) Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht. Erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen op vermogensrechtelijk gebied. Door het Permanent Bureau opgestelde memorie met bijlagen. Inleidende document n° 1 van januari 1962 voor de speciale commissie, blz. 10.

Sur le plan des règles de conflits, les divergences sont aussi très accusées, ce qui favorise les conflits positifs de systèmes : un certain nombre d'Etats soumettent le régime matrimonial légal ou même conventionnel à la loi nationale du mari (Allemagne, Italie, Pays-Bas), d'autres se réfèrent à la volonté implicite des époux au moment du mariage (Belgique, France, Luxembourg).

A la différence de l'avant-projet, la Convention n'exclut pas expressément de son champ d'application la matière des donations. Elle s'aligne, à cet égard, sur la Convention de La Haye, étant entendu que les donations seront exclues dans la mesure où elles se rapportent à la matière successorale.

Le Comité a cependant été d'avis qu'il y aurait lieu éventuellement de reprendre la discussion de ces problèmes après la mise en vigueur de la présente Convention, compte tenu notamment du résultat des travaux actuellement entrepris tant par la Conférence de La Haye que par la Commission internationale de l'état civil.

Il convient de souligner que, provisoirement au moins, ces matières continueront à être réglées par les conventions bilatérales existantes dans la mesure où elles sont visées par ces conventions (v. art. 56).

B. Faillite.

La matière de la faillite est également exclue de l'application de la présente Convention.

Une Convention distincte est actuellement en cours d'élaboration, les particularités de cette matière nécessitant des règles spéciales.

Aux termes de l'article 1er, 2°, sont exclus : les faillites, les concordats et les autres procédures analogues, c'est-à-dire celles qui, fondées selon les diverses législations sur l'état de cessation de paiement, l'insolvabilité ou l'ébranlement du crédit du débiteur, impliquent une intervention de l'autorité judiciaire aboutissant à une liquidation forcée et collective des biens ou à un simple contrôle de cette autorité.

Ainsi les litiges auxquels peut donner lieu le concordat amiable, lequel reposant sur la volonté des parties, revêt un caractère purement contractuel, tombent sous l'application de la Convention. La déconfiture civile du droit français qui n'implique pas une procédure organisée et collective, ne peut être considérée comme une procédure analogue au sens de l'article 1, 2°.

Quant aux contestations se rapportant à une faillite, elles ne sont pas nécessairement exclues de la Convention. N'en sont exclues que celles qui dérivent directement de la faillite (20) et qui tomberont dès lors dans le champ d'application de la Convention de la Communauté Economique Européenne sur la faillite (21).

En attendant la conclusion de la Convention distincte sur la faillite, le sort des actions dérivant directement de la faillite sera réglé par le droit commun ou par les Conven-

Ook op het terrein van de collisieregels bestaan zeer sterke verschillen, waardoor het ontstaan van positieve conflicten tussen de verschillende stelsels wordt bevorderd : een aantal Staten verklaren de nationale wet van de echtgenoot van toepassing op het wettelijke huwelijksgoederenstelsel of zelfs op de huwelijksvoorwaarden (Duitsland, Italië, Nederland), terwijl andere verwijzen naar de stilzwijgende wil van de echtgenoten op het tijdstip van het huwelijk (België, Frankrijk, Luxemburg).

In afwijking van het voorontwerp sluit het verdrag de schenkingen niet uitdrukkelijk van zijn toepassingsgebied uit. Het volgt in deze het Verdrag van Den Haag en gaat ervan uit dat de schenkingen zullen zijn uitgesloten voorzover zij behoren tot het gebied van het erfrecht.

Het Comité is echter van mening geweest dat het eventueel geraden zou zijn de bespreking van deze vraagstukken na de inwerkingtreding van dit verdrag opnieuw ter hand te nemen, waarbij dan met name rekening wordt gehouden met het resultaat van de werkzaamheden welke momenteel door de Conferentie van Den Haag en door de « Commission internationale de l'état civil » worden ondernomen.

Daarbij dient erop te worden gewezen dat deze onderwerpen, althans voorlopig, geregeld blijven door de bestaande bilaterale verdragen voor zover deze onderwerpen in deze verdragen worden behandeld (zie artikel 56).

B. Faillissement.

Het faillissement wordt evenmin door dit verdrag geregeld.

Een apart verdrag daarvoor wordt momenteel uitgewerkt, daar de bijzondere situatie op dit gebied speciale voorschriften vereist.

Naar artikel 1, 2 zijn uitgesloten : Het faillissement, de akkoorden en andere soortgelijke procedures, d.w.z. die welke volgens de verschillende wetgevingen zijn gebaseerd op de toestand waarin de debiteur heeft opgehouden te betalen, insolvent is of waarin zijn krediet is aangetast en waarin de rechter ingrijpt, hetgeen leidt tot een gedwongen collectieve liquidatie van het vermogen of tot een eenvoudige controle door de rechter.

De gedingen waartoe het vrijwillig akkoord kan leiden — het berust op de wil van partijen en heeft dus een zuiver contractueel karakter — vallen wel onder het verdrag. De « déconfiture civile » van het Franse recht die niet behoeft te leiden tot een georganiseerde collectieve procedure, mag niet als een analoge procedure in de zin van artikel 1, 2 worden beschouwd.

De geschillen welke verband houden met een faillissement zijn echter niet noodzakelijk van de werking van het verdrag uitgesloten. Uitgesloten zijn slechts die procedure die rechtstreeks uit het faillissement voortvloeien (20), en die derhalve onder het toepassingsgebied van het E. E. G.-verdrag inzake faillissement zullen vallen (21).

In afwachting van het sluiten van het afzonderlijke verdrag inzake het faillissement zullen de rechtsovereenkomsten welke rechtstreeks uit het faillissement voortvloeien worden

(20) Convention Benelux, art. 22, § 4, et rapport annexé. La Convention franco-belge est interprétée dans le même sens. V. Weser, « Convention franco-belge 1899 » dans le *Jurisclasser de droit international*, fascicule 591, nos 146 à 148.

(21) Ces actions seront limitativement énumérées dans la Convention de la Communauté Economique Européenne sur la faillite.

(20) Benelux-verdrag, art. 22, lid 4. Het Frans-Belgische Verdrag wordt in dezelfde zin uitgelegd. Zie Weser, « Convention Franco-Belge 1899 » in de *Jurisclasser de droit international*, bundel 591, nos 146 t/m 148.

(21) Deze vorderingen zullen limitatief worden opgesomd in het verdrag van de EEG inzake faillissement.

tions qui existent déjà entre certains Etats contractants et ce conformément à l'article 56 (22).

C. Sécurité sociale.

Pour les raisons suivantes, et une décision identique a été prise à La Haye (23), le Comité a décidé d'exclure la sécurité sociale du champ d'application de la Convention.

Il s'agit d'une matière qui, dans certains pays, comme en République Fédérale d'Allemagne, relève du droit public et qui, dans d'autres, est comprise dans la zone marginale entre le droit privé et le droit public.

Quant au contentieux de la sécurité sociale, il relève dans certains Etats de la compétence des juridictions ordinaires, dans d'autres, des juridictions administratives; parfois il présente un caractère mixte (24).

Le Comité a également eu le souci de laisser se développer, de façon autonome, les travaux en cours au sein de la C. E. E. et qui trouvent leur origine dans les articles 51, 117 et 118 du Traité de Rome et d'éviter des chevauchements entre la Convention et les accords déjà conclus en matière de sécurité sociale, soit sur un plan bilatéral, soit dans le cadre d'autres organisations internationales comme l'O. I. T. ou le Conseil de l'Europe.

La Sécurité sociale n'a d'ailleurs pas donné lieu jusqu'à présent à des conflits de juridiction car on a estimé que la compétence judiciaire coïncidait avec la compétence législative, laquelle est déterminée par les règlements communautaires arrêtés en application de l'article 51 du Traité de Rome; par contre le recouvrement des cotisations dues à des organismes de sécurité sociale pose encore des problèmes d'exécution. Cette matière devrait donc faire l'objet d'un accord spécial entre les Six.

Que faut-il entendre par la sécurité sociale ?

Comme elle est en constante évolution, il n'a pas paru opportun de la définir expressément dans la Convention, ni même d'indiquer, dans une annexe à celle-ci, ce que recouvre ce concept, d'autant plus qu'en vertu de l'article 117 du Traité de Rome l'harmonisation des régimes de sécurité sociale figure parmi les objectifs de la Communauté.

Signalons, néanmoins, que dans les six pays, existent des prestations correspondant à la série d'éventualités prévues dans la Convention 102 de l'O. I. T. sur la norme minimum de sécurité sociale, à savoir : soins médicaux, indemnités de maladie, prestations de maternité, prestations d'invalidité, prestations de vieillesse, prestations aux survivants, prestations en cas d'accidents du travail et maladie professionnelles, prestations familiales, prestations de chômage (25). On se référera utilement, d'autre part, à la définition résultant de la combinaison des articles 1, paragraphe c. et 2 du Règlement n° 3 du Conseil concernant la sécurité sociale

geregeld door het gemeenc recht of ingevolge artikel 56 door de verdragen die tussen sommige verdragsluitende landen reeds bestaan (22).

C. Sociale zekerheid.

Op grond van de volgende redenen heeft het Comité besloten de sociale zekerheid van het toepassingsgebied van het verdrag uit te sluiten. Een zelfde besluit werd destijds in Den Haag genomen (23).

De sociale zekerheid is een onderwerp dat in sommige landen, zoals de Bondsrepubliek Duitsland, tot het publiekrecht behoort en in andere landen tot het grensgebied tussen privaat- en publiekrecht.

Geschillen betreffende de sociale zekerheid behoren in sommige landen tot de bevoegdheid van de gewone rechter, in andere tot die van de administratieve rechter; soms vertonen zij een gemengd karakter (24).

Het Comité heeft zich niet willen mengen in de werkzaamheden die binnen de E. E. G. krachtens artikelen 51, 117 en 118 van het Verdrag van Rome haar eigen gang gaan, en vermeden dat het verdrag gebieden zou betreden waarop met betrekking tot de sociale zekerheid in bilateraal verband of in het verband van andere internationale organisaties als de I. L. O. of de Raad van Europa reeds akkoorden zijn gesloten.

De sociale zekerheid heeft trouwens tot dusver niet geleid tot jurisdictiegeschillen omdat men inziet dat er een nauw verband bestaat tussen de rechterlijke bevoegdheid en het toe te passen recht dat bepaald wordt door de communautaire verordeningen uitgevaardigd ter uitvoering van artikel 51 van het Verdrag van Rome; het innen van de contributies voor de organen van de sociale zekerheid levert daarentegen nog uitvoeringsproblemen op. Dit onderwerp zou dus in een speciaal akkoord tussen de zes moeten worden geregeld.

Wat is te verstaan onder sociale zekerheid ?

Dit begrip is voortdurend in ontwikkeling en men heeft het niet nuttig geoordeeld het met zoveel woorden in het verdrag te definiëren, noch zelfs in een bijlage aan te geven wat dit begrip inhoudt, te minder omdat krachtens artikel 117 van het Verdrag van Rome de harmonisatie van de sociale stelsels tot de doelstellingen van de Gemeenschap behoort.

Niettemin zij opgemerkt dat er in de zes landen uitkeringen bestaan die overeenkomen met de reeks mogelijkheden voorzien in Verdrag nr. 102 van de I. L. O. (I. A. O.) betreffende de sociale zekerheid (minimumnormen), 1952 : geneeskundige zorg, uitkering van ziekengeld, verstrekkingen bij moederschap, uitkeringen bij invaliditeit, oudedomsuitkeringen, uitkeringen aan nagelaten betrekkingen, verstrekkingen bij arbeidsongevallen en beroepsziekten, gezinsbijlagen, uitkeringen bij werkloosheid (25). Anderzijds kan men afgaan op de definitie, die gevonden wordt door combinatie van artikel 1, lid c, en artikel 2 van Veror-

(22) Il s'agit des Conventions entre la Belgique et la France, entre la France et l'Italie, entre la Belgique et les Pays-Bas à moins pour la dernière que le Traité Benelux ne soit en vigueur, auquel cas elle l'aurait abrogée.

(23) Conf. La Haye D.I.P. Session extraordinaire. Acte final, v. article 1er de la Convention.

(24) Etude de la physionomie actuelle de la sécurité sociale dans les pays de la C. E. E., série politique sociale, 3, 1962. Services des Publications des Communautés européennes 8058/1/IX/1962.5.

(25) Tableau comparatif des régimes de sécurité sociale applicables dans les Etats membres des Communautés européennes. 3e édition, Services des Publications des Communautés européennes 8122/1/VII/1964/5.

(22) Verdragen tussen België en Frankrijk, tussen Frankrijk en Italië, tussen België en Nederland, tenzij voor dit laatste verdrag het Benelux-verdrag in de plaats zal zijn getreden.

(23) Conf. Den Haag I.P.R. Buitengewone zitting. Slotakte van artikel 1 van het verdrag.

(24) Studie van de sociale zekerheid in de landen van de EEG, serie Sociale Politiek, 3, 1962. Publikatiediensten van de Europese Gemeenschappen 8058/1/IX/1962.5.

(25) Vergelijkende tabel van de stelsels van sociale zekerheid van toepassing in de lid-staten van de Europese Gemeenschappen. 3e druk, Publikatiediensten van de Europese Gemeenschappen 8122/1/VII/1964/5.

des travailleurs migrants, définition qui correspond d'ailleurs à celle de la Convention 102 de l'O. I. T.

N'est toutefois exclu de l'application de la Convention que le contentieux de la sécurité sociale à savoir les différends issus des rapports entre l'administration et les employeurs ou employés. Par contre, la Convention est applicable lorsque l'administration fait valoir un droit de recours direct contre un tiers responsable du dommage ou est subrogée envers ce tiers dans les droits d'une victime assurée par elle, car elle agit alors selon les normes du droit commun (26).

D. Arbitrage.

De nombreux accords internationaux règlent déjà la matière de l'arbitrage qui est également mentionnée à l'article 220 du Traité de Rome. En outre, le Conseil de l'Europe a élaboré une Convention européenne portant loi uniforme en matière d'arbitrage qui sera vraisemblablement assortie d'un protocole destiné à faciliter, davantage que ne le fait la Convention de New York, la reconnaissance et l'exécution des sentences arbitrales. C'est pourquoi il a paru préférable d'exclure la matière de l'arbitrage. La Convention ne s'applique ni en ce qui concerne la reconnaissance et l'exécution des sentences arbitrales (v. aussi la définition de l'article 25) ni pour déterminer la compétence des tribunaux pour les contestations relatives à un arbitrage, par exemple, les actions tendant à l'annulation d'une sentence arbitrale ni davantage en ce qui concerne la reconnaissance de décisions rendues sur de telles actions.

* * *

CHAPITRE IV.

La compétence.

A. Considérations générales.

1. Remarques préliminaires.

La Convention repose sur le concept que les États membres de la Communauté Economique Européenne ont voulu établir un Marché Commun dont les caractéristiques seraient celles d'un vaste marché intérieur. Tout doit donc être mis en œuvre non seulement pour éliminer les entraves au fonctionnement de ce marché, mais aussi pour en favoriser le développement. Dans cet ordre d'idées, le territoire des États contractants peut être considéré comme formant une entité dont résulte notamment, au point de vue de l'établissement de règles de compétence, une distinction très nette suivant que les parties à un litige ont ou non leur domicile à l'intérieur de la Communauté.

Partant de cette notion fondamentale, le Titre II de la Convention opère une distinction essentielle, reprise à la

(26) V. Michel Voirin, Note sous Cass., 16 février 1965, rec. Dalloz, 1965, p. 723.

dening nr. 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers, deze definitie komt trouwens overeen met die van Verdrag nr. 102 van de I. L. O.

Overigens zijn van de toepassing van het verdrag alleen uitgesloten de geschillen over de sociale zekerheid, t.w. de geschillen die voortkomen uit de betrekkingen tussen de administratie en werkgevers en werknemers. Het verdrag is wel van toepassing wanneer de administratie een regresrecht geldend maakt tegen een derde die voor de schade aansprakelijk is of jegens deze derde wordt gesubrogeerd in de rechten van een door haar verzekerd slachtoffer, want in zulke gevallen treedt zij op overeenkomstig de normen van het gemene recht (26).

D. Arbitrage.

Artikel 220 van het Verdrag van Rome noemt ook de arbitrage. Deze stof is echter reeds in talrijke internationale overeenkomsten geregeld. Bovendien heeft de Raad van Europa een Europees verdrag opgesteld, houdende een eenvormige wet op het gebied van de arbitrage waaraan waarschijnlijk nog een protocol zal worden gehecht; meer dan het verdrag van New York beoogt dit protocol de erkenning en de tenuitvoerlegging van scheidsrechterlijke uitspraken te vergemakkelijken. Men heeft daarom gemeend dat het beter was de arbitrage uit te sluiten. Het verdrag is niet van toepassing op de erkenning en tenuitvoerlegging van scheidsrechterlijke beslissingen (zie ook de definitie van art. 25), het behelst geen bepalingen omtrent de bevoegdheid van de rechter in gedingen over arbitrage, bijvoorbeeld wanneer vernietiging van een scheidsrechterlijke uitspraak wordt gevorderd en is ook niet van toepassing op de erkenning en tenuitvoerlegging van de beslissing over zodanige vordering.

* * *

HOOFDSTUK IV.

De bevoegdheid.

A. Algemeen.

1. Opmerkingen vooraf.

Het verdrag is gebaseerd op de gedachte dat de lidstaten van de E. E. G. een gemeenschappelijke markt hebben willen instellen, die de kenmerken vertoont van een zeer grote interne markt. Alles moet dus in het werk worden gesteld om de belemmeringen voor de werking van deze markt uit de weg te ruimen, doch daarnaast ook om de ontwikkeling daarvan te bevorderen. In deze gedachtengang kan het grondgebied van de verdragsluitende landen worden beschouwd als een eenheid hetgeen met name met betrekking tot de opstelling van bevoegdheidsregels tot gevolg heeft, dat een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de gevallen dat de partijen bij een geschil al dan niet binnen de Gemeenschap woonachtig zijn.

Van dit groundbegrip uitgaande maakt Titel II van het verdrag volledig onderscheid tussen het geval dat de ver-

(26) Zie Michel Voirin, annotatie 16 februari 1965, rec. Dalloz, 1965, blz. 723.

section 1 du Titre II, selon que le défendeur est ou non domicilié dans un Etat contractant.

1° Si une personne est domiciliée dans un Etat contractant, elle doit, en principe, être attraite devant les tribunaux de cet Etat conformément aux règles de compétence qui sont en vigueur dans cet Etat (art. 2).

2° Si une personne est domiciliée dans un Etat contractant, elle ne peut être attraite devant les tribunaux d'un autre Etat contractant que dans les seuls cas où les tribunaux de cet Etat sont compétents en vertu de la Convention (art. 3).

3° Si une personne est domiciliée hors d'un Etat contractant, c'est-à-dire hors de la Communauté, les règles de compétence en vigueur dans chaque Etat, y compris celles qui sont qualifiées d'exorbitantes, lui sont applicables (art. 4).

Les cas dans lesquels une personne domiciliée sur le territoire d'un Etat contractant peut être attraite devant les tribunaux d'un autre Etat contractant — ou doit l'être s'il s'agit d'une compétence exclusive ou s'il existe une prorogation de compétence — font l'objet des sections 2 à 6. La section 7 intitulée « Vérification de la compétence » tend principalement à garantir les droits de la défense.

La section 8 est relative à la litispendance et à la connexité. Les règles très précises de cette section sont destinées à éviter, dans toute la mesure du possible, que des décisions inconciliables soient rendues, à propos d'une même contestation, dans des Etats différents.

La section 9 concerne les mesures provisoires et conservatoires et prévoit que celles-ci pourront être demandées à toute juridiction compétente d'un Etat contractant alors même que, selon la Convention, cette juridiction ne serait pas compétente pour connaître du fond.

2. Justification du critère sur lequel repose le Titre II.

On s'étonnera peut-être, à première vue, de l'extrême libéralisme de la Convention. Les règles de compétence qu'elle trace, à la différence de celles qui figurent dans les conventions bilatérales qui sont fondées sur la compétence directe (Convention franco-belge et belgo-néerlandaise, Traité Benelux, Convention franco-suisse) s'appliquent non seulement aux ressortissants des Etats contractants, mais à toute personne, quelle que soit sa nationalité, domiciliée dans l'un de ces Etats.

On pourrait non seulement s'étonner de ce libéralisme, mais aussi dire que le Comité a dépassé son mandat, puisque l'article 220 du Traité de Rome prescrit aux Etats d'engager des négociations en vue d'assurer « en faveur de leurs ressortissants » la simplification des formalités auxquelles sont subordonnées la reconnaissance et l'exécution des jugements. A cette dernière remarque, il peut être facilement répondu que ce n'est certes pas aller à l'encontre du Traité de Rome qu'élargir la portée de la Convention si celle-ci assure, en faveur des ressortissants, la simplification de la reconnaissance et de l'exécution des jugements. Une interprétation trop stricte du Traité de Rome aboutirait d'ailleurs à ce que la Convention n'eût dû assurer que la reconnaissance et l'exécution des jugements rendus en

weerder al dan niet zijn woonplaats heeft in een verdragsluitend land, welk onderscheid in afdeling 1 van Titel II is overgenomen.

1° Onverminderd de bepalingen van dit verdrag worden zij, die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die Staat (artikel 2).

2° Zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat kunnen niet voor de rechter van een andere verdragsluitende staat worden opgeroepen dan in de gevallen dat de rechterlijke instanties van die Staat op grondslag van het verdrag bevoegd zijn (artikel 3).

3° Indien iemand woonplaats heeft buiten een verdragsluitend land d.w.z. buiten de Gemeenschap, zijn op hem de bevoegdheidsregels welke in elk land van kracht zijn, waaronder begrepen de bevoegdheidsregels die als exorbitant gekwalificeerd zijn, van toepassing (artikel 4).

Afdelingen 3 t/m 6 behandelen de gevallen waarin iemand die op het grondgebied van een verdragsluitend land woonplaats heeft voor de rechterlijke instanties van een ander verdragsluitend land kan worden gedagvaard — of moet worden gedagvaard wanneer er sprake is van exclusieve bevoegdheid of indien partijen bij overeenkomst die instanties als bevoegd hebben aangewezen. Afdeling 7, getiteld « Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid » beoogt voornamelijk de rechten van de verdediging te waarborgen.

Afdeling 8 heeft betrekking op de aanhangigheid en de samenhang. Met de zeer gedetailleerde voorschriften van deze afdeling wordt beoogd zoveel mogelijk te vermijden dat met betrekking tot een zelfde geschil in verschillende landen onderling tegenstrijdige beslissingen werden genomen.

Afdeling 9 heeft betrekking op de voorlopige maatregelen en de maatregelen tot bewaring van recht en bepaalt dat deze bij elke bevoegde rechterlijke instantie van een verdragsluitend land kunnen worden aangevraagd, zelfs indien deze instantie volgens het verdrag niet bevoegd zou zijn van het bodemgeschil kennis te nemen.

2. Motivering van het criterium waarop titel II berust.

Men zal zich op het eerste gezicht wellicht verwonderen over de zeer royale opzet van het verdrag. In tegenstelling tot de bevoegdheidsregels in de bilaterale verdragen die op de rechtstreekse bevoegdheid berusten (Frans-Belgisch en Nederlands-Belgisch verdrag, Benelux-verdrag, Frans-Zwitsers verdrag) zijn de in dit verdrag vervatte bevoegdheidsregels niet alleen van toepassing op de onderdanen van de verdragsluitende landen, doch op ieder die, onverschillig zijn nationaliteit, in een van deze landen woonplaats heeft.

Men zou zich niet alleen over deze ruime opzet kunnen verwonderen, doch ook kunnen stellen dat het Comité zijn mandaat heeft overschreden, omdat artikel 220 van het Verdrag van Rome aan de lid-staten voorschrijft met elkaar in onderhandeling te treden ter verzekering « voor hun onderdanen » van de vereenvoudiging van de formaliteiten waaraan de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen onderworpen zijn. Op deze laatste opmerking kan zonder meer worden geantwoord dat men zeer zeker niet in strijd met het Verdrag van Rome handelt door de strekking van het verdrag uit te breiden indien zulks ten behoeve van de onderdanen de vereenvoudiging van de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen verzekert. Een te enge interpretatie van het Verdrag van Rome zou er voorts

faveur des ressortissants des Etats contractants. Or, une telle limitation eût réduit fortement la portée de la Convention qui se serait trouvée, sur ce point, en deçà des conventions bilatérales existantes.

L'extension donnée à la Convention en étendant notamment le bénéfice du Titre II relatif à la compétence aux personnes, quelle que soit leur nationalité, domiciliées sur le territoire d'un Etat contractant, répond à plusieurs considérations.

Tout d'abord, il serait périmé de faire dépendre de la nationalité des parties les règles communes sur la compétence, alors que le point de rattachement actuellement choisi dans le droit international de procédure est le plus souvent le domicile ou la résidence des parties (cf. par ex. l'article 3, 1° et 2° de la Convention de La Haye du 15 avril 1958 concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants, la Convention de La Haye du 15 avril 1958 sur la compétence du for contractuel en cas de vente internationale d'objets mobiliers corporels, l'article 11 du Traité Benelux et l'article 10, 1, de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements en matière civile et commerciale).

L'adoption de règles communes fondées sur la nationalité aurait, en outre, provoqué de nombreuses difficultés dans l'application de la Convention. En effet, cette méthode aurait entraîné l'instauration de règles de compétence distinctes selon que les litiges auraient opposé des ressortissants d'un Etat contractant, ou un ressortissant d'un Etat contractant et un étranger, ou deux étrangers.

Dans certains cas, les règles de la Convention auraient dû être invoquées et, dans d'autres, les règles de compétence interne. Suivant ce système, dès le début de chaque litige, le juge aurait eu à examiner d'office la nationalité des parties et l'on se rend aisément compte des difficultés pratiques qu'entraînerait, par exemple, la preuve de la nationalité du défendeur en cas de défaut.

On peut même se demander si, en adoptant comme point de rattachement la nationalité des parties, la Convention n'aurait pas dû contenir une disposition pour régler notamment les cas relativement fréquents de double nationalité.

La Convention se serait ainsi trouvée amenée à devoir régler de nombreux problèmes qui, à proprement parler, s'écarteraient de son domaine. Enfin, le critère de la nationalité aurait abouti à donner un effet très étendu aux règles de compétence qui sont qualifiées d'exorbitantes. C'est ainsi que, par exemple, aurait dû être reconnu et exécuté, en Allemagne, un jugement rendu en France ou au Luxembourg sur la base de l'article 14 du Code civil dans un procès entre un Français ou un Luxembourgeois et un ressortissant d'un Etat non membre de la Communauté alors même que cet étranger eût été domicilié en Allemagne et qu'il existait donc, à l'intérieur de la Communauté, un for généralement admis et qui est celui du domicile du défendeur.

En écartant le critère de la nationalité, le Comité en a le souci, non seulement de simplifier l'application de la Convention en lui donnant une unité qui permet une interprétation uniforme, mais aussi de faire œuvre d'équité en

toe leiden dat het verdrag slechts de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen zou kunnen verzekeren welke ten voordele van de onderdanen van de verdragsluitende landen zouden zijn geweest. Een dergelijke beperking zou de strekking van het verdrag sterk hebben beperkt, dat op dit punt dan veel minder ver zou gaan dan de bestaande bilaterale verdragen.

De aan het verdrag gegeven uitbreiding, nl. door degeenen, onverschillig hun nationaliteit, die op het grondgebied van een verdragsluitend land woonplaats hebben de rechten te verlenen die uit titel II inzake de bevoegdheid voortvloeien, is op verscheidene overwegingen gebaseerd.

Het zou vooreerst niet meer met de huidige tijd stroken indien men de algemene bevoegdheidsregels zou laten afhangen van de nationaliteit van de partijen, terwijl in het internationaal procesrecht momenteel meestal als aanknopingspunt de woonplaats of de verblijfplaats van de partijen is gekozen (zie b.v. artikel 3, ten eerste en ten tweede van het verdrag van Den Haag van 15 april 1958 inzake de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen betreffende onderhoudsverplichtingen tegenover kinderen, het verdrag van Den Haag van 15 april 1958 inzake de bevoegdheid van het forum contractus bij de internationale koop- en verkoop van roerende lichamelijke zaken, artikel 11 van het Benelux-verdrag en tenslotte artikel 10, 1, van het verdrag van Den Haag inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen op het gebied van het burgerlijk en handelsrecht).

De aanvaarding van gemeenschappelijke voorschriften welke op de nationaliteit zouden zijn gebaseerd, zou bovendien tot talrijke moeilijkheden bij de toepassing van het verdrag aanleiding hebben gegeven. Deze methode zou immers de invoering hebben meegebracht van uiteenlopende bevoegdheidsregels, al naar gelang de gedingen zouden zijn gevoerd door de onderdanen van een verdragsluitende staat, of door een onderdaan van een verdragsluitende staat en een vreemdeling, of door twee vreemdelingen.

In sommige gevallen zouden de regels van het verdrag moeten worden ingeroepen en in andere gevallen de interne bevoegdheidsregels. Volgens dit systeem zou de rechter reeds bij het begin van elk geschil ambtshalve de nationaliteit van de partijen moeten nagaan waarbij men zich gemakkelijk kan indenken tot welke praktische moeilijkheden dit zou leiden bij voorbeeld bij het bewijs van de nationaliteit van de verweerder in het geval van verstek.

Men kan zich zelfs afvragen of het verdrag, door de nationaliteit van de partijen als aanknopingspunt te kiezen, niet een bepaling zou moeten inhouden ten einde in het bijzonder de relatief vaak voorkomende gevallen van dubbele nationaliteit te regelen.

Zodoende zou het verdrag talrijke vraagstukken hebben moeten regelen die eigenlijk buiten zijn terrein liggen. Tenslotte zou het criterium van de nationaliteit ertoe hebben geleid dat de bevoegdheidsregels die als exorbitante regels worden gekwalificeerd een zeer ruime strekking hadden gekregen. Aldus zou b.v. in Duitsland een in Frankrijk of in Luxemburg op basis van artikel 14 van de Code civil in een procedure tussen een Fransman of een Luxemburger en een onderdaan van een niet-lid-staat van de Gemeenschap gewezen vonnis moeten worden erkend en tenuitvoer worden gelegd, zelfs indien deze vreemdeling in Duitsland woonplaats had en er derhalve binnen de Gemeenschap een algemeen erkende bevoegde rechter bestond, nl. die van de woonplaats van de verweerder.

Bij het verlaten van het nationaliteitscriterium is het Comité geleid door de wens niet slechts de toepassing van het verdrag te vereenvoudigen door het een eenheid te geven die een uniforme interpretatie toelaat, doch ook de

admettant au bénéfice de la Convention les étrangers qui sont domiciliés à l'intérieur de la Communauté, qui y sont donc établis et qui, ainsi, participent à son activité et à sa prospérité économique.

Sur un plan plus général, la Convention, en établissant des règles de compétence communes, a également pour but d'assurer, dans les relations entre les Six et dans le domaine qu'elle est appelée à régir, un véritable ordre juridique duquel doit résulter la plus grande sécurité. Dans cet esprit, la codification des règles de compétence que contient le Titre II, définit quel est, compte tenu de tous les intérêts en présence, le juge territorialement le plus qualifié pour connaître d'un litige; dans une telle perspective, la nationalité des plaideurs ne doit plus jouer aucun rôle.

3. Détermination du domicile.

Comme nous l'avons exposé, les règles de compétence dérivent du domicile du défendeur. La détermination de ce domicile est donc d'une importance capitale.

Les questions qui se posaient au Comité étaient nombreuses et difficiles à résoudre. Fallait-il donner dans la Convention une définition commune du domicile? Fallait-il éventuellement lui substituer la notion de résidence habituelle? Fallait-il retenir à la fois le domicile et la résidence habituelle? Fallait-il qualifier le domicile?

1° Fallait-il donner, dans la Convention, une définition commune du domicile?

On constatera tout d'abord que le domicile n'est pas défini dans les conventions franco-belge, belgo-néerlandaise, germano-belge, italo-belge, ni dans le *Traité Benelux*.

Il l'est, par contre, dans les conventions franco-italienne (art. 28), italo-néerlandaise (art. 11) et germano-italienne (art. 13), mais qui sont toutes des conventions du type indirect.

Après avoir envisagé de définir le domicile dans le texte même de la Convention, le Comité n'a, en définitive, pas retenu cette solution. Une telle définition s'écarterait, tout d'abord, du domaine de la Convention et trouve davantage sa place dans une loi uniforme (27). On peut même considérer comme dangereux de définir cette notion dans les conventions internationales ce qui, en fin de compte est susceptible d'entraîner une multiplication de définitions et, par là même, de provoquer l'incohérence.

De plus, de telles définitions risquent d'être dépassées par l'évolution des lois nationales.

2° Fallait-il remplacer le domicile par la résidence habituelle?

Cette solution n'a pas davantage été retenue. Tout d'abord on a fait observer qu'un contentieux pourrait s'engager sur la notion d'habitude alors que certaines législations nationales prévoient que l'habitude se déduit d'une manière irréfragable de l'inscription dans les registres de la population.

(27) La notion du domicile a été retenue par le Comité européen de coopération juridique institué par le Conseil de l'Europe, comme l'un des concepts juridiques de base qui devrait être défini.

billijkheid in het spel te brengen door het verdrag toepasselijk te verklaren op vreemdelingen, die binnen de Gemeenschap woonplaats hebben, die daar derhalve gevestigd zijn en die aldus aan de activiteit van de Gemeenschap en aan haar economische bloei deelnemen.

Meer in het algemeen gezien heeft het verdrag, door gemeenschappelijke bevoegdheidsregels te geven, eveneens tot doel in de betrekkingen tussen de zes landen en op het gebied waarop het verdrag van toepassing moet zijn, het bestaan van een echte rechtsorde te verzekeren die de grootst mogelijke rechtszekerheid zal bieden. In deze geest definieert de in titel II neergelegde codificatie van de bevoegdheidsregels wie, rekening gehouden met alle daarbij betrokken belangen, de rechter is die territoriaal gezien het meest in aanmerking komt om van een geschil kennis te nemen; vanuit een dergelijke gezichtshoek mag de nationaliteit van de procespartijen geen enkele rol meer spelen.

3. Bepaling van de woonplaats.

Zoals wij reeds hebben uiteengezet zijn de bevoegdheidsregels gebaseerd op de woonplaats van de verweerder. De bepaling van deze woonplaats is dus van het allergeeueste belang.

De vraagstukken waarvoor het Comité zich geplaatst zag waren talrijk en moeilijk op te lossen. Moest in het verdrag een gemeenschappelijke definitie van de woonplaats worden gegeven? Moest in plaats daarvan eventueel het begrip gewone verblijfplaats worden ingevoerd? Moest zowel de woonplaats als de gewone verblijfplaats worden aanvaard? Moest de woonplaats worden gekwalificeerd?

1° Moest in het verdrag een gemeenschappelijke definitie van de woonplaats worden gegeven?

In de eerste plaats kan men vaststellen dat noch in de Frans-Belgische, Belgisch-Nederlandse, Duits-Belgische, Italiaans-Belgische verdragen, noch in het Benelux-verdrag, het begrip woonplaats is gedefinieerd.

Daarentegen is in het Frans-Italiaanse verdrag (artikel 28), het Italiaans-Nederlandse verdrag (artikel 11) en in het Duits-Italiaanse verdrag (artikel 13) zulks wel gebeurd, doch deze verdragen gaan alle uit van de indirecte bevoegdheid. Nadat het Comité had overwogen de woonplaats in de tekst van het verdrag te definiëren heeft het tenslotte deze oplossing niet aanvaard. Een dergelijke definitie treedt vooreerst buiten de opzet van het verdrag en is eerder op haar plaats in een eenvormige wet (27). Men kan het zelfs gevaarlijk achten dit begrip in de internationale verdragen te definiëren hetgeen per slot van rekening kan leiden tot een veelvoud van definities en dientengevolge tot een onsamenhangend geheel.

Bovendien bestaat het gevaar dat dergelijke definities door de ontwikkeling der nationale wetten verouderen.

2° Moest de woonplaats worden vervangen door de gewone verblijfplaats?

Deze oplossing is evenmin aanvaard. In de eerste plaats is te dien aanzien opgemerkt dat over het begrip « gewone » geschillen zouden kunnen ontstaan nu sommige wetgevingen bepalen dat het hebben van een « gewone » verblijfplaats zonder meer wordt afgeleid uit de inschrijving in de bevolkingsregisters.

(27) Het begrip woonplaats is door het Europees Comité voor samenwerking op rechtskundig gebied, ingesteld door de Raad van Europa, aanvaard als een van de juridische groundbegrippen die gedefinieerd moesten worden.

En outre, cette solution se serait écartée des divers droits nationaux qui retiennent, dans leur majorité, le domicile pour fixer la compétence (28).

Retenir ce seul critère de la résidence habituelle eût posé de nouveaux problèmes en ce qui concerne la compétence à l'égard des personnes dont le domicile dépend ou peut dépendre de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité, telles que les mineurs, les femmes mariées, etc...

Enfin, dans un traité à règles de compétence directe, il importe de fonder la compétence, sur une base solide pour le juge saisi. A cet égard, la notion du domicile, si elle n'est pas sans présenter quelque inconvénient, implique cependant, dans le chef du défendeur, le concept d'un établissement plus fixe et plus stable que celui de la résidence habituelle.

3° Fallait-il retenir les deux critères, celui du domicile et celui de la résidence habituelle ?

Dans un traité à règles de compétence directe, la juxtaposition des deux critères présente l'inconvénient majeur de multiplier les fors compétents. Si le domicile et la résidence habituelle se trouvaient dans des Etats différents, toutes les règles de compétence interne de ces Etats seraient applicables en vertu de l'article 2 de la Convention qui aurait ainsi été vidée de son contenu. De plus, la juxtaposition des critères pourrait multiplier les cas de litispendance et de connexité. C'est pourquoi, en définitive, le Comité a préféré s'en tenir à la seule notion du domicile.

4° Fallait-il qualifier la notion du domicile ?

En raison des divergences de conceptions quant à la notion du domicile, le Comité a considéré que la désignation

(28) Belgique.

Loi du 25 mars 1876 contenant le titre Ier du livre préliminaire au Code de procédure civile.

Art. 39. Le juge du domicile du défendeur est seul compétent pour connaître de la cause sauf modifications et exceptions prévues par la loi.

Code judiciaire :

Art. 624. Hormis les cas où la loi détermine expressément le juge compétent pour connaître de la demande, celle-ci peut, au choix du demandeur, être portée :

1°) devant le juge du domicile du défendeur ou d'un de ses défendeurs.

République fédérale d'Allemagne.

Code procédure civile Art. 13 : La compétence juridictionnelle générale dont relève une personne est déterminée par son domicile.

France.

Code de procédure civile Art. 59, al. 1 : En matière personnelle, le défendeur sera assigné devant le tribunal de son domicile; et s'il n'a point de domicile, devant le tribunal de sa résidence.

Italie.

Code de procédure civile Art. 18 : Sauf disposition législative contraire, le juge compétent est le juge du lieu où le défendeur a sa résidence ou son domicile et, s'ils ne sont pas connus, le juge du lieu où le défendeur a sa demeure.

Luxembourg.

Code de procédure civile Art. 59, identique à l'article 59 du Code de procédure civile français.

Pays-Bas.

Code de procédure civile Art. 126.

N.B. — En matière purement personnelle ou mobilière, le défendeur sera assigné devant le juge de son domicile.

Bovendien zou men door deze oplossing afwijken van de verschillende nationale rechtstelsels die voor het merendeel de woonplaats aanhouden als criterium voor de bepaling van de bevoegdheid (28).

Het kiezen van de gewone verblijfplaats als enig criterium zou nieuwe problemen opwerpen inzake de bevoegdheid ten aanzien van diegenen wier woonplaats afhankelijk is of afhankelijk kan zijn van de woonplaats van een ander of van de zetel van een autoriteit, zoals de minderjarigen, gehuwde vrouwen enz.

Tenslotte dient in een verdrag dat rechtstreekse bevoegdheidsregels geeft de bevoegdheid op een solide grondslag gefundeerd te worden voor de rechter bij wie de zaak ahangig wordt gemaakt. Ofschoon aan het begrip woonplaats bepaalde bezwaren verbonden zijn impliceert dit begrip, wat betreft de verweerder, toch een vastere en duurzamere vestiging dan bij de gewone verblijfplaats het geval is.

3° Moeten de twee criteria, nl. dat van de woonplaats en dat van de gewone verblijfplaats worden aanvaard ?

In een verdrag dat regels over de directe bevoegdheid bevat heeft het naast elkaar plaatsen van de twee criteria het grote nadeel dat het aantal bevoegde fora wordt vermeerderd. Indien de woonplaats en de gewone verblijfplaats zich in verschillende landen zouden bevinden, zouden alle regels van interne bevoegdheid van deze landen krachtens artikel 2 van het verdrag bevoegd zijn en zou dit artikel aldus van zijn zin zijn beroofd. Bovendien zou het volgen van twee criteria het aantal gevallen van litispendance en verknochtheid kunnen vergroten. Daarom heeft het Comité er tenslotte de voorkeur aan gegeven zich te houden aan het criterium van de woonplaats.

4° Moet het begrip woonplaats worden gekwalificeerd ?

Het Comité heeft wegens het bestaan van uiteenlopende opvattingen met betrekking tot het begrip woonplaats ge-

(28) België.

Wet van 25 maart 1876, houdende de eerste titel van het inleidend boek van het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Art. 39. De rechter van de woonplaats van de verweerder is alleen bevoegd om kennis te nemen van de zaak, behoudens de bij de wet bepaalde wijzigingen en uitzonderingen.

Gerechtelijk wetboek :

Art. 624. Buiten de gevallen dat de wet uitdrukkelijk bepaalt welke rechter bevoegd is van het verzoek kennis te nemen, kan dit, ter keuze van de verzoeker, worden gebracht :

1°) voor de rechter van de woonplaats van de verweerder of van een van de verweerders.

Bondsrepubliek Duitsland.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering Art. 13 : De algemene rechterlijke bevoegdheid wordt bepaald door iemands woonplaats.

Frankrijk.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering Art. 59, 1° alinea : Bij persoonlijke rechtsvorderingen zal de verweerder worden gedagvaard voor de rechter van zijn woonplaats; indien een woonplaats ontbreekt, voor de rechter van zijn verblijfplaats.

Italië.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering Art. 18 : Behoudens andersluidend wettelijke bepaling is bevoegd de rechter van de plaats waar de verweerder zijn verblijfplaats of zijn woonplaats heeft en, indien deze onbekend zijn, de rechter van de plaats waar de verweerder zijn feitelijk verblijf heeft.

Luxembourg.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Art. 59 komt overeen met Art. 59 van het Franse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Nederland.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering Art. 126.

N.B. — De verweerder zal in zuiver persoonlijke zaken of in die welke roerend goed betreffen worden gedagvaard voor de rechter van zijn woonplaats.

de la loi applicable pour déterminer le domicile faciliterait l'application de la Convention. A défaut d'une telle désignation, des conflits positifs ou négatifs de juridiction seraient à craindre: l'article 52 tend à les éviter.

L'article 52 vise trois hypothèses différentes :

- celle où le juge d'un Etat contractant doit déterminer si une personne a son domicile sur le territoire de cet Etat;
- celle où ce juge doit déterminer si une personne a son domicile sur le territoire d'un autre Etat contractant;
- celle enfin où ce même juge doit déterminer si le domicile d'une personne dépend de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité.

L'article 52 ne donne aucune directive pour le cas où le domicile d'une personne se trouve hors du territoire de la Communauté. Il appartient, en ce cas, au juge saisi de faire application de ses règles de droit international privé.

L'article 52 ne tend pas davantage à résoudre les conflits qui surgiraient lorsque le juge saisi constaterait qu'une personne attirée devant lui peut être considérée comme ayant son domicile dans deux autres Etats contractants ou dans un Etat contractant et un Etat tiers. Il appartiendra à ce juge, suivant l'économie du Titre II, de constater que cette personne a son domicile sur le territoire d'un autre Etat contractant, peu importe lequel, et d'en tirer, pour fixer sa compétence, les conséquences prévues par l'article 3 et les sections 2 à 6 de la Convention.

Dans la majorité des cas, s'il y a contestation, c'est le domicile du défendeur qu'il s'agira de déterminer.

Cependant, pour l'application de certaines dispositions de la Convention, notamment des articles 5, n° 2 et 8, alinéa premier, les règles tracées seront applicables pour fixer le domicile du demandeur. C'est pourquoi, l'article 52 ne fait mention ni de défendeur ni de demandeur en particulier; les solutions données doivent, de l'avis du Comité, être identiques pour fixer le domicile de l'une ou l'autre des parties en litige.

En vertu du premier alinéa de l'article 52, la loi interne du juge saisi peut seule déterminer si le domicile se trouve sur le territoire national.

Il découle de cette disposition que, s'il y a conflit entre la lex fori et la loi d'un autre Etat contractant pour déterminer le domicile d'une partie, la lex fori l'emporte. Par exemple, si un défendeur, assigné devant les tribunaux français, est à la fois domicilié en France, parce qu'il y a son principal établissement, et en Belgique, parce qu'il y est inscrit à titre principal sur les registres de la population, le juge français, en cas de contestation, ne doit faire application que de la seule loi française. S'il est établi aux termes de cette loi que le défendeur est effectivement domicilié en France, le juge n'a pas à prendre une autre loi en considération.

Cette solution est justifiée par diverses considérations. Tout d'abord celle, pour reprendre l'exemple cité, qu'en fixant son domicile dans un pays, le défendeur se soumet aux lois de ce pays. En outre, seule la primauté de la lex fori permet au juge de vérifier sa compétence, comme la

meend dat door de aanwijzing van de wet, die voor de bepaling van de woonplaats toepasselijk is, de toepassing van het verdrag zou worden vergemakkelijkt. Indien een dergelijke aanwijzing ontbreekt zijn positieve of negatieve jurisdictiegeschillen te duchten; met artikel 52 wordt beoogd deze geschillen te vermijden.

Artikel 52 regelt drie verschillende gevallen :

- het geval dat de rechter van een verdragsluitend land moet vaststellen of iemand zijn woonplaats heeft op het grondgebied van dit land;
- het geval dat deze rechter moet vaststellen of iemand zijn woonplaats op het grondgebied van een ander verdragsluitend land heeft;
- tenslotte het geval dat deze rechter moet vaststellen of iemands woonplaats afhankelijk is van de woonplaats van een ander of van de zetel van een autoriteit.

Artikel 52 bepaalt niets omtrent het geval dat iemands woonplaats buiten het grondgebied van de Gemeenschap is gelegen. In dit geval dient de rechter die over de zaak oordeelt zijn eigen internationaal-privaatrechtelijke regels toe te passen.

Artikel 52 heeft evenmin de strekking mogelijke conflicten op te lossen wanneer de rechter bij wie de zaak ahangig is gemaakt zou vaststellen dat iemand, die voor hem gedagvaard is, geacht kan worden zijn woonplaats in twee andere verdragsluitende landen of in een verdragsluitend land en in een derde land te hebben. In dat geval zal deze rechter volgens de opzet van de Titel II moeten vaststellen dat deze persoon zijn woonplaats op het grondgebied van een ander, onverschillig welk, verdragsluitend land heeft, en vervolgens voor de bepaling van zijn bevoegdheid daaruit de consequenties trekken welke in artikel 3 en in de afdelingen 2 tot en met 6 van het verdrag zijn voorzien.

In de meerderheid van de gevallen zal het, bij betwisting, de woonplaats van de verweerder zijn, die bepaald dient te worden.

Bij toepassing van sommige bepalingen van het verdrag, met name van de artikelen 5, n° 2 en 8 eerste lid zijn de daarin neergelegde voorschriften echter toepasselijk voor de bepalingen van de woonplaats van de eiser. Om deze reden maakt artikel 52 gewag noch van verweerder noch van eiser in het bijzonder; naar de mening van het Comité moet de vaststelling van de woonplaats van beide partijen in een geschil aan de hand van identieke regels worden gevonden.

Krachtens de eerste alinea van artikel 52 kan alleen de wet van de rechter, die over de zaak oordeelt, bepalen of de woonplaats zich op het eigen grondgebied bevindt.

Uit deze bepaling vloeit voort dat wanneer over de vaststelling van de woonplaats van een partij een conflict rijst tussen de lex fori en de wet van een der andere verdragsluitende staten, de lex fori het wint. Indien bij voorbeeld een verweerder voor een Franse rechter zowel zijn woonplaats heeft in Frankrijk omdat hij daar zijn voornaamste vestiging heeft, als in België omdat hij daar in het bevolkingsregister staat ingeschreven met België als hoofdverblijfplaats, zal de Franse rechter, ingeval van betwisting, alleen de Franse wet toepassen. Wordt volgens deze wet vastgesteld, dat de verweerder inderdaad zijn woonplaats in Frankrijk heeft, dan mag de rechter geen andere wet meer hanteren.

Deze oplossing wordt door verschillende overwegingen gesteund. Ten eerste dat, om bij het reeds genoemde voorbeeld te blijven, de verweerder die zich in een land vestigt, zich aan de wetten van dit land onderwerpt. Voorts dat alleen de primaire gelding van de lex fori de rechter in

Convention le lui prescrit, lorsque le défendeur ne comparait pas (art. 20).

Si des juridictions d'Etats contractants différents sont valablement saisies, par exemple, le tribunal belge parce qu'il est celui du lieu où le défendeur est inscrit à titre principal sur les registres de la population et le tribunal français parce qu'il est celui du lieu où le défendeur a son principal établissement, le conflit pourra être résolu par les règles relatives à la litispendance ou à la connexité.

Le second alinéa se rapporte à l'hypothèse où, le défendeur n'ayant pas de domicile dans l'Etat du juge saisi, celui-ci doit déterminer si le domicile se trouve sur le territoire d'un autre Etat et dispose qu'il sera fait application de la loi interne de cet autre Etat.

La règle sera surtout appelée à jouer lorsque le défendeur sera attiré devant le juge d'un Etat contractant alors qu'il n'est pas domicilié dans cet Etat. En effet, en cas de contestation sur la compétence du juge saisi, celle-ci suivant l'économie du Titre II, variera, suivant que le défendeur aura son domicile sur le territoire d'un autre Etat contractant ou hors de la Communauté. Ainsi, par exemple, une personne domiciliée hors de la Communauté pourra être assignée valablement en Belgique devant le juge du lieu où l'obligation est née (29) alors qu'une personne domiciliée dans un autre Etat contractant, assignée devant ce même juge, pourra en décliner la compétence, l'article 5, n° 1, de la Convention ne retenant que la compétence du tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée. Le défendeur aura donc, s'il entend décliner la compétence du juge belge, à établir qu'il est domicilié dans un Etat contractant.

Suivant la règle posée à l'article 52, alinéa 2, le juge belge devra, pour décider si le domicile du défendeur se trouve sur le territoire d'un autre Etat contractant, faire application de la loi interne de cet Etat.

Le Comité a jugé plus équitable et plus rationnel de préférer à l'application de la *lex fori* celle de la loi de l'Etat où se trouve le domicile prétendu.

En effet, si le juge saisi d'un litige mettant en cause un défendeur domicilié dans un autre Etat contractant appliquait sa propre législation pour déterminer le domicile de ce défendeur, il se pourrait que, suivant cette législation, le défendeur n'ait pas de domicile dans l'autre Etat contractant alors que, d'après la législation de cet Etat, il y serait cependant domicilié. Cette solution serait d'autant plus choquante qu'en fixant son domicile dans un Etat contractant, une personne ne peut évidemment se préoccuper du point de savoir si ce domicile correspond à la notion qu'en donne une loi étrangère (30).

(29) V. article 634 du Code judiciaire et article 4 de la Convention.

(30) Niboyet, *Traité de d.i.p. français*, t. VI, n° 1723: « Selon nous, la détermination du domicile n'a pas été empruntée systématiquement à la *lex fori*, mais à la loi du pays dans lequel on prétend que se trouve le domicile. La loi française peut donc seule déterminer si le domicile est en France; mais elle est sans qualité pour décider si un domicile se trouve dans tel ou tel pays étranger, ce qui relève de la seule loi du pays étranger intéressé ».

staat stelt zijn bevoegdheid te toetsen, zoals het verdrag voorschrijft, wanneer de verweerder niet verschijnt (art. 20).

Indien een zaak op rechtsgeldige wijze bij gerechten van verschillende verdragsluitende landen aanhangig is gemaakt, b.v. bij het Belgisch gerecht omdat in zijn rechtsgebied de verweerder in de bevolkingsregisters is ingeschreven en bij een Frans gerecht omdat in zijn rechtsgebied de verweerder zijn hoofdvestiging heeft, wordt het geschil opgelost door de voorschriften inzake de aanhangigheid of de samenhang.

De tweede alinea heeft betrekking op het geval dat de verweerder geen woonplaats heeft in het land van de rechter en dat deze moet vaststellen of de woonplaats op het grondgebied van een ander land is gelegen, en bepaalt dat in dit geval de interne wet van dat andere land toepassing vindt.

Dit voorschrift zal vooral toegepast moeten worden wanneer de verweerder voor de rechter van een verdragsluitend land wordt gedaagd, terwijl hij in dat land geen woonplaats heeft. Ingeval immers de bevoegdheid van de rechter wordt betwist zal deze bevoegdheid, volgens de opzet van Titel II, een andere zijn naar gelang de verweerder woonplaats heeft op het gebied van een ander verdragsluitend land of buiten de Gemeenschap. Zo zal b.v. iemand die woonplaats heeft buiten de Gemeenschap rechtsgeldig in België gedaagd kunnen worden voor de rechter van de plaats waar de verbintenis is ontstaan (29), terwijl iemand die in een ander verdragsluitend land woonplaats heeft en voor dezelfde rechter is gedagvaard, de onbevoegdheid zal kunnen invoeren omdat artikel 5, sub 1, van het verdrag slechts de bevoegdheid kent van het gerecht van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd. Indien de verweerder voornemens is de bevoegdheid van de Belgische rechter te ontkennen zal hij dus moeten aantonen dat hij in een ander verdragsluitend land woonachtig is.

Volgens het voorschrift van artikel 52, 2° lid, zal de Belgische rechter de interne wet van een ander verdragsluitend land moeten toepassen bij zijn beslissing over de vraag of de woonplaats van de verweerder zich op het grondgebied van dat land bevindt.

Het Comité heeft het billijk en redelijk geacht dat aan de wet van het land waar de beweerde woonplaats gelegen is de voorkeur wordt gegeven boven de *lex fori*.

Het is immers zo dat, indien de rechter, die een geding heeft de berechten waarbij de verweerder woonplaats heeft in een ander verdragsluitend land, zijn eigen wetgeving toepast voor de bepaling van de woonplaats van deze verweerder, het zou kunnen voorkomen dat volgens deze wetgeving de verweerder geen woonplaats in het andere verdragsluitende land heeft terwijl hij daar, volgens de wetgeving van dat land, wel woonplaats zou hebben. Deze oplossing zou bovendien te bezwaarlijker zijn omdat men zich, bij het vestigen van zijn domicilie in een verdragsluitend land, uiteraard niet bemoeien kan met de vraag of deze woonplaats overeenkomt met het begrip dat een vreemde wet daaraan geeft (30).

(29) Zie artikel 634 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 4 van het verdrag.

(30) Niboyet, *Traité de d.i.p. français*, deel VI, n° 1723: « Selon nous, la détermination du domicile n'a pas été empruntée systématiquement à la *lex fori*, mais à la loi du pays dans lequel on prétend que se trouve le domicile. La loi française peut donc seule déterminer si le domicile est en France; mais elle est sans qualité pour décider si un domicile se trouve dans tel ou tel pays étranger, ce qui relève de la seule loi du pays étranger intéressé ».

D'autre part, si la législation de l'Etat du domicile prétendu connaît une double définition du domicile (31), l'une du Code civil, l'autre du Code de procédure civile, c'est évidemment à cette dernière qu'il y a lieu de se référer puisqu'il s'agit ici d'un problème de compétence judiciaire.

Le troisième principe posé par l'article 52 est relatif aux personnes dont le domicile dépend de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité, telles que les mineurs, les femmes mariées, etc...

Cette disposition prévoit une double application de la loi nationale. C'est tout d'abord la loi nationale du mineur, par exemple, qui déterminera si le domicile est dépendant. Si la réponse est affirmative, c'est également la loi nationale du mineur qui déterminera où se trouve son domicile, par exemple, au domicile du tuteur. Si la réponse est négative, c'est-à-dire lorsqu'en vertu de la loi nationale de la personne subordonnée son domicile ne dépend pas de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité, il sera éventuellement fait application du premier ou du deuxième alinéa de l'article 52 pour déterminer le domicile de cette personne subordonnée. Ces deux alinéas sont également applicables pour déterminer le domicile de la personne dont dépend le domicile de la personne subordonnée.

A cet égard, il n'a pas échappé aux membres du Comité que certaines difficultés pouvaient naître des cas de double nationalité, plus spécialement pour déterminer le domicile de la femme mariée. Si, par exemple, une femme allemande épouse un Français et acquiert la nationalité française tout en conservant la nationalité allemande, d'après la loi française (32) cette épouse est domiciliée au domicile de son mari alors que, d'après la loi allemande, elle peut avoir un domicile séparé, la loi allemande ne disposant plus que la femme mariée a le domicile de son mari (33). Selon le Comité, il y a lieu, dans ces hypothèses, de faire application des règles du droit commun en matière de double nationalité. Ainsi, bien qu'ayant un domicile séparé en Allemagne, cette personne pourra être assignée en France devant le juge du domicile du mari, le juge français devant faire application de la loi française.

Mais, si elle est assignée en Allemagne devant le tribunal du lieu où elle a son propre domicile, le juge allemand fera application de la loi allemande et pourra se déclarer compétent.

Il importe enfin de préciser que la notion de domicile au sens de la Convention ne s'étend pas à la fiction que constitue l'élection de domicile.

(31) Tel pourrait être le cas notamment en Belgique, l'article 102 du Code civil disposant que le domicile de tout Belge quant à l'exercice de ses droits civils est au lieu où il a son principal établissement et l'article 36 du Code judiciaire qu'il faut entendre, au sens de ce Code, par domicile, le lieu où la personne est inscrite à titre principal sur les registres de la population.

(32) Article 108 du C.C. français : « La femme mariée n'a point d'autre domicile que celui de son mari ».

(33) Article 10 B.G.B. abrogé par la loi du 18 juin 1957 sur l'égalité de l'homme et de la femme en matière civile.

Voorts moet, indien de wetgeving van het land van de beweerde woonplaats een dubbele definitie van de woonplaats kent (31), nl. een van het burgerlijk wetboek en het andere van het wetboek van burgerlijke rechtsverordering, uiteraard naar deze laatste definitie worden verwezen omdat er in dat geval sprake is van een vraagstuk van rechterlijke bevoegdheid.

Het derde beginsel van artikel 52 heeft betrekking op degenen wier woonplaats afhangt van die van een ander of van de zetel van een autoriteit zoals de minderjarigen, de gehuwde vrouwen enz.

Deze bepaling schrijft een dubbele toepassing van de nationale wet voor. Allereerst bepaalt de nationale wet van b.v. de minderjarige of zijn woonplaats een afhankelijke woonplaats is. Indien het antwoord bevestigend luidt bepaalt eveneens de nationale wet van de minderjarige bij wie zijn woonplaats is gelegen, b.v. de woonplaats van de voogd. Indien het antwoord ontkennend luidt, d.w.z. indien op grond van de nationale wet van de minderjarige zijn woonplaats niet afhankelijk is van de woonplaats van een ander of van de zetel van een autoriteit, zal de eerste of tweede alinea van artikel 52 moeten worden toegepast om de woonplaats van deze minderjarige te bepalen. Deze alinea's vinden eveneens toepassing voor de bepaling van de woonplaats van degene van wie de woonplaats van een ander afhankelijk is.

Te dien aanzien is het de leden van het Comité niet ontgaan dat bepaalde moeilijkheden zouden kunnen rijzen door de gevallen van dubbele nationaliteit, meer in het bijzonder om de woonplaats van de gehuwde vrouw te bepalen. Indien b.v. een Duitse vrouw een Fransman huwt en de Franse nationaliteit verkrijgt, terwijl zij de Duitse nationaliteit behoudt, is volgens de Franse wet (32) deze echtgenote woonachtig ter plaatse waar haar echtgenoot woont, terwijl zij volgens de Duitse wet een gescheiden woonplaats kan hebben omdat de Duitse wet niet langer bepaalt dat de gehuwde vrouw bij haar echtgenoot woonachtig is (33)! Volgens de mening van het Comité dienen in deze gevallen de regels van het gemene recht inzake dubbele nationaliteit te worden toegepast. Deze vrouw zal, zelfs hoewel zij een gescheiden woonplaats in Duitsland heeft, in Frankrijk gedagvaard kunnen worden voor de rechter van de woonplaats van de echtgenoot omdat de Franse rechter de Franse Wet moet toepassen.

Indien zij echter in Duitsland voor het gerecht van de plaats waar zij haar eigen woonplaats heeft gedagvaard wordt, zal de Duitse rechter de Duitse wet toepassen en zich bevoegd kunnen verklaren.

Tenslotte dient te worden opgemerkt dat het begrip woonplaats in de zin van het verdrag zich niet uitstrekt tot domiciliekeuze, welke handeling leidt tot een fictief domicilie.

(31) Zulks zou in België het geval kunnen zijn dat artikel 102 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt, dat de woonplaats van iedere Belg, wat betreft de uitoefening van zijn burgerlijke rechten, daar is waar hij zijn hoofdverblijf heeft, terwijl artikel 36 van het Gerechtelijk Wetboek inhoudt dat in de zin van dit wetboek onder woonplaats moet worden verstaan de plaats waar de betrokken persoon in de bevolkingsregisters is ingeschreven.

(32) Artikel 108 van het Franse burgerlijk wetboek : « De gehuwde vrouw heeft geen enkele andere woonplaats dan die van haar echtgenoot ».

(33) Artikel 10 van het Duits burgerlijk wetboek, vervallen door de wet van 18 juni 1957 betreffende de gelijkheid van man en vrouw in burgerlijke zaken.

B. Examen des Sections du Titre II.

Section 1.

Dispositions générales.

Rappelons que cette première section établit les distinctions essentielles dont découlent les règles de compétence prévues par la Convention :

1. celle où le défendeur domicilié dans un Etat contractant est attrait devant les juridictions de cet Etat (art. 2);
2. celle où une personne domiciliée dans un Etat contractant peut être appelée devant les juridictions d'un autre Etat contractant (art. 3);
3. celle où une personne est domiciliée hors du territoire de la Communauté, les règles nationales retrouvant alors tout leur empire (art. 4).

Cette section traduit aussi le principe de l'assimilation qui joue un rôle multiple (34). Ce principe se trouve déjà notamment consacré dans les articles 1er des conventions franco-belge du 8 juillet 1899, belgo-néerlandaise du 28 mars 1925 et du Traité Benelux du 24 novembre 1961. S'il est donc inhérent aux traités à règles de compétence directe, dans la présente Convention il assure, en outre, la mise en œuvre de règles formelles du Traité de Rome. L'article 7 de ce Traité pose, en effet le principe de la non-discrimination entre ressortissants des Etats membres de la Communauté. En tant que dispositions particulières, les articles 52 et suivants du Traité de Rome constituent, en ce qui concerne le droit de l'établissement, l'application du principe général de l'article 7.

Le Comité Economique et Social des Communautés Européennes lors de l'élaboration du programme général d'établissement a tout particulièrement attiré l'attention sur l'aspect du problème : il a demandé que l'égalité de traitement en matière de protection juridique soit réalisée complètement et dans le plus bref délai.

Article 2.

L'adage « actor sequitur forum rei », expression de la faveur du droit envers celui qui se défend, se justifie pour de plus fortes raisons dans le cadre international qu'en droit interne (35). En effet, il est plus difficile, généralement parlant, de se défendre devant les tribunaux d'un pays étranger que devant ceux d'une autre ville au pays du domicile.

Le défendeur domicilié dans un Etat contractant ne doit pas nécessairement être assigné devant le tribunal du lieu où il a son domicile ou son siège. Il peut l'être devant tous les tribunaux de l'Etat où il a son domicile et qui sont compétents selon la loi de cet Etat.

En conséquence, dès lors que le défendeur est appelé devant un des tribunaux de l'Etat sur le territoire duquel il se trouve domicilié, les règles internes de compétence dudit Etat retrouvent leur entière application. Il y a là un renvoi

(34) Weser, *Revue critique de Droit international privé*, 1960, pp. 29 à 35.

(35) Voir le rapport du Prof. Fragistas, Conf. La Haye D.I.P., Document préliminaire, n° 4, mai 1964, à l'intention de la 10e Session.

B. Behandeling van de Afdelingen van Titel II.

Afdeling 1.

Algemene bepalingen.

Memoreren wij dat de eerste afdeling de wezenlijke onderscheidingen geeft voor de bevoegdheidsregels van het verdrag :

1. het geval dat de verweerder woonplaats heeft in een verdragsluitend land en voor de gerechten van dat land wordt gedaagd (art. 2);
2. het geval dat iemand, die woonplaats heeft in een verdragsluitend land, voor de gerechten van een ander verdragsluitend land kan worden opgeroepen (art. 3);
3. het geval dat iemand buiten het grondgebied van de Gemeenschap woonplaats heeft, in welk geval de nationale rechtsregels onverkort blijven gelden (art. 4).

Deze afdeling behelst eveneens het beginsel van de gelijkstelling dat verschillende functies vervult (34). Dit beginsel is met name reeds neergelegd in artikel 1 van het Frans-Belgische verdrag van 8 juli 1899, van het Nederlands-Belgische verdrag van 28 maart 1925 en van het Benelux-verdrag van 24 november 1961. Ofschoon dit beginsel dus inherent is aan de verdragen met directe bevoegdheidsregels, verzekert het in dit verdrag bovendien de tenuitvoerlegging van de formele voorschriften van het Verdrag van Rome. Artikel 7 van dit Verdrag voert immers het beginsel in van de niet discriminatie tussen onderdanen van de lidstaten van de Gemeenschap. Als bijzondere bepalingen zijn de artikelen 52 en volgende van het Verdrag van Rome met betrekking tot het recht van vestiging, de toepassing van het algemene beginsel van artikel 7.

Het Economisch en Sociaal Comité van de Europese Gemeenschappen heeft bij de opstelling van het Algemeen Programma voor de vrijheid van vestiging speciaal de aandacht gevestigd op dit aspect van het vraagstuk : het heeft verzocht de gelijkheid van behandeling op het gebied van de rechtsbescherming volledig en op zo kort mogelijke termijn te verwezenlijken.

Artikel 2.

Het adagium « actor sequitur forum rei », waaruit blijkt dat het recht stelling neemt ten gunste van degene die zich verdedigt, is in de internationale verhoudingen nog meer op plaats dan in het interne recht (35). In het algemeen gesproken kan men zich namelijk moeilijker verdedigen voor de gerechten van een vreemd land dan voor de rechterlijke instanties van een andere stad in het land waar men woonachtig is.

De verweerder die woonplaats heeft in een verdragsluitend land behoeft niet noodzakelijk voor het gerecht van de plaats waar hij zijn woonplaats of zijn zetel heeft te worden gedagvaard. Dit kan gebeuren voor alle rechterlijke instanties van het land waar hij zijn woonplaats heeft en die volgens de wet van het desbetreffende land bevoegd zijn.

Derhalve worden, zodra de verweerder wordt opgeroepen voor de rechterlijke instanties van het land op welks grondgebied hij zijn woonplaats heeft, de interne bevoegdheidsregels van die Staat wederom volledig van toepassing. Er is

(34) Weser, *Revue critique de Droit international privé*, 1960, blz. 29 t/m 35.

(35) Zie het rapport van Prof. Fragistas, Haagse Conferentie voor I.P.R., Voorbereidend document, n° 4, mei 1964, voor de 10e zitting.

de la Convention à la loi interne du juge saisi, la Convention décidant de la compétence générale des tribunaux de l'Etat de ce juge et la loi de cet Etat décidant à son tour de la compétence spéciale de tel ou tel tribunal dudit Etat. Cette solution paraît équitable, car il est normal de soumettre le défendeur domicilié dans cet Etat aux règles internes de la législation de ce dernier, sans que la Convention ait à prévoir pour sa protection des règles particulières. Elle est, au surplus, éminemment pratique car dans la généralité des cas elle dispensera le juge de prendre en considération plus longuement les termes de la Convention.

Or, le plus souvent, le défendeur se trouve assigné devant les tribunaux de l'Etat où il est domicilié. Tel est le cas des procès dans lesquels aucun élément international n'entre en jeu. Il en est de même des procès d'ordre international dans lesquels, par application de l'adage traditionnellement admis « actor sequitur forum rei » le défendeur est assigné devant les tribunaux de l'Etat de son domicile. La Convention n'entraîne donc pas un bouleversement général des règles internes de compétence et des habitudes des juges et des avocats. En réalité, ceux-ci n'auront à prendre en considération les modifications apportées par la Convention que dans le cas où le défendeur se trouve attiré devant le tribunal d'un Etat où il n'a pas son domicile, ou bien encore, lorsqu'il existe un des cas — pas nombreux d'ailleurs — où la Convention a instauré des règles communes de compétence exclusive.

L'article 2 consacre, en son second alinéa, le principe de l'assimilation lorsque l'étranger est domicilié dans l'Etat du for. Cet étranger est, dans cet Etat, régi comme défendeur ou comme demandeur par les mêmes règles de compétence que les nationaux, et plus précisément que les nationaux ayant leur domicile dans cet Etat, lorsque la législation de cet Etat fait une distinction entre ces tribunaux suivant que les nationaux ont, ou non, leur domicile sur son territoire, ce qui est le cas en Italie.

Il en résulte que l'article 52 de la loi belge du 25 mars 1876 cesse en tant que tel d'être applicable à l'égard des étrangers domiciliés en Belgique (36).

Quant à l'aspect positif de l'assimilation, il est explicité à l'article 4 alinéa 2.

Article 3.

L'article 3 concerne le cas dans lequel le défendeur domicilié dans un Etat contractant peut être assigné dans un autre Etat contractant. Le principe posé à cet article est que le défendeur ne peut être soustrait aux juridictions de l'Etat où il a son domicile que dans les cas expressément prévus par la Convention. Cette règle écarte les règles de compétence exorbitante en vigueur dans chacun des Etats contractants. Ces règles de compétence ne sont toutefois pas totalement exclues : elles ne le sont qu'à l'égard des personnes qui ont leur domicile dans un autre Etat contractant. Elles conservent donc leur empire à l'égard des personnes qui n'ont pas leur domicile à l'intérieur de la Communauté.

L'abrogation des règles de compétence exorbitante est consacrée, en ce qui concerne celles de ces règles qui sont

in dat geval sprake van een verwijzing van het verdrag naar de interne wet van de rechter bij wie de zaak aanhangig is, waarbij het verdrag beslist over de algemene bevoegdheid van de gerechten van het land van deze rechter, en de interne wet van dat land op haar beurt de speciale bevoegdheid van enig gerecht van dat land vaststelt. Deze oplossing lijkt billijk omdat het normaal is dat de verweerder, die woonplaats heeft in een land, onderworpen wordt aan de interne rechtsregels van dit land, zonder dat het verdrag voor zijn bescherming bijzondere regels zou moeten geven. Deze oplossing is bovendien van zeer groot praktisch belang want zij ontslaat de rechter in een dergelijk geval van de verplichting nog langer de tekst van het verdrag in aanmerking te nemen.

In de meest voorkomende gevallen wordt de verweerder gedagvaard voor de gerechten van het land waar hij woonplaats heeft. Zulks is het geval bij procedures waarbij geen enkel internationaal element een rol speelt. Hetzelfde geldt voor procedures met internationaal karakter waarbij de verweerder voor de gerechten van het land waar hij zijn woonplaats heeft is gedagvaard aan de hand van het van oudsher aanvaarde adagium « actor sequitur forum rei ». Het verdrag brengt derhalve niet mede dat de interne bevoegdheidsregels en de gewoonten van rechters en advocaten omvergoorpen worden. In feite zullen deze de door het verdrag aangebrachte wijzigingen slechts in aanmerking moeten nemen bij de gevallen dat de verweerder gedagvaard wordt voor het gerecht van een land waar hij niet zijn woonplaats heeft, dan wel bij de gevallen — die trouwens niet talrijk zijn — dat het verdrag gemeenschappelijke exclusieve bevoegdheidsregels heeft ingevoerd.

Het tweede lid van artikel 2 houdt bovendien het beginsel van de gelijkstelling in wanneer de vreemdeling woonplaats heeft in het land waar het geding aanhangig is. Deze vreemdeling is in dit land als verweerder of als eiser onderworpen aan dezelfde bevoegdheidsregels als voor de eigen onderdanen gelden, en juist gezegd, als gelden voor de eigen onderdanen die hun woonplaats in dat land hebben, wanneer de wetgeving van dit land een onderscheid maakt tussen deze gerechten al naar gelang de eigen onderdanen al dan niet hun woonplaats op het grondgebied van dit land hebben; deze regeling kent Italië.

Hieraan is het gevolg dat artikel 52 van de Belgische wet van 25 maart 1876 (36) als zodanig niet meer van toepassing is op buitenlanders die in België woonplaats hebben.

Het positief aspect van de gelijkstelling is verwoord in artikel 4, lid 2.

Artikel 3.

Artikel 3 heeft betrekking op het geval dat de verweerder met woonplaats in een verdragsluitend land gedagvaard kan worden in een ander verdragsluitend land. Het in dit artikel neergelegde beginsel houdt in dat de verweerder niet kan worden afgetrokken van de gerechten van het land waar hij zijn woonplaats heeft, dan in de gevallen die uitdrukkelijk in het verdrag zijn genoemd. Dit voorschrift zet de exorbitante bevoegdheidsregels, die in elk van de verdragsluitende landen van kracht zijn, op zij. Deze bevoegdheidsregels worden echter niet volledig uitgeschakeld : dit geschiedt slechts voor zover het geen personen betreft die hun woonplaats in een ander verdragsluitend land hebben. Ten aanzien van degenen die hun woonplaats niet binnen de Gemeenschap hebben behouden deze bevoegdheidsregels dus hun werking.

Door de tweede alinea van artikel 3 worden exorbitante bevoegdheidsregels afgeschaft, ten minste voor zover het de

(36) Cet article dispose notamment que les étrangers pourront être assignés devant les tribunaux du Royaume soit par un Belge, soit par un étranger... s'ils ont en Belgique un domicile ou une résidence...

(36) Dit artikel bepaalt met name dat vreemdelingen hetzij door een Belg; hetzij door een vreemdeling voor de gerechten van het Koninkrijk kunnen worden gedaagd... indien zij in België hun woon- of verblijfplaats hebben...

les plus fondamentales et, aussi, les plus connues, par le second alinéa de l'article 3 qui, s'il n'était pas absolument indispensable, est cependant de nature à faciliter l'application de certaines dispositions de la Convention (Voir notamment art. 59).

Quelles sont dans chacun des Etats intéressés ces règles de compétence exorbitante ?

En Belgique.

Les articles 52, 52bis et 53 de la loi du 25 mars 1876 qui régissent la compétence territoriale quant aux actions intentées par des Belges (37) ou des étrangers contre des étrangers devant les tribunaux belges et l'article 15 du Code civil qui correspond à l'article 15 du Code civil français.

En Allemagne.

La nationalité des parties est, en principe, sans influence sur les règles de compétence. L'article 23 du Code de procédure civile prévoit que les actions patrimoniales intentées contre une personne n'ayant pas de domicile sur le territoire national sont de la compétence du tribunal dans le ressort duquel se trouvent des biens ou l'objet litigieux, en l'absence de tout autre tribunal compétent sur le territoire allemand.

Or, plusieurs fois des tribunaux allemands ont donné une interprétation très large à cette disposition, ce qui a amené quelques auteurs à constater que cet article 23 « peut être considéré comme voisin de l'article 14 du C.C. français » (38).

En France.

1. L'article 14 du Code civil prévoit que tout demandeur français peut traduire devant les tribunaux de son pays un étranger ou un autre Français, même s'il n'existe entre l'objet du procès et les tribunaux français aucun lien.

2. L'article 15 du Code civil dispose qu'un Français peut toujours être traduit devant les tribunaux français par un Français ou un étranger et même exiger qu'il en soit ainsi.

Malgré leurs termes qui visent seulement « les obligations contractées » la jurisprudence a appliqué les articles 14 et 15 en dehors des obligations contractuelles à l'ensemble des actions patrimoniales et extrapatrimoniales. La valeur générale ainsi attribuée aux articles 14 et 15 ne trouve que deux limites : les tribunaux français ne sont jamais compétents pour connaître, d'une part, des actions réelles concernant un immeuble sis à l'étranger et, d'autre part, des litiges concernant les voies d'exécution pratiquées à l'étranger (39).

(37) *R.P.D.B.*, verbo « compétence », nos 17518 et suivants (v. Code judiciaire, articles 635, 637 et 638).

(38) *Weser, Revue critique de droit international privé*, 1959, p. 636. *Rosenberg, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts*, 9. Ed., § 35 I 3.

(39) *Batiffol, op. cit.*, nos 684 et suivants.

meest fundamentele en ook meest bekende regels betreft. Dit artikel is wellicht niet volstrekt onmisbaar, maar kan de toepassing van sommige bepalingen van het verdrag vergemakkelijken (zie met name art. 59).

Welke zijn in elk van de betrokken landen de exorbitante bevoegdheidsregels ?

In België.

De artikelen 52, 52 bis en 53 van de wet van 25 maart 1876 die de betreffende bevoegdheid regelen met betrekking tot rechtsvorderingen welke door Belgen (37), of door vreemdelingen tegen vreemdelingen voor de Belgische gerechten worden ingesteld, alsmede artikel 15 van het Burgerlijk Wetboek dat overeenkomst met artikel 15 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

In Duitsland.

De nationaliteit van de partijen oefent in beginsel geen invloed uit op de bevoegdheidsregels. Artikel 23 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering bepaalt intussen dat rechtsvorderingen van vermogensrechtelijk karakter, ingesteld tegen iemand die op het Duitse grondgebied geen woonplaats heeft, tot de bevoegdheid behoren van het gerecht binnen welks rechtsgebied de goederen of het litigieuze voorwerp zijn gelegen, indien geen enkel ander gerecht op het Duitse grondgebied bevoegd is.

Verscheidene malen hebben de Duitse rechters een zeer ruime interpretatie aan deze bepaling gegeven, op grond waarvan enkele auteurs hebben vastgesteld dat artikel 23 « kan worden beschouwd als het pendant van artikel 14 van het Franse Burgerlijk Wetboek » (38).

In Frankrijk.

1. Artikel 14 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat elke Franse eiser voor de gerechten van Frankrijk een vreemdeling of een andere Fransman kan dagen, zelfs indien er geen enkele band bestaat tussen het voorwerp van het geschil en de Franse gerechten.

2. Artikel 15 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat een Fransman door een Fransman of door een vreemdeling altijd voor de Franse rechter kan worden gedaagd, en dat hij zelfs kan eisen dat zulks gebeurt.

Ondanks het feit dat de redactie van deze artikelen slechts spreekt van « de aangegane verbintenissen » heeft de jurisprudentie de artikelen 14 en 15 niet uitsluitend op de verbintenissen uit overeenkomst toegepast doch op het gehele complex vermogensrechtelijke en niet-vermogensrechtelijke rechtsvorderingen. De algemene gelding welke aldus aan de artikelen 14 en 15 is gegeven kent slechts twee grenzen : de Franse rechter is nooit bevoegd kennis te nemen van enerzijds zakelijke rechtsvorderingen betreffende een onroerend goed dat in het buitenland is gelegen en anderzijds van geschillen inzake de middelen van tenuitvoerlegging welke in het buitenland worden toegepast (39).

(37) *R.P.D.B.*, onder het woord « compétence » in burgerlijke en handelszaken, nos 17518 en volgende (zie *Gerechtelijk Wetboek*, art. 635, 637 en 638).

(38) *Weser, Revue critique de droit international privé*, 1959, blz. 636. *Rosenberg, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts*, 9e druk, Ed. § 35 I 3.

(39) *Batiffol, op. cit.*, nos 684 en volgende.

En Italie.

1. L'article 2 du Code de procédure prévoit qu'on ne peut déroger par convention à la juridiction italienne en faveur d'une juridiction étrangère ou d'arbitres qui statuent à l'étranger, à moins qu'il ne s'agisse d'un litige relatif à des obligations entre des étrangers ou entre un étranger et un citoyen, ni résidant, ni domicilié en Italie, et si la dérogation résulte d'un acte écrit.

2. a) En vertu de l'article 4, n° 1 du Code de procédure civile, un étranger peut être cité devant les juges italiens s'il a une résidence en Italie ou un domicile, même d'élection, ou s'il y a un représentant qui soit autorisé à citer en justice, ou encore s'il a accepté la juridiction italienne, à moins que la demande soit relative à des biens immobiliers situés à l'étranger.

b) En vertu de l'article 4, n° 2 du Code de procédure civile, un étranger peut être assigné devant les tribunaux de la République si la demande concerne des biens situés en Italie ou des successions d'un ressortissant italien ou des successions ouvertes en Italie, ou encore des obligations qui y sont nées ou qui doivent y être exécutées.

3. Il résulte de l'article 4 précité, tel qu'il est interprété par la jurisprudence italienne, qu'un défendeur italien peut toujours être assigné devant les juridictions italiennes (40).

Au Luxembourg.

Les articles 14 et 15 du Code civil correspondent aux articles 14 et 15 du Code civil français.

La jurisprudence luxembourgeoise applique le même principe d'interprétation que la jurisprudence française.

Aux Pays-Bas.

L'article 126, alinéa 3 du Code de procédure civile prévoit qu'en matière personnelle ou mobilière, le défendeur n'ayant ni domicile ni résidence connus dans le Royaume, sera assigné devant le juge du domicile du demandeur. Cette disposition vise, indifféremment le demandeur néerlandais ou étranger (41).

L'article 127 dispose que l'étranger, même s'il ne réside pas aux Pays-Bas, peut être cité devant le juge néerlandais pour l'exécution d'obligations par lui contractées envers un Néerlandais, soit aux Pays-Bas, soit dans un pays étranger.

Article 4.

L'article 4 est applicable à tous les procès dans lesquels le défendeur n'a pas son domicile sur le territoire d'un Etat contractant et prévoit que les normes de droit interne demeurent en vigueur.

(40) Morelli, *Diretto processuale civile internazionale*, p. 108 à 112.

(41) Weser, *Revue critique de droit international privé*, 1959, p. 632.

In Italië.

1. Artikel 2 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering bepaalt dat bij overeenkomst niet ken worden afgeweken van de Italiaanse rechtsmacht ten gunste van een buitenlandse rechterlijke instantie of van arbiters die in het buitenland uitspraak doen, tenzij het een geding betreft dat betrekking heeft op verbintenissen tussen buitenlanders of tussen een buitenlander en een Italiaans burger die noch zijn verblijfplaats noch zijn woonplaats in Italië heeft, en indien deze overeenkomst schriftelijk is vastgelegd.

2. a) Krachtens artikel 4, n° 1, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering kan een buitenlander gedagvaard worden voor de Italiaanse rechter indien hij een verblijfplaats in Italië heeft of een woonplaats, zelfs een gekozen woonplaats, dan wel indien hij aldaar een vertegenwoordiger heeft die gemachtigd is in rechte op te treden en tenslotte indien hij de Italiaanse rechtsmacht heeft aanvaard, tenzij de vordering betrekking heeft op in het buitenland gelegen onroerende goederen.

b) Artikel 4, n° 2, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering bepaalt dat een vreemdeling voor de gerechten van de Italiaanse Republiek kan worden gedagvaard indien de vordering betrekking heeft op in Italië gelegen goederen of op de nalatenschap van een Italiaanse onderdaan of erfenissen die in Italië zijn opengevallen dan wel verbintenissen die daar zijn ontstaan of die daar moeten worden ten uitvoer gelegd.

3. Krachtens bovengenoemd artikel 4, zoals die door de Italiaanse jurisprudentie wordt uitgelegd, kan een Italiaanse verweerder in alle gevallen voor de Italiaanse rechter worden gedagvaard (40).

In Luxemburg.

De artikelen 14 en 15 van het Burgerlijk Wetboek komen overeen met de artikelen 14 en 15 van het Franse Burgerlijk Wetboek.

De Luxemburgse jurisprudentie hanteert hetzelfde interpretatiebeginsel als de Franse jurisprudentie.

In Nederland.

Artikel 126, lid 3 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bepaalt dat in zuiver personele zaken of zaken die op roerende goederen betrekking hebben de verweerder die geen bekende woon- of verblijfplaats in het Koninkrijk heeft, gedagvaard zal worden voor de rechter van de woonplaats van de eiser. Deze bepaling geldt zowel voor het geval dat de eiser Nederlander als dat hij vreemdeling is (41).

Artikel 127 bepaalt dat de vreemdeling, zelfs indien hij geen verblijfplaats in Nederland heeft, voor de Nederlandse rechter kan worden gedagvaard voor de tenuitvoerlegging van verbintenissen die hij in Nederland of in het buitenland met een Nederlander heeft aangegaan.

Artikel 4

Artikel 4 is van toepassing op alle procedures waarin de verweerder geen woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitend land, en bepaalt dat in dat geval de interne rechtsregels van kracht blijven.

(40) Morelli, *Diretto processuale civile internazionale*, blz. 108 t/m 112.

(41) Weser, *Revue critique de droit international privé*, 1959, blz. 632.

Il se justifie pour deux raisons.

En premier lieu, pour assurer la libre circulation des jugements il empêche que soient refusées la reconnaissance et l'exécution d'un jugement rendu sur la base d'une loi de compétence interne. À défaut d'une disposition semblable, les biens du débiteur pourraient être soustraits à l'exécution en étant simplement transférés dans un pays de la Communauté autre que celui où la décision a été rendue.

En second lieu, il peut jouer un rôle en cas de litispendance. Ainsi, par exemple, si un tribunal français est saisi d'un litige entre un Français et un défendeur domicilié en Amérique et si un tribunal allemand est saisi du même litige sur la base de l'article 23 du Z. P. O., il doit y avoir — dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice — dessaisissement d'un des deux tribunaux en faveur de l'autre. Pour régler la litispendance, il faut que ces tribunaux soient compétents en vertu de la Convention. Or, à défaut d'un article tel que l'article 4, la Convention ne contiendrait aucune règle reconnaissant explicitement la compétence des tribunaux français et allemands dans un cas de ce genre.

La seule exception à l'application des règles de compétence prévues par la législation se situe dans le domaine des compétences exclusives (art. 16) (42). Les règles accordant une compétence exclusive aux juridictions d'un Etat sont, en effet, applicables, quel que soit le domicile du défendeur.

Mais on pourrait se demander pour quelle raison le Comité n'a pas étendu l'exclusion des règles de compétence exorbitante, notamment à l'égard des ressortissants des Etats membres où qu'ils soient domiciliés.

En d'autres termes, et pour poursuivre avec un exemple tiré de l'article 14 du C. civil français, pourquoi le demandeur français pourra-t-il continuer à attirer devant les tribunaux français un étranger ou même un ressortissant d'un Etat membre de la Communauté domicilié hors de la Communauté ?

Le Comité a estimé qu'exclure les règles de compétence exorbitante à l'égard des personnes y compris les ressortissants de la Communauté ayant leur domicile hors de la Communauté eut été excessif. Ainsi, par exemple, un ressortissant belge domicilié hors de la Communauté pourrait posséder des biens aux Pays-Bas. Le tribunal néerlandais n'est pas compétent en la matière, la Convention ne retenant pas la compétence fondée sur la présence de biens dans un Etat. L'exclusion de l'article 14 du Code civil français aurait eu comme conséquence que le demandeur français aurait nécessairement dû assigner ce défendeur belge devant un tribunal étranger à la Communauté alors que le jugement obtenu ne pourrait être exécuté aux Pays-Bas s'il n'existe pas de traité d'exécution entre ceux-ci et le pays tiers auquel appartient le tribunal.

Cette solution est d'ailleurs consacrée par les conventions franco-belge, belgo-néerlandaise et le Traité Benelux qui pourtant se fondaient sur le principe de la nationalité (43).

(42) On peut également considérer comme une exception l'article 8, alinéa 3, relatif à la compétence à l'égard d'un assureur qui n'ayant pas de domicile dans la Communauté y possède une succursale ou une agence.

(43) La Convention franco-belge est, en effet, interprétée en ce sens qu'un Français ne peut invoquer l'article 14 du Code civil pour assigner en France un Belge domicilié en Belgique, mais qu'il le peut pour assigner un Belge domicilié à l'étranger. Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, n° 714.

De opneming van dit artikel is om twee redenen juist.

In de eerste plaats garandeert het vrije verkeer van vonnissen door te voorkomen dat de erkenning en de tenuitvoerlegging van een vonnis, gewezen op grondslag van een intern bevoegdheidsvoorschrift worden geweigerd. Zonder zulk een voorschrift zouden de goederen van de debiteur aan executie kunnen worden onttrokken doordat zij eenvoudigweg werden overgebracht naar een ander land van de Gemeenschap dan dat waar het vonnis is gewezen.

In de tweede plaats kan het een rol spelen in het geval van litispendentie. Indien een Frans gerecht bijvoorbeeld oordeelt over een geschil tussen een Fransman en een in Amerika woonachtige verweerder, en indien bij een Duits gerecht hetzelfde geschil op grondslag van artikel 23 van het Duitse Wetboek van burgerlijke rechtsvordering ahangig is gemaakt, moet — in het belang van een goede rechtsbedeling — een van de twee rechters zich tengunste van de andere onbevoegd verklaren. Om de litispendentie te kunnen regelen dienen deze gerechten krachtens het verdrag bevoegd te zijn. Indien echter een bepaling als artikel 4 zou ontbreken zou het verdrag geen enkel voorschrift inhouden dat expliciet de bevoegdheid van de Franse en Duitse rechter in een dergelijk geval zou erkennen.

De enige uitzondering op de toepasselijkheid van de door de wetgeving gegeven bevoegdheidsregels is gelegen op het gebied van de exclusieve competenties (artikel 16) (42). De regels die aan de gerechten van een land een exclusieve bevoegdheid toekennen vinden immers toepassing onverschillig waar de verweerder woonplaats heeft.

Men kan zich wellicht afvragen om welke reden het Comité de uitsluiting van de exorbitante bevoegdheidsregels niet met name heeft uitgebreid tot de onderdanen van de lid-staten onverschillig waar deze hun woonplaats hebben.

Met andere woorden — het voorbeeld is wederom ontleend aan artikel 14 van het Franse wetboek van burgerlijke rechtsvordering — waarom zal de Franse eiser nog steeds voor de Franse gerechten een buitenlander, of zelfs een onderdaan van een lid-staat van de Gemeenschap die daarbuiten woonachtig is kunnen dagvaarden ?

Het Comité heeft gemeend dat men met uitsluiting van de exorbitante bevoegdheidsregels ten opzichte van degenen, onder wie begrepen de onderdanen van de Gemeenschap die hun woonplaats buiten de Gemeenschap hebben, te ver zou zijn gegaan. Een buiten de Gemeenschap wonende Belgische onderdaan zou bijvoorbeeld goederen in Nederland kunnen bezitten. Het Nederlandse gerecht is in deze materie niet bevoegd daar het verdrag geen bevoegdheid vestigt welke berust op de aanwezigheid van roerende goederen in een bepaald land. De uitsluiting van artikel 14 van het Frans Burgerlijk Wetboek zou tot gevolg hebben gehad dat de Franse eiser deze Belgische verweerder door een rechter buiten de Gemeenschap zou hebben moeten dagvaarden terwijl het verkregen vonnis niet in Nederland zou kunnen worden ten uitvoer indien er tussen Nederland en het derde land geen executieverdrag bestaat.

Deze oplossing is voorts aanvaard in de Frans-Belgische, en Belgisch-Nederlandse verdragen en in het Benelux-verdrag, welke niettemin op het beginsel van de nationaliteit berusten (43).

(42) Eveneens kan een uitzondering worden gezien in artikel 8, lid 3, inzake de bevoegdheid ten aanzien van een verzekeraar die, zonder woonplaats binnen de Gemeenschap te hebben, er een filiaal of een agentschap heeft.

(43) Het Frans-Belgische verdrag wordt immers in deze zin geïnterpreteerd dat een Fransman artikel 14 van de Code civil niet kan inroepen om in Frankrijk een in België woonachtige Belg te dagvaarden, doch dat dit beroep wel slaagt voor de dagvaarding van een Belg die in het buitenland woonachtig is. Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, n° 714.

Le second alinéa de l'article 4 de la Convention consacre l'aspect positif de l'assimilation dont le principe figure déjà au second alinéa de l'article 2. Une disposition expresse a été jugée nécessaire en vue d'éviter toute incertitude (44). Selon cette disposition, toute personne domiciliée dans un Etat contractant est en droit d'y invoquer comme demandeur les mêmes règles de compétence que les nationaux de cet Etat.

Ce principe avait déjà été établi expressément dans la Convention franco-belge du 8 juillet 1899 (art. 1, § 2).

L'aspect positif de l'assimilation a été envisagé en rapport avec le droit d'établissement (art. 52 et suivants du Traité de Rome) qui implique, comme il l'a été précisé dans le programme général pour la suppression des restrictions à la liberté d'établissement du 18 décembre 1961 (45), que les personnes physiques ou morales établies dans un Etat membre jouissent de la même protection que les nationaux.

La disposition se justifie également par des considérations d'ordre économique. Si les compétences exorbitantes peuvent encore être invoquées à l'encontre des étrangers domiciliés hors de la Communauté Economique Européenne, il convient, en effet, que les personnes domiciliées sur le territoire de l'Etat intéressé et participant ainsi à la vie économique de la Communauté puissent les invoquer au même titre que les nationaux.

On pourrait s'étonner de ce que la Convention étende les « privilèges de juridiction » étant donné que le bénéfice de l'assimilation aux nationaux est accordé dans chacun des Etats à toute personne, quelle que soit sa nationalité, domiciliée sur le territoire de cet Etat.

Il convient, en premier lieu, d'observer que ce bénéfice existe déjà en faveur des étrangers en Belgique, en République Fédérale d'Allemagne, en Italie et aux Pays-Bas où les règles de compétence, considérées comme exorbitantes, peuvent être invoquées aussi bien par les étrangers que par les nationaux. L'article 4, alinéa 2, ne fait donc qu'aligner sur ces législations les conceptions française et luxembourgeoise selon lesquelles l'article 14 du Code civil constitue un privilège de nationalité.

En outre, la solution retenue par la Convention n'a rien que de très normal dès lors que celle-ci retient, pour les raisons déjà indiquées, le domicile comme critère décisif pour fixer la compétence. Dans cet ordre d'idées, il ne peut être perdu de vue que les privilèges de juridiction ne pourront plus être invoqués contre des personnes domiciliées à l'intérieur de la Communauté et qu'en revanche, ils pourront l'être contre des ressortissants des pays de la Communauté qui auront établi leur domicile hors du territoire des Six.

Section 2.

Compétences spéciales.

Articles 5 et 6.

Les articles 5 et 6 contiennent une liste de cas dans lesquels le défendeur peut être assigné sur le territoire d'un

(44) La jurisprudence française rendue sur la base du Traité franco-danois du 9 février 1842 a notamment refusé aux Danois le bénéfice de l'article 14 du Code civil.

(45) *Journal Officiel des Communautés* du 15 janvier 1962, pp. 36 et suivantes.

In de tweede alinea van artikel 4 van het verdrag is het positieve aspect van de gelijkstelling neergelegd. Het beginsel is reeds te vinden in artikel 2, lid 2. Een uitdrukkelijke bepaling is noodzakelijk geacht ten einde elke onzekerheid te vermijden (44). Volgens deze bepaling heeft ieder die in een verdragsluitend land woonplaats heeft het recht aldaar als eiser een beroep te doen op dezelfde bevoegdheidsregels als voor de onderdanen van dat land gelden.

Dit beginsel is reeds uitdrukkelijk in het Frans-Belgische verdrag van 8 juli 1899 (artikel 1, lid 2) neergelegd.

Het positieve aspect van de gelijkstelling is gezien in verband met het recht van vestiging (artikelen 52 en volgende van het Verdrag van Rome), hetgeen impliceert, zoals in het Algemeen Programma voor de opheffing van de beperkingen van de vrijheid van vestiging van 18 december 1961 (45) reeds is uiteengezet, dat natuurlijke en rechtspersonen welke in een lid-staat gevestigd zijn dezelfde rechtsbescherming genieten als de eigen onderdanen.

De opnemng van deze bepaling is eveneens gerechtvaardigd om redenen van economische aard. Indien de exorbitante bevoegdheden nog tegen buitenlanders welke buiten het grondgebied van de E. E. G. woonachtig zijn zouden kunnen worden ingeroepen, zal het toch nodig zijn dat degenen die op het grondgebied van de betrokken Staat woonachtig zijn daar op dezelfde wijze als de eigen onderdanen op deze regels een beroep kunnen doen.

Men kan zich er wellicht over verbazen dat het verdrag uitbreiding geeft aan de « jurisdictievoorrechten », gezien de omstandigheid dat de gelijkstelling met de eigen onderdanen in elk der landen wordt toegekend aan ieder die op het grondgebied van dat land zijn woonplaats heeft, onverschillig welke nationaliteit bij bezit.

In de eerste plaats dient te worden opgemerkt dat deze gelijkstelling ten gunste van buitenlanders reeds in België in de Bondsrepubliek Duitsland, in Italië en in Nederland bestaat, waar de als exorbitant beschouwde bevoegdheidsregels zowel door buitenlanders als door de eigen onderdanen kunnen worden ingeroepen. Artikel 4, tweede alinea, heeft derhalve geen andere strekking dan dat de Franse en Luxemburgse opvatting, volgens welke artikel 14 van de Code civil een nationaliteitsvoorrecht betekent, aan deze wetgevingen worden aangepast.

Bovendien is de door het verdrag gekozen oplossing volkomen normaal nu dit verdrag om reeds hierboven aangegeven redenen de woonplaats aanhoudt als het beslissend criterium voor de bepaling van de bevoegdheid. In deze gedachtengang mag niet uit het oog worden verloren dat geen beroep meer zal kunnen worden gedaan op de jurisdictievoorrechten tegen personen die binnen de Gemeenschap woonachtig zijn en dat omgekeerd daarop wel een beroep kan worden gedaan tegen de onderdanen van de landen van de Gemeenschap die hun woonplaats buiten het grondgebied van de zes landen hebben gevestigd.

Afdeling 2.

Bijzondere bevoegdheden.

Artikelen 5 en 6.

De artikelen 5 en 6 bevatten een opsomming van gevallen waarin de verweerder kan worden gedagvaard op het

(44) De op grondslag van het Frans-Deense verdrag van 9 februari 1842 gegroeide jurisprudentie heeft met name aan Denen een beroep op artikel 14 van de Code civil ontzegd.

(45) *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* van 15 januari 1962, blz. 36 en volgende.

Etat contractant autre que celui de son domicile. Les fors prévus par ces articles viennent s'ajouter à ceux qui résultent de l'article 2. S'il s'agit d'une contestation pour laquelle il existe un for spécialement reconnu compétent en vertu de ces articles, le demandeur pourra, à son choix, porter l'action soit devant ce tribunal, soit devant les tribunaux compétents de l'Etat où le défendeur a son domicile.

Un des problèmes ici posés consistait à savoir si le défendeur pourrait toujours être assigné devant l'un des fors prévus à ces articles ou ne pourrait l'être que pour autant que la compétence de ce for soit également prévue par la loi nationale de l'Etat intéressé.

En d'autres termes, dans le premier cas, la compétence découlerait directement de la Convention, et dans le second, il faudrait un cumul de compétence : celle de la Convention et celle de la législation interne sur la compétence territoriale. Ainsi, par exemple, la loi néerlandaise sur la compétence ne connaissant pas le tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécuté, le demandeur pourrait-il néanmoins assigner aux Pays-Bas le défendeur devant un tel for ? Par ailleurs, les Pays-Bas seraient-ils éventuellement tenus d'adapter leur législation interne en vue de fonder la compétence de ce for ?

En adoptant les règles de compétence « spéciales », c'est-à-dire en désignant directement le tribunal compétent sans se référer aux règles de compétence en vigueur dans l'Etat où pourrait être situé un tel tribunal, le Comité a entendu répondre à ces questions en ce sens que le demandeur pourra toujours assigner le défendeur devant l'un des fors prévus sans que la législation interne de l'Etat intéressé doive être prise en considération. De plus par l'établissement de telles règles, le Comité a entendu faciliter la mise en œuvre de la Convention. En la ratifiant, les Etats contractants ne devront pas prendre d'autres mesures pour adapter, le cas échéant, leur législation interne aux différents critères retenus dans les articles 5 et 6. La Convention détermine directement et immédiatement le tribunal compétent.

L'adoption de règles de compétence « spéciales » se justifiait, en outre, par une autre considération, celle qu'il existe un lien de rattachement étroit entre la contestation et le tribunal qui est appelé à en connaître. Ainsi, pour prendre l'exemple du forum delicti commissi, si une personne, domiciliée dans un Etat autre que les Pays-Bas, a causé un accident à La Haye, elle peut être assignée, en vertu de la Convention, devant le tribunal de La Haye. Cet accident ne peut avoir pour conséquence de rendre d'autres tribunaux néerlandais compétents à l'égard du défendeur. Sur ce point, il existe donc une différence très nette entre l'article 2 et les articles 5 et 6, différence qui s'explique par le fait qu'à l'article 2 l'élément de rattachement est le domicile.

1° *Forum contractus* (art. 5 §1)
y compris le contrat de travail.

L'examen des diverses législations quant à la compétence du forum contractus révèle de très grandes divergences, certaines l'ignorent totalement (Pays-Bas, Luxembourg), d'autres le connaissent mais à des degrés divers : les uns retiennent à la fois le for du lieu où l'obligation est née,

grondgebied van een ander verdragsluitend land dan dat van zijn woonplaats. De in dit artikel genoemde fora vormen aan aanvulling op de fora die uit artikel 2 voortvloeien. Indien er sprake is van een geding waarvoor een speciaal forum bestaat dat krachtens deze artikelen bevoegd wordt verklaard, kan de eiser te zijner keuze de vordering ofwel voor dit gerecht brengen dan wel voor de bevoegde gerechten van dat land waar de verweerder zijn woonplaats heeft.

Een van de op dit punt aan de orde gestelde problemen bestond in de vraag of de verweerder altijd kan worden gedagvaard voor een van de in dit artikel genoemde fora of dat dat slechts mogelijk was voor zover de bevoegdheid eveneens door de nationale wet van de betrokken staat wordt bepaald.

Met andere woorden, zou in het eerste geval de bevoegdheid rechtstreeks uit het verdrag voortvloeien en zou in het tweede geval een cumulatie van bevoegdheden nodig zijn, nl. die van het verdrag en die van de interne wetgeving. Zou b.v., nu de Nederlandse wettelijke bepalingen omtrent de bevoegdheid niet de rechter kennen van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd, de eiser niettemin in Nederland de verweerder voor een zodanig forum kunnen dagvaarden ? Zou voorts Nederland eventueel zijn interne wetgeving moeten aanpassen om de bevoegdheid van dit forum te vestigen ?

Door « bijzondere » bevoegdheidsregels te kiezen, d.w.z. door rechtstreeks de bevoegde rechter aan te wijzen zonder verwijzing naar de bevoegdheidsregels welke in het land, waar een dergelijk gerecht gelegen zou kunnen zijn, van kracht zijn, heeft het Comité ernaar gestreefd een antwoord op deze vragen te geven in deze zin dat de eiser de verweerder altijd zou kunnen dagvaarden voor een van de aangewezen fora, zonder dat daarbij de interne wetgeving van het betrokken land in aanmerking hoeft te worden genomen. Daarenboven heeft het Comité door de opstelling van dergelijke regels getracht de werking van het verdrag te vergemakkelijken. Bij de ratificatie behoeven de verdragsluitende landen geen verdere maatregelen meer te nemen om hun interne wetgeving eventueel aan de verschillende in de artikelen 5 en 6 neergelegde criteria aan te passen. Het verdrag wijst rechtstreeks en onmiddellijk de bevoegde rechter aan.

Het kiezen van « bijzondere » bevoegdheidsregels is bovendien om andere redenen gemotiveerd, nl. omdat er een rechtstreeks aanknopingspunt bestaat tussen het geschil en de rechter die daarvan kennis moet nemen. Om het voorbeeld van het forum delicti commissi te nemen : iemand die in een ander verdragsluitend land dan Nederland woonplaats heeft, en in Den Haag een ongeval heeft veroorzaakt, kan krachtens het verdrag voor de rechter te Den Haag worden gedagvaard. Dit ongeval kan er niet toe leiden dat andere Nederlandse rechters ten opzichte van de verweerder bevoegd worden. Ten aanzien van dit punt bestaat er dus een zeer duidelijk verschil tussen artikel 2 en de artikelen 5 en 6, welk verschil verklaarbaar is door de omstandigheid dat in artikel 2 de woonplaats het aanknopingspunt is.

1° *Forum contractus* (art. 5, lid 1)
met inbegrip van het arbeidscontract.

Uit het onderzoek van de verschillende wetgevingen met betrekking tot de bevoegdheid van het forum contractus blijken de bepalingen zeer ver uiteen te lopen; sommige wetgevingen kennen dit forum in het geheel niet (Nederland, Luxemburg), terwijl andere het wel kennen doch in

a été ou doit être exécutée (Belgique) (46), d'autres le limitent au lieu de la naissance et de l'exécution (Italie) (47), d'autres encore n'admettent en règle générale que le lieu de l'exécution (Allemagne) (48) et finalement certaines l'assortissent, dans la mesure où elles le connaissent, de conditions supplémentaires (France) (49).

Certaines conventions parmi celles conclues entre les Six rejettent ce for, d'autres le retiennent mais à des degrés très divers. La Convention *franco-belge*, article 2, prévoit en son § 1er que, si le défendeur n'a ni domicile ni résidence en France ou en Belgique, le demandeur belge ou français peut saisir de la contestation le juge du lieu où l'obligation est née, a été ou doit être exécutée (50).

Dans la Convention *belgo-néerlandaise*, l'article 4 dispose qu'en matière mobilière (personnelle), civile ou commerciale, le demandeur peut saisir de la contestation le juge du lieu où l'obligation est née, a été ou doit être exécutée.

Selon la Convention *belgo-allemande*, article 3, 5°, la compétence est reconnue lorsque, en matière contractuelle, la contestation a été portée devant le juge de l'Etat où l'obligation a été ou devait être exécutée.

Dans la convention *franco-italienne*, l'article 14 prévoit que si l'action a pour objet un contrat considéré comme matière commerciale par la loi du pays où cette action est portée, le demandeur français ou italien peut saisir les juridictions de celui des deux pays où le contrat a été conclu ou de celui où il doit recevoir exécution.

La Convention *belgo-italienne* (article 2, 5°) reconnaît la compétence lorsqu'en matière contractuelle l'action a été portée devant le juge de l'Etat où l'obligation est née, a été ou devait être exécutée.

Les conventions *italo-néerlandaise*, *germano-italienne* et *germano-néerlandaise* ne contiennent aucune disposition à ce sujet.

Enfin, le *Traité Benelux* reprend l'article 4 de la Convention *belgo-néerlandaise*, mais est assorti d'un Protocole dont l'article 1er dispose que l'article 4 n'est pas applicable aux rapports avec le Luxembourg lorsque le défendeur a son domicile ou sa résidence dans le pays dont il est ressortissant (51).

L'article 5, 1er, consacre une solution intermédiaire entre les divers droits nationaux.

La compétence du for retenu est limitée à la matière contractuelle comme en droit allemand. On aurait pu envisager de la restreindre à la matière commerciale, mais il faut bien

verschillende mate : sommige wetgevingen kennen zowel het forum van de plaats waar de verbintenis is ontstaan, is of moet worden uitgevoerd (België) (46), andere wetgevingen beperken zich tot het forum van de plaats waar de verbintenis is ontstaan of is uitgevoerd (Italië) (47), weer andere kennen als algemene regel slechts de plaats van de uitvoering van de verbintenis (Duitsland) (48) en tenslotte zijn er ook wetgevingen die, voor zover zij dit forum kennen, aanvullende voorwaarden voor de bevoegdheid stellen (Frankrijk) (49).

Sommige verdragen, waaronder verdragen welke tussen de zes landen zijn gesloten, verwerpen dit forum, terwijl andere het — hoewel in verschillende mate — kennen. Het *Frans-Belgische* verdrag bepaalt in artikel 2, eerste lid dat, indien de verweerder noch woonplaats, noch verblijfplaats in Frankrijk of in België heeft, de Belgische of Franse eiser het geschil aanhangig kan maken bij de rechter van de plaats waar de verbintenis is ontstaan, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd (50).

In het *Belgisch-Nederlandse* verdrag bepaalt artikel 4 dat op het gebied van persoonlijke rechtsvorderingen, van burgerrechtelijke of handelsrechtelijke aard, de eiser het geding aanhangig kan maken bij de rechter van de plaats waar de verbintenis is ontstaan, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd.

Volgens het *Belgisch-Duitse* verdrag wordt volgens artikel 3, sub 5, de bevoegdheid erkend wanneer bij verbintenissen uit overeenkomst het geschil wordt gebracht voor de rechter van het land waar de verbintenis is uitgevoerd of moest worden uitgevoerd.

In het *Frans-Italiaanse* verdrag bepaalt artikel 14 dat, indien het voorwerp van de rechtsvordering een overeenkomst is die voor de wet van het land waar deze vordering wordt ingesteld van handelsrechtelijke aard wordt geacht, de Franse of Italiaanse eiser de zaak aanhangig kan maken bij de gerechten van het land waar de overeenkomst is gesloten of van het land waar de overeenkomst ten uitvoer moet worden gelegd.

Het *Belgisch-Italiaanse* verdrag erkent in artikel 2, sub 5, de bevoegdheid wanneer bij verbintenissen uit overeenkomst de rechtsvordering wordt gebracht voor de rechter van het land waar de overeenkomst is ontstaan, is uitgevoerd of moest worden uitgevoerd.

De *Italiaans-Nederlandse*, *Duits-Italiaanse* en *Duits-Nederlandse* verdragen bevatten te dien aanzien geen enkele bepaling.

Tenslotte neemt het *Benelux-verdrag* artikel 4 van het *Belgisch-Nederlandse* verdrag over, doch bij dit verdrag is een protocol gevoegd waarvan artikel 1 bepaalt dat artikel 4 niet van toepassing is op de betrekkingen met Luxemburg wanneer de verweerder zijn woonplaats of zijn verblijfplaats heeft in het land waarvan hij onderdaan is (51).

Artikel 5, ten eerste, bevat een compromis van de oplos-singen van de nationale rechtsstelsels.

De bevoegdheid van het forum wordt beperkt tot verbintenissen uit overeenkomst zoals in het Duitse recht. Men zou hebben kunnen overwegen de bevoegdheid te beperken

(46) Articles 41 et 52 de la loi du 25 mars 1876, 624 du Code judiciaire.

(47) Articles 4 et 20 du Code de procédure civile.

(48) Article 29 du Code de procédure civile.

(49) Articles 59, al. 3 et 420 du Code de procédure civile.

(50) Sur les graves controverses auxquelles a donné lieu cet article, v. *Weser, Traité franco-belge du 8 juillet 1899. Etude critique*, pp. 63 et suivantes et *Jurisclasser du droit international*, fascicule 591, n°s 42 et 45.

(51) Cur les raisons de cette limitation, v. Rapport des négociations.

(46) Artikelen 41 en 52 van de wet van 25 maart 1876; artikel 624 van het Gerechtelijk Wetboek.

(47) Artikelen 4 en 20 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(48) Artikel 29 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(49) Artikel 59, 3e alinea en 420 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(50) Zie voor de ernstige meningsverschillen waartoe dit artikel aanleiding heeft gegeven: *Weser, Traité franco-belge du 8 juillet 1899. Etude critique*, blz. 63 en volgende, en *Jurisclasser du droit international*, fascicule 591, n°s 42 en 45.

(51) Zie voor de redenen van deze afbakening het verslag van de onderhandelingen.

reconnaître qu'avec l'intégration européenne les rapports contractuels prendront de plus en plus d'ampleur. De plus, la restreindre à la matière commerciale aurait soulevé des problèmes de qualification.

En outre, n'est retenue, en raison des considérations suivantes, que la compétence du forum solutionis, c'est-à-dire du for du lieu où l'obligation qui sert de base à la demande a été ou doit être exécutée.

Le Comité a estimé qu'il n'y avait pas lieu de multiplier les fors et de provoquer ainsi des possibilités de conflits de compétence.

Le demandeur a déjà le choix, en matière contractuelle, entre les tribunaux compétents de l'Etat où le défendeur a son domicile, en cas de pluralité de défendeurs, le tribunal du lieu où l'un d'eux a son domicile et finalement le tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée.

Admettre une solution aussi large que celle du *Traité Benelux*, qui retient en outre le for du lieu où l'obligation est née, aurait aussi entraîné pour les Etats dont la législation ne connaît pas ce for, ou ne le connaît que dans certaines limites, des changements trop considérables.

La crainte a en outre été exprimée que l'admission du for du lieu où l'obligation est née ne consacre, par des moyens détournés, la compétence du for du demandeur. Retenir ce for eût également soulevé de très difficiles problèmes de qualification, notamment en cas de contrats entre absents.

Le for du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée présente un intérêt pour des actions en recouvrement d'honoraires: le créancier aura le choix entre les tribunaux de l'Etat dans le ressort duquel la prestation a été effectuée notamment lorsque, selon la loi applicable l'obligation de payer doit être exécutée au lieu de la prestation des services. Ce for est également utile lorsque des mesures d'expertise ou d'enquête sont nécessaires. La situation particulière du Luxembourg a justifié, comme dans le *Traité Benelux*, l'insertion d'une disposition spéciale dans le *Protocole* (Art. 1).

Contrat de travail.

L'avant-projet de Convention contenait une disposition attribuant, en matière de contrat de travail, celui-ci devant être compris dans un sens large, une compétence exclusive aux tribunaux de l'Etat contractant dans lequel se trouvait soit l'établissement intéressé, soit le lieu dans lequel le travail devait être exécuté. Après en avoir longuement délibéré, le Comité a renoncé à régler d'une façon spéciale, dans la Convention, la compétence en cette matière. Les raisons suivantes ont déterminé son attitude.

Tout d'abord, des travaux sont actuellement en cours au sein de la Commission de la C. E. E. en vue d'uniformiser l'application des normes du droit du travail dans les Etats membres. Or, il est souhaitable que, dans toute la mesure du possible, les contestations en matière de contrat de travail soient localisées devant les tribunaux de l'Etat dont la loi est appelée à régir le contrat. Le Comité n'a donc pas cru opportun de fixer des règles de compétence qui pourraient ne pas coïncider avec celles qui seraient éventuellement retenues pour déterminer la loi applicable.

Pour fixer des règles de compétence, le Comité aurait d'ailleurs dû tenir compte non seulement des diverses ma-

tot zaken op handelsrechtelijk gebied, doch men dient te erkennen dat met de Europese integratie de contractuele verhoudingen van steeds grotere omvang zullen worden. Tevens zou en beperking tot zaken op handelsrechtelijke gebied vraagstukken van kwalificatie hebben medegebracht.

Bovendien is om de hierna volgende overwegingen slechts de bevoegdheid van het forum solutionis, d.w.z. de rechter van de plaats waar de verbintenis waarop de eis is gegrond, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd, gekozen.

Het Comité is de mening toegedaan dat er geen aanleiding toe bestond de fora in aantal uit te breiden en aldus de mogelijkheid van competentiegeschillen te vergroten.

De eiser heeft op het gebied van de verbintenissen uit overeenkomst reeds de keuze tussen de bevoegde gerechten van het land waar verweerder zijn woonplaats heeft — ingeval er meer verweerders zijn, het gerecht van de plaats waar één van hen woonplaats heeft — en tenslotte het gerecht van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd.

De aanvaarding van een zo ruime oplossing als die van het *Benelux-verdrag* waarin bovendien het gerecht van de plaats waar de verbintenis is ontstaan bevoegd wordt verklaard, zou voor de landen welke wetgeving dit forum niet kent, of het slechts binnen bepaalde grenzen kent, te grote wijzigingen hebben medegebracht.

Bovendien is de beduchtheid uitgesproken dat de opneming van het gerecht van de plaats waar de verbintenis is ontstaan langs zijdelingse weg de bevoegdheid van het gerecht van de eiser zal medebrengen. De opneming van dit forum zou ook tot zeer moeilijke kwalificatieproblemen aanleiding hebben gegeven, met name in het geval van overeenkomsten die « longa manu » tot stand zijn gekomen.

Het gerecht van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet uitgevoerd worden is van belang voor alle rechtsvorderingen tot inning van honoraria; de schuldeiser heeft dan de keus tussen de gerechten van de staat waar de verweerder woonplaats heeft en het gerecht van een ander land in welks rechtsgebied de prestatie is verricht, met name wanneer de betalingsverplichting volgens de toepasselijke wet moet worden vervuld ter plaatse waar de diensten zijn verricht. Dit forum heeft eveneens zijn nut wanneer het noodzakelijk is over te gaan tot deskundigenonderzoek of tot getuigenverhoor. De bijzondere situatie waarin Luxemburg verkeert heeft, evenals in het *Benelux-verdrag*, de opneming van een bijzondere bepaling in het protocol gerechtvaardigd (artikel 1).

Arbeidscontract.

Het voorontwerp van verdrag bevatte een bepaling, waarbij op het gebied van het arbeidscontract in ruime zin een uitsluitende bevoegdheid werd gegeven aan de rechters van de verdragsluitende staat binnen welke hetzij de betrokken inrichting, hetzij de plaats waar de arbeid moest worden of was verricht, zich bevond. Na langdurige besprekingen heeft het Comité ervan afgezien, in het verdrag de bevoegdheid in deze materie specifiek te regelen. Het heeft zich daarbij door de volgende overwegingen laten leiden.

In de eerste plaats wordt momenteel in door Commissie van de E. E. G. gewerkt aan eenmaking van de regels welke beslissen over de toepassing van de normen van het arbeidsrecht, die in de lid-staten gelden. Het is wenselijk dat geschillen over arbeidscontracten zoveel mogelijk worden gebracht voor de gerechten van het land welks wet voor het betrokken contract moet gelden. Het Comité heeft het dus niet juist geacht om bevoegdheidsregels vast te stellen die wellicht niet parallel zouden lopen met die welke eventueel zouden worden aangenomen ter aanwijzing van de toepasselijke wet.

Het Comité had trouwens voor de vaststelling van bevoegdheidsregels niet alleen rekening moeten houden met

nières dont le travail peut s'effectuer à l'étranger mais aussi des différentes catégories de travailleurs : salariés recrutés à l'étranger pour travailler en permanence dans une entreprise, salariés que l'entreprise affecte temporairement à un travail à l'étranger, représentants de commerce, personnel dirigeant des entreprises, etc. En entrant dans de telles distinctions, le Comité risquait à nouveau d'entraver les études entamées par la Commission.

En outre, alors que dans la majorité des Etats membres de la Communauté, une large place est encore réservée, en la matière, à l'autonomie de la volonté des parties, une règle de compétence exclusive telle que celle qui avait été prévue à l'article 16 aurait eu comme conséquence d'interdire toute convention attributive de juridiction.

Les règles générales de la Convention seront donc applicables en ce qui concerne le contrat de travail. Il en résulte qu'en cas de litiges entre employeurs et travailleurs seront compétents : les tribunaux de l'Etat où le défendeur a son domicile (art. 2), le tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée si ce lieu se trouve dans un Etat autre que celui du domicile du défendeur (art. 5, 2°) et le tribunal prorogé conventionnellement ou tacitement (art. 17 et 18). En cas d'action se fondant sur un délit commis à l'occasion du travail (§ 2, n° 2 et 3 de l'Arbeitsgerichtsgesetz), l'article 5, 3°, qui prévoit la compétence du tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit pourrait également s'appliquer. Ces règles semblent pouvoir, dans l'immédiat, donner davantage satisfaction aux intérêts en présence qu'une disposition semblable à celle de l'ancien article 16, n° 2, qui ne souffrait aucune dérogation et qui interdisait toute clause attributive de juridiction.

Les règles relatives à la reconnaissance et à l'exécution des décisions peuvent, d'autre part, assurer une protection aux travailleurs. En effet, si la loi de l'Etat requis était appelée à régir le contrat de travail, le juge de cet Etat, saisi d'une demande de reconnaissance ou d'exécution de la décision étrangère, trouverait dans l'article 27, 1°, qui réserve l'ordre public de l'Etat requis, un motif de refus, en cas de méconnaissance ou de violation des dispositions essentielles de sa loi par le juge de l'Etat d'origine.

Les dispositions de la Convention pourront, lorsque les travaux en cours au sein de la Commission seront terminés, toujours être modifiées, soit par la conclusion d'un Protocole additionnel, soit par l'élaboration d'un accord réglant l'ensemble des problèmes se rattachant au contrat de travail et qui, en vertu de l'article 57 de la Convention, primerait celle-ci.

2° Obligations alimentaires (articles 5, 2°).

La matière des obligations alimentaires tombe dans le champ d'application de la Convention.

Celle-ci est de nature à constituer un prolongement à la Convention de La Haye du 15 avril 1958 sur la reconnaissance et l'exécution des décisions alimentaires envers les enfants (52), en assurant la reconnaissance et l'exécution des décisions accordant une pension alimentaire à des créanciers autres que des enfants, et à la Convention

de verschillende wijzen waarop in het buitenland de arbeid kan worden verricht, maar ook met de verschillende categorieën werknemers : werknemers die uit het buitenland zijn aangetrokken om in vaste dienst te werken in een onderneming, werknemers die in een onderneming tijdelijk zijn tewerkgesteld op een werk in het buitenland, handelsvertegenwoordigers, leidend personeel in ondernemingen, enz. Door in dergelijke bijzonderheden af te dalen zou het Comité opnieuw gevaar lopen de door de Commissie begonnen studies te hinderen.

Voorts zou, waar in de meeste lid-staten van de Gemeenschap in deze materie nog een ruime plaats is gelaten aan de partij autonomie, een regel inzake uitsluitende rechterlijke bevoegdheid, zoals die welke in artikel 16 was ontworpen, geleid hebben tot een verbod van iedere overeenkomst waarbij een rechter wordt aangewezen.

De algemene regels van het verdrag zullen dus van toepassing zijn ten aanzien van het arbeidscontract. Daaruit volgt dat bij geschillen tussen werkgevers en werknemers bevoegd zullen zijn : de gerechten van het land waar verweerder zijn woonplaats heeft (art. 2), het gerecht van de plaats waar de verbintenis is of moet worden nagekomen, indien deze plaats zich in een andere staat bevindt dan die waar de verweerder zijn woonplaats heeft (art. 5, 2) en het stilzwijgend of bij overeenkomst gekozen gerecht (art. 17 en 18). Bij vorderingen gegrond op een bij de arbeid gepleegde onrechtmatige daad (§ 2, 2 en 3 van het Arbeitsgerichtsgesetz) zou artikel 5, 3, betreffende de bevoegdheid van het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, ook kunnen worden toegepast. Voor het ogenblik is van deze regels meer heil te verwachten voor de betrokken belangen dan van een bepaling als die van artikel 16, 2 (oud), waarvan in het geheel niet kon worden afgeweken en volgens hetwelk ieder beding over attributie van rechtsmacht verboden was.

De regels inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen kunnen anderzijds de werknemers bescherming verzekeren. Indien namelijk de wet van de aangezochte staat als voor de arbeidsovereenkomst geldend was gekozen, zou de rechter van deze staat aan wie het verzoek om erkenning of tenuitvoerlegging van het buitenlandse vonnis wordt voorgelegd, in artikel 27, 1°, dat een voorbehoud maakt ten behoeve van de openbare orde van de aangezochte staat, een argument tot weigering vinden indien wezenlijke bepalingen van zijn wet door de rechter van het land van oorsprong zouden worden miskend of geschonden.

De bepalingen van het verdrag zullen, wanneer de werkzaamheden binnen de Commissie zullen zijn voltooid, nog altijd kunnen worden gewijzigd, hetzij door een bijkomend protocol, hetzij door een akkoord betreffende alle problemen in verband met het arbeidscontract. Zulke latere akkoorden zouden krachtens artikel 57 van het verdrag voorrang hebben.

2° Onderhoudsverplichtingen (art. 5, 2°).

De onderhoudsverplichtingen vallen onder het toepassingsgebied van het verdrag.

De bepaling is een verlengstuk van het verdrag van Den Haag van 15 april 1958 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen omtrent onderhoudsverplichtingen jegens kinderen (52) doordat het de erkenning en de tenuitvoerlegging verzekert van beslissingen welke een onderhoudsuitkering toekennen aan andere

(52) En vigueur le 1er septembre 1966 entre l'Allemagne, la Belgique, la France, l'Italie et les Pays-Bas.

(52) Sinds 1 september 1966 van kracht tussen Duitsland, België, Italië, Nederland en Frankrijk.

de New York du 20 juin 1956 sur le recouvrement des aliments à l'étranger (53).

Pour les mêmes raisons que les auteurs de la Convention de La Haye (54), le Comité a retenu la compétence du for du demandeur. D'une part, une convention qui n'admettrait pas le for du créancier d'aliments n'offrirait qu'un intérêt limité, étant donné que le demandeur serait contraint de porter l'action devant le juge du défendeur.

Si la Convention ne retenait pas la compétence du for du créancier d'aliments, les seuls cas où elle serait appelée à jouer seraient, en effet, ceux où le défendeur condamné viendrait dans la suite à changer de résidence et ceux où il posséderait des biens dans un pays autre que celui où il a été condamné.

D'autre part, c'est le tribunal du domicile du créancier d'aliments qui est le mieux à même de constater s'il se trouve dans le besoin et d'en déterminer l'étendue.

Toutefois, afin d'aligner la Convention sur celle de La Haye, l'article 5, 2°, prévoit également la compétence de la résidence habituelle du créancier d'aliments. Ce critère supplémentaire se justifie en matière d'obligations alimentaires car il permet notamment à une épouse, abandonnée par son mari, d'attaquer celui-ci en paiement de pension alimentaire non pas devant le juge du lieu du domicile légal mais devant celui du lieu où elle-même a sa résidence habituelle.

La Convention est également de nature à compléter la Convention de New York du 20 juin 1956 sur le recouvrement des aliments à l'étranger. Celle-ci se borne, en effet, à prévoir qu'une autorité expéditrice transmettra à une institutions intermédiaire toute décision déjà rendue en faveur du créancier d'aliments, cette institution devant alors entamer soit une procédure d'exequatur ou d'enregistrement, soit une nouvelle action.

La simplification des formalités d'exequatur qu'apporte la Convention facilitera dès lors la mise en œuvre de la Convention de New York.

En ce qui concerne les créances d'aliments, le Comité n'a pas perdu de vue que le problème des questions préalables (par exemple la question de filiation) pouvait se poser. Il a toutefois estimé que ce problème était étranger au règlement de la compétence judiciaire et qu'il devait être tenu compte de ces difficultés dans le chapitre relatif à la reconnaissance et à l'exécution des décisions judiciaires.

La question a été posée de savoir si, pour éviter des contrariétés de décisions, il n'aurait pas été utile de prévoir que le tribunal ayant fixé le montant d'une pension alimentaire aurait été seul compétent pour le modifier. Le Comité n'a pas cru devoir adopter une solution en ce sens. Celle-ci aurait obligé des parties n'ayant, ni l'une ni l'autre, plus aucun lien de rattachement avec le tribunal d'origine à porter leur litige devant des juridictions qui pourraient être très éloignées. En outre, la décision du second juge, pour modifier celle du premier, doit être fondée sur un fait nou-

schuldeisers dan kinderen, en eveneens van het verdrag van New-York van 20 juni 1956 betreffende de invordering van onderhoudsbijdragen in het buitenland (53).

Om dezelfde redenen als gelden voor de auteurs van het verdrag van Den Haag (54) heeft het Comité de bevoegdheid van het gerecht van de eiser gekozen. Enerzijds zou een verdrag dat het forum van de tot onderhoud gerechtigde niet zou aanvaarden, slechts van beperkt belang zijn, gezien de omstandigheden dat de eiser verplicht zou zijn de vordering aanhangig te maken bij de rechter van de verweerder.

Indien het verdrag de bevoegdheid van het forum van de tot onderhoud gerechtigde niet aanvaardde, zou het immers alleen werking hebben in de gevallen dat de veroordeelde verweerder nadien van verblijfplaats zou veranderen en in de gevallen dat hij goederen zou bezitten in een ander land dan dat waar hij veroordeeld is.

Anderzijds is het gerecht van de woonplaats van de tot onderhoud gerechtigde het beste in staat om vast te stellen of hij behoeftig is en om de omvang van de behoeftigheid te bepalen.

Om het verdrag evenwel aan het verdrag van Den Haag aan te passen voorziet artikel 5, 2° eveneens in de bevoegdheid van de rechter van de gewone verblijfplaats van de tot onderhoud gerechtigde. Dit aanvullend criterium is bij onderhoudsverplichtingen gemotiveerd omdat daardoor een door haar echtgenoot verlaten vrouw hem tot betaling van alimentatie niet alleen voor de rechter van de wettelijke woonplaats kan dagwaarden, maar ook voor de rechter van de plaats waar zij zelf haar gewone verblijfplaats heeft.

Het verdrag vormt eveneens een aanvulling op het verdrag van New York van 20 juni 1956 betreffende de invordering van onderhoudsbijdragen in het buitenland. Dit verdrag bepaalt immers slechts dat een bepaalde autoriteit elke ten behoeve van een tot onderhoud gerechtigde gewezen beslissing toezendt aan een bemiddelende instelling welke instelling dan ofwel een procedure tot verkrijging van exequatur of registratie aanhangig maakt, ofwel een nieuwe vordering instelt.

De in het verdrag vervatte vereenvoudiging van de formaliteiten voor de verkrijging van het exequatur zal derhalve de werking van het verdrag van New York vergemakkelijken.

Met betrekking tot vorderingen wegens onderhoud heeft het Comité niet uit het oog verloren dat het probleem van de prealabele vragen (b.v. de vraag van de afstamming) aan de orde zou kunnen komen. Het Comité heeft echter gemeend dat dit vraagstuk buiten de regeling van de rechterlijke bevoegdheid stond en dat met deze moeilijkheden rekening moest worden gehouden in het hoofdstuk betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen.

De vraag is gesteld of het ter vermindering van tegenstrijdige beslissingen niet nuttig zou zijn geweest op te nemen dat alleen het gerecht dat het bedrag voor een onderhoudsverplichting heeft vastgesteld bevoegd zou zijn om dit bedrag te wijzigen.

Het Comité heeft gemeend een oplossing in deze zin niet te moeten aannemen. Daardoor zouden partijen die geen van beiden meer enige band met de oorspronkelijke rechter hebben verplicht zijn hun geschil voor mogelijk verwijderde gerechten te brengen. Voorts moet de beslissing van de

(53) En vigueur le 1er septembre 1966 entre l'Allemagne, la Belgique, la France, l'Italie et les Pays-Bas.

(54) Conférence de La Haye de D.I.P., Actes 8e Session, p. 315.

(53) Sinds 1 september 1966 van kracht tussen Duitsland, Frankrijk, België, Italië en Nederland.

(54) Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht, documenten van de 8e zitting, blz. 315.

veau et dès lors il ne peut être soutenu que l'on se trouve en présence de décisions contraires (55).

Forum delicti commissi (art. 5, 3° et 4°).

Ce for est connu dans les législations internes des différents pays à l'exception du Luxembourg et des Pays-Bas où il n'existe que pour les collisions de navires et pour les accidents de roulage.

Sont applicables : en Belgique les articles 41 et 52, n° 3 de la loi de 1876 (56), en Allemagne l'article 32 du Code de procédure civile, en France l'article 59, alinéa 12, du Code de procédure civile et l'article 21 du décret du 22 décembre 1958, en Italie l'article 20 du Code de procédure civile.

Ce for est consacré dans les conventions bilatérales par les dispositions suivantes : l'article 4 de la Convention belgo-néerlandaise et du Traité Benelux qui visent toute obligation d'ordre mobilier, soit ex lege, soit ex contractu, soit ex delicto (57), l'article 2 b) de la Convention belgo-italienne, l'article 3, 1, 6° de la Convention germano-belge, l'article 15 de la Convention franco-italienne, l'article 2, n° 4 de la Convention germano-italienne et l'article 4, § 1, lit. e, de la Convention germano-néerlandaise.

Le fait que ce for est reconnu dans la plupart des législations nationales et consacré dans la majorité des conventions bilatérales, comme la multiplicité des accidents de roulage, militaient en faveur de son inclusion dans la Convention.

L'article 5, 3° emploie l'expression : « le lieu où le fait dommageable s'est produit ». Le Comité n'a pas cru devoir régler expressément le point de savoir s'il y a lieu de prendre en considération le lieu où a été commis le fait générateur du dommage ou le lieu où le dommage s'est réalisé, ayant estimé préférable de s'en tenir à une formulation consacrée par plusieurs législations (Allemagne, France).

L'article 5, 4°, prévoit que la demande pourra être portée devant l'autorité judiciaire saisie de l'instance pénale et ce afin de tenir compte des règles de compétence prévues par les Codes de procédure pénale. L'action civile pourra donc toujours être portée, quel que soit le domicile du défendeur, devant la juridiction pénale compétente pour connaître de l'action publique même si le lieu où siège cette juridiction (lieu de l'arrestation par exemple) ne coïncide pas avec celui où le fait dommageable a été commis.

Compétence née d'une contestation relative à l'exploitation d'une succursale, agence ou tout autre établissement (art. 5, 5°).

Ce for figure dans les conventions bilatérales déjà conclues entre des Etats contractants : Conventions italo-belge (art. 2, 3°), belgo-allemande (art. 2, 1, 4°), franco-belge (art. 3 § 2), franco-italienne (art. 13), italo-néerlandaise (art. 2, 3°), belgo-néerlandaise (art. 5, 3), Traité Benelux (art. 5, 4), Convention germano-néerlandaise (art. 4, 1 d), germano-italienne (art. 2, 3°).

(55) Dans le même sens, v. Conf. La Haye, D.I.P. Actes de la 9e session. Rapport sur le projet de Convention concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants, p. 321.

(56) Article 626 du Code judiciaire.

(57) Rapport des négociateurs, p. 17.

tweede rechter, wil zij die van de eerste wijzigen, gebaseerd zijn op een nieuw feit, zodat niet kan worden beweerdd dat men met tegenstrijdige beslissingen te maken heeft (55).

Forum delicti commissi (art. 5, n^{rs} 3 en 4).

De interne wetgevingen van de verschillende landen kennen dit forum met uitzondering van Luxemburg en Nederland waar het slechts bestaat voor aanvaring en voor verkeersongevallen.

In België zijn van toepassing de artikelen 41 en 52, n° 3 van de wet van 1876 (56), in Duitsland artikel 3 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, in Frankrijk artikel 59, alinea 12 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en van artikel 21 van decreet van 22 december 1958, en tenslotte in Italië artikel 20 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering.

Dit forum bestaat in de bilaterale verdragen krachtens de navolgende bepalingen : de artikelen 4 van het Nederland-Belgische verdrag en van het Benelux verdrag, welke bepalingen betrekking hebben op elke persoonlijke verbintenis, hetzij ex lege, hetzij ex contractu, hetzij ex delicto (57); artikel 2, sub b) van het Belgisch-Italiaanse verdrag; artikel 3, lid 1, n° 6 van het Duits-Belgische verdrag; artikel 4, § 1, letter e van het Duits-Nederlandse verdrag.

De omstandigheid dat dit forum in het merendeel van de nationale wetgevingen is erkend en in bijna alle bilaterale verdragen is opgenomen, is, evenals het veelvuldig voorkomen van verkeersongevallen, een belangrijk argument voor de opneming in het verdrag.

Artikel 5, 3 gebruikt de woorden « de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan ». Het Comité heeft gemeend de vraag of de plaats waar het schadebrengende feit is gepleegd dan wel de plaats waar de schade is ingetreden in aanmerking moet worden genomen niet uitdrukkelijk te moeten beantwoorden, omdat het er de voorkeur aan gaf een formulering te gebruiken die in verscheidene wetgevingen voorkomt (Duitsland, Frankrijk).

Artikel 5, 4° bepaalt, dat de vordering kan worden gebracht voor de rechterlijke autoriteit bij wie de strafvervolgning aanhangig is gemaakt, zulks om rekening te houden met de bevoegdheidsregels van de nationale wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering. Onverschillig wat de woonplaats van de verweerder is kan derhalve de burgerlijke rechtsvordering in alle gevallen aanhangig worden gemaakt voor het strafgerecht dat bevoegd is van de strafvervolgning kennis te nemen, zelfs indien de plaats waar dit gerecht zetelt (plaats van arrestatie b. v.) niet samenvalt met de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan.

Bevoegdheid bij een geschil betreffende de exploitatie van een filiaal, van een agentschap of enige andere vestiging (art. 5, punt 5).

Dit forum komt reeds voor in de tussen de verdragsluitende landen bestaande bilaterale verdragen : Italiaans-Belgisch verdrag (artikel 2, punt 3), Belgisch-Duits verdrag (artikel 2, lid 1, punt 4), Frans-Belgisch verdrag (artikel 3 lid 2), Frans-Italiaans verdrag (artikel 13), Italiaans-Nederlands verdrag (artikel 2, 3°), Belgisch-Nederlands verdrag (artikel 5, lid 3), Benelux-verdrag (artikel 5, lid 4), Duits-Nederlands verdrag (artikel 4, lid 1 sub d), Duits-Italiaans verdrag (artikel 2, punt 3).

(55) In dezelfde zin : Conf. Den Haag, I.P.R. Documenten 9e zitting. Rapport over het ontwerp-verdrag inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen over onderhoudsverplichtingen jegens kinderen, blz. 321.

(56) Zie artikel 626 van het Gerechtelijk Wetboek.

(57) Verslag van de onderhandelaars, blz. 17.

Il ne s'agit ici que du défendeur domicilié dans un Etat contractant (article 5) c'est-à-dire d'une société ayant son siège dans un Etat contractant et qui a une succursale, une agence ou un autre établissement sur le territoire d'un autre Etat contractant. Quant aux sociétés ayant leur siège hors de la Communauté mais qui possèdent une succursale, etc... dans un Etat contractant, elles tombent sous l'application de l'article 4, même pour les contestations relatives à l'activité de ces succursales, sous réserve des dispositions de l'article 8 relatif à la matière de l'assurance.

Pluralité de défendeurs (art. 6, 1°).

Dans ce cas, est reconnu compétent le tribunal où se trouve le domicile de l'un d'eux. Cette compétence est prévue en droit interne dans les législations belge (58), française (59), italienne (60), luxembourgeoise (61) et néerlandaise (62). Elle n'est pas prévue d'une manière générale en droit allemand. Lorsqu'une action doit être intentée en Allemagne contre plusieurs défendeurs et qu'il n'existe pas de compétence commune, le tribunal compétent peut, sous certaines conditions, être désigné par la juridiction qui lui est immédiatement supérieure (§ 36, n. 3 du Code de procédure civile allemand).

Cette compétence est en outre prévue dans les Conventions suivantes: italo-néerlandaise (art. 2, 1°), italo-belge (art. 2, n. 1), franco-italienne (art. 11, 2), germano-italienne (art. 2, 1°). Dans cette dernière Convention, la reconnaissance est toutefois subordonnée à l'existence d'une véritable indivisibilité entre les divers défendeurs.

Il résulte du texte de la Convention que lorsqu'il existe plusieurs défendeurs, domiciliés dans des Etats contractants différents, le demandeur pourra, à son choix, attirer tous les défendeurs devant le tribunal du lieu où se trouve le domicile de l'un d'eux.

L'application de cette règle requiert qu'il y ait un lien entre les demandes formulées contre chacun des défendeurs, par exemple, qu'il s'agisse de débiteurs solidaires (63). Il en résulte qu'une demande ne peut être formée uniquement en vue de soustraire l'un des défendeurs aux tribunaux de l'Etat où il est domicilié (64).

La compétence tirée du domicile de l'un des défendeurs a été prise en considération par le Comité parce qu'elle permet d'éviter que ne soient rendues dans des Etats contractants des décisions incompatibles entre elles.

Demandes en garantie, demandes en intervention et demandes reconventionnelles.

a) Demandes en garantie (art. 6, 2°).

L'action en garantie qui est intentée contre un tiers par le défendeur à un procès en vue d'être tenue indemne de

Het gaat hier alleen om de gedaagde die zijn woonplaats heeft in een der verdragsluitende landen (artikel 5), d.w.z. een vennootschap die haar zetel heeft in een verdragsluitend land en een filiaal, een agentschap of een andere vestiging binnen het grondgebied van een ander verdragsluitend land. Wat betreft vennootschappen die hun zetel buiten de Gemeenschap hebben, maar een filiaal, enz. in een verdragsluitend land, deze vallen onder artikel 4, zelfs voor geschillen betreffende de werkzaamheid van deze filialen, behoudens de bepalingen van artikel 8 inzake de verzekering.

Het bestaan van meer dan een verweerder (artikel 6, punt 1).

In dit geval wordt bevestigd verklaard het gerecht waar de woonplaats van een van de verweerders is gelegen. Deze bevoegdheid kent het interne recht van België (58), Frankrijk (59), Italië (60), Luxemburg (61) en Nederland (62). In het Duitse recht is deze bevoegdheid niet algemeen geregeld. Wanneer in Duitsland een vordering moet worden ingesteld tegen meer dan een verweerder en er geen gemeenschappelijke bevoegdheid bestaat, kan het bevoegde gerecht onder bepaalde voorwaarden worden aangewezen door het onmiddellijke hogere gerecht (§ 36, nr. 3 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

Deze bevoegdheid komt bovendien voor in de Italiaans-Nederlandse (art. 2, 1°), Italiaans-Belgische (art. 2, n° 1), Frans-Italiaans (art. 11, lid 2), Duits-Italiaanse verdragen (art. 2, punt 1). In dit laatste verdrag is de erkenning evenwel afhankelijk gesteld van het bestaan van een werkelijke onplitsbaarheid tussen de verschillende verweerders.

Uit de tekst van het verdrag vloeit voort dat, wanneer er meerdere verweerders zijn die in verschillende verdragsluitende landen hun woonplaats hebben, de eiser te zijner keuze alle verweerders kan dagen voor het gerecht van de plaats waar zich de woonplaats van een hunner bevindt.

Voor de toepassing van dit voorschrift is vereist dat er een band bestaat tussen de tegen elk van de verweerders ingestelde vorderingen, b.v. dat zij hoofdelijke schuldenaren zijn (63). Daaruit volgt dat een eis niet uitsluitend kan worden ingesteld om een van de verweerders af te trekken van de rechter van het land waar hij zijn woonplaats heeft (64).

De op de woonplaats van een van de verweerders berustende bevoegdheid is door het Comité in aanmerking genomen omdat daardoor vermeden kan worden dat in de verdragsluitende landen onderling onverenigbare beslissingen worden gewezen.

Eis in vrijwaring, eisen tot voeging en tussenkomst en reconventionele vorderingen.

a) Eis in vrijwaring (art. 6, 2°).

De eis in vrijwaring die door de verweerder in een proces tegen een derde wordt ingesteld ten einde hem te vrij-

(58) Articles 39 et 52, 10° de la loi du 25 mars 1876, et article 624 du Code judiciaire.

(59) Article 59, al. 4 du Code de procédure civile.

(60) Article 33 du Code de procédure civile.

(61) Article 59, al. 2 du Code de procédure civile.

(62) Article 126, n° 7 du Code de procédure civile.

(63) Morel, *Traité élémentaire de procédure civile*, n° 264.

(64) Cass. française 1924, D. P., 1925, t. 13.

(58) Artikelen 39 en 52, punt 10 van de wet van 25 maart 1876, en artikel 624 van het Gerechtelijk Wetboek.

(59) Artikel 59, alinea 4 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(60) Artikel 33 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(61) Artikel 59, lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(62) Artikel 126, nummer 7 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(63) Morel, *Traité élémentaire de procédure civile*, n° 264.

(64) Fr. Cassatie 1924, D. P., 1925, t. 13.

conséquences de ce procès, est connue en droit belge (65), français (66), italien (67), luxembourgeois (68) et néerlandais (69).

Quant à la procédure qui, en Allemagne, correspond à l'action en garantie, elle est réglée par les articles 72, 73 et 74 et par l'article 68 du Code de procédure civile.

La partie qui estime, pour le cas où elle succomberait à l'instance, avoir un droit en garantie à faire valoir à l'encontre d'un tiers, a la possibilité d'appeler ce tiers en déclaration de jugement commun (art. 72) (*Streitverkündung* — *litis denunciatio*).

L'appel en déclaration de jugement commun doit être signifié au tiers et communiqué à l'autre partie (art. 73). Aucune décision n'intervient à l'égard de ce tiers, mais le jugement rendu entre les parties au procès a autorité en ce sens que le bien-fondé du jugement ne pourra être contesté dans l'action ultérieure que le défendeur intenterait contre le tiers (art. 68). D'après le code de procédure civile allemand, le recours du défendeur contre le tiers doit faire l'objet d'un procès distinct.

Les demandes en garantie sont réglées dans les conventions bilatérales suivantes : Conventions belgo-allemande (art. 3, n° 10), franco-belge (art. 4, § 2), belgo-néerlandaise (art. 6, § 2), italo-néerlandaise (art. 2, 4), belgo-italienne (art. 2, 10), germano-néerlandaise (art. 4, 1, c), Traité Benelux (art. 6, § 3).

Cette compétence, de l'avis du Comité, revêt une assez grande importance dans les relations commerciales, ainsi que le montre l'exemple suivant : un exportateur allemand a effectué une livraison en Belgique et l'importateur belge a revendu la marchandise. L'acheteur assigne l'importateur en dommage-intérêts devant le tribunal de son domicile, à Bruxelles par exemple. L'importateur belge a un droit de recours contre l'exportateur allemand et intente par conséquent une action en garantie contre cet exportateur devant le tribunal de Bruxelles, compétent pour connaître de la demande principale. Cette compétence est admise par la Convention bien que le garant ait son domicile en Allemagne et ce dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice.

Cependant, en application de l'article 17, le tribunal saisi de la demande principale ne sera pas compétent quant à la demande en garantie lorsqu'il est intervenu entre le garant et le garanti une convention attribuant compétence à une autre juridiction, pour autant que cette convention couvre également l'appel en garantie.

En outre, le tribunal saisi de la demande principale ne sera pas compétent pour connaître de l'appel en garantie si la demande originale n'a été formée que pour traduire hors de l'Etat où il a son domicile celui qui a été appelé en garantie (70).

waren voor de gevolgen van dit proces bestaat in het Belgische recht (65), het Franse recht (66), het Italiaanse recht (67), het Luxemburgse recht (68), en het Nederlandse recht (69).

De procedure die in Duitsland met de eis tot vrijwaring overeenkomt wordt geregeld door de artikelen 72, 73 en 74 en door artikel 68 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

De partij die, voor het geval dat zij de procedure zou verliezen, meent het recht te hebben dat een derde haar voor de gevolgen vrijwaart, bezit de mogelijkheid die derde op te roepen ten einde een vonnis te verkrijgen dat ten opzichte van deze bepaalde gevolgen heeft (art. 72) (*Streitverkündung* — *litis denunciatio*).

De oproeping ter verkrijging van een zodanig vonnis moet aan de derde worden betekend en aan de andere partij worden medegedeeld (art. 73). Tegen deze derde wordt geen beslissing gewezen, doch het tussen de partijen bij de procedure gewezen vonnis heeft gezag in deze zin dat in de vordering die de verweerder nadien tegen de derde zou instellen de gegrondheid van het vonnis niet kan worden betwist (art. 68). Volgens het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering moet de vordering van de verweerder tegen de derde door middel van een aparte procedure worden vervolgd.

De eis in vrijwaring wordt in de navolgende bilaterale verdragen geregeld : Belgisch-Duits verdrag (art. 3, nr. 10), Frans-Belgisch verdrag (art. 4, lid 2), Belgisch-Nederlands verdrag (art. 6, lid 2), Italiaans-Nederlands verdrag (art. 2, punt 4), Belgisch-Italiaans verdrag (art. 2, punt 10), Duits-Nederlands verdrag (art. 4, 1, i), Benelux-verdrag (art. 6, lid 3).

Naar de mening van het Comité is deze bevoegdheid in de handelsbetrekkingen van vrij groot gewicht zoals het navolgende voorbeeld aantoont : een Duitse exporteur heeft in België een levering verricht en de Belgische importeur heeft de goederen weer verkocht. De koper dagvaardt de importeur voor het gerecht van zijn woonplaats, b.v. Brussel, en stelt daarbij een eis tot schadevergoeding in. De Belgische importeur kan regres nemen tegen de Duitse exporteur en stelt derhalve tegen de exporteur voor het gerecht te Brussel dat bevoegd is van de hoofdvordering kennis te nemen een eis tot vrijwaring in. Deze bevoegdheid wordt door het verdrag erkend hoewel degene die tot vrijwaring is verplicht zijn woonplaats in Duitsland heeft; zulks is immers in het belang van een goede rechtsbedeling.

Ingevolge artikel 17 zal het gerecht waarbij de hoofdvordering aanhangig is gemaakt echter niet bevoegd zijn met betrekking tot de eis in vrijwaring wanneer tussen de waarborg en de gewaarborgde een overeenkomst is gesloten waarbij een ander gerecht bevoegd is verklaard, voorzover de overeenkomst zich ook tot de eis van vrijwaring uitstrekt.

Bovendien zal het gerecht waarbij de hoofdvordering aanhangig is niet bevoegd zijn kennis te nemen van de oproeping tot vrijwaring indien de oorspronkelijke eis slechts is ingesteld om de waarborg af te trekken van de rechter van het land waar hij zijn woonplaats heeft (70).

(65) Articles 50 et 52 de la loi du 25 mars 1876. Article 181 du Code de procédure civile.

(66) Articles 59, alinéa 10, et 181 à 185 du Code de procédure civile.

(67) Articles 32 et 36 du Code de procédure civile.

(68) Articles 59, § 8, et 181 à 185 du Code de procédure civile.

(69) Article 126, n° 14, du Code de procédure civile.

(70) V. article 181 des Codes de procédure civile belge, français et luxembourgeois et 74 du Code de procédure civile néerlandais.

(65) Artikelen 50 en 52, 9° van de wet van 25 maart 1876. Artikel 181 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(66) Artikel 59, 10° alinea en 181 tot en met 185 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(67) Artikel 32 en 36 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(68) Artikel 59, lid 8 en 181 tot en met 185 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(69) Artikel 126 sub 14 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(70) Zie artikel 181 van het Belgische, het Franse en het Luxemburgse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en artikel 74 van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Par ailleurs, la situation particulière du droit allemand fait l'objet de l'article V du Protocole.

En vertu de cette disposition, la compétence prévue à l'article 6, n° 2, pour la demande en garantie ne peut être invoquée dans la République fédérale d'Allemagne mais toute personne domiciliée dans un autre Etat contractant peut être appelée devant les tribunaux allemands sur la base des articles 72 à 74 du Code de procédure civile.

Quant aux jugements rendus dans les autres Etats contractants contre le garant, ils seront reconnus et exécutés en Allemagne.

En ce qui concerne les jugements rendus dans cet Etat et où il aura été fait application des articles 72 à 74, ils produiront dans les autres Etats contractants les mêmes effets que ceux qu'ils produisent en Allemagne.

Ainsi, par exemple, le garant domicilié en France pourra être cité devant le tribunal allemand qui connaît de la demande principale. Le jugement rendu en Allemagne ne concerne, selon le droit allemand, que les parties, mais il est opposable au garant. Lorsque le garanti exercera son recours contre le garant devant les tribunaux français normalement compétents, il pourra demander la reconnaissance du jugement allemand dont le bien-fondé ne pourra plus être remis en question.

Il est entendu que suivant les principes admis en matière d'exequatur, les jugements rendus sur l'appel en garantie n'auront dans l'Etat requis d'autres effets que celui qu'ils avaient dans le pays d'origine.

Cette solution, qui était déjà assurée dans les rapports germano-belges (art. 3, 10° de la Convention) et germano-néerlandais (art. 4, 1 i. de la Convention), est ainsi généralisée dans les rapports entre la République Fédérale d'Allemagne et les autres Etats membres de la Communauté.

b) *Les demandes en intervention.*

Bien que la notion de garantie soit englobée dans celle de l'intervention, il a paru préférable de les prévoir explicitement toutes deux. Quant à la notion d'intervention, nous ne croyons pouvoir mieux faire, pour la définir, que de reprendre les articles 15 et 16 du Code judiciaire belge qui disposent :

« L'intervention est une procédure par laquelle un tiers devient partie à la cause.

Elle tend soit à la sauvegarde des intérêts de l'intervenant ou de l'une des parties en cause, soit à faire prononcer une condamnation ou ordonner une garantie (article 15).

L'intervention est volontaire lorsque le tiers se présente afin de défendre ses intérêts.

Elle est forcée lorsque le tiers est cité au cours d'une procédure par une ou plusieurs parties (article 16). »

c) *Les demandes reconventionnelles (Art. 6, 3°).*

Ces fors sont généralement retenus dans les conventions d'exécution : Convention belgo-allemande (art. 3, 1, 10°) (pour les demandes reconventionnelles), Convention italo-belge (art. 2, 1, 10) (demande reconventionnelle accessoire), Convention franco-belge (art. 4 § 2) (demande reconventionnelle), Convention belgo-néerlandaise (art. 6) (demande reconventionnelle, demande en intervention et demande incidente), Convention franco-italienne (art. 18) (demande en compensation, demande incidente ou acces-

Voorts wordt de bijzondere situatie van het Duitse recht geregeld in artikel V van het Protocol.

Krachtens deze laatste bepaling kan de eis in vrijwaring in de Bondsrepubliek Duitsland niet worden ingeroepen, doch kan ieder die woonplaats heeft in een ander verdragsluitend land voor de Duitse gerechten worden opgeroepen op grondslag van de artikelen 72 tot en met 74 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

De in de overige verdragsluitende landen gewezen beslissingen tegen de waarborg worden in Duitsland erkend en ten uitvoer gelegd.

De in dit land met toepassing van de artikelen 72 tot en met 74 gewezen beslissingen hebben in de overige verdragsluitende landen dezelfde rechtsgevolgen als zij in Duitsland hebben.

Aldus zal b.v. de waarborg die in Frankrijk woonplaats heeft kunnen worden gedagvaard voor het Duitse gerecht dat van de hoofdvordering kennis neemt. Het in Duitsland gewezen vonnis heeft, volgens het Duitse recht, slechts kracht tussen partijen, doch het kan aan de waarborg worden tegengeworpen. Wanneer de gewaarborgde zijn eis tegen de waarborg instelt voor het Franse gerecht dat normaal bevoegd is, zal hij de erkenning van het Duitse vonnis kunnen verzoeken; de gegrondheid van dit vonnis zal niet kunnen worden betwist.

Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat, volgens de voor het exequatur geldende beginselen, de beslissingen welke inzake de eis in vrijwaring zijn gewezen in de aangezochte staat geen andere rechtsgevolgen hebben dan die welke zij in het land van herkomst hadden.

Deze oplossing die reeds bestond in de Duits-Belgische betrekkingen (art. 3 punt 10 van het verdrag) en de Nederlands-Duitse betrekkingen (art. 4, 1, i van het verdrag) krijgt zodoende een algemene strekking in de relaties tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de overige lid-staten van de Gemeenschap.

b) *Tussenkost.*

Al is het begrip vrijwaring een onderdeel van het begrip interventie, men heeft er de voorkeur aan gegeven, beide uitdrukkelijk op te nemen. Ten aanzien van de definitie van het begrip interventie menen wij niet beter te kunnen doen dan de artikelen 15 en 16 van het Belgisch gerechtelijk wetboek over te nemen, waarin het volgende wordt bepaald :

« Tussenkost is een rechtspleging waarbij een derde persoon partij wordt in het geding.

Zij strekt ertoe, hetzij de belangen van de tussenkomende partij of van een der partijen in het geding te beschermen, hetzij om een veroordeling te doen uitspreken of vrijwaring te doen bevelen » (artikel 15).

« De tussenkomst is vrijwillig wanneer de derde opkomt om zijn belangen te verdedigen. »

Zij is gedwongen, wanneer de derde in de loop van een rechtspleging gedagvaard wordt door een of meer partijen. » (Artikel 16).

c) *De reconventionele vorderingen (art. 6, 3°).*

Deze fora zijn in de executieverdragen algemeen aanvaard : Nederlands-Duits verdrag (art. 3, 1, 10°) (voor de reconventionele vorderingen) Italiaans-Belgisch verdrag (art. 2, 1, 10) (bijkomende reconventionele vordering), Frans-Belgisch verdrag (art. 4, lid 2) (reconventionele vordering), Belgisch-Nederlands verdrag (art. 6) (reconventionele vordering, eis tot voeging en tussenkomst en incidentele eis), Frans-Italiaans verdrag (art. 18) (eis tot compensatie, incidentele of accessoire vordering, reconventio-

soire, demande reconventionnelle), Convention italo-néerlandaise (art. 2, 4) (demande accessoire, demande reconventionnelle), Convention germano-italienne (art. 2, 5°) (demande reconventionnelle), Traité Benelux (art. 6) (demande reconventionnelle, demande en intervention et demande incidente), Convention germano-néerlandaise (art. 4, § 1, lit. i) (demande reconventionnelle et demande en garantie).

Il a été précisé que pour fonder la compétence, la demande reconventionnelle doit être connexe à la demande principale. La connexité n'étant pas connue dans toutes les législations, le texte, inspiré du projet de code judiciaire belge, indique que la demande reconventionnelle doit dériver soit du contrat, soit du fait qui sert de fondement à la demande originaire.

Sections 3 à 5.

Assurances, ventes à tempérament et compétences exclusives.

Remarques d'ordre général.

Dans chacun des six Etats, les règles de compétence territoriale ne sont, en principe, pas d'ordre public et il est donc loisible aux parties d'y déroger.

Il existe cependant des exceptions à ce principe : certaines règles de compétence revêtent un caractère impératif ou d'ordre public en raison soit de l'intérêt d'une bonne administration de la justice qui commande la réduction des cas de compétence et la concentration de certains litiges dans un for unique, soit de considérations d'ordre social qui se fondent sur un souci de protection de certaines catégories de personnes telles que les assurés, les acheteurs en cas de ventes à tempérament, etc...

Le système adopté et le but recherché impliquent la nécessité de régler cette question dans la Convention. Ignorer le problème posé par ces règles de compétence eût risqué non seulement d'entraîner sur la base de l'ordre public, des refus de reconnaissance et d'exécution, ce qui est contraire au principe de la libre circulation des jugements, mais aussi de rétablir d'une manière générale, par ce biais, la vérification de la compétence du juge de l'Etat d'origine.

Le Comité avait le choix entre diverses solutions.

Tout d'abord, celle qui est admise dans plusieurs conventions bilatérales, et en vertu de laquelle le juge de l'Etat requis peut refuser de reconnaître la compétence du juge de l'Etat d'origine, lorsqu'il existe dans l'Etat requis « des règles attribuant une compétence exclusive aux tribunaux de cet Etat pour connaître de l'action qui a donné lieu à la décision » (71).

Ce système se heurtait non seulement aux objections qui ont été exposées ci-dessus, mais, de plus, il aurait introduit dans la Convention un élément d'insécurité incompatible avec son économie générale. En effet, il ne résoud pas le problème, et ne fait que retarder les difficultés en les transposant au stade de la reconnaissance et de l'exécution.

nele vordering), Italiaans-Nederlands verdrag (art. 2, lid 4) (accessoire vordering, reconventionele vordering), Duits-Italiaans verdrag (art. 2, 5°), (reconventionele vordering), Benelux-verdrag (art. 6) (reconventionele vordering, eis tot voeging en tussenkomst en incidentele vordering), Duits-Nederlands verdrag (art. 4, § 1, letter i (eis in reconventie en eis in vrijwaring).

Gesteld is dat voor de vestiging van de bevoegdheid de reconventionele vordering verknocht moet zijn aan de hoofdvordering. Daar de verknochtheid niet in alle wetgevingen bepaalt de tekst, die uitgaat van het nieuwe Belgische Gerechtelijk Wetboek, dat de reconventionele vordering ofwel moet voortvloeien uit de overeenkomst ofwel uit het feit, dat aan de oorspronkelijke vordering ten grondslag ligt.

Afdelingen 3 tot en met 5.

Verzekeringen, koop en verkoop op afbetaling en exclusieve bevoegdheden.

Algemeen.

In geen van de zes landen zijn de regels voor de betrekkelijke bevoegdheid in beginsel van openbare orde, en staat het dus aan de partijen vrij daarvan af te wijken.

Er bestaan evenwel uitzonderingen op dit beginsel : bepaalde bevoegdheidsregels zijn van dwingende aard of van openbare orde, zulks ofwel in het belang van een goede rechtsbedeling, vereisende dat de verschillende competenties in aantal worden verminderd en dat bepaalde geschillen bij een enkel forum worden geconcentreerd, ofwel om redenen van sociale aard, geboren uit de wens bepaalde categorieën van personen te beschermen zoals de verzekerden, de koper in het geval van verkoop of afbetaling enz.

Het gekozen systeem en het nagestreefde doel brengen de noodzakelijkheid mede dit vraagstuk in het verdrag te regelen. Niet-behandeling van het vraagstuk dat naar aanleiding van deze bevoegdheidsregels aan de orde komt zou niet alleen het gevaar hebben medegebracht dat de erkenning en tenuitvoerlegging wordt geweigerd op grond van de openbare orde, hetgeen in strijd is met het beginsel van het vrij verkeer van vonnissen, doch zou ook langs deze omweg de controle van de bevoegdheid van de rechter van het land van herkomst weer algemeen hebben ingevoerd.

Het Comité had de keuze tussen verschillende oplossingen.

In de eerste plaats de oplossing die in verschillende bilaterale verdragen voorkomt en krachtens welke de rechter van de aangezochte staat kan weigeren de bevoegdheid van de rechter van het land van herkomst te erkennen wanneer in de aangezochte staat « regels bestaan die aan de gerechten van dat land een uitsluitende bevoegdheid toekennen om van de rechtsovername die aan de beslissing ten grondslag ligt ter kennis te nemen » (71).

Dit systeem stuitte niet allen op de bezwaren die hierboven reeds zijn uiteengezet, doch het zou bovendien in het verdrag een element van onzekerheid brengen dat met de algemene opbouw ervan onverenigbaar was. Het lost immers het vraagstuk niet op, doch stelt de moeilijkheden slechts uit door deze te verschuiven naar het stadium van de erkenning en de tenuitvoerlegging.

(71) Convention germano-belge, article 3, 2; Convention italo-néerlandaise (art. 2 in fine); Convention italo-belge (art. 2 in fine).

(71) Duits-Belgisch verdrag (art. 3, 2); Italiaans-Nederlands verdrag (art. 2 in fine); Italiaans-Belgisch verdrag (art. 2 in fine).

Pouvait également être retenue une clause générale, semblable à celle qui figure dans la Convention belgo-néerlandaise ou dans le Traité Benelux (art. 5, 1) et qui prend en considération les législations en présence (72). Une telle clause risque cependant d'être difficile à interpréter car en cas de contestation, le juge de l'Etat d'origine est obligé de se reporter au droit de l'Etat qui réclame une juridiction exclusive.

De plus, si elle peut se concevoir dans un Traité entre trois Etats, elle est beaucoup plus difficile à admettre dans une convention entre six Etats, où il n'est pas toujours possible de déterminer d'avance l'Etat, ou les Etats, dans lesquels la reconnaissance pourra être invoquée ou l'exequatur demandé.

Une troisième solution consistait en l'établissement d'un catalogue énumérant les seules compétences qui seraient exclusives et qui revêteraient ainsi un caractère obligatoire pour tous les Etats contractants. Un tel catalogue répond au besoin d'information des parties, permet au juge de statuer avec certitude sur la base d'une règle commune, écarte tout élément d'insécurité et assure un équilibre dans les relations conventionnelles.

Le système retenu par la Convention est complexe. Les sections 3 et 4 par exemple, relatives aux assurances, aux ventes et prêts à tempérament sont dictées par des considérations d'ordre social et ont notamment pour but d'éviter les abus qui peuvent résulter de contrats d'adhésion.

La section 5 (art. 16) contient un catalogue de cas dans lesquels les juridictions d'un Etat contractant sont reconnues comme seules compétentes, l'intérêt d'une bonne administration de la justice commandant la concentration des litiges devant les juridictions d'un seul Etat.

Un régime différent est réservé par la Convention à ces deux catégories. La première d'entre elles se situe à un stade intermédiaire entre les règles de compétence ordinaires et les règles de compétence purement exclusives.

En effet :

1° Pour les matières faisant l'objet des sections 3 et 4, il n'existe pas une compétence unique. Bien que limité, un choix est ouvert entre tribunaux d'Etats contractants différents lorsque le demandeur est une personne protégée, c'est-à-dire un preneur d'assurance, un acheteur ou un emprunteur. En cas de compétences exclusives faisant l'objet de la section 5, aucun choix n'est ouvert aux parties entre les tribunaux de plusieurs Etats contractants.

2° Les parties peuvent, dans certains cas, déroger aux dispositions des sections 3 et 4, (art. 12, 15 et 18). Par contre, il ne peut être dérogé aux dispositions de la section 5, ni par une convention attributive de juridiction (art. 17, 2° al.), ni par une prorogation tacite (article 18).

(72) Le § 1 de l'article 5 de la Convention belgo-néerlandaise est ainsi rédigé : « Lorsqu'un domicile attributif de juridiction a été élu dans l'un des deux pays pour l'exécution d'un acte, les juges du lieu du domicile élu sont seuls compétents pour connaître des contestations relatives à cet acte sauf les exceptions et modifications établies ou à établir par l'une des deux législations nationales ainsi que par les conventions internationales ».

Voorts zou een algemene bepaling kunnen worden gekozen, overeenkomstig die welke in het Belgisch-Nederlands executieverdrag of in het Benelux-verdrag (art. 5, 1) voorkomt en waarbij alle relevante wetgevingen in aanmerking worden genomen (72). Bij een dergelijke clause bestaat echter de kans op interpretatiemoeilijkheden omdat in geval van betwisting de rechter van het land van herkomst verplicht is zich rekenschap te geven van het recht van het land dat een exclusieve bevoegdheid voor zich opeist.

Bovendien is het veel moeilijker een dergelijke clause, die wel denkbaar is in een verdrag tussen drie landen, op te nemen in een verdrag tussen zes landen in welk geval het niet altijd mogelijk is van te voren het land of de landen te bepalen waarin de erkenning kan worden ingeroepen of het exequatur kan worden verzocht.

Een derde oplossing zou bestaan in de opstelling van een lijst waarin uitputtende competenties worden opgesomd die exclusief zijn en zodoende voor de verdragsluitende landen een verplicht karakter zouden dragen. Een dergelijke lijst geeft een goede voorlichting aan partijen, stelt de rechter in staat met volledige kennis van zaken op grondslag van een gemeenschappelijke regel uitspraak te doen, sluit elke rechtsonzekerheid uit en brengt evenwicht in de betrekkingen tussen de verdragsluitende landen.

Het in het verdrag neergelegde stelsel draagt een ingewikkeld karakter. De afdelingen 3 en 4, die betrekking hebben op de verzekeringen, op de koop en verkoop op afbetaling en leningen ter financiering van koop en verkoop op afbetaling zijn b.v. uit sociale overwegingen tot stand gekomen en hebben met name ten doel misbruiken te voorkomen die aan toetredingscontracten verbonden kunnen zijn.

Afdeling 5 (art. 16) bevat een lijst van de gevallen waarin de gerechten van een verdragsluitend land als uitsluitend bevoegd worden erkend, en waarbij het belang van een goede rechtsbedeling de concentratie van de geschillen voor de gerechten van een enkel land vereist.

Voor deze twee categorieën geeft het verdrag een verschillende regeling. De eerste neemt een tussenstandpunt in tussen de gewone bevoegdheidsregels en de zuiver exclusieve bevoegdheidsregels.

Immers :

1° Voor de onderwerpen die in de afdelingen 3 en 4 worden geregeld is niet een enkele rechter bevoegd. Hoewel in beperkte mate wordt aan de eiser, wanneer deze als verzekeringnemer, koper of lener beschermd moet worden, een keuze gelaten tussen verschillende gerechten van de verdragsluitende staten. In het geval van de in afdeling 5 behandelde exclusieve competenties bestaat er voor de partijen geen enkele keuze tussen de gerechten van verschillende verdragsluitende landen.

2° Partijen kunnen in bepaalde gevallen van de bepalingen van de afdelingen 3 en 4 (art. 12, 15 en 18) afwijken. Daarentegen kan, noch door een overeenkomst waarbij rechtsmacht wordt gevestigd (art. 17, 2° alinea), noch door een stilzwijgende afwijking van de bevoegdheidsregels (art. 18) van de bepalingen van afdeling 5 worden afgeweken.

(72) Lid 1 van artikel 5 van het Belgisch-Nederlands verdrag luidt aldus : « Wanneer, ter bevestiging van de betrekkelijke bevoegdheid eens rechters, voor een bepaalde zaak woonplaats is gekozen in een der beide landen, zijn alleen de rechters van de plaats, waar woonplaats gekozen is, bevoegd om kennis te nemen van de geschillen met betrekking tot die zaak, behoudens de uitzonderingen en wijzigingen, vastgesteld of alsnog vast te stellen in een der beide nationale wetgevingen of bij internationale verdragen ».

3° Les règles des sections 3 et 4 ne sont applicables que lorsque le défendeur a son domicile sur le territoire d'une partie contractante alors que celles de la section 5 s'appliquent sans considération de domicile.

En revanche, la violation des dispositions des sections 3 et 4 aussi bien que celle de la section 5 constitue un motif de refus de reconnaissance de l'exécution (articles 28 et 34).

Section 3.

Assurances.

En matière d'assurance, des règles de compétence exclusives ou spéciales existent en France (art. 3 de la loi du 13 juillet 1930, relative au contrat d'assurance), en Belgique (loi du 20 mai 1920, insérée sous l'article 43 bis de la loi du 25 mars 1876 sur la compétence), en Allemagne (§ 48 V. V. G.), en Italie (art. 1903, 2° al. du C. C., art. 124 du Texte Unique des lois sur l'exercice des assurances privées). Au Luxembourg, la loi du 16 mai 1891 sur le contrat d'assurance ne contient aucune disposition relative à la compétence. Ceci s'explique par l'exigüité du territoire du Grand-Duché qui ne compte que deux arrondissements judiciaires. Toutefois, la loi du 16 mai 1891 concernant la surveillance des opérations d'assurance règle la compétence judiciaire en ce qui concerne les compagnies d'assurances étrangères. Elle exige que l'assureur résidant à l'étranger et faisant des opérations d'assurance au Grand-Duché désigne un mandataire général ayant son domicile au Luxembourg et qui l'y représente tant judiciairement qu'extrajudiciairement. Ce mandataire doit faire élection de domicile dans l'arrondissement judiciaire dans lequel il n'a pas son domicile réel. Le domicile réel ou élu du mandataire général est attributif de juridiction pour les actions nées du contrat d'assurance.

Aux Pays-Bas, il n'existe pas de dispositions spéciales relatives à la compétence juridictionnelle en matière d'assurance. En ce qui concerne les compagnies étrangères d'assurance-vie, la loi néerlandaise du 22 décembre 1922 connaît des règles analogues à celles de la loi luxembourgeoise du 16 mai 1891. La réglementation est à peu près analogue en Allemagne.

La section 3 a été élaborée en collaboration avec le Comité européen des assurances.

Les dispositions de cette section peuvent être résumées comme suit : en matière d'assurance, les actions contre un assureur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant peuvent être portées :

— soit devant les tribunaux de l'Etat où il a son domicile (art. 8), ou dans certaines limites, celui du lieu où se trouve une succursale (art. 7 et 8);

— soit :

a. devant le tribunal du lieu où est domicilié le preneur d'assurance (art. 8);

b. devant les tribunaux de l'Etat où l'un des assureurs a son domicile, si plusieurs d'entre eux sont défendeurs (art. 8);

3° De voorschriften van de afdelingen 3 en 4 zijn slechts van toepassing wanneer de verweerder zijn woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitend land terwijl de voorschriften van afdeling 5 ongeacht de woonplaats toepassing vinden.

Schending van de bepalingen van de afdelingen 3 en 4 alsook van de bepalingen van afdeling 5 levert echter een grond op om de erkenning en de tenuitvoerlegging te weigeren (art. 28 en 34).

Afdeling 3.

Bevoegdheid bij verzekeringen.

Op het gebied van de verzekering bestaan exclusieve bevoegdheidsregels in Frankrijk (art. 3 van de wet van 13 juli 1930, betreffende de overeenkomst van verzekering), in België (wet van 20 mei 1920, ingevoegd onder art. 43 bis van de wet op de bevoegdheid van 25 maart 1876), in Duitsland (§ 48 V. V. G.), in Italië (art. 1903, 2° alinea van het Burgerlijk Wetboek en art. 124 van de T.U. inzake de uitoefening van particuliere verzekeringen). In Luxemburg kent de wet van 16 mei 1891 inzake de overeenkomst van verzekering geen enkele bepaling betreffende de bevoegdheid. Dit wordt verklaard door de geringe omvang van het grondgebied van het Groothertogdom dat slechts twee gerechtelijke arrondissementen bezit. De wet van 16 mei 1891 inzake het toezicht op verzekeringstransacties regelt echter de rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van buitenlandse, verzekeringsmaatschappijen. De wet stelt de eis dat de in het buitenland en in het Groothertogdom verzekeringstransacties verrichtende verzekeraar een algemeen gevolmachtigde aanwijst die zijn woonplaats in Luxemburg heeft en die aldaar de maatschappij zowel in als buiten rechte vertegenwoordigt. Deze gevolmachtigde moet woonplaats kienen in het gerechtelijke arrondissement waarbinnen zijn werkelijke woonplaats niet gelegen is. De werkelijke of gekozen woonplaats van de algemeen gevolmachtigde vestigt rechtsmacht ten aanzien van rechtsvorderingen welke naar aanleiding van de overeenkomst van verzekering ontstaan.

In Nederland bestaan geen bijzondere bepalingen met betrekking tot de rechterlijke bevoegdheid op het gebied van de verzekering. Met betrekking tot de buitenlandse maatschappijen voor levensverzekering kent de Nederlandse wet van 22 december 1922 overeenkomstige voorschriften als in de Luxemburgse wet van 16 mei 1891 zijn vervat. In Duitsland geldt een bijna analoge regeling.

Afdeling 3 is in samenwerking met het Europees Comité voor het Verzekeringswezen opgesteld.

De bepalingen van deze afdeling kunnen als volgt worden samengevat : op het gebied van verzekering kunnen de rechtsvorderingen tegen een verzekeraar met woonplaats op het grondgebied van een verdragsluitend land worden gebracht :

— ofwel voor de gerechten van het land waar hij zijn woonplaats heeft (art. 8), of binnen bepaalde grenzen, voor de rechter van de plaats waar hij een filiaal heeft (art. 7 en 8);

— ofwel

a. voor het gerecht van de woonplaats van de verzekeringnemer (art. 8);

b. voor het gerecht van het land waar een der verzekeraars woonplaats heeft, indien meerderen onder hen verweerder zijn (art. 8);

c. devant le tribunal dans le ressort duquel se trouve l'intermédiaire qui est intervenu pour la conclusion du contrat d'assurance si la loi du juge saisi prévoit cette compétence (art. 8);

d. 1) s'il s'agit d'une assurance de responsabilité, l'assureur peut, en outre, être assigné :

1°) devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit (articles 9 et 10),

2°) en intervention, devant le tribunal saisi de l'action de la personne lésée contre l'assuré si, selon sa législation interne, le tribunal saisi peut connaître d'une telle demande (art. 10);

2) si l'assurance porte sur des immeubles, l'assureur peut aussi être assigné devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit. Il en est de même si l'assurance porte à la fois sur des immeubles et des meubles couverts par une même police et atteints par le même sinistre (art. 9).

Quant aux actions dans lesquelles l'assureur est demandeur, elles ne peuvent, en règle générale, être portées que devant les tribunaux de l'Etat sur le territoire duquel est domicilié le défendeur, qu'il soit preneur d'assurance, assuré ou bénéficiaire.

Les conventions attributives de juridiction qui dérogent à ces règles sont, en principe, sans effet, si elles sont antérieures à la naissance du litige (art. 12).

Article 7.

L'article 7 précise que la section 3 du titre II est autonome et règle d'une façon exhaustive la matière des assurances. Des exceptions sont constituées par les renvois aux articles 4 et 5, 5° qui concernent respectivement le cas où le défendeur est domicilié hors de la Communauté et les contestations se rapportant à l'exploitation d'une succursale, d'une agence ou d'un établissement.

Il résulte de la première de ces exceptions que la compétence est déterminée par la loi du juge saisi, y compris les règles qui sont qualifiées d'exorbitantes, lorsque le défendeur, qu'il s'agisse de l'assureur ou du preneur d'assurance, est domicilié hors de la Communauté. Néanmoins, par dérogation aux règles générales de la Convention, l'assureur domicilié hors de la Communauté qui possède dans un Etat contractant une succursale ou une agence est considéré pour les contestations relatives à leur exploitation comme ayant son domicile dans cet Etat.

Cette dérogation, inscrite au dernier alinéa de l'article 8, a été adoptée étant donné que les sociétés d'assurance étrangères ne peuvent établir des succursales ou des agences dans d'autres Etats que moyennant des garanties qui peuvent être considérées comme les assimilant à des sociétés nationales. Elle ne s'applique toutefois qu'en faveur des succursales et agences, c'est-à-dire lorsque la société étrangère est représentée par une personne capable de l'engager envers les tiers.

La seconde exception est également relative aux succursales, agences ainsi qu'aux autres établissements mais qui, par le renvoi à l'article 5, 5°, relèvent d'une société ayant son siège dans un Etat contractant. Ce renvoi implique qu'une telle société peut être appelée devant le tribunal du

c. voor het gerecht binnen welks rechtsgebied de tussenpersoon door wiens bemiddeling de overeenkomst van verzekering werd gesloten woonplaats heeft indien de voor het aangeroepen gerecht geldende wetgeving, deze bevoegdheid kent (art. 8);

d. 1) bij een aansprakelijkheidsverzekering kan de verzekeraar bovendien worden gedagvaard :

1°) voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan (art. 9 en 10);

2°) in vrijwaring voor het gerecht waar de rechtsvordering van de gelaedeerde tegen de verzekerde aanhangig is, indien het gerecht volgens de interne wetgeving bevoegd is van de eis kennis te nemen (art. 10);

2) indien de verzekering betrekking heeft op onroerende goederen kan de verzekeraar ook worden gedagvaard voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan. Hetzelfde geldt indien de verzekering zowel op onroerende als op roerende goederen die door eenzelfde polis zijn gedekt en door hetzelfde onheil zijn getroffen, betrekking heeft (art. 9).

Wat de rechtsvorderingen betreft waarbij de verzekeraar eiser is, zo kunnen deze in het algemeen slechts worden gebracht voor de gerechten van het land op welks grondgebied de verweerder woonplaats heeft, onverschillig of hij verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde is.

De overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter die van deze regelen afwijken, hebben in beginsel geen gevolg indien zij voor het ontstaan van het geschil zijn gesloten (art. 12).

Artikel 7.

Artikel 7 bepaalt dat Afdeling 3 van Titel II autonoom is en het onderwerp verzekeringen uitputtend regelt. Uitzonderingen vormen de verwijzingen naar de artikelen 4 en 5, 5° die resp. betrekking hebben op het geval waarin de verweerder zijn woonplaats buiten de Gemeenschap heeft en op geschillen betreffende de exploitatie van een filiaal, van een agentschap of enige andere vestiging.

Uit de eerste van deze uitzonderingen volgt dat de bevoegdheid wordt bepaald door de bevoegdheidsregels uit de wet van de rechter bij wie het geschil aanhangig is gemaakt, met inbegrip van die welke exorbitant wordt geacht, indien de verweerder, ongeacht of hij verzekeraar dan wel verzekerde is, buiten de Gemeenschap woonplaats heeft. Niettemin wordt de verzekeraar die buiten de Gemeenschap woonachtig is en in een verdragsluitend land een filiaal of agentschap heeft, in afwijking van de algemene regels van het verdrag, voor geschillen betreffende de exploitatie daarvan geacht zijn woonplaats in dat land te hebben.

Deze in de laatste zinsnede van artikel 8 te vinden afwijking is aanvaard, aangezien buitenlandse verzekeringsmaatschappijen alleen filialen of agentschappen in andere landen kunnen vestigen, mits zij waarborgen geven welke geacht kunnen worden hen met nationale vennootschappen gelijk te stellen. De afwijking geldt echter alleen voor filialen en agentschappen, d.w.z. wanneer de buitenlandse vennootschap wordt vertegenwoordigd door iemand die bevoegd is haar tegenover derden te verbinden.

De tweede uitzondering heeft eveneens betrekking op filialen, agentschappen en andere mogelijke vestigingen, doch slechts indien zij, zoals uit de verwijzing naar artikel 5, 5°, blijkt afhangen van een vennootschap die haar zetel heeft in een der verdragsluitende landen. De verwijzing

lieu où se trouve la succursale, l'agence ou l'établissement pour toutes les contestations concernant leur exploitation.

Article 8.

L'article 8 détermine, d'une manière générale, la compétence en cas d'action intentée, en matière d'assurance, contre l'assureur.

En premier lieu, sont compétentes les juridictions de l'Etat où l'assureur a son domicile. Cette disposition se borne à énoncer une compétence générale en prévoyant la compétence « des tribunaux de l'Etat du domicile de l'assureur ». A l'intérieur de chaque Etat, il sera fait application de la législation interne pour déterminer le tribunal compétent. En revanche, si l'assureur est attiré hors de l'Etat où il est domicilié, l'action doit être portée devant un tribunal expressément déterminé, suivant le système déjà adopté à l'article 5.

En second lieu, l'action peut être portée dans un Etat autre que celui où l'assureur a son domicile, devant le tribunal du lieu où est domicilié le preneur d'assurance.

Il faut entendre par preneur d'assurance, le cocontractant de la compagnie d'assurance. Au cas où, soit l'assuré, soit le bénéficiaire sont autres que le preneur d'assurance, le lieu de leur domicile n'est pas pris en considération. Ainsi que l'a fait notamment observer le Comité européen des assureurs, l'assureur en tant que prestataire d'un service a comme partenaire commercial l'autre partie contractante, c'est-à-dire le preneur d'assurance. Il est donc en rapport avec celui-ci et il est normal qu'il puisse être attiré devant le tribunal du domicile de ce dernier. Mais il serait excessif de l'obliger à comparaître devant le tribunal de l'assuré ou du bénéficiaire dont il peut ignorer le domicile exact au moment où le litige prend naissance.

Doit être pris en considération le domicile du preneur d'assurance au moment de l'introduction de l'instance.

En troisième lieu, si plusieurs assureurs sont défendeurs dans une même cause, ils peuvent être assignés devant les tribunaux de l'Etat où l'un d'eux a son domicile. Cette disposition est identique à celle de l'article 6, 1° qui n'est pas d'application en raison du caractère autonome de la section relative aux assurances.

Finalement, l'assureur peut être attiré dans un Etat autre que celui où il a son domicile, devant le tribunal dans le ressort duquel se trouve l'intermédiaire qui est intervenu pour la conclusion du contrat d'assurance, mais à une double condition : il faut tout d'abord que le domicile de cet intermédiaire figure dans la police ou dans la proposition d'assurance et ensuite que la loi du juge saisi prévoie cette compétence. Celle-ci n'est pas connue en Belgique, ni en France; elle l'est par contre en Allemagne (73) et en Italie (art. 1903 du Code civil). Quant à la proposition

houdt in dat zulk een vennootschap in ieder geschil betreffende de exploitatie ervan kan worden gedagvaard voor de rechter van de plaats waar het filiaal, het agentschap of de vestiging zich bevindt.

Artikel 8.

Artikel 8 bepaalt in het algemeen de bevoegdheid voor het geval dat terzake van verzekering een rechtsvordering tegen de verzekeraar wordt ingesteld.

In de eerste plaats zijn de gerechten van het land waar de verzekeraar zijn woonplaats heeft, bevoegd. Deze bepaling doet niets meer dan een algemene competentie geven nl. door « de gerechten van het land van de woonplaats van de verzekeraar » bevoegd te verklaren. Binnen elk land vindt de interne wetgeving van dat land toepassing bij de bepaling van de bevoegde rechter. Daarentegen wordt, indien de verzekeraar buiten het land waar hij zijn woonplaats heeft wordt gedagvaard, de rechtsvordering gebracht voor een gerecht dat volgens het reeds in artikel 5 gevolgde stelsel uitdrukkelijk is aangewezen.

In de tweede plaats kan de rechtsvordering tegen de verzekeraar, in een ander land dan waar deze zijn woonplaats heeft, gebracht worden voor het gerecht van de plaats waar de verzekeringnemer woonplaats heeft.

Onder verzekeringnemer moet worden verstaan degene die met de verzekeringsmaatschappij contracteert. In het geval de verzekeringnemer een ander is dan de verzekerde of de begunstigde wordt de plaats van hun woonplaats niet in aanmerking genomen. Zoals met name het Europees Comité voor het verzekeringwezen heeft opgemerkt, heeft de verzekeraar in zijn hoedanigheid van verlener van een dienst de andere contracterende partij, d.w.z. de verzekeringnemer, als commerciële tegenpartij. Hij staat dus in betrekking met deze laatste, zodat het normaal is dat hij voor het gerecht van de woonplaats van deze verzekeringnemer kan worden gedagvaard. Men zou echter te veel vergen indien men hem verplichte voor het gerecht van de verzekerde of van de begunstigde te verschijnen, met wier woonplaats hij op het tijdstip dat het geschil ontstaat onbekend kan zijn.

Met woonplaats van de verzekeringnemer wordt bedoeld diens woonplaats ten tijde van het begin van de instantie.

In de derde plaats kunnen, indien er meerdere verzekeraars gedaagd zijn in eenzelfde proces, dezen worden gedagvaard voor de rechter van de staat waar een hunner zijn woonplaats heeft. Deze bepaling is dezelfde als die van art. 6, 1° dat niet van toepassing is omdat de afdeling betreffende verzekeringen autonoom is.

De verzekeraar kan tenslotte in een ander land dan dat waar hij zijn woonplaats heeft worden gedaagd voor het gerecht binnen welks rechtsgebied zich het agentschap bevindt door bemiddeling waarvan de overeenkomst van verzekering is ontstaan; hiervoor gelden echter twee voorwaarden : vooreerst is vereist dat de plaats van dit agentschap in de polis of in de verzekeringsofferte voorkomt, en vervolgens dat de wet van de rechter bij wie de zaak aanhangig wordt gemaakt deze bevoegdheid kent. Zij is onbekend in België en Frankrijk; Duitsland (73) en Italië (art. 1903 van het

(73) § 48 V. V. G.

1. Si un agent a servi d'intermédiaire pour la conclusion d'un contrat ou a conclu ce contrat et dans les cas d'actions contre l'assureur relatives aux conditions de ce contrat, le tribunal compétent est le tribunal du lieu où au moment de la conclusion du contrat, ou au moment où il a servi d'intermédiaire à la conclusion du contrat, l'agent avait son agence ou, en l'absence d'agence, son domicile.

2. La compétence définie ci-dessus ne peut être contractuellement modifiée.

(73) § 48 V. V. G.

1. Indien een agent als tussenpersoon is opgetreden voor de sluiting van een overeenkomst of deze overeenkomst heeft gesloten, is voor rechtsvorderingen betreffende de voorwaarden van deze overeenkomst tegen de verzekeraar bevoegd het gerecht van de plaats waar de agent op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst of op het tijdstip waarop hij bij de sluiting van de overeenkomst als tussenpersoon is opgetreden, zijn agentschap of bij ontbreken daarvan, zijn woonplaats had.

2. De hierboven omschreven bevoegdheid kan krachtens overeenkomst niet worden gewijzigd.

d'assurance, elle se rapporte à une pratique utilisée en Allemagne. En raison des procédés mécanographiques employés par les compagnies d'assurances, le lieu de l'agence ne figure souvent dans la police que sous forme d'un numéro qui renvoie à la proposition d'assurance. La proposition d'assurance telle qu'elle est mentionnée dans la Convention, s'entend évidemment de la proposition définitive suivie d'un contrat.

Enfin, il faut entendre par l'expression l'intermédiaire « qui est intervenu pour la conclusion du contrat d'assurance » aussi bien l'agent à l'aide duquel le contrat a été conclu directement entre la société et le preneur d'assurance que celui qui a conclu lui-même comme représentant de la société. Quant à la portée du dernier alinéa de l'article 8, nous nous référons au commentaire de l'article 7.

Article 9.

L'article 9 permet, sans préjudice notamment de l'application de l'article 12, 3e d'attirer l'assureur dans un Etat autre que celui où il a son domicile, devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit. Cette compétence n'est admise que s'il s'agit d'assurance de responsabilité ou d'assurance portant sur des immeubles. Il en est de même pour les meubles, lorsque dans la police d'assurance sont garantis à la fois un immeuble et le contenu mobilier de cet immeuble. Est également compris le cas où les meubles sont couverts par un avenant à la police garantissant l'immeuble.

Article 10.

L'Article 10 prévoit également en matière d'assurance de responsabilité, certaines compétences spéciales. Cette disposition revêt une importance particulière en ce qui concerne les accidents de roulage.

En vertu du premier alinéa de l'article 10, en cas d'action de la personne lésée contre l'assuré, celui-ci pourra appeler l'assureur en intervention si, selon sa législation interne, le tribunal saisi peut connaître d'une telle demande. Tel n'est pas exactement le cas en République fédérale d'Allemagne (74).

Le problème s'est posé de savoir si la jonction des deux actions devait être possible lorsque l'assuré et l'assureur sont tous deux domiciliés dans un même Etat qui, par hypothèse, est différent de celui où se trouve le tribunal saisi. Par exemple, s'agissant d'un accident causé en France par un Allemand domicilié en Allemagne et assuré auprès d'une compagnie allemande, l'appel en intervention — connu du droit français — devrait-il être possible alors que le litige concerne un contrat d'assurance entre un assuré allemand et un assureur allemand? Ce contrat étant soumis à la loi allemande, ne devrait-il pas être porté devant un juge allemand? Les relations contractuelles entre assureur et preneur d'assurance resteraient ainsi en dehors du procès sur la responsabilité.

Tout en reconnaissant la pertinence de cette observation, le Comité a été d'avis qu'il ne convenait pas d'introduire des règles de compétence qui s'écarteraient des législations in-

B. W.) kennen haar wel. De verzekeringsofferte houdt verband met een in Duitsland gevolgde praktijk. Wegens de gemechaniseerde administratie van de verzekeringsmaatschappijen komt de plaats van het agentschap in de polis dikwijls slechts voor in de vorm van een nummer dat naar de verzekeringsofferte verwijst. Onder de verzekeringsofferte in de zin van het verdrag moet uiteraard de definitieve, door een contract gevolgde offerte worden verstaan.

Tenslotte moet onder de « tussenpersoon door wiens bemiddeling de overeenkomst van verzekering werd gesloten » worden verstaan zowel de agent met wiens hulp het contract rechtstreeks tussen vennootschap en verzekeringnemer is gesloten, als degene die het contract zelf als vertegenwoordiger van de vennootschap heeft afgesloten. T. a. v. de strekking van de laatste zinsnede van art 8 verwijzen wij naar het commentaar op art. 7.

Artikel 9.

Krachtens artikel 9 is het, onverminderd de toepassing van anderè bepalingen en met name van artikel 12, derde lid, mogelijk de verzekeraar in een ander land dan dat waar hij zijn woonplaats heeft te dagvaarden voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan. Deze bevoegdheid bestaat slechts indien er sprake is van aansprakelijkheidsverzekering of van een verzekering welke op onroerende goederen betrekking heeft. Hetzelfde geldt voor de roerende goederen wanneer in de verzekeringspolis tegelijkertijd een onroerend goed en de inboedel van dit onroerend goed zijn gedekt. Dit artikel omvat eveneens het geval dat de roerende goederen gedekt zijn door een aanhangsel van de polis waarin het onroerend goed is verzekerd.

Artikel 10.

Artikel 10 voorziet eveneens in bepaalde speciale fora voor de aansprakelijkheidsverzekeringen. Deze bepaling is van bijzonder belang met betrekking tot de verkeersongevallen.

Krachtens artikel 10, lid 1 kan bij een vordering van de getroffene tegen de verzekerde, deze laatste de verzekeraar in het geding roepen voor het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt, indien de voor dit gerecht geldende wetgeving het toelaat. Zulks is in de Bondsrepubliek Duitsland niet precies het geval (74).

De vraag is gerezen of de voeging van deze twee vorderingen mogelijk zou moeten zijn wanneer de verzekerde en de verzekeraar beide in een zelfde land woonachtig zijn, welk land in dit geval niet het land is waar de rechtbank bij wie de zaak aanhangig is, gelegen is. Zou b. v. bij een ongeval dat in Frankrijk wordt veroorzaakt door een Duitser die in Duitsland woonachtig is en bij een Duitse verzekeringsmaatschappij is verzekerd, de oproeping in het geding — die het Franse recht kent — mogelijk moeten zijn wanneer het geschil een verzekeringsovereenkomst tussen een Duitse verzekerde en een Duitse verzekeraar betreft? Zou omdat deze overeenkomst aan het Duits recht is onderworpen, het geschil niet voor een Duits rechter moeten worden gebracht? De contractuele betrekkingen tussen verzekeraar en verzekeringnemer zouden aldus buiten de procedure over de aansprakelijkheid blijven.

Hoewel het Comité erkent dat deze opmerking ter zake dienend is, heeft het toch gemeend dat geen bevoegdheidsregels behoorden te worden ingevoerd die van de interne

(74) V. article V du Protocole.

(74) Zie artikel V van het Protocol.

ternes et risqueraient en outre de perturber les régimes en vigueur à la suite de l'introduction de la carte verte (75).

La solution de compromis retenue par le Comité est d'atténuer la portée de l'alinéa 1er de l'article 10 en prévoyant par une disposition insérée au 3° de l'article 12 que si le preneur d'assurance et l'assureur ont tous deux leur domicile dans un même Etat contractant au moment de la conclusion du contrat, ils peuvent réserver la compétence des tribunaux de cet Etat. Cependant, cette convention doit être licite selon le droit de cet Etat.

Selon le second alinéa de l'article 10, l'assureur peut également être attrait, en matière d'assurance de responsabilité, directement par la personne lésée (76), hors de l'Etat où il a son domicile, devant tout tribunal qui, aux termes des articles 7 à 9, peut connaître d'une action intentée par le preneur d'assurance contre l'assureur.

Si, selon l'article 8, alinéa premier, est compétent le tribunal du domicile du preneur, par contre, aucune disposition n'admet la compétence du for du domicile de la personne lésée. Le membre de phrase « lorsque cette action directe est possible » a été employé expressément pour inclure les règles de conflits du juge saisi (77).

En vertu du dernier alinéa de l'article 10, l'assureur pourra mettre le preneur d'assurance ou l'assuré en cause dans le procès qui lui sera intenté par la personne lésée. Dans l'intérêt d'une bonne administration de la justice, il faut permettre de porter les actions devant un même tribunal afin d'éviter que des juridictions différentes ne rendent des jugements inconciliables. En outre, l'assureur trouvera dans cette procédure une arme contre la fraude (78).

Article 11.

L'article 11 est relatif aux actions de l'assureur contre le preneur d'assurance, l'assuré ou le bénéficiaire.

Sont seules compétentes les juridictions de l'Etat sur le territoire duquel le défendeur a son domicile au moment de l'introduction de l'instance.

Il s'agit ici, a nouveau, d'une compétence générale, le tribunal territorialement compétent devant être déterminé, à l'intérieur de chacun des Etats, par la législation interne de cet Etat.

La disposition n'est pas applicable lorsque le défendeur a son domicile hors du territoire d'un Etat contractant, c'est-à-dire hors du territoire de la Communauté. Dans un tel cas, l'article 4 est applicable.

Le second alinéa correspond aux dispositions de l'article 6, 3°.

(75) L'assurance de la responsabilité civile en matière de véhicules automoteurs est obligatoire dans tous les pays de la Communauté sauf en Italie.

Belgique, loi du 1er juillet 1956.

France, loi du 27 février 1958 et décret du 7 janvier 1959.

Luxembourg, loi du 10 juin 1932. Règlements d'exécution des 28 octobre 1932 et 24 décembre 1932.

Pays-Bas, loi du 30 mai 1963. Décret du 23 juin 1964.

Allemagne, loi du 7 novembre 1939.

(76) L'action directe est connue en droit belge, français et luxembourgeois. En droit allemand et néerlandais elle n'est connue qu'en cas d'assurance obligatoire de la responsabilité en matière de véhicules automoteurs.

(77) C'est à cette règle qu'il appartient de décider s'il doit être fait application de la loi du lieu où le fait dommageable s'est produit ou de la loi régissant le contrat ou, encore, de la *lex fori*.

(78) J. Wautier, *L'assurance automobile obligatoire*, Bruxelles 1947.

weigevingen afwijken en die daarenboven de kans mede zouden brengen dat de op de invoering van de groene kaart gevolgde regelingen worden aangetast (75).

De door het Comité aanvaarde compromisoplossing bestaat hierin dat de strekking van artikel 10, lid 1 wordt beperkt door de invoering van een bepaling in lid 3 van artikel 12 houdende dat, indien zowel de verzekeraar als verzekeringnemer woonplaats in eenzelfde land hebben ten tijde van de sluiting van het contract, zij de gerechten van dat land uitsluitend bevoegd kunnen verklaren. Deze overeenkomst moet echter volgens het recht van dat land geoorloofd zijn.

Volgens artikel 10, lid 2 kan de verzekeraar buiten het land waar hij zijn woonplaats heeft ter zake van de aansprakelijkheidsverzekering eveneens door de getroffen rechtstreeks worden gedagvaard (76), voor ieder gerecht, dat naar artikel 7 t/m 9 kennis kan nemen van een vordering van een verzekeringnemer tegen een verzekeraar.

Ook al is volgens artikel 8, lid 1 het gerecht van de woonplaats van de verzekeringnemer bevoegd, er is geen enkele bepaling die het forum van de woonplaats van de gelaedeerde aanwijst. Het zinsgedeelte « indien de rechtstreekse vordering mogelijk is » is met opzet gebruikt om de collisie-regels van de rechter bij wie de zaak aanhangig is gemaakt in te sluiten (77).

Krachtens de laatste alinea van artikel 10 kan de verzekeraar in de procedure die tegen hem door de getroffen is ingesteld de verzekerde in het geding roepen. In het belang van een goede rechtsbedeling moet worden toegestaan dat de vorderingen voor een zelfde gerecht worden gebracht om te voorkomen dat verschillende gerechten onderling tegenstrijdige vonnissen wijzen. Bovendien vindt de verzekeraar in deze procedure een wapen tegen bedrog (78).

Artikel 11.

Artikel 11 heeft betrekking op vorderingen van de verzekeraar tegen de verzekeringnemer, de verzekerde of de begunstigde.

Uitsluitend bevoegd zijn de gerechten van het land op welks grondgebied de verweerder zijn woonplaats heeft ten tijde van het begin van de instantie.

Dit is opnieuw een algemene bevoegdheid waarbij de betrekkelijk bevoegde rechter binnen elk van de landen door de interne wetgeving van dat land moet worden aangewezen.

De bepaling is niet van toepassing wanneer de verweerder zijn woonplaats buiten het grondgebied van een verdragsluitend land heeft, d.w.z. buiten het grondgebied van de Gemeenschap. In een dergelijk geval is artikel 4 van toepassing.

Lid 2 stemt overeen met artikel 6 lid 3.

(75) De wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voor motorrijtuigen is in alle landen van de Gemeenschap, behoudens Italië, verplicht.

België, wet van 1 juli 1956.

Duitsland, wet van 7 november 1939.

Frankrijk, wet van 27 februari 1958 en decreet van 7 januari 1959.

Luxemburg, wet van 10 juni 1932. Uitvoeringsreglementen van 28 oktober 1932 en 24 december 1932.

Nederland, wet van 30 mei 1963, koninklijk besluit van 23 juni 1964.

(76) De rechtstreekse vordering is bekend in het Belgische, Franse en Luxemburgse recht. In het Nederlandse recht is zij slechts bekend bij de verplichte verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid voor motorrijtuigen.

(77) Bij deze regel dient te worden beslist of de wet van de plaats waar het feit dat de schade heeft doen ontstaan, zich heeft voorgedaan of de wet die de overeenkomst beheerst, dan wel de *lex fori* van toepassing is.

(78) J. Wautier, *L'assurance automobile obligatoire*, Bruxelles 1947.

Article 12.

L'article 12 concerne les conventions attributives de juridiction. Les conventions conclues avant la naissance du litige sont sans effet si elles sont contraires aux règles de compétence tracées dans la Convention.

Le but de cet article est d'interdire aux parties de restreindre le choix donné par la présente Convention au preneur d'assurance et d'interdire à l'assureur de déroger à l'article 11.

Plusieurs exceptions sont toutefois admises. Après la naissance du litige, c'est-à-dire « dès qu'il y a désaccord entre les parties sur un point déterminé et qu'une procédure judiciaire s'annonce comme imminente ou prochaine » (79), les parties recouvrent leur entière liberté.

Sont également licites certaines conventions attributives de juridiction antérieures à la naissance du litige. Tout d'abord celles faites en faveur du preneur d'assurance, de l'assuré ou du bénéficiaire qui leur permettent de porter devant d'autres tribunaux que ceux désignés aux articles précédents.

Sont aussi licites par application de l'article 12, n° 3, certaines conventions attributives de compétence mais dans les conditions très strictes qui sont précisées à cette disposition et qui ont été exposées dans le commentaire de l'article 10.

Section 4.

Compétence en matière de vente
et prêt à tempérament.

Cette section est relative à la vente d'objets mobiliers corporels dont le prix s'acquitte en plusieurs versements ou à la vente de tels objets liée à un contrat de financement (Abzahlungsgeschäfte). Ses règles sont semblables à celles qui figurent dans plusieurs législations nationales et sont également inspirées par un souci de protection à l'égard de certaines catégories de personnes. L'article 13 consacre le caractère autonome de la section. Comme l'article 7, il réserve les dispositions des articles 4 et 5, 5°.

L'article 14 détermine les règles de compétence.

En cas d'action contre le vendeur ou le prêteur, l'acheteur ou l'emprunteur peuvent agir soit devant les tribunaux de l'Etat où le défendeur est domicilié, soit devant les tribunaux de l'Etat où ils ont eux-mêmes leur domicile.

Les actions du vendeur ou du prêteur ne peuvent en principe être portées que devant le tribunal du lieu où est domicilié l'acheteur ou l'emprunteur au moment de l'introduction de l'instance.

Le 3° alinéa, relatif aux demandes reconventionnelles, correspond à l'article 6, 3°.

L'article 15, qui concerne les conventions attributives de juridiction, contient en son n° 3 une disposition analogue à celle qui figure à l'article 12, 3° mais pour d'autres motifs. La compétence, en cas d'action intentée par le vendeur ou le prêteur, est assez délicate à déterminer lorsque l'acheteur ou l'emprunteur s'établit à l'étranger après avoir conclu le contrat. Le souci de protection de ces personnes implique qu'elles devraient être assignées uniquement devant les tribunaux de l'Etat où elles ont fixé leur nouveau domicile. Se fondant sur des considérations d'équité, le Comité a toutefois admis que, lorsque le vendeur et l'acheteur — ou

Artikel 12.

Artikel 12 heeft betrekking op de competentiebedingen. Dergelijke voor het ontstaan van het geschil gemaakte bedingen zijn krachteloos, indien zij strijdig zijn met de in het verdrag gegeven bevoegdheidsregels.

Het artikel heeft ten doel aan partijen te verbieden een beperking aan te brengen in de door het verdrag aan de verzekeringnemer gegeven keuze, en aan de verzekeraar te verbieden om van artikel 11 af te wijken.

Er bestaan echter verscheidene uitzonderingen hierop. Na het ontstaan van het geschil, d.w.z. « vanaf het moment dat partijen het over een bepaald punt niet eens zijn en een gerechtelijke procedure in de onmiddellijke of nabije toekomst onvermijdelijk schijnt » (79), verkrijgen de partijen hun volledige vrijheid.

Eveneens zijn geoorloofd bepaalde competentiebedingen welke voordat er een geschil onstond zijn gemaakt. In de eerste plaats die ten behoeve van de verzekeringnemer, de verzekerde of de begunstigde, waardoor de vordering mag worden ingesteld bij een andere rechter dan die welke in de voorafgaande artikelen is aangewezen.

Eveneens zijn met toepassing van artikel 12, tweede alinea, bepaalde competentiebedingen geoorloofd, doch in dat geval onder de in die bepaling omschreven zeer strenge voorwaarden welke reeds in het commentaar op artikel 10 zijn uiteengezet.

Afdeling 4.

Bevoegdheid bij koop en verkoop op afbetaling
en bij leningen tot financiering van zodanige overeenkomsten.

Deze afdeling heeft betrekking op de verkoop van roerende lichamelijke zaken waarvan de prijs wordt voldaan in meer dan een storting of op de verkoop van deze zaken in verband met een financieringsovereenkomst (Abzahlungsgeschäfte). De regeling is soortgelijk aan die welke in de verschillende nationale wetgevingen voorkomt en is tevens ingegeven door een verlangen bepaalde categorieën personen bescherming te verlenen. In artikel 13 is het autonome karakter van de afdeling vervat. Evenals artikel 7 laat het de artikelen 4 en 5, 5° onaangetast.

Artikel 14 stelt de bevoegdheidsregels vast.

Bij een vordering tegen de verkoper of de uitlener kan de koper of de lener het geschil brengen voor de gerechten van het land waar de verweerder woonplaats heeft of voor het gerecht van de plaats waar zij zelf hun woonplaats hebben.

De bevorderingen van de verkoper of de uitlener kunnen in beginsel slechts worden gebracht voor het gerecht van de plaats waar de koper of de lener woonplaats heeft ten tijde van het begin van de instantie.

Lid 3, betreffende de eis in reconventie, komt overeen met artikel 6, lid 3.

Artikel 15 betreft overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter. Het behelst onder n° 3 een bepaling analoog aan die van artikel 12, 3°, maar welke op andere gronden berust. De rechterlijke bevoegdheid is ingeval van een vordering van de verkoper of de uitlener tamelijk moeilijk vast te stellen wanneer de koper of de lener zich na sluiting van het contract in het buitenland vestigt. De wens deze personen te beschermen leidt ertoe dat zij uitsluitend zouden moeten worden gedagvaard voor de gerechten van het land waar zij hun nieuwe woonplaats hebben gevestigd. Uit overwegingen van billijkheid heeft

(79) Braas, *Précis de procédure civile*, t. I, n° 795.(79) Braas, *Précis de procédure civile*, t. I, n° 795.

le prêteur et l'emprunteur — ont, tous deux, leur domicile ou au moins leur résidence habituelle dans un même Etat au moment de la conclusion du contrat, ils puissent attribuer compétence aux tribunaux de cet Etat pour toutes les contestations à naître du contrat, pour autant que la loi dudit Etat n'interdise pas de telles conventions.

Le critère de la résidence habituelle permet les clauses attributives de juridictions même lorsque l'acheteur ou l'emprunteur a conservé son domicile dans un Etat contractant autre que celui de sa résidence. Il en résulte, par exemple, que le vendeur ou le prêteur ne sera pas obligé d'attirer le défendeur à l'étranger devant les tribunaux de l'Etat de son domicile lorsque ce défendeur réside toujours, au moment de l'introduction de l'instance, sur le territoire de l'Etat où le contrat a été conclu.

Section 5.

Compétences exclusives.

Article 16.

L'article 16 constitue un catalogue de compétences reconnues comme exclusives dans les rapports entre les six Etats. En principe, les matières énumérées à l'article 16 ne sont constitutives de compétence juridictionnelle exclusive que si le tribunal doit en connaître à titre principal.

Il ne peut être dérogé à la compétence des tribunaux reconnus compétents ni par une convention attributive de juridiction en faveur de tribunaux d'un autre Etat contractant, ni par une prorogation tacite (articles 17 et 18). Tout juge d'un Etat autre que celui dont les juridictions sont reconnues comme seules compétentes doit d'office se déclarer incompétent (article 19). La violation de ces règles constitue un motif de refus de reconnaissance et d'exécution (articles 28 et 34).

Ces règles qui se fondent sur l'objet de la demande s'appliquent indépendamment du domicile et de la nationalité des parties. Compte tenu des raisons qui ont motivé l'institution des compétences exclusives, il y avait lieu de leur donner une portée générale même à l'égard des défendeurs domiciliés hors de la Communauté. Ainsi, par exemple, un juge belge ne pourra, sur base de l'article 53 de la loi de 1876 ou de l'article 637 du projet de Code judiciaire qui retiennent la compétence du for du demandeur à l'égard d'un étranger, connaître d'un litige entre un Belge et une personne domiciliée, par exemple, en Argentine, s'il s'agit d'un litige portant sur un immeuble situé en Allemagne. Seuls les tribunaux allemands sont compétents.

Immeubles.

Aux termes du n° 1 de l'article 16, seuls les tribunaux de celui des Etats contractants où l'immeuble est situé sont compétents pour connaître des contestations relatives aux droits réels immobiliers ainsi qu'aux baux d'immeubles.

L'importance des questions immobilières avait déjà retenu l'attention des auteurs du Traité de Rome, puisqu'en vertu de l'article 54, alinéa 3, de ce Traité, la Commission et le Conseil doivent notamment rendre possible « l'acquisition et l'exploitation de propriétés foncières situées sur le territoire d'un Etat membre », dans la mesure où il n'est pas

het Comité echter goedgevonden dat de verkoper en de koper — of de uitlener en de lener —, indien zij ten tijde van het sluiten van de overeenkomst hun woonplaats of althans hun gewone verblijfplaats hebben in een zelfde land, aan de gerechten van dat land voor alle geschillen uit het contract bevoegdheid kunnen verlenen, voorzover de wet van dit land zulke overeenkomsten niet verbiedt.

Het criterium van de gewone verblijfplaats maakt het mogelijk bedingen tot aanwijzing van rechterlijke bevoegdheid op te nemen zelfs indien de koper of lener zijn woonplaats is blijven houden in een andere verdragsluitende staat dan die waar hij verblijft houdt. Daaruit volgt b.v. dat de koper of uitlener niet gedwongen zal zijn de verweerder in het buitenland voor de gerechten van het land van domicilie te dagvaarden wanneer deze bij het begin van de instantie nog steeds verblijft op het grondgebied van het land waar de overeenkomst is gesloten.

Afdeling 5.

Exclusieve bevoegdheden.

Artikel 16.

Artikel 16 geeft een opsomming van de bevoegdheden welke in de betrekkingen tussen de zes landen als exclusief worden erkend. In beginsel vestigen de in artikel 16 opgesomde gevallen slechts exclusieve rechterlijke bevoegdheid wanneer het gerecht van het bodemgeschil kennis moet nemen.

Van de competentie van de als bevoegd erkende rechten kan noch door een competentiebeding ten gunste van de gerechten van een ander verdragsluitend land, noch door een stilzwijgende aanwijzing van een andere bevoegde rechter worden afgeweken (art. 17 en 18). Elke rechter van een ander land dan dat welks gerechten als uitsluitend bevoegd zijn erkend, moet zich amtsshalve onbevoegd verklaren (art. 19). Schending van deze voorschriften is een grond voor weigering der erkenning en tenuitvoerlegging (art. 28 en 34).

Deze op het onderwerp van de eis gebaseerde regels zijn, onafhankelijk van de woonplaats en de nationaliteit der partijen, van toepassing. Gezien de redenen waarom exclusieve competenties zijn ingevoerd diende men daaraan een algemene strekking te geven, zelfs ten opzichte van de verweerders die buiten de Gemeenschap woonachtig zijn. Een Belgische rechter zou aldus bijvoorbeeld op grond van artikel 54 van de wet van 1876 of van artikel 637 van het ontwerp Gerechtelijk Wetboek, die beide ten opzichte van een buitenlander de bevoegdheid van het forum van de eiser aanhouden, geen kennis kunnen nemen van een geschil tussen een Belg en iemand die bijvoorbeeld in Argentinië woonplaats heeft, indien het een geschil betreft over een in Duitsland gelegen onroerend goed. In dit geval zijn uitsluitend de Duitse gerechten bevoegd.

Onroerende goederen.

Ingevolge nr. 1 van artikel 16 zijn voor de kennisneming van geschillen met betrekking tot onroerende zakelijke rechten alsmede de huur van onroerende goederen uitsluitend bevoegd de gerechten van het verdragsluitend land waar het onroerend goed gelegen is.

Van het belang van de vraagstukken met betrekking tot onroerende goederen waren zich reeds de auteurs van het Verdrag van Rome bewust omdat krachtens artikel 54, lid 3, sub e) van dit Verdrag de Raad en de Commissie met name mogelijk moeten maken « de verwerving en de exploitatie van op het grondgebied van de lid-staat gelegen

porté atteinte aux principes établis à l'article 39, § 2, paragraphe qui vise la politique agricole.

Les problèmes posés en cette matière au Comité se situaient d'ailleurs non pas sur le plan de la reconnaissance et de l'exécution des décisions, puisque cette reconnaissance et cette exécution entrent dans les prévisions des traités déjà conclus entre Etats membres et qui s'appliquent tous en matière civile et commerciale sans exclure la matière immobilière, mais bien dans la détermination des règles de compétence.

Dans la législation de chacun des Etats, il existe à cet égard des règles spéciales de compétence (80) qui, d'une manière générale, ont été reprises dans les conventions bilatérales, qu'elles soient à règles directes (81) ou indirectes (82).

Toutefois, la solution que donne la Convention diffère de ces accords bilatéraux en ce sens que les règles de compétence qu'elle trace sont exclusives. Sur ce point, la Convention est conforme au Traité franco-allemand sur le règlement de la question sarroise dont l'article 49 prévoit que les juridictions de « celui des deux pays où est situé un immeuble sont seules compétentes pour toutes les contestations concernant la possession ou la propriété de cet immeuble et pour celles qui concernent des droits réels sur cet immeuble ».

Tout comme dans ce Traité, la compétence instaurée par l'article 16, 1°, n'est exclusive que dans les relations internationales; il n'est donc pas touché aux règles de compétence internes en vigueur dans chacun des Etats.

En d'autres termes, il interdit aux juridictions d'un Etat contractant de connaître des contestations relatives à un immeuble situé dans un autre Etat contractant; il n'interdit pas que dans l'Etat où l'immeuble est situé d'autres juridictions que celle du lieu de la situation de l'immeuble connaissent de ces contestations si leur compétence est reconnue par la juridiction de cet Etat.

Plusieurs raisons ont amené le Comité à prévoir, en cette matière, une règle de compétence exclusive. Dans la République fédérale d'Allemagne et en Italie, le juge du lieu où est situé l'immeuble est exclusivement compétent et cette compétence est considérée comme d'ordre public. Il s'ensuit qu'à défaut de règle de compétence exclusive, des jugements rendus dans d'autres Etats par des juridictions dont la compétence aurait pu découler d'autres dispositions de la Convention (le tribunal du domicile du défendeur, un *for prorogé*) n'auraient pu être ni reconnus, ni exécutés ni en Allemagne, ni en Italie.

Un tel système eût été contraire à la « libre circulation des jugements ».

(80) Belgique : article 8, loi du 25 mars 1876 modifié par arrêté royal du 3 janvier 1935; article 52 de la loi de 1876; Rép. fédérale d'Allemagne : article 24, Code de procédure civile; France : article 59, al. 5, Code de procédure civile; Italie : articles 4 et 21, Code de procédure civile; Luxembourg : article 59, al. 3 et 4, Code de procédure civile; Pays-Bas : article 126, n° 8, Code de procédure civile.

(81) Convention néerland-belge (art. 10).

(82) Conventions germano-belge (art. 10); franco-italienne (art. 16); italo-néerlandaise (art. 2, 6); germano-italienne (art. 2, 7); belgo-italienne (art. 2, 8); germano-néerlandaise (art. 4, § 1, lit. f).

grondbezit door een onderdaan van een andere lid-staat, voorzover de beginselen van artikel 39, lid 2, niet worden aangetast », welk lid betrekking heeft op het landbouw-beleid.

De vraagstukken waarvoor het Comité zich bij deze materie geplaagd zag lagen overigens niet op het vlak van de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, omdat deze erkenning en deze tenuitvoerlegging reeds geregeld zijn in tussen de lid-staten gesloten verdragen die alle van toepassing zijn in burgerlijke en handelszaken, zonder dat daarbij de onroerende goederen worden uitgezonderd; het vraagstuk was veeleer de bepaling van de bevoegdheidsregels.

In de wetgeving van elk der lid-staten bestaan te dien aanzien speciale bevoegdheidsregels (80) die, in het algemeen, in de bilaterale verdragen zijn overgenomen, onverschillig of deze verdragen directe (81) of indirecte (82) bevoegdheidsregels bevatten.

De door het verdrag gegeven oplossing verschilt echter van deze bilaterale overeenkomsten in deze zin, dat de in het verdrag gegeven bevoegdheidsregels exclusief van karakter zijn. Ten aanzien van dit punt stemt het verdrag overeen met het Frans-Duits verdrag inzake de regeling van de Saarkwestie, waarvan artikel 49 bepaalt dat de gerechten van « dat gene der twee landen waar een onroerend goed is gelegen uitsluitend bevoegd zijn ten aanzien van alle geschillen inzake het bezit of de eigendom van dit onroerend goed alsmede ten aanzien van de geschillen die betrekking hebben op zakelijke rechten op dit onroerend goed ».

Evenals in dit verdrag is de door artikel 16, sub 1) geschapen bevoegdheid slechts exclusief in de internationale betrekkingen; aan de interne bevoegdheidsregels welke in elk van de lid-staten van kracht zijn wordt derhalve niet geraakt.

Met andere woorden wordt aan de gerechten van een verdragsluitend land verboden kennis te nemen van geschillen met betrekking tot onroerend goed dat in een ander verdragsluitend land is gelegen; het verbiedt niet dat in het land waar dus onroerend goed is gelegen, andere gerechten dan dat van de plaats waar het onroerend goed ligt van deze geschillen kennis nemen indien tenminste hun bevoegdheid door de wetgeving van dat land wordt erkend.

Om verschillende redenen heeft het Comité ten aanzien van deze materie een exclusieve bevoegdheidsregel vastgesteld. In de Bondsrepubliek Duitsland en in Italië is de rechter van de plaats waar het onroerend goed gelegen is uitsluitend bevoegd en wordt deze bevoegdheid als van openbare orde beschouwd. Daaruit volgt dat, indien een exclusieve bevoegdheidsregel ontbreekt, de in de overige lid-staten gewezen vonnissen, uitgesproken door gerechten die op grond van andere bepalingen van het verdrag bevoegd zouden kunnen zijn (het gerecht van de woonplaats van de verweerder een gekozen forum) in Duitsland, noch in Italië erkend of ten uitvoer gelegd zouden kunnen worden.

Een dergelijk stelsel zou strijdig zijn geweest met het « vrij verkeer van vonnissen ».

(80) België : artikel 8 van de wet van 25 maart 1876, gewijzigd bij koninklijk besluit van 3 januari 1935; artikel 52 van de wet van 1876; Bondsrepubliek Duitsland : artikel 24 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; Frankrijk : artikel 59, 5^e alinea van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; Italië : artikelen 4 en 21 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; Luxemburg : artikel 59, 3^e en 4^e alinea van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; Nederland : artikel 126, sub 8), van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(81) Nederlands-Belgisch verdrag (art. 10).

(82) Duits-Belgisch verdrag (art. 10); Frans-Italiaans verdrag (art. 16); Italiaans-Nederlands verdrag (art. 2, sub 6); Duits-Italiaans verdrag (art. 2, sub 7); Belgisch-Italiaans verdrag (art. 2, sub 8); Duits-Nederlands verdrag (art. 4, § 1, letter f).

Le Comité a été d'autant plus enclin à généraliser dans les relations internationales les règles de compétence en vigueur dans la République fédérale d'Allemagne et en Italie, que cette extension répondait selon elle, à l'intérêt d'une bonne administration de la justice. Ces contestations entraînent, en effet, fréquemment des vérifications, des enquêtes, des expertises qui devront être faites sur place. De plus, la matière est souvent soumise, en partie, aux usages qui ne sont généralement connus que des juridictions du lieu de la situation de l'immeuble ou, tout au moins, du pays où l'immeuble est situé. Finalement, le système retenu tient compte également de la nécessité d'opérer des transcriptions sur les registres fonciers qui existent au lieu de la situation de l'immeuble.

La formulation adoptée vise non seulement toutes les contestations ayant pour objet des droits réels sur des immeubles mais aussi celles qui sont relatives aux baux d'immeubles. Par baux d'immeubles il faut entendre les baux de locaux d'habitation ou à usage professionnel, les baux commerciaux et les baux ruraux. En prévoyant la compétence des tribunaux de l'Etat où l'immeuble est situé en matière de baux d'immeubles, le Comité a entendu viser les contestations entre bailleurs et locataires relatives à l'existence ou à l'interprétation de baux ou à la réparation des dégâts causés par le locataire, à l'évacuation des locaux, etc... Selon le Comité, la règle tracée ne s'applique pas aux actions ayant uniquement pour objet le paiement du loyer, ces actions pouvant être considérées comme détachées de l'immeuble loué.

Cette solution a été dictée par le fait que les baux immobiliers sont généralement régis par des législations particulières et qu'il est préférable que l'application de ces dispositions ne relève, notamment en raison de leur complexité, que des juges du pays où elles sont en vigueur. De plus, il existe dans plusieurs Etats pour ces contestations des compétences exclusives le plus souvent en faveur de juridictions spécialisées.

Sociétés.

Le n° 2 de l'article 16 est relatif aux sociétés. Sont seuls compétents les tribunaux de l'Etat où une société ou une personne morale ont leur siège pour connaître des actions portant à titre principal, d'une part, sur la validité, la nullité ou la dissolution de ces sociétés ou personnes morales et, d'autre part, sur les décisions de leurs organes.

Dans l'intérêt de la sécurité juridique, il importe d'éviter que soient rendues des décisions contradictoires en ce qui concerne l'existence des sociétés et la validité des délibérations de leurs organes. Pour cette raison, la centralisation de la procédure devant les juridictions de l'Etat sur le territoire duquel se trouve le siège est, sans aucun doute, la plus indiquée. En effet, c'est dans cet Etat qu'ont lieu les formalités de publicité de la société. En outre, la règle adoptée aboutira le plus souvent à l'application de l'adage traditionnel « actor sequitur forum rei ». De telles compétences sont connues notamment en droit allemand, et, en ce qui concerne les associations sans but lucratif, en droit luxembourgeois.

Registres publics.

Le n° 3 de l'article 16 dispose que pour connaître des contestations relatives à la validité ou aux effets des inscrip-

Het Comité vond des te gereder aanleiding om in de internationale betrekkingen aan de bevoegdheidsregels welke in de Bondsrepubliek Duitsland en in Italië van kracht zijn, een algemene uitbreiding te geven, nu deze uitbreiding op zich in het belang is van een goede rechtsbedeling. Deze geschillen maken immers vaak onderzoeken, getuigenverhoren en deskundigenberichten nodig die ter plaatse moeten geschieden. Bovendien wordt deze materie vaak ten dele beheerst door gebruiken die in het algemeen alleen bekend zijn aan de gerechten van de plaats waar het onroerend goed is gelegen of in ieder geval aan de gerechten van het land waar dit onroerend goed ligt. Tenslotte wordt in het gekozen stelsel eveneens rekening gehouden met de noodzaak dat overschrijving in de ter plaatse van het onroerend goed bestaande kadastrale registers plaatsvindt.

De door het Comité gekozen formulering omvat niet slechts alle geschillen over zakelijke rechten op onroerende goederen maar daarnaast ook de geschillen met betrekking tot de huur van onroerende goederen, d.w.z. de huur van woon- of bedrijfsruimte, handelshuur en pacht. Toen het Comité de gerechten van het land waar het onroerend goed gelegen is, bevoegd verklaarde kennis te nemen van op dat goed betrekking hebbende huurvorderingen heeft het geschillen tussen verhuurders en huurders over het bestaan van huurcontracten of over het herstel van door de huurder veroorzaakte schade, de ontruiming van lokalen enz... op het oog gehad. De regeling is volgens het Comité niet van toepassing op rechtsovereenkomsten uitsluitend strekkende tot betaling der huur, omdat deze vorderingen los worden gezien van het verhuurde onroerend goed.

Deze oplossing was nodig doordat de huur van onroerende goederen in het algemeen door bijzondere wettelijke bepalingen wordt beheerst en omdat het voorkeur verdient dat de toepassing van deze bepalingen en slechts beoordeeld wordt door de rechters van het land waar deze bepalingen van kracht zijn. Bovendien bestaan in verscheidene landen ook voor deze geschillen exclusieve bevoegdheden die meestal ten voordele van gespecialiseerde rechters uitvallen.

Vennootschappen.

Nummer 2 van artikel 16 heeft betrekking op vennootschappen. Uitsluitend de gerechten van de Staat waar een vennootschap of een rechtspersoon haar zetel heeft zijn bevoegd kennis te nemen van de rechtsovereenkomsten die, wat het bodemgeschil betreft, enerzijds betrekking hebben op de geldigheid, de nietigheid op de opheffing van deze vennootschappen of rechtspersonen en anderzijds op de besluiten van hun organen.

In het belang van de rechtszekerheid dient te worden vermeden dat tegenstrijdige beslissingen worden gewezen met betrekking tot het bestaan van de vennootschappen en de rechtsgeldigheid van de besluiten van hun organen. Om deze reden is het zonder twijfel de meest aangewezen weg de procedure te concentreren bij de gerechten van het land op welks grondgebied de zetel is gevestigd. In dit land dienen immers de openbaarmakingsformaliteiten van de vennootschaps aangelegenheden plaats te vinden. Bovendien zal het gekozen voorschrift in de meeste gevallen leiden tot toepassing van het van oudsher bestaande adagium « Actor sequitur forum rei ». Dergelijke competenties zijn met name in het Duitse recht bekend en eveneens, met betrekking tot de verenigingen zonder winstoogmerk, in het Luxemburgse.

Openbare registers.

Nummer 3 van artikel 16 bepaalt dat voor de kennisgeving van geschillen met betrekking tot de geldigheid of de

tions sur les registres publics sont seuls compétents les tribunaux de l'Etat où ces registres sont tenus.

Cette disposition ne nécessite pas de longs commentaires. Elle correspond à des dispositions figurant dans la plupart des législations et concerne notamment les inscriptions sur les registres fonciers ou hypothécaires, sur les registres de commerce, etc...

Brevets.

Le n° 4 de l'article 16 concerne les actions relatives à la validité des brevets, marques, dessins et modèles et autres droits analogues tels que ceux qui protègent les variétés végétales et qui donnent lieu à un dépôt ou à un enregistrement.

Un projet de convention a été élaboré au sein de la C. E. E. concernant le droit européen des brevets. Ce projet comprendra des règles de compétence judiciaire concernant le brevet européen mais ne s'appliquera pas à la matière des brevets nationaux qui tombe donc dans le champ d'application de la présente Convention.

Comme l'octroi d'un brevet national découle de la souveraineté nationale, la Convention « Exécution » prévoit en son article 16, n° 3, pour les actions portant sur la validité du brevet, une compétence exclusive.

En ce qui concerne les autres actions, y compris les actions en contrefaçon, les règles générales de la Convention sont applicables.

L'expression « le dépôt ou l'enregistrement a été demandé » tient compte des législations, qui, comme la législation allemande, subordonnent l'enregistrement d'un brevet au résultat d'un examen. Il en résulte, par exemple, que les juridictions allemandes seront seules compétentes lorsqu'une demande d'inscription d'un brevet aura été introduite auprès des autorités compétentes, au cas où, pendant l'examen de la demande, une contestation surgirait au sujet de droits relatifs à l'inscription de ce brevet.

Les termes « est réputé avoir été effectué aux termes d'une convention internationale » se rapportent au système instauré par l'Arrangement de Madrid du 14 avril 1891 concernant l'enregistrement international des marques de fabrique ou de commerce révisé à Bruxelles le 14 décembre 1900, à Washington le 2 juin 1911, à La Haye le 6 novembre 1925 et à Londres le 2 juin 1934 ainsi qu'à l'Arrangement de La Haye du 6 novembre 1925 concernant le dépôt international des dessins et modèles industriels, révisé à Londres le 2 juin 1934. Suivant ce système, le dépôt fait au Bureau International à Berne, par l'entremise de l'administration du pays d'origine, produit les mêmes effets dans les autres pays contractants que si les marques, dessins et modèles y avaient été directement déposés. Ainsi en cas de dépôt fait au Bureau International, sur demande des autorités allemandes, les tribunaux français seront seuls compétents pour connaître des contestations portant, par exemple, sur le point de savoir si la marque doit être considérée comme déposée en France.

Exécution des jugements.

Le n° 5 de l'article 16 prévoit que les tribunaux de l'Etat où un jugement a été rendu sont seuls compétents pour connaître des contestations relatives à l'exécution de ce jugement.

rechtsgevolgen van inschrijvingen in deze registers uitsluitend bevoegd zijn de gerechten van de staat waar deze registers worden gehouden.

Deze bepaling behoeft geen uitvoerig commentaar. Zij komt overeen met de bepalingen die in het merendeel van de wetgevingen reeds voorkomen en heeft met name betrekking op de inschrijving in kadastrale of hypotheekregisters, in handelsregisters enz.

Octrooien.

Nummer 4 van artikel 16 betreft rechtsvorderingen met betrekking tot de geldigheid van octrooien, merken, tekeningen en modellen van nijverheid en andere daarmee overeenkomende rechten zoals kwekersrechten, die aanleiding geven tot deponering of registrering.

In het kader van de E. E. G. is een ontwerp-verdrag uitgewerkt betreffende het Europees octrooierecht. Dit ontwerp bevat voorschriften voor de rechterlijke bevoegdheid inzake het Europese octrooi, doch is niet van toepassing op de nationale octrooien die derhalve onder het toepassingsgebied van dit verdrag zullen vallen.

Daar de verlening van een nationaal octrooi voortvloeit uit de nationale soevereiniteit, bevat het executieverdrag in artikel 16 sub 3) ten aanzien van de rechtsvorderingen welke betrekking hebben op de rechtsgeldigheid van het octrooi een exclusieve bevoegdheid van de gerechten van het land waar het octrooi is gedeponerd.

Wat de overige rechtsvorderingen betreft, waaronder begrepen de rechtsvorderingen wegens octrooienschending, zijn de algemene voorschriften van dit verdrag van toepassing.

De woorden « de deponering of de registratie is verzocht » zijn gekozen om rekening te houden met de wetgevingen die, zoals de Duitse, de registratie van een octrooi van de resultaten van een onderzoek afhankelijk stellen. Het gevolg daarvan is bijvoorbeeld, dat de Duitse gerechten uitsluitend bevoegd zullen zijn, wanneer bij de bevoegde autoriteiten een verzoek om inschrijving van een octrooi is ingediend en er tijdens het onderzoek van de aanvraag een geschil zou rijzen over rechten betreffende de inschrijving van dit octrooi.

De term « geacht wordt te hebben plaatsgehad in de zin van een internationale overeenkomst » heeft betrekking op het systeem ingevoerd door de Overeenkomst van Madrid van 14 april 1891 betreffende de internationale inschrijving van fabrieks- of handelsmerken, herzien te Brussel op 14 december 1900, te Washington op 2 juni 1911, te Den Haag op 6 november 1925 en te Londen op 2 juni 1934; alsmede op de overeenkomst van Den Haag van 6 november 1925 betreffende het internationale depot van tekeningen of modellen van nijverheid, herzien te Londen op 2 juni 1934. Volgens dit systeem heeft het depot bij het Internationaal Bureau voor de industriële eigendom te Bern verricht door tussenkomst van de administratie van het land van oorsprong dezelfde rechtsgevolgen in de overige verdragsluitende landen als wanneer de merken, tekeningen en modellen daar rechtstreeks waren gedeponerd. Zo zullen ingeval van een depot bij het Internationaal Bureau op verzoek van de Duitse autoriteiten, de Franse gerechten de enig bevoegden zijn om kennis te nemen van geschillen over b.v. de vraag of het merk moet worden geacht in Frankrijk gedeponerd te zijn.

Tenuitvoerlegging van vonnissen.

Punt 5 van artikel 16 bepaalt dat de gerechten van het land, waar de tenuitvoerlegging plaatsvindt of plaats moet vinden, uitsluitend bevoegd zijn kennis te nemen van de geschillen met betrekking tot deze tenuitvoerlegging.

Que faut-il entendre par les contestations relatives à l'exécution des jugements ?

Il faut entendre par là les contestations auxquelles peuvent donner lieu « le recours à la force, à la contrainte ou à la dépossession de biens meubles et immeubles en vue d'assurer la mise en œuvre matérielle des décisions, des actes » (83).

Les difficultés nées de ces procédures sont de la compétence exclusive du tribunal du lieu de l'exécution.

Des dispositions en ce sens figurent dans plusieurs droits nationaux (84).

Section 6.

Prorogation de compétence.

Cette section groupe les articles 17 — relatif à la prorogation conventionnelle — et 18 qui concerne la prorogation tacite.

Article 17.

La compétence résultant de conventions attributives de juridiction figure déjà dans tous les accords, qu'ils soient à règles directes ou à règles indirectes, conclus par les Etats membres de la Communauté : Convention franco-belge (art. 3); Convention belgo-néerlandaise (art. 5); Traité Benelux (art. 5); Convention franco-italienne (art. 12); Convention germano-italienne (art. 2, 2°); Convention italo-néerlandaise (art. 2, 2°); Convention italo-belge (art. 2, 1, 2); Convention germano-belge (art. 3, 2°); Convention germano-néerlandaise (art. 4, 1, b).

Elle fait également l'objet de conventions internationales, celle de La Haye du 15 avril 1958 sur la compétence du for contractuel en cas de vente à caractère international d'objets mobiliers corporels et celle de La Haye du 25 novembre 1965 sur les accords d'élection du for (85).

Il n'est pas nécessaire d'insister sur l'importance que cette compétence présente, en particulier dans les relations commerciales.

Toutefois, si l'accord sur le principe de l'inclusion de cette compétence fut facilement réalisé, l'élaboration de l'article 17 retint longuement l'attention du Comité.

Tout comme les auteurs de la Convention germano-belge, dont il semble utile de citer le rapport relatif à cette Convention, le Comité a tout d'abord « eu le souci de ne pas entraver les usages commerciaux tout en neutralisant cependant les effets des clauses qui risquent de passer inaperçues dans les contrats. C'est pourquoi ces clauses ne seront prises en considération que si elles font l'objet d'une convention, ce qui suppose un échange de consentement entre les parties. Seront donc sans effet les stipulations qui figurent sur les imprimés servant à la correspondance ou

Wat moet worden verstaan onder geschillen met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vonnissen ?

Hieronder moet worden verstaan de geschillen die kunnen ontstaan door « het gebruikmaken van de sterke arm, van dwangmaatregelen of van bezitsontneming van roerende en onroerende goederen (beslag) ten einde de materiële tenuitvoerlegging van beslissingen en akten te verzekeren » (83).

Moelijkheden welke naar aanleiding van deze procedures ontstaan behoren tot de exclusieve bevoegdheid van het gerecht van de plaats van tenuitvoerlegging.

Bepalingen in deze zin komen in verscheidene nationale rechtsstelsels voor (84).

Afdeling 6.

Door partijen aangewezen bevoegde rechter.

In deze afdeling zijn de artikelen 17 — met betrekking tot overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter — en 18 dat op stilzwijgende aanwijzing van een bevoegde rechter betrekking heeft, ondergebracht.

Artikel 17.

De bevoegdheid op grond van overeenkomsten welke een bepaalde competentie scheppen, komt reeds in alle tussen de lid-staten van de Gemeenschap gesloten conventies voor, onverschillig of zij directe dan wel indirecte bevoegdheidsregels bevatten : Frans-Belgisch verdrag (art. 3); Belgisch-Nederlands verdrag (art. 5); Benelux-verdrag (art. 5); Frans-Italiaans verdrag (art. 12); Duits-Italiaans verdrag (art. 2, sub 2); Nederlands-Italiaans verdrag (art. 2, sub 2); Italiaans-Belgisch verdrag (art. 2, 1, 2); Duits-Belgisch verdrag (art. 3, sub 2); Duits-Nederlands verdrag (art. 4, lid 1, sub b).

Deze bevoegdheid komt eveneens voor in speciale verdragen, namelijk dat van Den Haag van 15 april 1958 betreffende de bevoegdheid van het forum contractus in het geval van de internationale koop van roerende lichamelijke zaken en dat van Den Haag van 25 november 1965 betreffende overeenkomsten over de keuze van een forum (85).

Het is niet nodig te wijzen op het belang van deze bevoegdheid, in het bijzonder in de handelsbetrekkingen.

Ofschoon omtrent het beginsel van de opneming van deze bevoegdheid gemakkelijk overeenstemming werd bereikt, moest het Comité aan de redactionele uitwerking van artikel 17 veel tijd besteden.

Evenals de auteurs van het Duits-Belgische verdrag, uit wier verslag over dit verdrag een aanhaling ongetwijfeld op zijn plaats is, heeft het Comité in de eerste plaats « het wenselijk geacht geen inbreuk te maken op de handelsgebruiken, ofschoon daarbij de gevolgen van de clausules in de contracten, die al vlug onopgemerkt blijven, worden geneutraliseerd. Om deze reden zullen deze clausules slechts in aanmerking worden genomen wanneer zij het voorwerp van een overeenkomst uitmaken, hetgeen een wilsovereenstemming tussen de partijen vooronderstelt. Zonder rechts-

(83) Braas, *Précis de procédure civile*, t. I, n° 808.

(84) Cf. Lerebours-Pigeonnière, *Droit international privé*, 7e éd., p. 9; Loussouarn, n° 411, « Les mesures tendant à une exécution doit intervenir en France, saisie-conservatoire, saisie-gagerie, saisie-arrêt, demande d'exequatur pour un jugement étranger et les mesures d'exécution... saisies immobilières, mobilières, jugement de validité de saisie... ne peuvent ressortir que des tribunaux français ».

(85) Au 1er septembre 1966, aucune de ces deux conventions n'était entrée en vigueur.

(83) Braas, *Précis de procédure civile*, deel I, n° 808.

(84) Zie Lerebours-Pigeonnière, *Droit international privé*, 7e druk, blz. 9; Loussouarn, n° 411, « Les mesures tendant à une exécution qui doit intervenir en France, saisie-conservatoire, saisie-gagerie, saisie-arrêt, demande d'exequatur pour un jugement étranger et les mesures d'exécution, saisies immobilières, mobilières, jugement de validité de saisie... ne peuvent ressortir que des tribunaux français ».

(85) Op 1 september 1966 was geen der beide verdragen nog in werking getreden.

à l'établissement des factures et qui n'auraient pas été acceptées par la partie à laquelle elles sont opposées ».

Le Comité a estimé, en outre, que pour garantir la sécurité juridique, la forme que doit revêtir la convention attributive de compétence devait être expressément prévue mais qu'il n'y avait pas lieu « de tomber dans un formalisme excessif qui répugne à la pratique commerciale » (86).

A cet égard, la formulation retenue est assez proche de celle de la Convention germano-belge, elle-même inspirée des règles de la Convention de La Haye du 15 avril 1958, en ce sens que la clause attributive de juridiction ne doit être reconnue que si elle est écrite ou que si *l'une des parties* au moins a confirmé par écrit une convention verbale (87).

La clause attributive de juridictions supposant un véritable accord entre les parties, le juge ne pourrait nécessairement déduire d'un écrit, émanant de la partie qui s'en prévaut, l'existence d'un accord verbal. A cet égard la situation particulière du Grand-Duché du Luxembourg a justifié une restriction supplémentaire qui fait l'objet de l'alinéa 2 de l'article I du Protocole.

Par ailleurs, le Comité a laissé ouverte la question de la valeur de l'écrit. Dans certains pays, l'exigence d'un écrit ne se rapportera qu'à la preuve; dans d'autres, par contre, il s'agira d'une règle de validité de la convention.

Ainsi que les Conventions belgo-néerlandaise, franco-belge, le Traité Benelux et la Convention de La Haye, l'article 17, § 1, dispose que le tribunal désigné par les parties est seul compétent. Cette solution s'impose si l'on veut éviter que ne soient valablement saisies des juridictions différentes et ainsi rendus des jugements contradictoires ou tout au moins différents. Le § 1 de l'article 17 prévoit également pour répondre à des réalités pratiques, « la désignation d'un tribunal déterminé ou de l'ensemble des tribunaux d'un Etat contractant », solution également conforme à celle de la Convention de La Haye de 1958. Ainsi que le signale M. le Professeur Batiffol dans son rapport sur cette Convention, la clause attribuant compétence à l'ensemble des tribunaux d'un Etat contractant « pourra se trouver sans effet si, en l'absence de tout élément de rattachement de la situation contractuelle à l'Etat dont les tribunaux ont été désignés, la loi de cet Etat n'offre aucun moyen de déterminer quel tribunal pourra ou devra être saisi » (88). Mais, comme le constate M. Batiffol, il appartiendra aux parties de s'en aviser en temps utile.

La clause ne joue que si l'une des parties, au moins, a son domicile dans un Etat contractant. Remarquons, tout d'abord, que si deux parties domiciliées dans un Etat contractant ont prorogé un tribunal de cet Etat, la clause n'est en principe pas applicable en vertu de la règle générale, inscrite dans le préambule, selon laquelle la convention ne détermine la compétence que dans l'ordre international (voir Commentaires sous Ch. Ier. I., Rapports juridiques internationaux).

gevolg blijven derhalve de bedingen die gedrukt voorkomen op de correspondentie of de facturen en die niet door de partij tegen welke zij worden ingeroepen zijn geaccepteerd ».

Het Comité was bovendien de mening toegedaan dat, in het belang van de rechtszekerheid, uitdrukkelijk moet worden bepaald in welke vorm de competentieclausule moest worden gekleed, doch dat er geen aanleiding toe bestond « zich te verliezen in een overdreven formalisme dat strijdig is met de handelspraktijk » (86).

Te dien aanzien is een formulering gekozen welke vrij dicht komt bij die van het Duits-Belgische verdrag, die zelf gebaseerd is op de voorschriften van het verdrag van Den Haag van 13 april 1958, in die zin dat de competentieclausule slechts behoort te worden erkend indien zij geschreven is of indien ten minste één der partijen schriftelijk een mondelinge overeenkomst heeft bevestigd (87).

Aangezien de clausule waarbij een bevoegde rechter wordt aangewezen een werkelijke overeenkomst tussen partijen veronderstelt, mag de rechter niet onomstotelijk uit een geschrift afkomstig van de partij die zich daarvan bedient, het bestaan van een mondelinge overeenkomst afleiden. Wat dit betreft rechtvaardigde de bijzondere situatie in het Groothertogdom Luxemburg een aanvullende restrictie, die in artikel I, tweede alinea van het Protocol wordt behandeld.

Het Comité heeft overigens de vraag opengelaten van de waarde van het geschrift. In sommige landen heeft het vereiste van een geschrift slechts betrekking op het bewijs; in andere is het daarentegen een geldigheidsvereiste voor de overeenkomst.

Evenals het Nederlands-Belgisch verdrag, het Belgisch-Frans verdrag, het Benelux-verdrag en het verdrag van 's-Gravenhage bepaalt ook artikel 17, eerste lid, dat het door de partijen aangewezen gerecht bij uitsluiting bevoegd is. Deze oplossing is noodzakelijk indien men wil voorkomen dat een zaak op geldige wijze bij verschillende gerechten aanhangig wordt gemaakt en aldus tegenstrijdige althans afwijkende beslissingen worden gewezen. Met het oog op de eisen van de praktijk voorziet lid 1 van artikel 17 eveneens in de aanwijzing van « een gerecht of de gerechten van een verdragsluitend land », overeenkomstig de in het verdrag van 's-Gravenhage van 1958 gekozen oplossing. Zoals Professor Batiffol in zijn verslag betreffende dit verdrag opmerkt, kan het beding waardoor alle gerechten van een verdragsluitend land bevoegd verklaard worden, « krachteloos worden indien door het ontbreken van enig aanknopingspunt van de contractuele situatie met het land welks gerechten zijn aangewezen de wet van dat land geen enkel middel biedt om vast te stellen bij welk gerecht de zaak kan of moet worden aanhangig gemaakt » (88). Zoals Professor Batiffol zegt, dienen partijen daarop tijdig bedacht te zijn.

Het beding werkt alleen indien tenminste een der partijen zijn woonplaats in een verdragsluitend land heeft. Hierbij dient in de eerste plaats te worden opgemerkt dat het beding, indien twee partijen met woonplaats in een verdragsluitend land een gerecht van dat land hebben aangewezen, in beginsel niet van toepassing is en wel krachtens de algemene, in de preambule opgenomen regel dat het verdrag de bevoegdheid alleen vaststelt in het kader van de internationale sfeer (zie de commentaren onder hoofdstuk III, 1. Internationale rechtsbetrekkingen).

(86) Conf. La Haye D.I.P. Actes de la 8e Session. Rapport sur les travaux de la 2e Commission, par Fredericq, p. 303.

(87) Conf. La Haye D.I.P. Acte final de la dixième session. Convention sur les accords d'élection du for, article 4.

(88) Conf. La Haye D.I.P. Actes 8e Session, p. 305.

(86) Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht. Documenten van de 8e zitting. Verslag over de werkzaamheden van de 2e Commissie door Fredericq, blz. 303.

(87) Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht. Slotdocument van de 10e zitting. Verdrag over de overeenkomsten tot domiciliëkeuze, artikel 4.

(88) Haagse Conferentie voor I.P.R. Documenten 8e zitting, blz. 305.

L'article 17 jouera, en cas de clause attributive de juridiction intervenue soit entre une personne domiciliée dans un Etat contractant et une personne domiciliée dans un autre Etat contractant, soit entre une personne domiciliée dans un Etat contractant et une personne domiciliée hors de la Communauté lorsqu'il y aura prorogation en faveur d'un tribunal d'un Etat contractant, soit encore si deux personnes domiciliées dans un Etat contractant prorogent la compétence d'un tribunal d'un autre Etat contractant.

L'article 17, alinéa 2, prévoit que les conventions attributives de juridiction ne produisent pas leurs effets si elles sont contraires aux dispositions des articles 12 (matière des assurances) ou 15 (matière des ventes à tempérament) ou si les tribunaux à la compétence desquels il est dérogé sont exclusivement compétents en vertu de l'article 16.

Le système de la Convention a pour effet d'éviter des refus de reconnaissance et d'exécution qui seraient fondés sur les articles 28 et 34 et ainsi, une fois encore, de favoriser ce qu'il est convenu d'appeler la libre circulation des jugements.

L'article 17, alinéa 3, prévoit que si la clause attributive de juridiction n'a été stipulée qu'en faveur d'une des parties contractantes, celle-ci conserve le droit de saisir tout autre tribunal compétent (89).

Il va sans dire que les conventions attributives de juridiction ne peuvent modifier la compétence *ratione materiae* des tribunaux.

Article 18.

L'article 18 règle la prorogation tacite. Si un défendeur domicilié dans un Etat contractant est assigné devant un tribunal d'un autre Etat contractant qui n'est pas compétent aux termes de la Convention, deux cas peuvent se présenter : ou, comme il en a le droit, le défendeur soulève, sur la base de la Convention, l'exception d'incompétence et le tribunal doit se déclarer incompétent, ou ce défendeur ne soulève pas cette exception et comparait : dans cette hypothèse, le tribunal peut connaître de l'affaire.

D'une part, contrairement à ce qui serait le cas dans une convention fondée sur le système de la compétence indirecte, le défendeur pourra donc, en se fondant sur la Convention, invoquer les dispositions de celle-ci devant le juge saisi du litige pour soulever une exception d'incompétence. Il y aura lieu de se référer aux lois de procédure en vigueur dans l'Etat du juge saisi du litige pour fixer le moment jusqu'auquel le défendeur sera admis à soulever cette exception comme pour déterminer le sens juridique du mot « comparaître ».

D'autre part, en reconnaissant au tribunal le droit de connaître du litige, si le défendeur ne conteste pas sa compétence, la Convention élargit la portée du Titre II et évite toute incertitude. Il résulte notamment de cette règle que si un défendeur domicilié dans un Etat contractant est cité dans un autre Etat contractant sur la base d'une règle de compétence exorbitante, et ce, nonobstant les dispositions de l'article 3, § 2, ainsi par exemple en France sur la base de l'article 14 du Code civil, le tribunal pourra connaître du litige si sa compétence n'est pas contestée. En effet, les seuls cas où le tribunal doit se déclarer incompétent et où la prorogation tacite ne sera pas acceptée sont ceux où il

Artikel 17 zal van toepassing zijn indien hetzij iemand met woonplaats in een verdragsluitend land en iemand met woonplaats in een ander verdragsluitend land, hetzij iemand met woonplaats in een verdragsluitend land en iemand van buiten de Gemeenschap, het eens zijn geworden over de aanwijzing van een gerecht van een verdragsluitend land. Hetzelfde geldt wanneer twee personen met woonplaats in een verdragsluitend land een gerecht van een ander verdragsluitend land als bevoegd aanwijzen.

Artikel 17, tweede lid, bepaalt dat de competentieclausules geen rechtsgevolgen hebben indien zij strijdig zijn met het bepaalde in de artikelen 12 (op het gebied van de verzekeringen) of 14 (op het gebied van de koop op afbetaling) of indien de gerechten van wier bevoegdheid is afgeweken krachtens artikel 16 bij uitsluiting bevoegd zijn.

Met het in het verdrag neergelegde stelsel wordt bereikt dat weigering van erkenning en tenuitvoerlegging op grondslag van de artikelen 28 en 34 wordt voorkomen, waardoor ook hier het vrije verkeer van vonnissen wordt bevorderd.

Artikel 17, derde lid, bepaald dat, indien de competentieclausule slechts ten behoeve van één der contracterende partijen is bedongen, deze het recht behoudt de zaak bij enig ander bevoegd gerecht aanhangig te maken (89).

Het spreekt vanzelf dat overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter de competentie *ratione materiae* der gerechten niet kunnen wijzigen.

Artikel 18.

Artikel 18 regelt de stilzwijgende aanwijzing van een bevoegde rechter. Indien een verweerder met woonplaats in een verdragsluitend land gedagvaard wordt voor een gerecht van een ander verdragsluitend land dat volgens het verdrag niet bevoegd is, kunnen zich twee gevallen voordoen : de verweerder werpt, waartoe hij het recht heeft, op grondslag van het verdrag de exceptie van onbevoegdheid op het gerecht, moet zich dan onbevoegd verklaren, of de verweerder werpt deze exceptie niet op en verschijnt : in dat geval kan het gerecht van de zaak kennis nemen.

Enerzijds kan dus de verweerder, in tegenstelling tot wat mogelijk zou zijn in een verdrag dat op het stelsel van de indirecte bevoegdheid is gebaseerd, voor de rechter bij wie het geschil aanhangig is gemaakt met beroep op de bepalingen van het verdrag een exceptie van onbevoegdheid opwerpen. De procesrechtelijke voorschriften welke in het land van de betrokken rechter van kracht zijn, zullen toepassing moeten vinden voor de bepaling van het tijdstip tot hetwelk aan de verweerder wordt toegestaan deze exceptie op te werpen, alsmede voor de bepaling van de juridische betekenis van het woord « verschijnen ».

Door aan het gerecht toe te staan van het geschil kennis te nemen indien de verweerder zijn bevoegdheid niet betwist, geeft het verdrag anderzijds een ruimere strekking aan Titel II en vermijdt het elke rechtsonzekerheid. Het gevolg van dit voorschrift is met name dat, indien een verweerder woonplaats heeft in een verdragsluitend land en gedagvaard wordt in een ander verdragsluitend land op grondslag van een exorbitante bevoegdheidsregel, bijvoorbeeld, niettegenstaande artikel 3, lid 2, in Frankrijk op grondslag van artikel 14 van de Code civil, de rechter van het geschil kennis zal kunnen nemen, indien zijn bevoegdheid niet wordt betwist. De enige gevallen waarin het

(89) Dans le même sens, Convention franco-belge, article 3; Convention franco-italienne, article 2; Convention belgo-néerlandaise, article 5; Traité Benelux, article 5.

(89) In dezelfde zin Frans-Belgisch verdrag, artikel 3; Frans-Italiaans verdrag, artikel 2; Belgisch-Nederlands verdrag, artikel 5; Benelux-verdrag, artikel 5.

existe dans un autre État une compétence exclusive en vertu de l'article 16.

Section 7.

Vérification de la compétence et de la recevabilité.

Article 19.

Comme on l'a déjà dit (page 18), le juge doit d'office vérifier sa compétence. L'article 19 souligne qu'il doit d'office se déclarer incompétent s'il est saisi à titre principal d'un litige pour lequel une juridiction d'un autre État contractant est exclusivement compétente en vertu de l'article 16.

Cette règle s'impose étant donné que les compétences exclusives sont considérées comme d'ordre public et échappent à la libre disposition des parties. Elle correspond d'ailleurs à l'article 171 du Code de procédure civile français en vertu duquel la compétence territoriale est examinée d'office lorsque les parties ne peuvent transiger sur leurs droits (90).

Si l'importance de cet article mérite d'être soulignée, c'est surtout en ce qu'il reconnaît, en vue de l'observance des règles communes de compétence, des pouvoirs étendus au juge saisi du litige puisque ce juge devra procéder d'office à l'examen de sa compétence.

Il résulte des mots « saisi à titre principal » que ce juge ne doit pas se déclarer d'office incompétent si la question qui relève de la compétence exclusive d'un autre tribunal n'est soulevée qu'à titre d'exception.

Article 20.

L'article 20 est l'un des plus importants de la Convention : il concerne le cas où le défendeur ne comparait pas et dispose que, dans cette éventualité, le tribunal doit d'office rechercher s'il est compétent au sens de la Convention, étant entendu que si sa compétence n'est pas fondée, il doit se déclarer incompétent. Il est bien évident que le tribunal a ce devoir même en l'absence de tout chef de compétence exclusive. Le défaut du défendeur n'équivaut pas à une prorogation tacite de juridiction. Il ne suffit pas pour le juge de reconnaître exactes les déclarations du demandeur concernant la compétence; il doit veiller à ce que celui-ci prouve que la compétence internationale est fondée (91).

Cette disposition tend à assurer qu'en cas de défaut la décision aura bien été rendue par un juge compétent et à accorder ainsi au défendeur le maximum de garanties dans la procédure d'origine. La règle tracée s'inspire de l'article 37, § 2, du Code de procédure italien, en vertu duquel le juge doit, d'office, examiner sa compétence lorsque le défendeur est étranger et ne comparait pas.

Le second paragraphe de l'article 20 a également pour objet de garantir les droits de la défense en reconnaissant

gerecht zich onbevoegd moet verklaren en waarin de stilzwijgende competentie-afwijking niet wordt aanvaard, zijn namelijk die waarin in een ander verdragsluitend land krachtens artikel 16 een exclusieve bevoegdheid bestaat.

Afdeling 7.

Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid.

Artikel 19.

Zoals reeds werd gezegd (blz. 18), moet de rechter ambtshalve zijn bevoegdheid toetsen. Artikel 19 onderstreept dat hij zich ambtshalve onbevoegd moet verklaren indien bij hem een geschil aanhangig is gemaakt, waarvoor krachtens artikel 16 een gerecht van een andere verdragsluitende staat bij uitsluiting bevoegd is.

Dit voorschrift is noodzakelijk omdat de exclusieve bevoegdheden van openbare orde worden geacht en niet ter vrije beschikking van de partijen staan. Het komt overigens overeen met artikel 171 van het Franse Wetboek van burgerlijke rechtsvordering krachtens hetwelk de betreffende bevoegdheid ambtshalve wordt onderzocht wanneer de partijen in onderling overleg geen wijziging kunnen brengen in hun rechten (90).

Het belang van dit artikel is vooral hierin gelegen dat het met het oog op de naleving van de gemeenschappelijke bevoegdheidsregels, uitgebreide bevoegdheden toekent aan de rechter bij wie het geschil aanhangig is gemaakt, want deze rechter moet ambtshalve zijn bevoegdheid onderzoeken.

Uit de woorden « bij wie een geschil aanhangig is gemaakt » volgt, dat deze rechter zich niet ambtshalve onbevoegd moet verklaren indien de vraag die tot de uitsluitende bevoegdheid van een ander gerecht behoort slechts als exceptie is opgeworpen.

Artikel 20.

Artikel 20 is een van de belangrijkste artikelen van het verdrag : het betreft het geval dat de verweerder niet verschijnt en bepaalt dat in dat geval het gerecht ambtshalve moet nagaan of het in de zin van het verdrag bevoegd is, waarbij het zich onbevoegd moet verklaren indien zijn bevoegdheid niet op het verdrag berust. Uiteraard heeft het gerecht deze plicht ook indien er geen sprake is van exclusieve bevoegdheid. Verstek van de verweerder staat niet gelijk met een stilzwijgende overeenkomst tot opdracht van bevoegdheid. De rechter kan er niet mee volstaan de verklaringen van eiser aangaande de bevoegdheid als juist te erkennen; hij dient er bovendien op toe te zien, dat de eiser bewijst dat de internationale bevoegdheid gefundeerd is (91).

De bepaling beoogt te verzekeren dat in geval van verstek de beslissing wordt gewezen door een bevoegde rechter en dat op deze wijze de verweerder de grootst mogelijke waarborgen in de oorspronkelijke procedure geniet. Het voorschrift is gebaseerd op artikel 37, lid 2, van het Italiaanse Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, krachtens welk artikel de rechter ambtshalve zijn bevoegdheid moet onderzoeken wanneer de verweerder een vreemdeling is en niet verschijnt.

Het tweede lid van artikel 20 heeft eveneens ten doel de rechten van de verdediging te waarborgen door in interna-

(90) Il en est de même dans la République fédérale d'Allemagne. V. Rosenberg, *op. cit.*, § 38, I, 3.

(91) Bülow, *op. cit.*

(90) In dezelfde zin: Bondsrepubliek Duitsland. Zie Rosenberg, *op. cit.*, § 38, I, 3.

(91) Bülow, *op. cit.*

l'importance dans l'ordre international de la signification des actes judiciaires. La signification des actes judiciaires à l'étranger, bien que réglée différemment dans les Etats membres, se ramène, en définitive, à deux grands systèmes. Le système allemand suppose la collaboration des autorités publiques du lieu de résidence du destinataire de l'acte, compétentes pour lui remettre la copie de l'exploit. Le tribunal allemand ne peut, en principe, condamner par défaut, si la preuve authentique de la remise de l'exploit entre les mains du destinataire ne lui est pas produite (92) (93). A ce système, s'opposent les solutions en vigueur en Belgique, en France, en Italie, au Luxembourg et aux Pays-Bas (94) qui se caractérisent toutes par « la volonté de localiser sur le territoire de l'Etat du for les formalités de l'acte judiciaire dont le destinataire réside à l'étranger » (95).

Suivant les législations de ces pays, la signification est valable et fait courir les délais sans qu'il y ait lieu de rechercher si l'acte introductif d'instance a effectivement été signifié au destinataire de l'acte. Il n'est pas exclu dans ces conditions que, dans certains cas, le défendeur puisse être condamné par défaut sans avoir été informé de l'action.

La Convention de La Haye du 1er mars 1954 sur la procédure civile, à laquelle les six Etats membres sont parties, ne remédie pas aux inconvénients résultant de ces législations.

Aussi, le Comité s'est-il efforcé de résoudre les problèmes posés par les significations tardives, le but de la Convention devant être de promouvoir, dans toute la mesure du possible, la libre circulation des jugements.

La recherche d'une solution a été évidemment facilitée par l'élaboration à la dixième Session de la Conférence de La Haye de Droit International Privé de la Convention relative à la signification et à la notification à l'étranger des actes judiciaires et extrajudiciaires en matière civile ou commerciale, ouverte à la signature le 15 novembre 1965. C'est la raison pour laquelle la solution retenue à l'article 20, alinéa 2, ne revêt qu'un caractère transitoire.

Cette disposition résume l'article 15 de la Convention de La Haye qui y trouve d'ailleurs son origine, les travaux du Comité ayant servi de base de discussion à la réunion de la Commission spéciale instituée par la Conférence de La Haye et qui a élaboré l'avant-projet qui fut soumis aux délibérations de la dixième Session.

En vertu de l'article 20, alinéa 2, lorsqu'un défendeur domicilié dans un Etat contractant est assigné devant les tribunaux d'un autre Etat et ne comparait pas, le juge doit surseoir à statuer aussi longtemps qu'il n'est pas établi que

tionaal verband het belang van de betekening van gerechtelijke akten te erkennen. Ofschoon de betekening van de gerechtelijke akten in het buitenland in de lid-staten verschillend is geregeld, is deze toch tot twee hoofdstelsels terug te brengen. Het Duitse stelsel veronderstelt de medewerking van de tot uitreiking van het afschrift van het exploit bevoegde autoriteiten van de plaats waar degene tot wie de akte is gericht verblijft. In beginsel kan de Duitse rechter niet bij verstek veroordelen, indien hem niet het officiële bewijs is voorgelegd van de uitreiking van het exploit in handen van degene voor wie het bestemd is (92) (93). Tegenover dit stelsel staan de regelingen van België, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland (94) die alle gekenmerkt worden door « de wens dat de formaliteiten, voorgeschreven voor de gerechtelijke akte bestemd voor iemand die in het buitenland woonachtig is, op het grondgebied van de staat van het forum moeten worden vervuld » (95).

Volgens de wetgevingen van deze landen is de betekening geldig en beginnen daardoor de termijnen te lopen zonder dat behoeft te worden nagegaan of de het geding inleidende akte daadwerkelijk is betekend aan degene voor wie zij bestemd is. Het is onder deze omstandigheden niet onmogelijk dat in sommige gevallen de verweerder bij verstek kan worden veroordeeld zonder dat hij van de vordering in kennis is gesteld.

Door het verdrag van 's-Gravenhage van 1 maart 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering, bij welks verdrag de zes lid-staten partij zijn, wordt aan de aan deze wetgevingen verbonden bezwaren niet tegemoetgekomen.

Het Comité heeft dan ook getracht een oplossing te vinden voor de vraagstukken verband houdende met de tardieve betekeningen, daar het doel van het verdrag moet zijn zoveel mogelijk het vrij verkeer van vonnissen te bevorderen.

Het vinden van een oplossing is uiteraard gemakkelijker gemaakt door de uitwerking van het verdrag betreffende de betekenis en mededeling in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke akten in burgerlijke en handelszaken. Op de 6^e vergadering van de Conferentie van 's-Gravenhage voor I. P. R., hetwelk op 15 november ter ondertekening is voorgelegd. Om deze reden heeft de in artikel 20, tweede lid neergelegde oplossing slechts het karakter van een overgangsbepaling.

Deze bepaling geeft in beknopte vorm artikel 15 van het verdrag van Den Haag weer, welk artikel weer op de bepaling gebaseerd is; immers de door het Comité opgestelde tekst heeft als discussiebasis gediend bij de vergadering van de door de Haagse Conferentie ingestelde speciale commissie die het aan de 10e zitting ter goedkeuring voorgelegde voorontwerp heeft opgesteld.

Krachtens artikel 20, tweede lid moet, wanneer een verweerder met woonplaats in een verdragsluitend land gedagvaard wordt voor de gerechten van een ander land en niet verschijnt, de rechter de uitspraak aanhouden totdat is vast-

(92) Rigaux, « La signification des actes judiciaires à l'étranger », *Revue critique de droit international privé*, 1963, p. 448 et suivantes.

(93) Voir article 335, alinéa 1er, n° 2 et article 202 du Code de procédure civile allemand.

(94) Belgique : article 69bis du Code de procédure civile et arrêt Cour Cass., 4 mars 1954, *Revue des huissiers de Belgique*, mai-juin, 1954, p. 15; v. art. 40 du Code judiciaire.

France : article 69, alinéa 10, du Code de procédure civile tel qu'interprété par la Cour de Cassation de France. Voir *Revue crit de D.I.P.*, n° 1, janvier-mars 1961, p. 174 et suivantes.

Italie : articles 142 et 143 du Code de procédure civile.

Luxembourg : arrêté loi du 1er avril 1814.

Pays-Bas : article 4, n° 8, du Code de procédure civile.

(95) Rigaux, *idem*, p. 454.

(92) Rigaux, « La signification des actes judiciaires à l'étranger », *Revue critique de droit international privé*, 1963, blz. 448 en volgende.

(93) Zie artikel 335, eerste alinea, sub 2, en artikel 202 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(94) België : artikel 69bis van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het arrest van het Hof van Cassatie van 4 maart 1954, *Revue des Huissiers de Belgique*, mei-juni 1954, blz. 15; z. art. 40 van het Gerechtelijk Wetboek.

Frankrijk : artikel 68, alinea 10, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zoals dit wordt uitgelegd door het Hof van Cassatie. Zie *Revue critique de droit international privé*, n° 1, januari-maart 1961, blz. 174 en volgende.

Italië : artikelen 142 en 143 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Luxemburg : wet van 1 april 1814.

Nederland : artikel 4, n° 8 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

(95) Rigaux, *idem*, blz. 453.

ce défendeur a été mis à même de recevoir l'acte introductif d'instance en temps utile pour se défendre ou que toute diligence a été faite à cette fin.

Cette disposition est inspirée de l'ancien article 8 de la loi néerlandaise du 12 juin 1909, Stb. n° 141 (96).

L'article 20, 2e, exige, d'une part, que la citation ait été remise à la partie défaillante, c'est-à-dire à sa personne ou à son domicile et, en outre, que cette remise ait été faite en temps utile pour permettre au défendeur d'assurer sa défense. Il n'exige pas que cette partie ait eu connaissance de la citation en temps utile. Le défendeur doit répondre des retards causés par sa propre négligence ou par celle de ses parents ou serviteurs. Le moment de la remise régulière est donc décisif et non celui où le défendeur a eu effectivement connaissance de la citation.

La notion de « temps utile » est évidemment une question de fait abandonnée à l'appréciation du juge saisi.

Le juge pourra condamner le défendeur par défaut s'il est établi que « toute diligence a été faite » pour qu'il reçoive effectivement l'acte introductif d'instance en temps utile.

On entend par là que le juge pourra condamner le défendeur par défaut même si aucune attestation constatant la remise de l'acte introductif d'instance au défendeur ne peut être produite dès lors qu'il serait prouvé que toutes les démarches nécessaires ont été entreprises auprès des autorités compétentes de l'Etat du for et l'Etat sur le territoire duquel l'acte devait être transmis auront ratifié, tous deux, la nouvelle Convention de La Haye, le juge saisi n'appliquera plus l'article 20, 2e alinéa, mais s'en tiendra exclusivement à l'article 15 de ladite Convention de La Haye. Ainsi se trouve écartée au profit de la Convention de La Haye, toute possibilité de conflit entre son article 15 et l'article 20, 2e alinéa, de la Convention C. E. E. sur l'exécution.

Comme nous l'avons dit, l'article 20, 2e alinéa, ne revêt qu'un caractère transitoire. En effet, en vertu du 3e alinéa de cet article, lorsque l'Etat du for et l'Etat sur le territoire duquel l'acte devait être transmis auront ratifié, tous deux, la nouvelle Convention de La Haye, le juge saisi n'appliquera plus l'article 20, 2e alinéa, mais s'en tiendra exclusivement à l'article 15 de ladite Convention de La Haye. Ainsi se trouve écartée au profit de la Convention de La Haye, toute possibilité de conflit entre son article 15 et l'article 20, 2e alinéa, de la Convention C. E. E. sur l'exécution.

Le Comité a également considéré qu'il importait d'assurer la sécurité et la rapidité dans la transmission des exploits. Pour y parvenir, il a envisagé d'adopter, comme solution, la transmission des actes judiciaires par pli postal recommandé. Il n'a toutefois pas retenu ce système qui, s'il répond à l'impératif de rapidité, n'offre toutefois pas, au point de vue de la sécurité, toutes les garanties nécessaires. En définitive, il a retenu un système qui se concrétise dans l'article IV du Protocole.

Cet article ajoute simplement un nouveau mode de transmission à ceux déjà prévus par la Convention de La Haye du 1er mars 1954 sur la procédure civile ou par les accords conclus entre les Etats contractants en application de la

gesteld dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld het stuk dat het geding inleidt zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was te ontvangen of dat daartoe al het nodige is gedaan.

Deze bepaling is gebaseerd op het oude artikel 8 van de Nederlandse wet van 12 juni 1909, *Staatsblad* n° 141 (96).

Artikel 20, tweede alinea, eist enerzijds dat de dagvaarding aan de niet verschenen partij is uitgereikt, d.w.z. in persoon of aan zijn woonplaats, en dat bovendien deze uitreiking op een zodanig tijdstip heeft plaatsgevonden dat de verweerder in staat is gesteld zijn verdediging te voeren. Het artikel vereist niet dat deze partij ook in feite tijdig van de dagvaarding kennis heeft gekregen. De verweerder is zelf verantwoordelijk voor vertraging die door zijn eigen nalatigheid of door die van zijn familieleden of dienstpersoneel is veroorzaakt. Beslissend is dus het tijdstip van de uitreiking aan de woonplaats en niet het moment waarop de verweerder metterdaad van de dagvaarding kennis heeft gekregen.

Het begrip « zo tijdig als nodig is » is uiteraard feitelijk; de beoordeling daarvan wordt overgelaten aan de rechter die over de zaak oordeelt.

De rechter zal de verweerder bij verstek kunnen veroordelen indien vastgesteld is dat « al het nodige is gedaan » opdat de verweerder het stuk dat het geding inleidt tijdig en metterdaad ontvangt.

Hieronder wordt verstaan dat, de rechter de gedaagde bij verstek kan veroordelen ook al kan geen enkel bewijs worden overgelegd dat het inleidend stuk aan hem is overhandigd, mits is aangetoond dat bij de bevoegde autoriteiten van de staat waar de verweerder woonplaats heeft alle stappen zijn ondernomen om hem tijdig te bereiken. Derhalve zal eventueel moeten worden aangetoond « dat alle door de zorgvuldigheid en de goede trouw vereiste stappen zijn gedaan om degene aan wie de dagvaarding moet worden uitgereikt te ontdekken » (97).

Zoals wij hierboven reeds hebben gezegd is artikel 20, tweede lid slechts een overgangsbepaling. Krachtens het derde lid van dit artikel zal immers, wanneer het land van het forum en het land op welks grondgebied de akte moet worden betekend beide het nieuwe verdrag van 's-Gravenhage zullen hebben geratificeerd, de rechter die over de zaak oordeelt niet langer artikel 20, tweede lid moeten toepassen, doch zich uitsluitend moeten houden aan artikel 15 van het verdrag van 's-Gravenhage. Ten gunste van dit verdrag van 's-Gravenhage wordt aldus elke mogelijkheid van strijd tussen artikel 15 daarvan en artikel 20, tweede lid van het E. E. G.-executieverdrag uitgesloten.

Het Comité heeft het eveneens nodig geacht ervoor te zorgen dat de toezending van exploit met de nodige waarborgen wordt omgeven en snel verloopt. Om dat te bereiken werd overwogen de toezending van gerechtelijke akten per aangetekende brief te kiezen. Dit systeem werd evenwel niet aanvaard; ofschoon het voldoet aan de eis van snelheid, biedt het van de andere kant uit een oogpunt van rechtszekerheid niet alle noodzakelijke waarborgen. Tenslotte is het stelsel gekozen dat in artikel IV van het Protocol is neergelegd.

Dit artikel voegt eenvoudig aan de wijzen van toezending welke in het verdrag van 's-Gravenhage van 1 maart 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering dan wel in de ter uitvoering van dit verdrag tussen de verdragsluitende

(96) Cet article est ainsi conçu : « Si le défendeur ne comparait pas, le juge ne pourra rendre un jugement par défaut si le demandeur ne prouve pas que le défendeur a reçu l'assignation. Le demandeur peut demander la fixation d'une nouvelle date d'audience ».

(97) Cour d'Appel Poitiers, 9 juillet 1959, (*Gaz. Pal.*, 1959.II.183); cf. Gavalda, *Rev. Crit. D.I.P.*, 1960, n° 1, p. 174.

(96) Dit artikel luidt als volgt : « Verschijnt de gedaagde ten betekenden rechtsdage niet, dan zal, indien de eiser het ontvangstbewijs of de verklaring bedoeld in artikel 5 van het verdrag nog niet heeft ontvangen, de rechter op verzoek van de eiser het verlenen van verstek en de behandeling der zaak tot een volgende zitting aanhouden ».

(97) Cour d'Appel Poitiers, 9 juli 1959 (*Gaz. Pal.*, 1959.II.183); zie ook Gavalda, *Rev. Crit. D.I.P.*, 1960, 1, blz. 174.

Convention. Il correspond, en outre, à la faculté prévue par l'article 10, lettre b, de la nouvelle Convention de La Haye.

Selon le système retenu par le Protocole, les actes pourront être transmis directement par les huissiers d'un Etat contractant à leurs collègues d'un autre Etat contractant qui les remettront au destinataire ou à son domicile.

D'après les assurances qui ont été données au Comité par un représentant de l'Union internationale des huissiers de justice et d'officiers judiciaires, il sera aisé pour un huissier d'un pays de correspondre avec l'huissier compétent de l'autre pays. En cas de difficultés, il serait d'ailleurs possible pour l'huissier de l'Etat requérant de faire appel aux groupements nationaux d'huissiers ou à l'organisme central de l'Union qui a son siège à Paris.

Ce système répond, selon le Comité, aux impératifs de rapidité et de sécurité recherchés. Les communications directes entre huissiers permettent, en effet, un gain de temps appréciable en écartant tout recours à des autorités intermédiaires, Ministres des Affaires étrangères ou de la Justice, parquets, etc...

La sécurité est davantage garantie car si, par exemple, l'adresse est incomplète ou imprécise, l'huissier de l'Etat requis pourra, par exemple, procéder à des recherches pour toucher le destinataire.

Quant aux difficultés d'ordre linguistique qui pourraient être suscitées dans le cadre des six Pays, il pourra y être remédié en joignant à l'acte un résumé fait dans la langue du destinataire.

Tout comme l'article 10, b) de la Convention de La Haye, l'article IV du Protocole permet à un Etat contractant de s'opposer à ce mode de transmission.

Section 8.

Litispendance et connexité.

Article 21.

Comme plusieurs compétences internationales peuvent être concurrentes et que des tribunaux d'Etats différents peuvent être valablement saisis (art. 2 et 5 notamment), il est apparu nécessaire de régler la litispendance. En vertu de l'article 21, les tribunaux d'un Etat contractant doivent, même d'office, se dessaisir d'un litige porté devant eux lorsque ce litige est déjà pendant devant un tribunal d'un autre Etat. En cas de litispendance, il y a donc obligation pour le juge de se dessaisir, soit à la demande d'une partie, soit même d'office, étant donné que cette disposition tend à assurer la bonne administration de la justice au sein de la Communauté. Le juge ne devra pas toujours procéder à un examen d'office, mais seulement lorsque les circonstances laissent soupçonner qu'une même procédure pourrait être pendante devant les tribunaux d'un autre pays.

Le tribunal second saisi a, toutefois, la possibilité au lieu de se dessaisir de surseoir à statuer si la compétence de la juridiction saisie en premier lieu est contestée. Cette règle a été introduite afin que les parties ne soient pas obligées de recommencer un nouveau procès si, par exemple, le juge premier saisi vient à se déclarer incompétent. Cette faculté permet ainsi d'éliminer le risque des conflits négatifs de juridictions.

landen gesloten overeenkomsten zijn voorzien, een nieuwe wijze van toezending toe, welke bovendien overeenstemt met de bevoegdheid, neergelegd in artikel 10, sub b, van het nieuwe verdrag van 's-Gravenhage.

Volgens het systeem dat in het Protocol is opgenomen kunnen de akten rechtstreeks door de deurwaarders van een verdragsluitend land worden toegezonden aan hun collega's van een ander verdragsluitend land welke laatste de akte zullen uitreiken aan degene voor wie zij is bestemd, of aan zijn woonplaats.

Zoals een vertegenwoordiger van de « Union internationale des huissiers de justice et officiers judiciaires » aan het Comité heeft verzekerd zal een deurwaarder zonder moeilijkheden met de bevoegde deurwaarder van een ander land kunnen corresponderen. Indien moeilijkheden rijzen zal de deurwaarder van de verzoekende staat een beroep kunnen doen op de nationale beroepsverenigingen van deurwaarders of op het Centraal Bureau van de Unie dat te Parijs gevestigd is.

Naar de mening van het Comité biedt dit stelsel de verlangde snelheid en zekerheid. Direct contact tussen de deurwaarders zal immers aanmerkelijke tijdswinst opleveren door de uitschakeling van de bemiddelde autoriteiten, de Ministers van Buitenlandse Zaken of van Justitie, de parketten enz.

De zekerheid wordt extra gewaarborgd omdat, indien bijvoorbeeld het adres onvolledig of onnauwkeurig is, de deurwaarder van de aangezochte Staat een onderzoek kan instellen teneinde degene voor wie de akte is bestemd te achterhalen.

Moeilijkheden van taalkundige aard welke mogelijk in het kader van de zes landen rijzen, zullen kunnen worden opgelost door aan de akte een samenvatting toe te voegen in de taal van degene voor wie de akte is bestemd.

Artikel IV van het Protocol staat, evenals artikel 10, sub b) van het verdrag van 's-Gravenhage, aan een verdragsluitend land toe zich tegen deze wijze van toezending te verzetten.

Afdeling 8.

Aanhangigheid en samenhang.

Artikel 21.

Aangezien er een cumulatie van internationale bevoegdheden kan voorkomen en het geschil rechtsgeldig aan gerechten van verschillende staten kan worden voorgelegd (art. 2 en 5 met name) heeft men het nodig geacht de aanhangigheid te regelen. Krachtens artikel 21 moeten de gerechten van een verdragsluitende staat zich zelfs ambtshalve onbevoegd verklaren voor de behandeling van een aan hen voorgelegd geschil dat reeds bij het gerecht van een andere verdragsluitende staat aanhangig is. Ingeval van aanhangigheid dient de rechter zich dus hetzij op verzoek van een der partijen, hetzij zelfs ambtshalve van een behandeling te onthouden, omdat deze bepaling een goede rechtsbedeling binnen de Gemeenschap wil garanderen. De rechter behoeft niet steeds ambtshalve tot een onderzoek over te gaan, maar wel indien de omstandigheden doen vermoeden dat eenzelfde procedure reeds voor de rechter van een land aanhangig is.

Het gerecht dat als laatste is benaderd heeft echter de mogelijkheid om, in plaats van zich onbevoegd te verklaren, zijn uitspraak aan te houden indien de bevoegdheid van het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt wordt betwist. Dit voorschrift is opgenomen opdat de partijen niet gedwongen zullen zijn een nieuwe procedure te beginnen indien bijvoorbeeld de rechter bij wie de zaak het eerst aanhangig is gemaakt zich onbevoegd verklaart. Door deze mogelijkheid kan de kans op negatieve bevoegdheidsgeschillen worden uitgeschakeld.

Le dessaisissement doit s'effectuer au profit de la juridiction saisie en premier lieu. Le Comité a décidé qu'il n'y avait pas lieu de préciser dans le texte le moment à partir duquel un procès doit être considéré comme pendant et d'abandonner, en conséquence, cette question à chacun des droits nationaux.

Article 22.

La solution que donne cet article en matière de connexité diffère sur plusieurs points de celle adoptée pour régler la litispendance, bien qu'elle tende également à éviter les contrariétés de décisions et ainsi à assurer une bonne administration de la justice dans la Communauté.

En cas de connexité, il appartient, en premier lieu, au juge de surseoir à statuer. Il faut cependant que les causes soient pendantes au même degré de juridiction, sinon l'objet du litige n'étant pas identique, il serait à craindre qu'une partie soit privée d'un degré de juridiction.

En outre, pour éviter des conflits négatifs de juridiction, le juge ne pourra se dessaisir que s'il apparaît que le tribunal premier saisi est compétent pour connaître des deux demandes, c'est-à-dire, aussi, s'il ne s'est pas déclaré incompétent pour connaître de la seconde cause. Ce dessaisissement ne pourra intervenir que sur demande de l'une des parties et si la loi du juge saisi permet la jonction d'affaires connexes qui sont pendantes devant des tribunaux différents. Cette dernière condition tient compte de problèmes propres au droit allemand et au droit italien. En droit allemand, la connexité n'est admise, en principe, que si deux litiges sont pendants devant le même tribunal. En droit italien, la Constitution interdit au juge de décider s'il tranchera lui-même le litige ou s'il le renverra à un autre tribunal. Il sera toujours possible à un tribunal allemand ou italien, second saisi, de surseoir à statuer.

Enfin, l'expression « connexité » ne couvrant pas la même notion dans les Etats membres, l'article 22, alinéa 3, en donne une définition. Celle-ci est inspirée du nouveau Code judiciaire belge (art. 30).

La Convention ne règle pas la procédure selon laquelle pourra s'opérer la jonction d'affaires connexes. Il s'agit là d'une question qui est laissée aux différentes législations nationales.

Article 23.

Il couvre une hypothèse qui ne se présentera que très rarement : celle où les demandes relèveraient de la compétence exclusive de plusieurs juridictions. Afin d'éviter un conflit de juridictions, il est prévu que le dessaisissement résultant soit de l'article 21 soit de l'article 22 s'opérera en faveur du juge premier saisi.

Section 9.

Mesures provisoires et conservatoires.

Article 24.

L'article 24 qui dispose que les mesures provisoires ou conservatoires prévues par chacune des législations nationales peuvent être demandées aux autorités judiciaires de cha-

De onbevoegdverklaring moet geschieden ten gunste van het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt. Het Comité heeft beslist dat het niet nodig was in de tekst aan te geven op welk tijdstip een proces geacht moet worden aanhangig te zijn, waardoor de beantwoording van deze vraag aan elk van de nationale wetgevingen wordt overgelaten.

Artikel 22.

De regeling van dit artikel verschilt op verschillende punten van de regeling van de aanhangigheid, al wil zij eveneens tegenstrijdige uitspraken voorkomen en aldus een goede rechtsbedeling binnen de Gemeenschap verzekeren. In geval van samenhang dient de rechter in de eerste plaats de zaak aan te houden.

In de tweede plaats is vereist dat de zaken in dezelfde instantie aanhangig zijn, daar anders te duchten is dat een partij van een instantie wordt beroofd wanneer het onderwerp van het geschil niet identiek is.

Voorts kan de rechter ter vermindering van negatieve bevoegdheidsgeschillen alleen tot verwijzing overgaan, indien blijkt dat het gerecht waaraan het geschil het eerst is voorgelegd bevoegd is van de beide vorderingen kennis te nemen, dat wil ook zeggen indien hij zich niet t.a.v. de tweede zaak onbevoegd heeft verklaard. Deze verwijzing kan slechts geschieden op verzoek van een der partijen en indien de wet van de betrokken rechter de voeging van verwante, voor verschillende gerechten aanhangige zaken toestaat. Door deze laatste voorwaarde wordt rekening gehouden met problemen die aan het Duitse en het Italiaanse recht inherent zijn. In het Duitse recht is de voeging in beginsel slechts toegestaan wanneer de twee gedingen voor hetzelfde gerecht aanhangig zijn. In het Italiaanse recht verbiedt de grondwet de rechter te beslissen of hij zelf het geding zal behandelen dan wel dit naar een ander gerecht zal verwijzen. Het zal voor een Duits of een Italiaans gerecht steeds mogelijk zijn de zaak aan te houden.

Omdat tenslotte de uitdrukking « samenhang » in de verschillende lid-staten niet hetzelfde begrip dekt, geeft artikel 22, alinea 3, daarvan een definitie. Deze definitie is gebaseerd op het nieuwe Belgische Gerechtelijk Wetboek (art. 30).

Het verdrag geeft geen regeling voor de procedure volgens welke de voeging van verwante zaken kan geschieden. Dit is een vraagstuk dat aan de nationale wetgevingen is overgelaten.

Artikel 23.

Artikel 23 dekt een geval dat zich slechts zeer zelden zal voordoen, namelijk het geval dat de vorderingen vallen onder de uitsluitende bevoegdheid van verscheidene gerechten. Ten einde een bevoegdheidsgeschil in dat geval te voorkomen is bepaald dat de verwijzing, hetzij op grond van artikel 21, hetzij op grond van artikel 22 plaatsvindt ten gunste van de rechter bij wie de zaak eerst aanhangig is gemaakt.

Afdeling 9.

Voorlopige maatregelen en maatregelen tot bewaring van recht.

Artikel 24.

Artikel 24 dat bepaalt dat voorlopige en bewarende maatregelen kunnen worden aangevraagd bij de rechterlijke autoriteiten van elk der verdragsluitende landen, ongeacht

cun des Etats, quel que soit le tribunal compétent pour connaître du fond, a son équivalent dans presque tous les traités d'exécution (98).

Dans chacun des Etats, les mesures provisoires ou conservatoires, ainsi que les décisions en validité ou en mainlevée de ces mesures pourront donc être requises des autorités compétentes sans qu'il y ait lieu de tenir compte des règles de compétence tracées par la Convention.

En ce qui concerne la nature des mesures qui pourraient être prises, il y aura lieu de se référer à la législation interne du pays intéressé.

* * *

CHAPITRE V.

Reconnaissance et exécution.

A. Considérations d'ordre général.

En raison des garanties qui sont accordées au défendeur dans la procédure d'origine, la Convention, en son Titre III, est très libérale quant à la reconnaissance et à l'exécution. Comme nous l'avons déjà dit, elle tend à faciliter, dans toute la mesure du possible, la libre circulation des jugements et c'est dans cet esprit qu'elle doit être interprétée. Ce libéralisme se traduit, au Titre III, d'une part, par la réduction du nombre de motifs qui peuvent s'opposer à la reconnaissance et à l'exécution des jugements et, d'autre part, par la simplification de la procédure d'exequatur, procédure qui sera commune aux six pays.

Rappelons qu'en vertu de l'article 1er qui gouverne l'ensemble de la Convention, celle-ci est applicable en matière civile et commerciale, quelle que soit la nature de la juridiction. Il en résulte que les décisions rendues dans un Etat contractant en matière civile et commerciale par des tribunaux répressifs ou par des juridictions administratives doivent être reconnues et exécutées dans les autres Etats contractants. En vertu de l'article 25, la Convention s'applique à toute décision quelle que soit la dénomination qui lui est donnée. Elle s'applique également aux mandats d'exécution (Vollstreckungsbefehl, article 699 du Code de procédure civile allemand) (99) et aux décisions sur le montant des frais du procès (Kostenfestsetzungsbeschluss des Urkundsbeamten, article 104 du Code de procédure civile allemand) qui, dans la République fédérale, sont des décisions rendues par un greffier en tant qu'organe du tribunal. Les décisions fondées sur l'article 104 C. P. C. allemand déterminent les frais d'après un tableau fixé par la loi et sur la base de la décision du tribunal au fond (100). En cas de contestation, une instance judiciaire proprement dite suit la décision du greffier.

(98) Traité Benelux et Convention belgo-néerlandaise (art. 8); Conventions germano-belge (art. 15, 2), franco-belge (art. 9), italo-belge (art. 14), italo-néerlandaise (art. 10), franco-italienne (art. 32), germano-néerlandaise (art. 18, 2).

(99) Le Vollstreckungsbefehl émane du greffier.

(100) Voir également l'article 18, § 2 de la Convention de La Haye du 1er mars 1954 relative à la procédure civile.

welk gerecht bevoegd is van het bodemgeschil kennis te nemen, heeft in bijna alle executieverdragen zijn tegenhanger (98).

In elk van de verdragsluitende landen kunnen de voorlopige of bewarende maatregelen evenals de beslissingen betreffende de van-waarde verklaring en de opheffing van deze maatregelen derhalve aan de bevoegde autoriteiten worden gevraagd waarbij geen rekening behoeft te worden gehouden met de in het verdrag neergelegde bevoegdheidsregels.

Het karakter van de mogelijkerwijs te nemen maatregelen richt zich naar de interne wetgeving van het betrokken land.

* * *

HOOFDSTUK V.

Erkenning en tenuitvoerlegging.

A. Algemeen.

Wegens de waarborgen waarover de verweerder in de oorspronkelijke procedure beschikt, is het verdrag in titel III uitermate soepel met betrekking tot de erkenning en de tenuitvoerlegging. Zoals reeds is gezegd streeft het ernaar om het vrij verkeer van vonnissen zoveel mogelijk te bevorderen, zodat het in deze geest moet worden geïnterpreteerd. Deze soepelheid vindt in titel III enerzijds haar neerslag in de vermindering van het aantal redenen waarom men zich tegen de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen kan verzetten, en anderzijds in de vereenvoudiging van de exequaturprocedure, welke voortaan voor de zes landen gelijk zal zijn.

Merken wij op dat krachtens artikel 1, dat het gehele verdrag beheerst, dit verdrag van toepassing is in burgerlijke en handelszaken, ongeacht de aard van het gerecht. Daaruit volgt dat beslissingen die in een verdragsluitend land in burgerlijke en handelszaken door straf gerechten of administratieve gerechten zijn gewezen in de overige verdragsluitende landen erkend en ten uitvoer gelegd moeten worden. Krachtens artikel 25 is het verdrag van toepassing op elke beslissing, ongeacht de daaraan gegeven benaming. Het is ook van toepassing op het bevel tot tenuitvoerlegging (Vollstreckungsbefehl, artikel 699 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) (99) en op beslissingen waarbij het bedrag van de proceskosten wordt vastgesteld (Kostenfestsetzungsbeschluss des Urkundsbeamten, artikel 104 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering), die in de Duitse Bondsrepubliek rechterlijke beslissingen zijn welke door een griffier uit naam van het gerecht worden gewezen. In de op artikel 104 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gebaseerde beslissingen wordt het bedrag van de kosten volgens een bij de wet vastgestelde tabel en op basis van de rechterlijke beslissing bepaald (100). In geval van geschil beoordeelt een rechterlijke instantie in de eigenlijke zin des woords de beslissing van de griffier.

(98) Benelux-verdrag en Nederlands-Belgische verdrag (art. 8); de Duits-Belgische (art. 15, 2), Frans-Belgische (art. 9), Italiaans-Belgische (art. 14), Italiaans-Nederlandse (art. 10), Frans-Italiaanse (art. 32) en Duits-Nederlandse (art. 18, lid 2) verdragen.

(99) Het Vollstreckungsbefehl gaat van de griffier uit.

(100) Zie ook artikel 18, lid 2 van het Verdrag van Den Haag van 1 maart 1954 inzake de burgerlijke rechtsvordering.

Il résulte de l'article 1er que le Titre III ne peut être invoqué pour la reconnaissance et l'exécution des jugements rendus en des matières exclues du champ d'application de la Convention (état et capacité des personnes, régimes matrimoniaux, testaments et successions, faillites et autres procédures analogues, la sécurité sociale et l'arbitrage y compris les sentences arbitrales).

Par contre, le Titre III s'applique à toute décision rendue par une juridiction d'un Etat contractant dans les matières civiles et commerciales tombant dans le domaine de la Convention que les parties aient été ou non domiciliées à l'intérieur de la Communauté et quelle que soit leur nationalité.

B. Examen des sections.

Section 1.

Le reconnaissance.

Article 26.

La reconnaissance doit avoir pour effet d'attribuer aux décisions l'autorité et l'efficacité dont elles jouissent dans l'Etat où elles ont été rendues.

Les mots « autorité de chose jugée » qui figurent dans plusieurs conventions ont été expressément omis, étant donné que sont susceptibles d'être reconnues les décisions provisoires et les décisions rendues en matière de juridiction gracieuse, lesquelles n'ont pas toujours autorité de chose jugée. En vertu des règles posées à l'article 26 :

1° les décisions sont reconnues de plein droit;

2° en cas de contestation, si la reconnaissance est invoquée à titre principal, il peut être fait application de la procédure d'exécution prévue par la Convention;

3° si la reconnaissance est invoquée à titre incident, le juge saisi de la demande principale est compétent pour connaître de la demande incidente.

La première de ces règles pose le principe de la reconnaissance des décisions et celle-ci a lieu sans qu'il soit nécessaire de recourir en tout cas à une procédure préalable. La reconnaissance est donc automatique et ne nécessite pas une décision judiciaire dans l'Etat requis pour permettre au bénéficiaire de la décision de s'en prévaloir, auprès de tout intéressé, par exemple une autorité administrative, comme s'il s'agissait d'un jugement rendu dans cet Etat. Cette disposition implique l'abandon des prescriptions légales qui, dans certains pays, comme en Italie, subordonnent la reconnaissance d'un jugement étranger, à une procédure particulière (*dichiarazione di efficacia*). La délégation italienne a déclaré pouvoir se rallier à cette solution étant donné que la Convention est limitée à la matière patrimoniale.

En outre, le système adopté est l'inverse de celui qui est retenu dans de nombreuses conventions selon lequel les décisions étrangères ne sont reconnues que si elles remplissent un certain nombre de conditions. En vertu de l'article 26, il existe une présomption favorable à la reconnaissance et elle ne peut être renversée que s'il existe une des causes de refus mentionnées à l'article 27.

La seconde règle concerne le cas où la reconnaissance est invoquée à titre principal, c'est-à-dire indépendamment

de l'article 1 qui prévoit que sur titre III ne peut être invoqué pour la reconnaissance et l'exécution des jugements rendus en des matières exclues du champ d'application de la Convention (état et capacité des personnes, régimes matrimoniaux, testaments et successions, faillites et autres procédures analogues, la sécurité sociale et l'arbitrage y compris les sentences arbitrales).

Daarentegen is titel III van toepassing op elke beslissing welke door een gerecht van een verdragsluitend land is gewezen in burgerlijke en handelszaken welke onder het toepassingsgebied van het verdrag vallen, zulks ongeacht de vraag of de partijen al dan niet binnen de Gemeenschap hun woonplaats hebben en ongeacht welke nationaliteit zij bezitten.

B. Behandeling van de afdelingen.

Afdeling 1.

De erkenning.

Artikel 26.

De erkenning dient tengevolge te hebben dat de beslissingen het gezag en het effect worden verleend die zij genieten in het land waar zij zijn gewezen.

De term « gezag van gewijsde zaak », die in verschillende verdragen voorkomt, is met opzet vermeden opdat de voorlopige beslissingen en beslissingen van de oneigenlijke rechtspraak erkend kunnen worden; deze hebben niet steeds gezag van gewijsde. Krachtens het bij artikel 26 bepaalde :

1° worden de beslissingen zonder vorm van proces erkend;

2° kan, ingeval van betwisting, de executieprocedure van het verdrag worden toegepast indien de erkenning ten principale wordt gevraagd;

3° is de rechter, aan wie de zaak ten principale is voorgelegd, bevoegd een verzoek om erkenning te behandelen dat bij wege van tussenvordering is gedaan.

De eerste dezer bepalingen legt het beginsel van de erkenning van beslissingen vast; deze erkenning vindt plaats zonder dat er in ieder geval een voorafgaande procedure noodzakelijk is. De erkenning geschiedt dus automatisch en degene te wiens gunste de uitspraak is gedaan kan haar in een verdragsluitende staat zonder rechterlijke vergunning inroepen tegen welke belanghebbende ook, b.v. een overheidsorgaan, als ware zij een in dit land gewezen vonnis. Deze bepaling houdt in dat de voorschriften die in sommige landen, zoals Italië, de erkenning van een buitenlandse vonnis van een bijzondere procedure afhankelijk stellen (*dichiarazione di efficacia*), worden afgeschaft. De Italiaanse delegatie heeft verklaard dat zij zich bij deze oplossing heeft kunnen aansluiten omdat het verdrag tot het vermogensrecht beperkt is.

Voorts is het gekozen stelsel het omgekeerde van het in tal van verdragen vervatte stelsel, volgens hetwelk buitenlandse beslissingen aan een aantal voorwaarden dienen te voldoen alvorens zij kunnen worden erkend. Krachtens artikel 26 bestaat er een rechtsvermoeden ten gunste van de erkenning; dit kan eerst worden omvergeworpen wanneer er van de in artikel 27 opgesomde weigeringsgronden sprake is.

De tweede regel betreft het geval waarin de erkenning ten principale ingeroepen — d.w.z. onafhankelijk van een

de tout procès et sans qu'il y ait lieu à exécution forcée, et est contestée. Un effet de commerce est, par exemple, déclaré nul en Italie pour cause de dol. Cet effet est présenté dans une banque en Belgique. Le jugement italien est invoqué. La banque se trouve en présence de deux instruments contradictoires. En principe, le jugement italien doit être reconnu, mais il se pourrait qu'il existe une cause de refus prévue à l'article 27. Il est, en cas de contestation, assez difficile de demander à la banque de se prononcer sur ces causes de refus notamment sur la portée de l'ordre public international belge. La seconde règle contenue dans l'article 26 donne une solution aux cas de ce genre. Elle permet à la partie qui invoque la reconnaissance de recourir à la procédure simplifiée que la Convention instaure pour l'exécution. Ainsi, au stade de la reconnaissance, il y a également unification non seulement des procédures légales ou prétoriennes qui règlent cette matière dans plusieurs Etats, mais aussi pour les pays qui, comme la Belgique, ne connaissent pas l'action en inopposabilité. Seule la partie qui invoque la reconnaissance peut avoir recours à cette procédure simplifiée, celle-ci n'ayant été conçue que pour favoriser l'exécution des décisions et, par voie de conséquence, la reconnaissance. Le mécanisme instauré serait d'ailleurs difficilement applicable si cette procédure pouvait également être invoquée par la partie qui s'oppose à la reconnaissance; il appartiendra à cette dernière de faire valoir ses prétentions selon les modes prévus par le droit commun de l'Etat requis.

La troisième règle concerne le cas où la reconnaissance est invoquée à titre incident, c'est-à-dire comme exception de chose jugée au cours d'une autre procédure. Dans un souci de simplification, le Comité a prévu que la juridiction saisie de la demande principale serait compétente pour connaître de la reconnaissance.

On remarquera immédiatement que deux conditions fréquemment mentionnées dans les traités d'exécution ne sont pas reprises par la Convention: il n'est pas nécessaire que la décision étrangère ait acquis force de chose jugée (101) et la compétence du juge d'origine n'a pas à être vérifiée par le juge de l'Etat requis à moins qu'il ne s'agisse d'une matière faisant l'objet des sections 3, 4 et 5 du Titre II.

Ordre public.

Article 27.

La reconnaissance peut être refusée si elle est contraire à l'ordre public de l'Etat requis. De l'avis du Comité, cette clause ne doit jouer que dans des cas exceptionnels. Comme nous l'avons déjà exposé au commentaire de l'article 4, l'ordre public ne pourra notamment être soulevé pour refuser la reconnaissance à une décision rendue par une juridiction d'un Etat contractant qui aurait fondé sa compétence à l'égard d'un défendeur domicilié hors de la Communauté sur une disposition de sa législation interne, telles que cel-

proces en zonder dat er een gedwongen executie zal plaats hebben — wordt betwist. Een effect is b.v. in Italië ongeldig verklaard wegens bedrog. Dit effect wordt bij een bank in België aangeboden. Het Italiaanse vonnis wordt ingeroepen. De bank heeft twee tegenstrijdige stukken voor zich. In beginsel moet het Italiaanse vonnis worden erkend, maar het is mogelijk dat er een aan artikel 27 ontleende reden bestaat om niet te erkennen. Het is in geval van meningsverschil namelijk moeilijk de bank te vragen dienaangaande uitspraak te doen, met name over de invloed van de Belgische internationale openbare orde. De tweede regel van artikel 26 geeft voor dit soort gevallen een oplossing. Hij geeft de partij die zich op de erkenning beroept de mogelijkheid gebruik te maken van de door het verdrag ingevoerde vereenvoudigde procedure voor de tenuitvoerlegging. Zo vindt er in het stadium van de erkenning ook een eenmaking plaats niet slechts van de in verschillende Staten te dezer zake bestaande wettelijke of in de rechtspraktijk tot ontwikkeling gekomen procedures, maar ook voor de landen die, zoals België, de « action en inopposabilité » niet kennen. Alleen de partij die een beroep doet op de erkenning kan gebruik maken van deze vereenvoudigde procedure, daar deze alleen is ontworpen om de tenuitvoerlegging van beslissingen en daarmee de erkenning te vergemakkelijken. Het ingevoerde mechanisme zou trouwens moeilijk toe te passen zijn, indien deze procedure ook zou kunnen worden aangewend door de partij die zich tegen de erkenning verzet; deze laatste zal zijn beweringen moeten waar maken op de wijze als in het gemeene recht van de Staat, waar de erkenning wordt gevraagd, is voorzien.

De derde regel betreft het geval waarin de erkenning wordt ingeroepen bij wege van tussenvordering, d.w.z. als exceptie van gewijsde zaak in een andere procedure. Strevende naar vereenvoudiging heeft het Comité bepaald, dat de rechter aan wie de zaak ten principale is voorgelegd bevoegd zal zijn kennis te nemen van de vordering tot erkenning.

Men zal terstond opmerken dat twee, dikwijls in executieverdragen genoemde voorwaarden niet in het verdrag zijn overgenomen: de buitenlandse beslissing behoeft niet in kracht van gewijsde te zijn gegaan (101) en de bevoegdheid van de oorspronkelijke rechter behoeft niet door de rechter van de staat waar de erkenning gevraagd wordt (aangezochte staat), te worden gecontroleerd, tenzij er sprake is van zaken die onder de afdelingen 3, 4 en 5 van Titel II vallen.

Openbare orde.

Artikel 27.

De erkenning kan worden geweigerd indien zij strijdig is met de openbare orde van de aangezochte staat. Naar de mening van het Comité mag deze bepaling slechts in uitzonderlijke gevallen worden gehanteerd. Zoals in het commentaar op artikel 4 reeds is uiteengezet mag met name geen beroep worden gedaan op de openbare orde om de erkenning te weigeren van een beslissing, gewezen door een rechterlijke instantie van een verdragsluitend land die haar bevoegdheid ten aanzien van een buiten de Gemeen-

(101) La condition de force jugée est requise par les Conventions suivantes: germano-italienne, franco-italienne, italo-néerlandaise. Elle ne l'est pas dans les Conventions belgo-néerlandaise, Benelux, belgo-italienne, germano-belge et germano-néerlandaise, ni dans l'application de la Convention franco-belge malgré les termes de cette dernière (art. 11, al. 2).

(101) De voorwaarde van kracht van gewijsde zaak komt voor in de navolgende verdragen: Duits-Italiaans verdrag, Frans-Italiaans verdrag, Italiaans-Nederlands verdrag. Deze voorwaarde is niet gesteld in het Belgisch-Nederlands verdrag, in het Benelux-verdrag, in het Belgisch-Italiaans verdrag, noch bij de toepassing van het Frans-Belgisch verdrag, zulks ondanks de bewoordingen daarvan (art. 11, al. 2).

les mentionnées au second alinéa de l'article 3 (art. 14 du Code civil français).

D'autre part, il résulte du dernier alinéa de l'article 27 que la reconnaissance ne pourrait être refusée, par le biais de l'ordre public, pour le motif que le juge étranger aurait fait application d'une loi autre que celle déterminée par la règle de conflit du juge devant lequel la reconnaissance est invoquée.

La formulation retenue pour la clause de l'ordre public est analogue à celle qui a été adoptée dans les conventions les plus récentes (102) en ce sens qu'il est précisé qu'il y a un motif de refus non pas si la décision étrangère elle-même, mais bien si sa reconnaissance est contraire à l'ordre public de l'Etat requis. Il n'entre pas, en effet, dans le rôle du juge saisi d'émettre une appréciation quant à la compatibilité de la décision étrangère avec l'ordre public de son pays, ce qui pourrait être considéré comme une critique de cette décision, mais bien de vérifier si la reconnaissance de cette décision est de nature à porter atteinte à cet ordre public.

Respect des droits de la défense.

La reconnaissance est refusée si l'acte introductif d'instance n'a pas été signifié ou notifié au défendeur défaillant régulièrement et en temps utile pour qu'il puisse se défendre. Lorsque le défendeur a été condamné par défaut à l'étranger, la Convention lui assure une double protection.

Il faut tout d'abord que l'acte ait été signifié régulièrement. Il y a lieu de se référer, à cet égard, à la loi interne de l'Etat d'origine et aux Conventions internationales relatives à la transmission des exploits. C'est ainsi que le juge allemand, devant lequel serait invoquée la reconnaissance d'un jugement belge rendu par défaut contre une personne se trouvant en Allemagne, pourrait en se fondant sur l'accord belgo-allemand du 25 avril 1959, destiné à faciliter l'application de la Convention de La Haye du 1er mars 1954 sur la procédure civile, refuser la reconnaissance si l'acte introductif d'instance avait été envoyé de Belgique en Allemagne par pli postal recommandé, la République fédérale d'Allemagne s'opposant à ce mode de transmission;

En second lieu, alors même que la signification, a été régulière, la reconnaissance pourra être refusée si le juge devant lequel la reconnaissance est invoquée considère que l'acte n'a pas été transmis en temps utile au défendeur pour qu'il puisse assurer sa défense.

On pourrait déduire de la règle tracée à l'article 20, 2me alinéa qui impose au juge de l'Etat d'origine l'obligation de surseoir à statuer, si l'acte introductif d'instance n'a pas été signifié en temps utile au défendeur, que l'article 27, 2°, ne serait applicable que dans des cas exceptionnels.

Toutefois, il ne peut être perdu de vue que l'article 20, 2me alinéa, n'impose au juge de l'Etat d'origine l'obligation de surseoir à statuer que dans les seuls cas où le défendeur est domicilié dans un autre Etat contractant.

schap woonachtige verweerder gegrond heeft op een bepaling van haar interne wetgeving, zoals die genoemd is in de tweede alinea van artikel 3 (artikel 14 van het Franse Burgerlijk Wetboek enz.).

Voorts volgt uit de laatste alinea van artikel 27 dat de erkenning niet, met een beroep op de openbare orde zal kunnen worden geweigerd op grond dat de buitenlandse rechter een andere wet heeft toegepast dan is aangewezen door de collisionregel van de rechter voor wie de erkenning wordt ingeroepen.

In overeenstemming met de meest recente verdragen (102) is de openbare ordeclausule in deze zin geformuleerd, dat duidelijk uitkomt dat het exequatur niet mag worden geweigerd indien de beslissing zelf strijdig is met de openbare orde van de aangezochte staat, doch wel indien de erkenning van deze beslissing dit zou zijn. Het behoort immers niet tot de taak van de rechter bij wie de zaak is aangebracht een beoordeling te geven van de verenigbaarheid van de buitenlandse beslissing met de openbare orde van zijn land, hetgeen zou kunnen worden opgevat als een kritiek op deze beslissing, doch het behoort wel tot zijn taak na te gaan of de erkenning van deze beslissing inbreuk kan maken op deze openbare orde.

Eerbiediging van de rechten van de verdediging.

De erkenning wordt geweigerd indien het geding inleidende akte niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was aan de verweerder, tegen wie verstek werd verleend, is betekend of medegedeeld. Wanneer de verweerder in het buitenland bij verstek is veroordeeld biedt het verdrag hem een dubbele bescherming.

Vooreerst is het nodig dat de akte regelmatig is betekend. Daarvoor moet worden gezien naar de interne wet van het land van herkomst en naar de internationale verdragen inzake de toezending van exploitaten. Zo zou een Duitse rechter voor wie de erkenning wordt ingeroepen van een Belgisch vonnis dat bij verstek is gewezen tegen iemand die zich in Duitsland bevindt, de erkenning kunnen weigeren op grond van het Belgisch-Duitse akkoord van 25 april 1959, bestemd om de toepassing van het verdrag van 's-Gravenhage van 1 maart 1964 betreffende de Burgerlijke Rechtsvordering te vergemakkelijken, indien de akte welke het geding inleidt per aangetekende brief van België naar Duitsland is gezonden, omdat de Bondsrepubliek Duitsland zich tegen deze wijze van toezending verzet.

In de tweede plaats zal, zelfs wanneer de betekening regelmatig heeft plaatsgevonden, de erkenning kunnen worden geweigerd indien de rechter voor wie de erkenning wordt ingeroepen van mening is dat de akte van de verweerder niet zo tijdig is overgemaakt, dat hij zijn verdediging heeft kunnen voorbereiden.

Uit de in artikel 20, tweede lid neergelegde regel, die aan de rechter van de staat van herkomst de verplichting oplegt zijn uitspraak aan te houden, indien de het geding inleidende akte aan de verweerder niet tijdig is betekend, zou kunnen worden afgeleid dat artikel 27, 2 slechts in uitzonderlijke gevallen van toepassing zal zijn.

Daarbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat artikel 20, tweede lid aan de rechter van het land van herkomst slechts in de gevallen dat de verweerder in een ander verdragsluitend land woonplaats heeft de verplichting oplegt om zijn uitspraak aan te houden.

(102) Conventions germano-belge, italo-belge; Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale.

(102) Duits-Belgisch verdrag, Italiaans-Belgisch verdrag, verdrag van 's-Gravenhage betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen op het gebied van het burgerlijk en handelsrecht.

Contrariété avec une décision déjà rendue dans l'Etat d'origine.

Il est incontestable que l'ordre social d'un Etat serait troublé si on pouvait s'y prévaloir de deux jugements contradictoires (103).

Le cas où la décision étrangère est inconciliable avec une décision rendue par un juge national est, dans les accords existants, réglé soit par l'ordre public (104), comme dans les Traités franco-belge et Benelux, ou belgo-allemand, soit par une clause spéciale.

De l'avis du Comité, le recours à l'ordre public risquait de donner à cette notion une trop grande extension. En plus, les tribunaux italiens ont, dans une jurisprudence constante, considéré que les décisions étrangères dont la reconnaissance est invoquée en Italie et qui sont en contradiction avec une décision italienne ne tombent pas sous le coup de l'ordre public. C'est pourquoi les conventions d'exécution conclues par l'Italie contiennent toujours deux dispositions : l'une relative à l'ordre public qui joue un rôle de protection pour les cas d'exception et l'autre en vertu de laquelle la décision ne doit pas être contraire à une décision italienne déjà rendue ou à un procès pendant devant un juge italien (105).

Dans de nombreux autres traités, il existe également une clause qui prévoit le refus de reconnaissance si la décision invoquée est en contradiction avec une décision déjà rendue par les tribunaux de l'Etat requis.

Suivant certains traités, il faut que la décision rendue dans l'Etat requis ait acquis force de chose jugée (106), suivant d'autres, il suffit que cette décision ait autorité de chose jugée (107), enfin il en est qui ne règlent pas ce point précis (108).

Le Comité a préféré s'en tenir à une formule ne tranchant pas le problème de la force ou de l'autorité de la chose jugée et laisser la question à l'appréciation du juge saisi.

De même, il a estimé qu'il suffirait pour qu'il y ait un refus de reconnaissance, que la décision invoquée soit inconciliable avec une décision rendue, entre les mêmes parties, dans l'Etat requis. Il n'est donc pas nécessaire qu'il s'agisse du même litige, fondé sur la même cause. Ainsi, par exemple, le juge français devant lequel est invoquée la recon-

Strijdigheid met een reeds in het land van herkomst gewezen beslissing.

Het kan niet worden betwist dat de maatschappelijke orde van een bepaald land zou worden verstoord indien men op twee tegenstrijdige vonnissen een beroep zou kunnen doen (103).

In de bestaande internationale overeenkomsten wordt het geval dat de buitenlandse beslissing onverenigbaar is met een door de nationale rechter gegeven beslissing geregeld met behulp van de openbare orde (104), zoals in het Frans-Belgische verdrag, het Benelux-verdrag en het Belgisch-Duitse verdrag, dan wel door een bepaalde clausule.

Naar de mening van het Comité wordt, indien men zijn toevlucht neemt tot de openbare orde, de kans groot dat aan dit begrip een te grote uitbreiding wordt gegeven. Bovendien hebben de Italiaanse gerechten, en zulks is constante jurisprudentie geworden, geoordeeld dat de buitenlandse beslissingen waarvan de erkenning in Italië wordt ingeroepen en die in strijd zijn met een Italiaanse beslissing, niet door de openbare orde worden getroffen. Om deze reden bevatten de door Italië gesloten executieverdragen steeds twee bepalingen, namelijk één die de openbare orde een beschermende rol laat spelen en een andere bepaling krachtens welke de beslissing niet strijdig mag zijn met een reeds gewezen Italiaanse beslissing of met een procedure welke voor een Italiaanse rechter aanhangig is (105).

In talrijke andere verdragen bestaat eveneens een clausule tot weigering van de erkenning indien de beslissing waarop een beroep wordt gedaan in strijd is met een reeds door de gerechten van de aangewezen staat gewezen beslissing.

Volgens sommige van deze verdragen is het nodig dat de in de aangezochte staat gewezen beslissing kracht van gewijsde zaak heeft verkregen (106), doch volgens andere verdragen kan ermee worden volstaan dat deze beslissing gezag van gewijsde zaak heeft (107), en tenslotte zijn er ook verdragen die dit bepaalde punt niet regelen (108).

Het Comité heeft er de voorkeur aan gegeven een formulering te gebruiken waarin het vraagstuk van de kracht of het gezag van gewijsde zaak niet wordt beslist, en deze kwestie aan de beoordeling van de rechter die over de zaak oordeelt wordt overgelaten.

Het Comité is eveneens van mening geweest dat voor een weigering van de erkenning voldoende is dat de ingeroepen beslissing onverenigbaar is met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte staat gewezen beslissing. Het is dus niet nodig dat er sprake is van hetzelfde geschil, gegrond op dezelfde causa. Zo zal bijvoorbeeld de Franse

(103) Niboyet, *Traité de droit international privé français*, Paris, 1949, t. VI, n° 2028.

(104) Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, Paris, 1959, n° 761 : « ... est contraire à l'ordre public tout jugement inconciliable avec un jugement français précédemment rendu. La règle vaut même si ce jugement n'est pas définitif » (Civ., 23 mars 1936. S. 1936.1 175. R. 1937-198). Riezler, *op. cit.*, pp. 521 et 547.

(105) Conventions germano-italienne : article 4; franco-italienne : article 1, 5; belgo-italienne : article 1, 4; néerland-italienne : article 1, 3.

(106) Convention de La Haye : for contractuel en cas de vente, article 5, § 3.

(107) Traités : franco-anglais, article 3, 1, a; anglo-belge, article 3, 1, a; franco-allemand sur la Sarre, article 30, I, d; austro-belge (aliments, article 2.2., b; austro-belge (général), idem.

(108) Convention de La Haye du 15 avril 1958 sur la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants, article 2, 4°, et les conventions conclues par l'Italie. Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale (art. 5).

(103) Niboyet, *Traité de droit international privé français*, Paris, 1949, deel VI, n° 2028.

(104) Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, Parijs, 1959, n° 761 : « ... met de openbare orde strijdig is elk vonnis dat onverenigbaar is met een voordien gewezen Frans vonnis. Deze regel geldt zelfs voor het geval dat dit vonnis geen eindvonnis is » (Civ., 23 maart 1936, S. 1936.1. 175. R. 1937-198). Riezler, *op. cit.*, blz. 521 en 547.

(105) Duits-Italiaans verdrag, artikel 4; Frans-Italiaans verdrag, artikel 1, 5; Belgisch-Italiaans verdrag, artikel 1, 4; Nederlands-Italiaans verdrag, artikel 1, lid 3.

(106) Verdrag van 's-Gravenhage : forum contractus bij koop en verkoop, artikel 5, lid 3.

(107) Frans-Engels verdrag, 3, 1, a; Engels-Belgisch verdrag, artikel 3, 1, sub a; Frans-Duits verdrag inzake het Saargebied, artikel 30, I, d; Oostenrijks-Belgisch alimentatieverdrag, artikel 2.2., b; Oostenrijks-Belgisch algemeen verdrag, idem.

(108) Verdrag van 's-Gravenhage van 15 april 1958 betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen over onderhoudsverplichtingen jegens kinderen, artikel 2, sub 4°, alsmede de door Italië gesloten verdragen. Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen op het gebied van het burgerlijk en handelsrecht (art. 5).

naissance d'un jugement belge accordant des dommages-intérêts pour l'inexécution d'un contrat, pourra refuser cette reconnaissance si un tribunal français a déjà rendu entre les mêmes parties un jugement prononçant la nullité de ce même contrat.

La formule utilisée couvre également l'hypothèse prévue à l'article 5, 3, b de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers, en vertu duquel la reconnaissance peut être refusée si le litige ayant fait l'objet de la décision invoquée a déjà donné lieu à une décision rendue dans un Etat tiers et réunissant les conditions de reconnaissance et à son exécution dans l'Etat requis.

Il est permis d'envisager que l'application des dispositions du Titre II relatives à la litispendance et à la connexité réduiront dans une large mesure les cas de contrariété de jugements.

Questions préalables.

La reconnaissance ne pourra être refusée pour la seule raison que l'autorité d'origine a appliqué une loi autre que celle qui aurait été applicable d'après les règles du droit international privé de l'Etat requis. Toutefois, la Convention y apporte une exception pour les questions préalables relatives à l'état ou à la capacité des personnes, aux régimes matrimoniaux, testaments et successions, à moins que la décision n'aboutisse au même résultat que s'il avait été fait application des règles du droit international privé de l'Etat requis.

Comme l'indique le rapport des négociateurs du Traité belgo-allemand qui contient une règle analogue, bien que restreinte au cas où la décision concerne un ressortissant de l'Etat où la décision est invoquée, le principe selon lequel les Etats se réservent le droit de régir le statut personnel de leurs ressortissants justifie cette exception.

La formule utilisée est analogue à celle de l'article 7 de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale.

Article 28.

Les règles très strictes de compétence posées au Titre II, les garanties qu'il accorde au défendeur défaillant en son article 20, ont permis de ne plus exiger, de la part du juge devant lequel la reconnaissance est invoquée ou l'exécution demandée, une vérification de la compétence du juge d'origine.

L'absence de révision quant au fond implique une entière confiance dans la juridiction de l'Etat d'origine; cette confiance quant au bien-fondé de la décision doit normalement s'étendre à l'application que le juge a faite des règles de compétence de la Convention. L'absence de vérification de la compétence du juge d'origine tend à éviter que dans la procédure d'exequatur un nouveau débat ne s'engage sur une méconnaissance éventuelle de ces règles.

Les seules restrictions concernent, d'une part, les matières pour lesquelles le Titre II fixe des règles de compétence spéciales (assurances, ventes et prêts à tempérament) ou exclusives, qui, comme nous l'avons vu, revêtent un caractère impératif ou d'ordre public pour les six Pays et,

rechter voor wie een beroep wordt gedaan op de erkenning van een Belgisch vonnis waarin wegens wanprestatie schadevergoeding wordt toegekend, deze erkenning kunnen weigeren indien een Frans gerecht tussen dezelfde partijen reeds een vonnis heeft gewezen waarbij de nietigheid van de betreffende overeenkomst is uitgesproken.

De gebezigde formulering dekt bovendien het geval van artikel 5, 3, C, van het verdrag van Den Haag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen, krachtens hetwelk de erkenning kan worden geweigerd indien het geschil waarover de ingeroepen beslissing is gegeven reeds in een derde land tot een rechterlijke uitspraak heeft geleid en deze uitspraak aan de voorwaarden voor erkenning en tenuitvoerlegging ervan in de aangezochte staat voldoet.

Overigens mag worden verwacht dat de toepassing van de bepalingen van titel II inzake de aanhangigheid en de samenhang tot een aanmerkelijke vermindering van de gevallen van tegenstrijdige vonnissen zal leiden.

Prealabele vragen.

De erkenning mag niet worden geweigerd op de enkele grond dat de betrokken autoriteit in het land van herkomst een andere wet heeft toegepast dan volgens de internationaal-privaatrechterlijke regelen van de aangezochte staat van toepassing zou zijn geweest. Hierop brengt het verdrag echter één uitzondering aan voor de prealabele vragen met betrekking tot de staat op de bevoegdheid van personen, de stelsels van huwelijksgoederenrecht, de testamenten en erfenissen, tenzij de beslissing tot hetzelfde resultaat voert als indien de internationaal privaatrechterlijke regelen van de aangezochte staat zouden zijn toegepast.

Zoals ook wordt gezegd in het rapport van de onderhandelaars over het Belgisch-Duitse verdrag dat, hoewel beperkt tot het geval dat de beslissing betrekking heeft op een onderdaan van het land waar de beslissing wordt ingeroepen, een analoge regel bevat, rechtvaardigt het beginsel dat de Staten zich het recht voorbehouden het personeelstatuut van hun eigen onderdanen te beheersen, deze uitzondering.

De gebezigde formulering is analoog aan die van artikel 7 van het verdrag van Den Haag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen op het gebied van het burgerlijk en handelsrecht.

Artikel 28.

Doordat in titel II zeer stringente bevoegdheidsregels zijn opgenomen en daarin in artikel 20 aan de verweerder die niet verschijnt waarborgen zijn toegekend, heeft men van de rechter voor wie de erkenning wordt ingeroepen of van wie de tenuitvoerlegging wordt verzocht geen controle van de bevoegdheid van de oorspronkelijke rechter te verlangen.

Het ontbreken van een hernieuwd onderzoek van de zaak zelf impliceert een volledig vertrouwen in de rechtspraak van de staat van herkomst; dit vertrouwen moet betrekking tot de gegrondheid van de beslissing moet zich normalerwijze uitstrekken tot de toepassing van de bevoegdheidsregels van het verdrag door de rechter. Het achterwege laten van controle van de bevoegdheid van de rechter die het oorspronkelijke vonnis heeft gewezen komt voort uit de wens te voorkomen dat in de exequaturprocedure een nieuw debat ontstaat over een eventuele schending van deze regels.

De enige beperking betreft enerzijds de onderwerpen waarvoor titel II speciale bevoegdheidsregels vaststelt (verzekeringen, koop en verkoop op afbetaling en lening met aflossing in termijnen) dan wel exclusieve bevoegdheidsregels die, zoals wij hebben gezien voor de zes landen

d'autre part, le cas prévu à l'article 59 au commentaire duquel il est renvoyé.

Le second alinéa reprend une disposition qui figure déjà dans plusieurs conventions (germano-belge; La Haye, art. 9) et tend à éviter le recours à des moyens dilatoires dans les cas où, exceptionnellement, la compétence du juge de l'Etat d'origine peut être vérifiée.

Le dernier alinéa de l'article 28 précise que les règles de compétence ne concernent pas l'ordre public prévu à l'article 27, en d'autres termes qu'il est interdit de vérifier par le recours à l'ordre public, la compétence du juge d'origine (109). Cette précision traduit à nouveau le souci du Comité de restreindre, dans toute la mesure du possible, la notion de l'ordre public.

Révision au fond.

Article 29.

L'interdiction de réviser le jugement étranger constitue évidemment la disposition essentielle des traités d'exécution.

Le juge devant lequel la reconnaissance d'un jugement étranger est invoquée, ne peut apprécier le bien-fondé de ce jugement, « il ne peut substituer sa volonté à celle du juge étranger (110) ni refuser la reconnaissance » s'il estime qu'un point quelconque de fait ou de droit a été mal jugé (111).

Sursis à statuer.

Article 30.

L'hypothèse visée par l'article 30 est la suivante : au cours d'un litige une partie peut être amenée à invoquer une décision rendue dans un autre Etat contractant et qui n'a pas acquis force de chose jugée. Pour remédier aux inconvénients résultant du caractère précaire de cette décision, l'article 30 permet au juge de surseoir à statuer sur la demande principale dont il est saisi jusqu'à ce que la décision étrangère, dont la reconnaissance est invoquée, ait acquis force de chose jugée dans l'Etat où elle a été rendue.

Cette faculté n'interdit pas au juge d'examiner, avant de surseoir à statuer, si la décision étrangère remplit les conditions requises par l'article 27 pour être reconnue.

Section 2.

L'exécution.

a) Remarques préliminaires.

Comme nous l'avons déjà exposé, le Comité s'est efforcé de donner à la Convention un caractère progressiste et pragmatique qui s'est traduit par des règles de compétence

een dwingend karakter hebben of de openbare orde raken, en anderzijds het geval van artikel 59. Men ziet het commentaar daarop.

In het tweede lid is een bepaling opgenomen die reeds in verschillende verdragen voorkomt (Duits-Belgisch; Den Haag art. 9) en het gebruik van rechtsmiddelen die het proces vertragen wil tegengaan in gevallen waarin de bevoegdheid van de rechter in de staat van oorspong mag worden gecontroleerd.

Het laatste lid van artikel 28 zegt welke bevoegdheidsregels niet de in artikel 27 bedoelde openbare orde betreffen; met andere woorden dat het verboden is de bevoegdheid van de rechter die het oorspronkelijke vonnis heeft gewezen te controleren door het begrip openbare orde te hanteren (109). Hieruit blijkt opnieuw het streven van het Comité om het begrip openbare orde zoveel mogelijk een beperkte strekking te geven.

Nieuwe behandeling van het bodemgeschil.

Artikel 29.

Het verbod om tot herziening van het buitenlandse vonnis over te gaan is uiteraard een wezenlijke bepaling van executieverdragen.

De rechter voor wie de erkenning van een buitenlands vonnis wordt ingeroepen mag de gegrondheid van dit vonnis niet beoordelen, « hij mag noch zijn inzicht in de plaats stellen van die van de buitenlandse rechter (110), noch de erkenning weigeren » indien hij van mening is dat met betrekking tot de feiten of tot het recht over enig punt onjuist is geoordeeld (111).

Aanhouding van de uitspraak.

Artikel 30.

Het in artikel 30 bedoelde geval is het navolgende : tijdens een geding kan het gebeuren dat een partij een beroep doet op een in ander verdragsluitend land gegeven beslissing die niet in kracht van gewijsde is gegaan. Ter voorkoming van eventuele last tengevolge van deze onzekerheid staat artikel 30 de rechter toe de uitspraak over de hem ten principale voorgelegde vordering aan te houden tot de buitenlandse beslissing waarop een beroep wordt gedaan in de Staat waar zij is gegeven kracht van gewijsde heeft verkregen.

Deze bevoegdheid verbiedt de rechter niet om alvorens hij zijn uitspraak aanhoudt te onderzoeken of de buitenlandse beslissing aan de door artikel 27 voor de erkenning gestelde voorwaarden voldoet.

Afdeling 2.

Tenuitvoerlegging.

a) Opmerkingen vooraf.

Zoals wij reeds hebben uiteengezet heeft het Comité er naar gestreefd het verdrag een vooruitstrevend pragmatisch karakter te geven, welk streven zijn neerslag heeft gevon-

(109) Dans le même sens, voir *Traité Benelux*, article 13, n° 2.

(110) P. Graulich, *Principes de droit international privé. Conflits de lois. Conflits de juridictions*, n° 254.

(111) Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, n° 763.

(109) In dezelfde zin het Benelux-verdrag, artikel 13, n° 2.

(110) P. Graulich, *Principes de droit international privé. Conflits de lois. Conflits de juridictions*, n° 254.

(111) Batiffol, *Traité élémentaire de droit international privé*, n° 763.

nouvelles par rapport aux traités d'exécution conclus jusqu'à présent.

Ce caractère implique qu'au stade de l'exécution soient recherchées les solutions qui constituent un prolongement normal des règles de compétence.

Les progrès que la Convention réalise en son Titre II seraient, en effet, anéantis si la partie, qui désire obtenir dans un Etat contractant l'exécution du jugement rendu en sa faveur, se heurtait à des obstacles d'ordre procédural.

La Convention, en son Titre II, tend à renforcer le rôle du juge de l'Etat d'origine. Rappelons qu'il doit notamment se déclarer incompétent s'il existe des règles de compétence exclusive attribuant compétence à un juge d'un autre Etat (art. 19) et, en cas de défaut du défendeur, si sa compétence n'est pas fondée au sens de la Convention (art. 20, alinéa 1er). En outre, il doit surseoir à statuer s'il n'est pas établi que le défendeur défaillant a été mis dans la possibilité de se défendre (art. 20, 2e alinéa).

Son rôle, d'après le Titre II, est donc primordial.

Par voie de conséquence, l'intervention du juge d'exequatur est plus limitée qu'elle ne l'est habituellement dans les traités d'exécution. Il n'aura, pratiquement, que deux points à examiner : l'ordre public et le respect des droits de la défense. Les autres causes de refus : contrariété de jugements, questions préalables, contrôle de la compétence dans des domaines limités peuvent, en effet, être considérées comme proches de l'ordre public. En outre, la Convention étant limitée à la matière patrimoniale, l'ordre public ne sera que très rarement appelé à intervenir.

De cette limitation des pouvoirs du juge d'exequatur, pouvait découler une simplification de la procédure elle-même. De plus, les garanties accordées au défendeur dans la procédure d'origine doivent entraîner pour le demandeur la possibilité de procéder rapidement dans l'Etat requis à toutes mesures utiles, d'y agir avec un effet de surprise et d'y obtenir, sans vaines complications, l'exécution forcée.

Le Comité a longuement délibéré avant d'arrêter la procédure d'exequatur. Plusieurs possibilités s'offraient à lui : renvoi aux législations nationales sous réserve de quelques règles conventionnelles à observer, procédure contradictoire ordinaire, procédure des référés, procédure sur requête.

Chacune de ces solutions avait ses avantages et ses inconvénients. Finalement, le Comité a adopté un régime qui se fonde sur la procédure sur requête et qui sera communautaire. La même procédure, rapide et simple, sera applicable dans les six Etats.

La solution unitaire a l'avantage de créer un sain équilibre entre les divers textes de la Convention : règles uniformes dans les six Pays en ce qui concerne la compétence, procédure identique pour l'exécution.

b) Conditions d'exécution.

Comme nous l'avons vu, selon l'économie de la Convention, la décision étrangère bénéficie d'une présomption de régularité. Elle doit, en principe, pouvoir être mise à exécution dans l'Etat requis. L'exécution ne peut être refusée

den in — ten opzichte van de tot op heden gesloten executieverdragen — nieuwe bevoegdheidsregels.

Dit karakter brengt mede dat in het stadium van de tenuitvoerlegging gezocht moet worden naar oplossingen die een normaal verlengstuk van de bevoegdheidsregels zijn.

De vooruitgang die het verdrag in titel II tot stand heeft gebracht zal immers volledig ongedaan gemaakt worden indien een partij die in een verdragsluitend land de tenuitvoerlegging van een te zijnen gunste gewezen vonnis wenst te verkrijgen, op hinderpalen van processuele aard zou stuiten.

In titel II tracht het verdrag de rol van de rechter van het land van herkomst te versterken. Zoals reeds werd opgemerkt, moet hij zich met name onbevoegd verklaren, wanneer er regels van uitsluitende bevoegdheid bestaan, die de rechter van een andere staat als bevoegd aanwijzen (art. 19) en wanneer in het geval dat de verweerder niet verschijnt, zijn bevoegdheid niet berust op de bepalingen, van het verdrag (art. 20, lid 1). Bovendien is hij verplicht zijn uitspraak aan te houden zolang niet vaststaat dat de verweerder die verstek laat gaan in de gelegenheid is gesteld zich te verdedigen (art. 20, lid 2).

Volgens Titel II is zijn rol derhalve van het allergrootste belang.

Bijgevolg is het optreden van de exequaturrechter meer beperkt dan in de executieverdragen gewoonlijk het geval is. Praktisch gesproken behoeft hij slechts twee punten te onderzoeken, namelijk de openbare orde en de eerbieding van de rechten van de verdediging. De andere gronden van weigering namelijk de tegenstrijdigheid van vonnissen, prealabele vraagstukken, controle van de bevoegdheid op beperkte gebieden kunnen immers als verwant aan de openbare orde worden beschouwd. Omdat daarnaast het verdrag beperkt is tot het vermogenrechtelijk terrein zal de openbare orde slechts zeer zelden een rol spelen.

Van deze beperking van de bevoegdheden van de exequaturrechter zou een vereenvoudiging van de procedure zelf het gevolg kunnen zijn. Bovendien moeten de aan de verweerder in de oorspronkelijke procedure toegekende waarborgen als tegenhanger hebben, dat de eiser over de mogelijkheid beschikt in de aangezochte staat snel de nodige maatregelen te nemen, met zijn optreden een verrassingseffect te bereiken en er zonder nutteloze verwikkelingen de gedwongen tenuitvoerlegging te verkrijgen.

Voordat het Comité de exequaturprocedure vaststelde heeft het hierover lang beraadslaagd. Verschillende mogelijkheden stonden voor hem open : verwijzing naar de nationale wetgevingen waarbij dan enkele verdragsbepalingen moeten worden nageleefd, de gewone procedure op tegenspraak, de procedure in kort geding en de request-procedure.

Elk van deze oplossingen had voor- en nadelen. Tenslotte heeft het Comité een stelsel aanvaard dat gebaseerd is op de requestprocedure en dat een communautair karakter zal dragen. In de zes lid-staten zal dezelfde snelle en eenvoudige procedure worden toegepast.

Deze uniforme oplossing biedt het voordeel dat een gezond evenwicht wordt bereikt tussen de verschillende artikelen van het verdrag n.l. eenvormige regels in de zes landen met betrekking tot de bevoegdheid en een identieke procedure voor de tenuitvoerlegging.

b) Voorwaarden voor de tenuitvoerlegging.

Zoals wij reeds hebben gezien geldt volgens de opzet van het verdrag voor de buitenlandse beslissing een vermoeden van regelmatigheid. De buitenlandse beslissing moet in beginsel in de aangezochte Staat ten uitvoer kunnen

que s'il existe un motif de refus de reconnaissance (112). Toutefois, la décision étrangère doit être exécutoire dans l'Etat où elle a été rendue pour pouvoir être mise à exécution dans l'Etat requis.

Si un jugement susceptible de recours ou frappé d'un recours dans l'Etat d'origine n'y bénéficie pas de l'exécution provisoire, il ne pourra être mis à exécution dans l'Etat requis. C'est une qualité du titre dont on demande l'exécution qui en tout cas, doit exister d'après le droit du pays de l'origine du jugement et, comme le signale M. Niboyet, il n'y a pas de raison d'accorder à un jugement étranger des droits qui ne lui appartiennent pas dans le pays d'origine (113).

En aucun cas, il n'est procédé à un examen du fond de la décision étrangère (article 34).

c) Procédure d'exequatur.

Avant de procéder à un examen des articles de la section relative à l'exécution, il nous paraît utile de tracer les grandes lignes de la procédure qui sera applicable dans les six Etats.

1. La requête, accompagnée des documents dont la production est exigée en vertu des articles 46 et 47, est adressée à l'autorité désignée à l'article 32. Les modalités du dépôt sont déterminées par la loi de l'Etat requis.

Le requérant doit faire éléction de domicile ou désigner un mandataire ad litem dans le ressort de la juridiction saisie.

2. La juridiction saisie statue à bref délai sans pouvoir convoquer la partie adverse. Toute possibilité de procédure contradictoire est évitée à ce stade.

La requête ne peut être rejetée que pour l'une des causes mentionnées aux articles 27 et 28.

3. Si l'exécution est accordée :

a) la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie peut former opposition dans le mois de la signification de la décision (art. 36);

b) l'opposition est portée, suivant les formes de la procédure contradictoire, devant la juridiction désignée à l'article 37;

c) si la décision étrangère fait l'objet d'un recours dans l'Etat d'origine, ou si le délai pour le former n'est pas expiré, la juridiction saisie de l'opposition peut surseoir à statuer ou subordonner l'exequatur à la constitution d'une garantie (art. 38);

d) la décision rendue sur opposition n'est susceptible ni d'appel ni d'opposition. Elle peut faire l'objet d'un pourvoi en cassation (114) (art. 37);

e) pendant le délai d'opposition, le requérant ne peut procéder qu'à des mesures conservatoires, la décision qui a accordé l'exécution comportant autorisation de procéder à ces mesures (art. 39);

(112) Sur les inconvénients qui résultent d'une différence entre les conditions de reconnaissance et d'exécution, voir Rigaux, *op. cit.*, p. 207, n° 39.

(113) Niboyet, *Droit international privé français*, t. VI, n° 1974.

(114) En République fédérale d'Allemagne d'une « Rechtsbeschwerde ».

worden gelegd. De tenuitvoerlegging kan slechts worden geweigerd indien er een geldige reden voor de weigering van de tenuitvoerlegging bestaat (112). De vreemde beslissing moet echter, om in de aangezochte staat ten uitvoer gelegd te kunnen worden, uitvoerbaar zijn in het land waar zij is gewezen.

Indien voor een vonnis, waartegen in het land van herkomst nog rechtsmiddelen kunnen worden ingesteld of waartegen een rechtsmiddel is ingesteld, aldaar geen voorlopige tenuitvoerlegging mogelijk is, kan het ook in de aangezochte staat niet ten uitvoer worden gelegd. De uitvoerbaarheid is een kwaliteit van de titel waarvan men de tenuitvoerlegging vordert, welke kwaliteit in ieder geval volgens het recht van het land waar het vonnis is gewezen dient te bestaan; er is, zoals de heer Niboyet opmerkt, geen reden om aan een buitenlands vonnis rechten toe te kennen die het in het land van herkomst niet heeft (113).

In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van het bodemgeschil van de in den vreemde gegeven beslissing (artikel 34).

c) Exequaturprocedure.

Het lijkt ons nuttig om, alvorens de afdeling betreffende de tenuitvoerlegging artikelsgewijs te behandelen, de grote lijnen van de in de zes landen toegepaste procedure, te schetsen.

1. Het verzoek, waarbij de documenten worden gevoegd waarvan de overlegging krachtens de artikelen 46 en 47 vereist is, wordt gericht tot de in artikel 32 aangewezen autoriteit. De wet van de aangezochte staat regelt de formaliteiten en voorwaarden voor de deponering.

De verzoeker moet binnen het rechtsgebied van het gerecht dat over de zaak oordeelt woonplaats kiezen of een procesgemachtigde aanwijzen.

2. Het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt doet op korte termijn uitspraak zonder dat de tegenpartij mag worden opgeroepen. In dit stadium is elke mogelijkheid van een procedure op tegenspraak uitgesloten.

Het verzoek kan slechts worden verworpen om een van de in artikel 27 en 28 genoemde redenen.

3. Indien de tenuitvoerlegging wordt toegestaan :

a) kan de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt vervolgd, binnen een maand na de betekening van de beslissing daartegen verzet doen (art. 36);

b) wordt het verzet, volgens de regels voor de procedure op tegenspraak gebracht voor het in artikel 37 aangewezen gerecht;

c) kan, indien tegen de vreemde beslissing een rechtsmiddel is ingesteld in het land van herkomst of indien de termijn daarvoor nog niet is verstreken, het gerecht dat over het verzet oordeelt zijn uitspraak aanhouden, of het exequatur afhankelijk stellen van het stellen van zekerheid (art. 38);

d) is de op het verzet gewezen beslissing niet vatbaar voor hoger beroep noch voor verzet. Tegen de beslissing kan wel een eis in cassatie worden ingesteld (114) (art. 37);

e) kan de verzoeker gedurende de verzetstermijn slechts bewarende maatregelen nemen; de beslissing waarbij de tenuitvoerlegging wordt toegestaan houdt het verlot in om deze maatregelen te treffen (art. 39).

(112) Over de moeilijkheden, die een verschil tussen de voorwaarden voor de erkenning en die voor de tenuitvoerlegging medebrengt, zie Rigaux, *op. cit.*, blz. 207, n° 39.

(113) Niboyet, *Droit international privé français*, t. VI, n° 1974.

(114) In de Bondsrepubliek Duitsland de « Rechtsbeschwerde ».

4. Si l'exécution est refusée :

- a) le requérant peut former un recours devant la juridiction, désignée à l'article 40;
- b) la procédure devient contradictoire devant cette juridiction, la partie adverse étant appelée à comparaître (art. 40);
- c) la décision statuant sur ce recours ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation (114) (art. 41).

Article 31

Cet article dispose que « les décisions rendues dans un Etat contractant et qui y sont exécutoires, peuvent être mises à exécution dans un autre Etat contractant après y avoir été revêtues de la formule exécutoire sur requête de toute partie intéressée ».

Comme on le constatera, cette disposition est presque identique à celle qui a été retenue dans la Convention européenne portant loi uniforme en matière d'arbitrage (115). Le Comité a, en effet, considéré que les jugements rendus dans un Etat contractant devaient pouvoir y être mis à exécution dans tout autre Etat contractant aussi facilement que des sentences arbitrales.

Les systèmes juridiques en vigueur dans les Etats membres connaissent déjà l'autorisation en vue d'une exécution forcée moyennant la formule exécutoire. Il en est ainsi, par exemple, des décisions et arrêts rendus par les Institutions communautaires européennes (art. 92 du Traité C. E. C. A., 192 du Traité instituant la C. E. E., 164 du Traité instituant l'Euratom). Il en est de même des décisions et arrêts tombant dans le champ d'application de la Convention de Mannheim. (116).

La Convention germano-néerlandaise du 30 août 1962 a également prévu que les décisions rendues dans l'un des deux Etats sont exécutées dans l'autre pour autant que l'exécution forcée y soit autorisée au moyen d'une formule exécutoire.

Une réglementation analogue à celle de l'article 31, c'est-à-dire une procédure unilatérale, a été prévue dans le traité franco-allemand sur la Sarre du 27 octobre 1956. Il ressort de déclarations faites par les milieux de l'économie sarroise, que cette réglementation a donné toute satisfaction. Environ 80 % des procédures d'exequatur ont été menées à bien en appliquant la première phase unilatérale et écrite de la procédure. Dans la plupart des cas, les débiteurs ont renoncé à introduire une procédure contradictoire par voie de recours. Cela s'explique aisément car les cas de refus d'exequatur sont exceptionnels et le risque de devoir supporter les frais de procédure retient le débiteur. s'il n'a pas un espoir certain de gagner le procès.

Le texte de l'article 31 ne prend pas position entre les théories suivant lesquelles ce serait soit le jugement rendu dans l'Etat d'origine, soit la décision autorisant l'opposition

4. Indien de tenuitvoerlegging wordt geweigerd :

- a) kan de verzoeker daartegen beroep instellen voor de in artikel 40 aangewezen rechterlijke instantie;
- b) verloopt de procedure voor deze instantie op tegenpraak na oproeping van de wederpartij om te verschijnen (art. 40);
- c) kan tegen de beslissing waarbij op dit beroep uitspraak wordt gedaan slechts een eis in cassatie worden ingesteld (114) (art. 41).

Artikel 31.

Dit artikel bepaalt « de beslissingen welke in een verdragsluitende Staat zijn gegeven en aldaar uitvoerbaar zijn, kunnen in een andere verdragsluitende Staat ten uitvoer worden gelegd nadat zij aldaar, ten verzoeken van iedere belanghebbende partij, van het verlof tot tenuitvoerlegging zijn voorzien ».

Zals men kan vaststellen is deze bepaling praktisch identiek aan de desbetreffende bepaling in het Europees verdrag houdende een eenvormige wet op het gebied van arbitrage (115). Het Comité was immers van mening dat de in een verdragsluitend land gewezen vonnissen in elk ander verdragsluitend land even gemakkelijk als scheidsrechterlijke uitspraken moeten kunnen worden ten uitvoer gelegd.

De in de lid-staten bestaande rechtsstelsels kennen reeds het verlof tot gedwongen tenuitvoerlegging door middel van het bevel tot tenuitvoerlegging. Zulks geldt b. v. voor de beschikken en arresten, gewezen door de instellingen van de Europese Gemeenschappen (artikel 92 van het E. G. K. S.-Verdrag, artikel 192 van het Verdrag tot oprichting van de E. E. G. en artikel 164 van het verdrag tot oprichting van Euratom). Hetzelfde geldt voor beschikkingen en arresten die vallen onder het toepassingsgebied van het verdrag van Mannheim (116).

Het Nederlands-Duitse verdrag van 30 augustus 1962 bepaalt eveneens dat beslissingen welke in een der beide landen zijn gegeven in het andere ten uitvoer kunnen worden gelegd indien zulks aldaar krachtens een verlof tot tenuitvoerlegging is toegestaan.

Een analoge regeling als in artikel 31, namelijk een unilaterale procedure, is neergelegd in het Frans-Duitse verdrag over het Saargebied van 27 oktober 1956. Gezien hetgeen het bedrijfsleven over het Saargebied daaromtrent verklaard heeft, werkte deze regeling volkomen bevredigend. Ongeveer 80 % van de exequaturprocedures zijn door middel van de eerste unilaterale en schriftelijke fase van de procedure tot een goed einde gebracht. In het merendeel van de gevallen hebben de schuldenaren ervan afgezien door aanwending van een rechtsmiddel een procedure op tegenspraak in te leiden. Dit wordt gemakkelijk verklaarbaar door het feit dat het exequatur slechts in uitzonderlijke gevallen wordt geweigerd en dat de debiteur, indien hij geen enkele hoop heeft het proces te winnen, weerhouden wordt door het risico dat hij de proceskosten zal moeten dragen.

In de tekst van artikel 31 wordt geen standpunt ingenomen ten aanzien van de door theoretici opgeworpen vraag of het in het land van herkomst gewezen vonnis dan

(114) Voir page précédente.

(115) Convention européenne portant loi uniforme en matière d'arbitrage faite à Strasbourg le 20 janvier 1966. Article 29 de l'Annexe I: « La sentence arbitrale ne peut faire l'objet d'une exécution forcée que si elle ne peut plus être attaquée devant des arbitres et après avoir été revêtue de la formule exécutoire par l'autorité compétente sur requête de la partie intéressée ».

(116) L'Acte révisé de Mannheim, 17 octobre 1868, relatif à la navigation sur le Rhin.

(114) Zie vorig bladzijde.

(115) Europees verdrag houdende een eenvormige wet op het gebied van de arbitrage gesloten op 20 januari 1966 te Straatsburg. Artikel 29: van bijlage I: « De scheidsrechterlijke uitspraak kan eerst ten uitvoer worden gelegd wanneer zij voor de scheidslieden niet meer kan worden aangevallen en nadat zij op verzoek van de belanghebbende partij door de bevoegde autoriteit voorzien is van het bevel tot tenuitvoerlegging ».

(116) Herzene Akte van Mannheim van 17 oktober 1868 inzake de scheepvaart op de Rijn.

de la formule exécutoire qui serait exécutoire dans l'État requis.

L'expression « sur requête de toute partie intéressée » implique que le droit de demander la formule exécutoire appartient à toute personne qui peut se prévaloir de la décision dans l'état d'origine.

Article 32.

L'article 32 détermine l'autorité à laquelle, dans chacun des États contractants, la requête devra être adressée et qui sera compétente pour statuer. L'indication de cette autorité dans la Convention elle-même a été jugée utile pour les parties.

La juridiction territorialement compétente est celle du domicile de la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie et si cette partie n'a pas de domicile dans l'État requis, est compétente la juridiction du lieu de l'exécution, c'est-à-dire celle du lieu où se trouvent des biens du débiteur. La compétence du juge du lieu de l'exécution n'est donc que subsidiaire.

L'obligation de déposer la requête devant la juridiction du lieu du domicile du débiteur répond notamment à la préoccupation suivante. Il n'est pas exclu que, dans l'État requis, le débiteur possède des biens en des endroits situés dans le ressort de juridictions différentes. Si seule avait été retenue la compétence du tribunal du lieu de l'exécution, un choix aurait été ouvert au demandeur entre plusieurs juridictions. Le demandeur débouté devant une juridiction, au lieu d'exercer les voies de recours prévues par la Convention, aurait ainsi pu saisir une autre juridiction, qui n'aurait pas nécessairement statué dans le même sens que la première et ce, à l'insu de la partie adverse, la procédure étant unilatérale.

Article 33.

D'après l'article 33, les conditions et les formes de dépôt de la requête sont déterminées par la loi de l'État requis.

Il y a donc lieu de se référer aux législations nationales quant aux mentions que doit contenir la requête, au nombre d'exemplaires qui doivent être adressés au juge, à l'autorité auprès de laquelle elle doit être déposée, éventuellement à la langue dans laquelle elle devrait être rédigée et aussi quant au point de savoir si l'intervention d'un avocat ou d'un avoué est nécessaire.

Les dispositions auxquelles il y a lieu de se référer sont les suivantes :

Belgique : La question sera réglée par le Code judiciaire (v. articles 1025 et 1027);

République fédérale d'Allemagne, Pays-Bas, Italie : La question sera réglée dans la loi d'exécution de la Convention;

France : Code de procédure civile : art. 1040;

Luxembourg : Le ministère d'avoué est requis conformément au droit commun d'après lequel on ne saurait s'adresser officiellement au juge sans recourir au ministère d'avoué. On invoque généralement à l'appui de cette solution l'article 856, ou encore l'article 512 du Code de procédure civile.

wel de beschikking waarbij het verlof tot tenuitvoerlegging wordt verleend in de aangezochte staat uitvoerbaar is.

De woorden « ten verzoeken van iedere belanghebbende partij » houden in dat het recht verlof tot tenuitvoerlegging te verzoeken toekomt aan ieder die in de staat van oorsprong zich van de beslissing kan bedienen.

Artikel 32.

Artikel 32 bepaalt de autoriteit tot wie in elk van de verdragsluitende landen het verzoek moet worden gericht en die bevoegd zal zijn uitspraak te doen. De aanduiding van deze autoriteit in het verdrag zelf is voor de partijen nuttig geacht.

Het betreffende bevoegde gerecht is dat van de woonplaats van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt vervolgd, en indien deze partij geen woonplaats heeft in de aangezochte staat, het gerecht van de plaats van tenuitvoerlegging, d.w.z. het gerecht van de plaats waar de goederen van de schuldenaar gelegen zijn. De bevoegdheid van de rechter van de plaats van tenuitvoerlegging is derhalve slechts een subsidiaire.

De verplichting om het verzoek in te dienen bij het gerecht van de plaats waar de schuldenaar woonachtig is, vindt haar grond in de navolgende overweging. Het is niet uitgesloten dat de schuldenaar in de aangezochte staat goederen bezit die in verschillende rechtsgebieden zijn gelegen. Indien uitsluitend de bevoegdheid van het gerecht van de plaats van tenuitvoerlegging zou zijn gekozen zou de eiser de keuze hebben gehad tussen verscheidene gerechten. De eiser wiens vordering voor een bepaald gerecht is ontzagd zou in dat geval, in plaats van de door het verdrag bepaalde rechtsmiddelen aan te wenden, de mogelijkheid hebben gehad de zaak bij een ander gerecht aanhangig te maken, dat niet noodzakelijk in dezelfde zin als het eerste behoeft te oordelen, waarbij nog komt dat dit zonder medeweten van de wederpartij geschiedt omdat de procedure eenzijdig is.

Artikel 33.

Volgens artikel 33 worden de voorwaarden en formaliteiten voor de indiening van het verzoek bepaald door de wet van de aangezochte staat.

Men dient dus de nationale wetgevingen te raadplegen met betrekking tot hetgeen het verzoek moet bevatten, het aantal exemplaren dat aan de rechter moet worden toegezonden, de autoriteit waarbij het verzoek moet worden neergelegd en eventueel in welke taal het verzoekschrift moet worden opgesteld en eveneens met betrekking tot de vraag of de tussenkomst van een advocaat of een procureur noodzakelijk is.

De bepalingen welke dienen te worden geraadpleegd zijn de volgende :

België : Het Gerechtelijk Wetboek zal het vraagstuk regelen (artikelen 1025 en 1027);

Bondsrepubliek Duitsland, Nederland, Italië : Deze materie zal worden geregeld in de uitvoeringswet van het verdrag;

Frankrijk : Code de Procédure civile — artikel 1040;

Luxembourg : Overeenkomstig het gemeene recht is de bijstand van een procureur vereist; het gemeene recht zegt immers dat men zich niet officieel tot een rechter kan wenden zonder op de bijstand van een procureur een beroep te doen. Ter ondersteuning van deze oplossing beroept men zich in het algemeen op artikel 856 of op artikel 512 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

La requête doit être accompagnée des documents dont la production est exigée en vertu des articles 46 et 47.

Selon le Comité, si le requérant ne joint pas les pièces requises il n'y a pas lieu à refus d'exécution mais le juge peut surseoir à statuer et impartir un délai au requérant. Si les documents produits sont insuffisants et si le juge ne parvient pas à être éclairé, il peut déclarer la demande irrecevable.

Enfin, le requérant doit, selon les dispositions de la législation interne de l'Etat requis, soit faire éllection de domicile, soit désigner un mandataire ad litem dans le ressort de la juridiction saisie. Cette prescription présente un double intérêt : d'une part, pour la communication au demandeur de la décision par laquelle il a été statué sur la requête (art. 35) et, d'autre part, en cas d'opposition de la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie, opposition qui doit être formée « selon les règles de la procédure contradictoire » (art. 37).

Le défendeur doit donc assigner le demandeur à comparaître; l'éllection de domicile ou la désignation du mandataire permettent que cette signification de la citation à comparaître soit faite rapidement, conformément à la loi du pays requis, sans risque d'erreur et sans présenter tous les aléas que comportent les significations des actes judiciaires à l'étranger. Il est, en effet, à prévoir que le demandeur sera généralement domicilié hors de l'Etat requis.

La désignation du mandataire ad litem a été prévue car l'éllection de domicile n'est pas connue en droit allemand.

Les deux procédés aboutissent d'ailleurs au même résultat.

Article 34.

L'article 34 prévoit que la juridiction saisie statue à bref délai et « sans que la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie puisse, en cet état de la procédure, présenter d'observation ».

Le Comité, après l'avoir envisagée, n'a pu retenir l'idée d'imposer à la juridiction saisie un délai fixe pour statuer. Un tel délai, qui n'est pas dans les usages judiciaires, aurait d'ailleurs été dépourvu de sanction.

La Convention ne reconnaît pas au juge saisi la faculté de provoquer, même dans des cas exceptionnels, des explications du défendeur. Une telle faculté aurait ouvert une brèche dans le caractère unilatéral de la procédure. Des juridictions pourraient, en effet, avoir tendance à entendre le défendeur, ce qui, en fait, aboutirait à transformer systématiquement la procédure unilatérale en un débat contradictoire. De plus, l'effet de surprise qui doit s'attacher à la procédure d'exequatur, si l'on veut éviter que le défendeur n'ait l'occasion de soustraire ses biens à toute mesure d'exécution, eût été atténué.

Quant aux droits de la défense, ils sont respectés étant donné que le défendeur a la possibilité de provoquer un débat contradictoire en formant opposition contre la décision accordant exécution.

Comme nous l'avons exposé ci-dessus, la requête ne peut être rejetée que pour l'un des motifs prévus aux articles 27 et 28 et il ne peut être procédé à la révision du fond de la décision étrangère. En conséquence, les demandes nou-

Bij het verzoek moeten de documenten worden gevoegd waarvan de overlegging krachtens de artikelen 46 en 47 wordt geëist.

Volgens het Comité dient, indien de verzoeker de vereiste stukken niet bij zijn verzoek voegt, de tenuitvoerlegging niet te worden geweigerd doch kan de rechter zijn uitspraak aanhouden en de verzoeker uitstel toestaan. Indien de overgelegde documenten onvoldoende zijn en de rechter daardoor over onvoldoende gegevens beschikt, kan hij de verdring niet-ontvankelijk verklaren.

Tenslotte moet de verzoeker volgens de bepalingen van de interne wetgeving van de aangezochte staat woonplaats kiezen dan wel een procesgemachtigde aanwijzen binnen het rechtsgebied van het gerecht waarbij de zaak aanhangig wordt gemaakt. Dit voorschrift is in twee opzichten van belang. Enerzijds met het oog op de mededeling aan de verzoeker van de beslissing waarbij op het verzoek uitspraak is gedaan (artikel 35), en anderzijds in het geval van verzet, ingesteld door de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevolgd, welk verzet moet worden ingesteld « volgens de regels van de procedure op tegenspraak » (art. 37).

De verweerder moet dan de eiser dagvaarden te verschijnen. Door de domiciliekeuze of de aanwijzing van een procesgemachtigde kan deze betekening van de dagvaarding tot verschijning snel, overeenkomstig de wet van de aangezochte staat, zonder kans op vergissingen en zonder de onzekerheden die aan de betekening van gerechtelijke akten in het buitenland verbonden zijn, plaats vinden. Verwachting mag immers worden dat de eiser in het algemeen buiten de aangezochte staat woonplaats heeft.

De aanwijzing van een procesgemachtigde is in het verdrag opgenomen omdat het Duitse recht de domiciliekeuze niet kent.

De beide procedures voeren overigens tot hetzelfde resultaat.

Artikel 34.

Artikel 34 bepaalt, dat het gerecht, tot hetwelk het verzoek is gericht, onverwijld uitspraak doet, zonder dat « de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd in deze stand van de procedure wordt gehoord ».

Het Comité heeft na diepgaand beraad de gedachte verworpen om het gerecht, dat over de zaak oordeelt, voor zijn uitspraak een vaste termijn voor te schrijven. Aan een dergelijke termijn, die overigens in rechte niet gebruikelijk is zou bovendien geen sanctie verbonden zijn.

Het verdrag kent aan de rechter die over de zaak oordeelt niet de bevoegdheid toe om, zelfs niet in uitzonderlijke gevallen, uiteenzettingen van de vermeerder uit te lokken. Een dergelijke bevoegdheid zou een bres geslagen hebben in het unilateraal karakter van de procedure. De rechters zouden immers dikwijls de verweerder willen horen, hetgeen in feite zou neer komen op een systematische omzetting van de eenzijdige procedure in een procedure op tegenspraak. Bovendien zou het aan verrassingseffect een groot deel van zijn waarde worden ontnomen; de exequaturprocedure moet dit evenwel onverzwakt blijven behouden, indien men de verweerder niet de gelegenheid wil geven zijn goederen aan maatregelen van tenuitvoerlegging te onttrekken.

Wat de rechten van de verdediging betreft, deze worden geëerbiedigd, daar de verweerder immers de mogelijkheid heeft een procedure op tegenspraak uit te lokken door verzet te doen tegen de beslissing, waarbij het exequatur is verleend.

Zoals wij hierboven reeds hebben uiteengezet kan het verzoek slechts worden verworpen op een van de in de artikelen 27 en 28 genoemde gronden en kan het bij de vreemde beslissing berechte geschil niet opnieuw worden onderzocht.

velles, c'est-à-dire non présentées au juge étranger, sont irrecevables; le juge saisi peut accorder ou refuser l'exécution mais il ne peut modifier la décision étrangère.

Le juge pourra cependant rejeter la requête s'il n'est pas satisfait aux exigences des articles 32 et 33.

Article 35.

L'article 35 prévoit que la décision sur requête est aussitôt portée à la connaissance du requérant, à la diligence du greffier, dans les formes déterminées par la législation de l'Etat requis. Il importe, en effet, que le requérant soit informé de la décision prise. Apparaît ici, notamment si le demandeur est domicilié à l'étranger, l'utilité de l'élection de domicile ou de la désignation du mandataire *ad litem*.

Quant à la forme selon laquelle la décision, qu'il s'agisse d'une décision d'octroi ou d'une décision de refus, sera communiquée au demandeur, elle sera réglée par chacun des législations nationales.

Article 36.

Si l'exécution est accordée, la décision doit être signifiée à la partie contre laquelle l'exécution a été accordée. Cette partie peut former opposition contre la décision à partir de la signification. En ce qui concerne le délai et son point de départ, il y a lieu, d'après l'article 36, de distinguer entre les hypothèses suivantes :

a) Si la partie est domiciliée dans l'Etat où la décision a été rendue, le délai est d'un mois et le point de départ du délai est fixé par le droit commun auquel il n'y a aucune raison de déroger.

b) Si la partie est domiciliée dans un autre Etat contractant, le délai est de deux mois et il court du jour où la signification a été faite à personne ou à domicile (117).

Ne seront pas prises en considération en France et aux Pays-Bas la date de remise au Parquet, ni en Belgique la date de remise aux services de la poste (art. 40 du Code judiciaire), ni celle à laquelle l'acte a été envoyé par le Consul de Belgique à l'autorité étrangère (118).

Cette règle, qui déroge à certains droits nationaux, tend à protéger le défendeur et à éviter qu'il ne soit forcé sans avoir été informé, en temps utile, de la décision et sans avoir été mis dans la possibilité de se défendre.

Ce délai ne comporte pas de dérogation en raison de la distance, le délai étant suffisant pour permettre à la partie intéressée d'assurer éventuellement sa défense.

(117) La signification à domicile comprend la remise de l'acte à une personne présente, habilitée par la loi à recevoir copie de l'exploit ou, à défaut, à une autorité compétente.

(118) Cour de Cassation belge, 4 mars 1954, *Revue des Huissiers de Belgique*, mai-juin 1954, p. 15.

Om deze reden zijn nieuwe vorderingen, d.w.z. vorderingen die aan de vreemde rechter niet zijn voorgelegd, niet ontvankelijk; de rechter die over de zaak oordeelt kan het exequatur verlenen of weigeren, doch hij kan de vreemde beslissing niet wijzigen.

De rechter kan niettemin het verzoek afwijzen indien hij van mening is dat niet aan de vereisten van artikelen 32 en 33 is voldaan.

Artikel 35.

Artikel 35 bepaalt dat de op het verzoek gewezen beslissing onverwijld op vordering van de griffier ter kennis van de verzoeker wordt gebracht, waarbij de vorm waarin zulks geschiedt, wordt bepaald door de wetgeving van de aangezochte Staat. De verzoeker moet immers van de genomen beslissing in kennis worden gesteld. Ook hier blijkt, met name wanneer de eiser zijn woonplaats in het buitenland heeft, het nut van de woonplaats-keuze of van de aanwijzing van de procesgemachtigde.

Met betrekking tot de formaliteiten voor de mededeling van de beslissing aan de eiser, ongeacht of het gaat om een beslissing waarbij de tenuitvoerlegging wordt toegestaan of wordt geweigerd, zij opgemerkt dat deze door elke der nationale wetgevingen zal worden geregeld.

Artikel 36.

Indien de tenuitvoerlegging wordt toegestaan moet de beslissing aan de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt verleend worden betekend. Deze partij kan na betekening tegen de beslissing verzet doen. Volgens artikel 36 moet met betrekking tot de termijn en de vraag op welk tijdstip deze begint te lopen, tussen de navolgende gevallen worden onderscheiden :

a) Indien de partij woonplaats heeft in het land waar de beslissing is gegeven is de termijn een maand en wordt het tijdstip waarop de termijn begint te lopen bepaald door het gemeene recht; er bestaat geen enkele reden om daarvan af te wijken.

b) Indien de partij in een ander verdragsluitend land woonplaats heeft bedraagt de termijn twee maanden en begint hij te lopen vanaf de dag dat de betekening in persoon of aan de woonplaats heeft plaatsgevonden (117).

Zo zullen in Frankrijk en in Nederland niet de datum van betekening ten parkette in aanmerking worden genomen noch in België de datum van afgifte bij de posten (artikel 40 van het Gerechtelijk Wetboek), noch de datum waarop de akte door de Belgische consul aan de buitenlandse autoriteit is toegezonden (118).

Dit voorschrift, dat aan sommige nationale wettelijke bepalingen derogert, strekt ertoe de verweerder te beschermen alsmede te vermijden dat zijn termijn voor het instellen van een rechtsmiddel is verstreken, zonder dat hij tijdig van de beslissing in kennis is gesteld en zonder dat hij in staat is geweest zich te verdedigen.

De termijn wordt niet wegens afstand verlengd, omdat de termijn van twee maanden voor de betrokken partij voldoende is om eventueel zijn verdediging te kunnen voorbereiden.

(117) De betekening aan de woonplaats omvat de overhandiging van het stuk aan een aanwezige persoon, die volgens de wet bevoegd is een afschrift van het exploit in ontvangst te nemen, of, zo deze ontbreekt, aan een bevoegde autoriteit.

(118) Belgisch Hof van Cassatie, 4 maart 1954, *Revue des Huissiers de Belgique*, mei-juni 1954, blz. 15.

c) Si la partie est domiciliée hors de la Communauté, le délai court du jour où la signification a été effectuée ou réputée effectuée d'après le droit de l'Etat où la décision a été rendue. Ce délai d'un mois peut, dans ce cas, être augmenté des délais en raison de la distance tels qu'ils sont prévus par la loi de cet Etat.

Pour le calcul des délais, il y a lieu de se référer à la loi interne de l'Etat où la décision a été rendue.

Article 37.

L'article 37 détermine l'autorité judiciaire devant laquelle, dans chacun des pays, l'opposition pourra être formée.

Devant cette juridiction, la procédure est contradictoire; il appartient dès lors à la personne contre laquelle l'exécution a été accordée de citer son adversaire à comparaître.

La juridiction statuant sur l'opposition aura à vérifier si celle-ci a été régulièrement formée et à se prononcer également sur le bien-fondé de l'opposition compte tenu des informations supplémentaires qui lui seront fournies par l'opposant. Ainsi, celui-ci pourra établir que, s'agissant d'une décision rendue par défaut dans l'Etat d'origine, les droits de la défense n'ont pas été respectés ou qu'il existe déjà dans l'Etat requis un jugement entre les mêmes parties inconciliable avec la décision étrangère. L'opposant pourra également demander à bénéficier de l'article 38, s'il a exercé un recours dans l'Etat d'origine contre la décision soumise à l'exequatur.

Il n'entre pas dans les attributions de la juridiction devant laquelle l'opposition a été formée de procéder à une révision du fond de la décision étrangère, ce qui serait contraire à l'essence même du Traité. Mais, l'opposant pourrait néanmoins valablement soulever des moyens fondés sur des faits postérieurs au jugement étranger, par exemple, en établissant qu'il s'est libéré de la dette depuis le prononcé du jugement étranger. Comme le relève M. Batiffol, un moyen de cette nature est propre à l'instance en exequatur (119) (120).

En son second alinéa, l'article 37 dispose que la décision rendue sur opposition n'est susceptible ni d'appel ni d'opposition. Elle ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation.

Cette règle a été dictée par les considérations suivantes. Tout d'abord, les causes de refus d'exequatur sont très limitées, touchent à l'ordre public de l'Etat requis. Il n'y a aucune utilité à multiplier les débats sur cette notion. Ensuite, la situation n'est pas identique à celle d'un procès se déroulant dans l'ordre interne. Le procès quant au fond s'est déjà déroulé dans l'Etat d'origine où aucune entrave n'est apportée, par la Convention, à l'exercice des voies de recours. La Convention est certes applicable aux décisions exécutoires par provision, mais dans cette éventualité, la juridiction saisie de l'opposition peut, comme le prévoit l'article 38, surseoir à statuer. La multiplicité des voies de recours, en permettant à la partie perdante de les utiliser à des fins purement dilatoires, constituerait, en définitive, une entrave à la libre circulation des jugements à laquelle tend la Convention.

c) Indien de partij woonplaats heeft buiten de Gemeenschap begint de termijn te lopen op de dag waarop de betekening heeft plaatsgevonden of wordt geacht plaatsgevonden te hebben volgens het recht van de staat waar de beslissing is gegeven. Deze termijn van een maand kan in dat geval worden verlengd met de termijnen wegens afstand zoals zij door de wet van dat land zijn bepaald.

Voor de berekening van deze termijnen moet eveneens de interne wet van het land waar de beslissing is gewezen worden geraadpleegd.

Artikel 37.

Artikel 37 bepaalt voor welke rechterlijke autoriteit in elk van de landen het verzet moet worden gebracht.

Voor dit gerecht is de procedure er een op tegenspraak; daarom dient degene tegen wie de tenuitvoerlegging is verleend zijn tegenstander tot verschijning te dagvaarden.

Het gerecht dat op het verzet uitspraak doet moet nagaan of dit regelmatig is gedaan en moet eveneens oordelen over de gegrondheid van het verzet, mede gezien de aanvullende gegevens die hem door de opposant zijn verstrekt. Zo zal deze laatste kunnen aantonen dat, bij een beslissing welke in het land van herkomst bij verstek is gewezen, de rechten van de verdediging niet zijn geëerbiedigd, of dat in de aangezochte staat reeds een tussen dezelfde partijen gewezen vonnis bestaat dat onverenigbaar is met de buitenlandse beslissing. De opposant kan eveneens een beroep doen op artikel 38 indien hij in het land van herkomst tegen de beslissing waarvoor het exequatur wordt verzocht een rechtsmiddel heeft aangewend.

Het gerecht waarvoor het verzet is gebracht heeft niet de bevoegdheid het bij de vreemde beslissing berechte geschil te onderzoeken, hetgeen strijdig zou zijn met het wezen van het verdrag. De opposant kan niettemin wel met vrucht middelen aanvoeren welke gebaseerd zijn op feiten welke na het geven van de vreemde beslissing hebben plaats gevonden, bijvoorbeeld aantonen dat hij sedert de uitspraak van de vreemde beslissing van de schuld is bevrijd. Zoals de heer Batiffol opmerkt kan een dergelijk middel zonder bezwaar in de exequaturinstantie worden opgeworpen (119) (120).

Het tweede lid van artikel 37 bepaalt dat de op het verzet gegeven beslissing niet vatbaar is, voor hoger beroep noch voor verzet. Daartegen kan uitsluitend beroep in cassatie worden ingesteld.

De volgende overwegingen hebben tot dit voorschrift geleid. Vooreerst zijn de gronden voor weigering van de exequatur zeer beperkt en raken zij de openbare orde van de aangezochte staat. Niets is ermeer gediend indien de debatten over dit begrip worden vervelvoudigd. Vervolgens ligt de situatie anders dan bij een procedure welke in de interne rechtsorde wordt gevoerd. Het bodemgeschil is reeds in het land van herkomst berecht, in welk land door het verdrag geen enkele belemmering in de weg is gelegd aan het aanwenden van rechtsmiddelen. Weliswaar is het verdrag van toepassing op beslissingen welke bij voorraad uitvoerbaar zijn, doch in dit geval kan, zoals artikel 38 bepaalt, het gerecht waarbij het verzet aanhangig is gemaakt, zijn uitspraak aanhouden. Tenslotte zou een veelvoud van rechtsmiddelen een belemmering vormen voor het door het Verdrag nagestreefde vrije verkeer van vonnissen omdat de verliezende partij van deze middelen uitsluitend gebruik zou kunnen maken om de zaak te rekken.

(119) Batiffol, *idem*, p. 863, note sous 57.

(120) Pour la République fédérale d'Allemagne, voir article 767, Code de procédure civile; v. Baumbach-Lauterbach, *Zivilprozessordnung*, § 723, note 1.

(119) Batiffol, *idem*, blz. 863, noot onder 57.

(120) Zie voor de Bondsrepubliek Duitsland artikel 767 van het Duitse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering; zie Baumbach-Lauterbach, *Zivilprozessordnung*, § 723, noot 1.

Le pourvoi en cassation n'étant pas connu en République fédérale d'Allemagne, il a été prévu, afin d'établir un équilibre entre les États contractants, qu'un recours fondé sur un moyen de droit pourrait être exercé contre la décision de la Cour d'appel (Oberlandesgericht).

Article 38.

L'article 38 concerne le cas où la décision étrangère fait l'objet d'un recours ordinaire dans l'État d'origine ainsi que celui où le délai pour former un tel recours n'est pas expiré. La juridiction saisie de l'opposition peut soit surseoir à statuer, soit accorder l'exécution, soit subordonner cette dernière à la constitution d'une garantie qu'elle détermine, soit impartir un délai au défendeur pour former son recours.

Cette disposition trouve son origine dans la convention germano-belge (article 10) et a « pour but de protéger le débiteur contre les dommages qui pourraient résulter de l'exécution de décisions non encore coulées en force de chose jugée et qui viendraient à être modifiées » (121).

L'article 38 concerne exclusivement les jugements qui, dans l'État d'origine, sont exécutoires nonobstant appel ou opposition.

Seule la juridiction saisie de l'opposition dispose de la faculté de surseoir, le sursis à statuer ne pouvant intervenir que sur demande de la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie. Or, cette partie ne comparet pas au premier stade de la procédure et ne peut être appelée à présenter des observations.

Article 39.

L'article 39 contient deux règles très importantes. Il dispose, d'une part, que durant le délai d'opposition ou, si elle a été formée, jusqu'à ce qu'il ait statué sur elle, le requérant ne peut procéder qu'à des mesures conservatoires — telles qu'elles sont prévues par la loi de l'État requis — et, d'autre part, que la décision qui accorde l'exécution emporte autorisation de procéder à ces mesures. L'article 39 permet aussi au créancier d'entamer dans certains États, en République fédérale d'Allemagne par exemple, la première phase de l'exécution du titre étranger. Le but de cette disposition est d'assurer, au stade de l'exequatur, un équilibre entre les droits et intérêts des parties, afin d'éviter qu'elles soient, l'une comme l'autre, exposées à quelque préjudice par le jeu des règles de procédure.

D'une part, le requérant qui, par le jugement étranger, se trouve en possession d'un titre exécutoire, doit pouvoir prendre d'urgence toutes mesures nécessaires pour éviter notamment que le débiteur puisse faire disparaître les objets sur lesquels la saisie doit être faite. Cette possibilité lui est donnée par la procédure sur requête et par l'article 39 en ce qu'il décide que la décision qui accorde l'exécution emporte autorisation de procéder aux mesures. Cette autorisation est automatique. Le demandeur n'aura pas à établir, dans les États dont la législation impose cette condition, que le cas requiert célérité ou qu'il y a péril en la demeure. L'octroi des mesures conservatoires n'est pas davantage soumis à l'appréciation du juge d'exequatur.

D'autre part, le caractère unilatéral de la procédure d'exequatur s'opposait à ce que des mesures irréversibles puissent

Daar voorziening in cassatie in de Bondsrepubliek Duitsland niet bestaat is, om een evenwicht tussen de verdragsluitende landen te verkrijgen, bepaald dat tegen de beslissing van het Oberlandesgericht een rechtsmiddel kan worden aangewend, n.l. het middel van « Rechtsbeschwerde ».

Artikel 38.

Artikel 38 betreft het geval dat tegen de vreemde beslissing in het land van herkomst een gewoon rechtsmiddel is aangewend alsmede het geval waarin de termijn voor zulk een rechtsmiddel niet is verlopen. In deze gevallen kan het gerecht waarbij het verzet aanhangig is gemaakt zijn uitspraak aanhouden, dan wel de tenuitvoerlegging toestaan, of ook deze laatste afhankelijk maken van het stellen van een door het gerecht zelf te bepalen zekerheid, dan wel verweerder een termijn voor zijn beroep toestaan.

Deze bepaling vindt haar oorsprong in het Duits-Belgisch Verdrag (artikel 10) en heeft « ten doel de debiteur te beschermen tegen schade die zou kunnen voortvloeien uit de tenuitvoerlegging van nog niet in kracht van gewijsde gegane beslissingen die later zouden worden gewijzigd » (121).

Artikel 38 betreft uitsluitend vonnissen die in het land van herkomst uitvoerbaar zijn niettegenstaande verzet of hoger beroep.

Uitsluitend het gerecht dat over het verzet oordeelt beschikt over de mogelijkheid zijn uitspraak aan te houden, daar de aanhouding van de uitspraak slechts kan plaats vinden op verzoek van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt vervolgd. Deze partij verschijnt echter niet in het eerste stadium van de procedure en kan dus niet worden uitgenodigd eventuele opmerkingen te maken.

Artikel 39.

Artikel 39 bevat twee zeer belangrijke voorschriften. Het bepaalt enerzijds dat de verweerder gedurende de termijn van verzet en, indien dit is ingesteld, tot het tijdstip dat daarover uitspraak is gedaan, slechts de bewarende maatregelen kan nemen die de wet van de aangezochte staat kent; voorts bepaald dit artikel dat de beslissing waarbij de tenuitvoerlegging wordt toegestaan het verlov inhoudt tot deze maatregelen over te gaan (Artikel 39 geeft ook de schuldeiser de mogelijkheid in bepaalde landen, b.v. de Bondsrepubliek Duitsland, de eerste fase van de tenuitvoerlegging van de vreemde titel in te leiden). Het doel van deze bepaling is om in het stadium van het exequatur een evenwicht te waarborgen tussen de rechten en de belangen van de partijen, alsmede te voorkomen dat een van beide door de werking van de processuele voorschriften aan enig nadeel wordt blootgesteld.

Eenzijds moet de verzoeker die dank zij het buitenlandse vonnis over een executoriale titel beschikt, onverwijld alle nodige maatregelen kunnen nemen om te voorkomen dat de schuldenaar de goederen waarop beslag moet worden gelegd laat verdwijnen. Deze mogelijkheid wordt hem gegeven door de requestprocedure en door artikel 39, daar dit bepaalt dat de beslissing die de tenuitvoerlegging toestaat het verlov inhoudt tot de betrokken maatregelen over te gaan. Dit verlov wordt automatisch gegeven. De eiser behoeft in de landen welke wetgeving deze eis stelt, niet aan te tonen dat de zaak spoedeisend is of dat er periculum in mora bestaat. Het toestaan van de bewarende maatregelen is evenmin aan de beoordeling van de exequaturrechter onderworpen.

Anderzijds verzet het unilateraal karakter van de exequaturprocedure zich ertegen dat tegen de verweerder niet meer

(121) Convention germano-belge. Voir rapport des négociateurs.

(121) Duits-Belgisch Verdrag. Zie het verslag van de onderhandelaars.

être prises contre le défendeur. Celui-ci peut, en effet, être à même d'établir qu'il existe une cause de refus d'exécution et, par exemple, démontrer que la question de l'ordre public n'a pas été suffisamment examinée. Pour sauvegarder les droits de cette partie, il a donc paru nécessaire de retarder l'exécution forcée, qui se traduit habituellement par l'exécution des biens mobiliers et immobiliers du défendeur, jusqu'à l'expiration du délai d'opposition (voir article 36) ou jusqu'à ce qu'il ait été statué sur l'opposition lorsque celle-ci aura été formée. En d'autres termes, et il s'agit d'une contrepartie de la procédure sur requête, l'efficacité de la décision d'exécution rendue en vertu de l'article 31 est limitée, en ce sens que durant le délai d'opposition, ou si l'opposition est formée, il ne pourra être procédé, sur base de cette décision, à la liquidation des biens du débiteur.

Articles 40 et 41.

Les articles 40 et 41 sont relatifs au cas où la requête a été rejetée.

L'article 40 prévoit que le requérant peut former un recours devant la cour d'appel compétente de l'Etat requis.

De l'avis du Comité, il n'a pas paru indiqué de fixer un délai dans la Convention. Si le requérant a été débouté, il lui appartient d'interjeter appel dans le délai qu'il juge opportun et qui peut, par exemple, lui être nécessaire pour rassembler la documentation utile.

La procédure en appel devient contradictoire, la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie étant appelée à comparaître. Le caractère contradictoire de la procédure s'imposait pour éviter la multiplicité des voies de recours. Si la procédure d'appel était restée unilatérale, il aurait été indispensable de prévoir une instance supplémentaire pour permettre au défendeur de faire valoir ses moyens dans le cas où la juridiction d'appel, infirmant la décision du premier juge, aurait accordé l'exécution. Le Comité a voulu éviter cette cascade de recours. En outre, le rejet de la requête renverse la présomption de validité du jugement étranger.

La partie contre laquelle l'exécution est poursuivie sera appelée à comparaître conformément aux modes prévus par les droits nationaux.

La juridiction d'appel ne peut statuer que si l'intimé a été effectivement mis à même de présenter ses moyens. Le but de cette disposition est de sauvegarder les droits de la défense en palliant les inconvénients qu'entraînent certains systèmes de signification à l'étranger. Ces inconvénients sont d'autant plus graves que la partie contre laquelle l'exécution est poursuivie et qui n'aurait pas été touchée en temps utile pour se défendre, ne dispose plus d'aucune voie de recours pour attaquer la décision rendue sur appel sinon le pourvoi en cassation, mais dans la seule mesure où il est possible d'après la loi de l'Etat requis (art. 41).

En raison des garanties contenues dans l'article 40, l'article 41 précise que la décision rendue en appel n'est pas susceptible d'opposition et qu'elle ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation. La raison pour laquelle un recours particulier (Rechtsbeschwerde) est prévu en République fédérale d'Allemagne a déjà été exposée précédemment (art. 37).

Les formes des recours prévus aux articles 40 et 41 seront déterminées par les législations nationales qui pourront,

ongedaan te maken maatregelen kunnen worden genomen. Deze kan immers in staat zijn aan te tonen dat er een grond voor weigering van de tenuitvoerlegging aanwezig is en bijvoorbeeld bewijzen dat het vraagstuk van de openbare orde niet voldoende is onderzocht. Om de rechten van deze partij te waarborgen is het dus noodzakelijk gebleken de gedwongen tenuitvoerlegging, die gewoonlijk plaatsvindt door de executie van de roerende en onroerende goederen van de verweerder, uit te stellen totdat de verzetstermijn is verstreken (zie artikel 36) of totdat op het verzet, indien dit is ingesteld, is beslist. Met andere woorden — het gaat hier om een tegenhangen van de request procedure — is de doeltreffendheid van de krachtens artikel 31 gewezen beslissing tot tenuitvoerlegging beperkt in deze zin dat gedurende de verzetstermijn of gedurende de tijd dat de verzetsprocedure loopt, op grondslag van deze beslissing niet tot liquidatie van de goederen van de schuldenaar mag worden overgegaan.

Artikelen 40 en 41.

De artikelen 40 en 41 hebben betrekking op het geval dat het verzoek is verworpen.

Artikel 40 bepaalt dat de verzoeker in dat geval beroep kan instellen bij de ter zake bevoegde beroepsinstantie van de aangezochte staat.

Naar de mening van het Comité diende in het verdrag geen termijn te worden vastgesteld. Indien aan de verzoeker zijn eis is ontzegd dient hij beroep in te stellen binnen de termijn die hij nuttig acht en die misschien noodzakelijk zal zijn om de nodige documentatie bijeen te brengen.

De procedure in beroep wordt een procedure op tegenspraak waarbij de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt vervolgd opgeroepen wordt te verschijnen. Het contradictoire karakter van de procedure was noodzakelijk om te vermijden dat meer rechtsmiddelen werden aangewend. Indien de procedure in hoger beroep unilateraal zou zijn gebleven zou het nodig zijn geweest in een extra instantie te voorzien om het de verweerder mogelijk te maken zijn middelen aan te voeren voor het geval dat de appellinstantie, na vernietiging van de beslissing van de eerste rechter, de tenuitvoerlegging zou hebben toegestaan. Het Comité heeft het achtereenvolgens aanwenden van verschillende rechtsmiddelen willen vermijden. Bovendien wordt door het ontzeggen van het verzoek het vermoeden van geldigheid van het vonnis van de vreemde rechter ongedaan gemaakt.

De partij tegen wie de tenuitvoerlegging verlangd wordt, zal, overeenkomstig de door de nationale wetten voorziene formaliteiten, worden opgeroepen te verschijnen.

De beroepsinstantie kan geen uitspraak doen voordat de geïntimeerde daadwerkelijk in staat is gesteld zijn middelen voor te dragen. Het doel van deze bepaling is hierin gelegen dat de rechten van de verdediging worden gewaarborgd door de bezwaren te ondervangen die aan sommige regelingen van de betekening in het buitenland verbonden zijn. Dit spreekt des te duidelijker nu de partij tegen wie de tenuitvoerlegging verlangd wordt en die niet tijdig genoeg is bereikt om zich te kunnen verdedigen, over geen enkel rechtsmiddelen beschikt om de in beroep gewezen beschikking aan te vallen, behalve het beroep in cassatie; dit laatste kan echter slechts worden ingesteld voorzover de wet van de aangezochte staat dit mogelijk maakt (art. 41).

Met het oog op de waarborgen die in artikel 40 zijn neergelegd bepaalt artikel 41 dat de in beroep gewezen beslissing niet vatbaar is voor verzet en dat daartegen uitsluitend beroep in cassatie kan worden ingesteld. Hierboven is reeds uiteengezet (art. 37) om welke reden voor de Bondsrepubliek Duitsland een bijzonder rechtsmiddel (Rechtsbeschwerde) is opgenomen.

De vorm van het beroep van de artikelen 40 en 41 zal worden vastgesteld door de nationale wetgevingen, welke

éventuellement, fixer le délai dans lequel ils devraient être exercés.

Article 42.

L'article 42 règle deux hypothèses distinctes.

L'article 42, alinéa 1er reconnaît le droit à l'autorité judiciaire de l'Etat requis d'accorder l'exécution à certains chefs du dispositif et de le refuser à d'autres (122). Ainsi que l'exprime le rapport annexé au Traité Benelux, qui contient une disposition semblable, « ce droit de limitation existe dans tous les cas où devant différents chefs de demande indépendants l'un de l'autre, les décisions rendues sur certains de ces chefs sont contraires à l'ordre public du pays de l'exequatur tandis que les décisions rendues sur d'autres ne le heurtent pas ».

L'article 42, alinéa 2 permet au demandeur de requérir une exécution partielle et partant à l'autorité judiciaire saisie de faire droit à cette demande. Ainsi que le mentionne le Rapport au Traité Benelux, « il est possible que le demandeur en exequatur ne désire lui-même qu'un exequatur partiel, par exemple, parce que le jugement dont l'exécution est poursuivie porte des condamnations pécuniaires partiellement éteintes depuis le prononcé » (123).

Comme le précisent les Conventions germano-belge et belgo-italienne, qui contiennent une clause semblable, le demandeur pourra exercer cette faculté, que la condamnation porte sur un ou plusieurs chefs de demande.

Article 43.

L'article 43 concerne les décisions condamnant à une astreinte. Quelques traités d'exécution contiennent une clause à ce sujet (v. Traité Benelux art. 14 — Convention germano-néerlandaise art. 7).

Il résulte du texte adopté que les condamnations, prononcées dans un Etat contractant, à une somme d'argent pour jour de retard en vue d'amener le débiteur à remplir ses obligations ne seront mises à exécution sur le territoire d'un autre Etat contractant que si elles ont été liquidées à leur montant définitif par les tribunaux de l'Etat d'origine.

Article 44.

L'article 44 traite de l'assistance judiciaire gratuite.

Plusieurs traités d'exécution contiennent une disposition à ce sujet (124).

La disposition adoptée par le Comité complète la Convention de La Haye du 1er mars 1954 relative à la procédure qui a été ratifiée par les six Etats, en ce sens que la partie admise à l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine en bénéficiera sans nouvel examen dans l'Etat requis, mais uniquement pour l'octroi de la formule exécutoire. L'automatisme introduite par le projet ne s'étend donc pas aux

(122) Voir Traité Benelux (art. 14, § 4). Les conventions franco-italienne (art. 3); italo-néerlandaise (art. 3); germano-belge (art. 11); belgo-italienne (art. 10) et germano-néerlandaise (art. 12).

(123) Voir aussi Convention germano-belge (art. 11) et belgo-italienne (art. 10).

(124) Convention de La Haye du 15 avril 1958 sur la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants (art. 9); Convention italo-néerlandaise (art. 6); germano-néerlandaise (art. 15).

eventueel de termijn zullen vaststellen waarbinnen het beroep moet worden ingesteld.

Artikel 42.

Artikel 42 regelt twee onderscheiden gevallen.

Artikel 42, eerste lid kent aan de rechterlijke autoriteit van de aangezochte staat het recht toe voor sommige punten van het dictum de tenuitvoerlegging toe te staan en die voor andere punten te weigeren (122). In het verslag bij het Benelux-verdrag, dat een dergelijke bepaling bevat, wordt dan ook gezegd: deze bevoegdheid tot het beperken van het exequatur tot bepaalde onderdelen bestaat dus in alle gevallen, waarin, bij samenvoeging van verschillende vorderingen, voortspruitende uit onderscheiden oorzaken, de beslissingen op sommige van die vorderingen gegeven indruisen tegen de openbare orde van het land van exequatur, terwijl de beslissingen op de overige dit niet doen.

Artikel 42, tweede lid, staat aan de eiser toe een gedeeltelijke tenuitvoerlegging te vorderen, en derhalve eveneens aan de rechterlijke autoriteit die over de zaak oordeelt, aan een dergelijke vordering gevolg te geven. Zoals het verslag bij het Benelux-verdrag zegt « is het mogelijk, dat de eiser slechts een gedeeltelijk exequatur verlangt bijvoorbeeld omdat het ten uitvoer te leggen vonnis, dat een veroordeling tot voldoening van een geldsom inhoudt, deels geen effect meer kan hebben, omdat de schuld sedert de uitspraak gedeeltelijk te niet is gegaan » (123).

Zoals de Duits-Belgische en Belgisch-Italiaanse verdragen, die een overeenkomstige clausule inhouden, bepalen, kan de eiser deze bevoegdheid uitoefenen, ongeacht of de veroordeling een of meer punten van de eis betreft.

Artikel 43.

Artikel 43 heeft betrekking op beslissingen welke een veroordeling tot een dwangsom inhouden. Enkele executieverdragen bevatten dienaangaande een clausule (zie het Benelux-verdrag, art. 14 en het Duits-Nederlands verdrag, art. 7).

De gekozen tekst heeft tot gevolg dat de in een verdragsluitend land uitgesproken veroordelingen tot betaling van een bepaalde som per dag voor elke dag dat de schuldenaar in gebreke is — zulks om hem ertoe te brengen aan zijn verplichtingen te voldoen — eerst op het grondgebied van een ander verdragsluitend land tenuitvoergelegd kunnen worden nadat zij in het land van herkomst op haar definitief bedrag zijn vastgesteld.

Artikel 44.

Artikel 44 behandelt de kosteloze rechtsbijstand.

Verschillende executieverdragen bevatten dienaangaande een bepaling (124).

De door het Comité aanvaarde bepaling vormt een aanvulling op het door de zes landen geratificeerde verdrag van 's-Gravenhage van 1 maart 1954 betreffende de Burgerlijke Rechtsvordering in deze zin dat de partij, aan wie in het land van herkomst vergunning is verleend kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen, zonder nieuw onderzoek in de aangezochte staat dezelfde bevoegdheid zal heb-

(122) Zie Benelux-verdrag (art. 14, lid 4), het Frans-Italiaanse Verdrag (art. 3); het Italiaans-Nederlandse Verdrag (art. 3); het Duits-Belgische Verdrag (art. 11); het Belgisch-Italiaanse Verdrag (art. 10) en het Duits-Nederlandse Verdrag (art. 12).

(123) Zie ook het Duits-Belgische verdrag (art. 11) en het Belgisch-Italiaanse verdrag (art. 10).

(124) Verdrag van 's-Gravenhage van 15 april 1958 inzake de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen ter zake van onderhoudsverplichtingen jegens kinderen (art. 9); Italiaans-Nederlands verdrag (art. 6); Duits-Nederlands verdrag (art. 15).

mesures d'exécution ni aux instances résultant de l'exercice de voies de recours.

Plusieurs considérations motivent l'article 44.

Tout d'abord, les obligations alimentaires étant du domaine de la Convention, il a été tenu compte du même souci d'ordre humanitaire que celui qui a justifié une disposition analogue dans la Convention de La Haye de 1958.

Il ne peut surtout être perdu de vue que le requérant indigent obligé d'entamer, dans l'Etat requis, préalablement au dépôt de sa requête en exequatur, une procédure en reconnaissance de la décision l'ayant admis à l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine, se serait trouvé dans une situation moins favorable que tout autre requérant. Il n'aurait notamment pu bénéficier de la rapidité d'action et de l'effet de surprise que le Titre III entend accorder à toute partie qui poursuit l'exécution de la décision étrangère.

C'est d'ailleurs en raison de cette considération que l'extension automatique de l'assistance judiciaire a été limitée à la procédure relative à l'octroi de la formule exécutoire sans être étendue à la procédure d'opposition. Cette procédure déclenchée, le requérant ou l'opposant peuvent, en effet, conformément à la Convention de La Haye de 1954, entreprendre, dans l'Etat requis, les formalités nécessaires pour bénéficier de l'assistance judiciaire comme les nationaux de cet Etat.

Le requérant devra, selon l'article 47, 3°, produire en même temps que sa requête, les documents établissant qu'il bénéficie de l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine.

Article 45.

L'article 45 concerne la caution *judicatum solvi*. Celle-ci fait également l'objet de la Convention de La Haye du 1er mars 1954 qui n'exempte toutefois du versement de la caution que les ressortissants des Etats contractants ayant leur domicile dans l'un de ces Etats (art. 17). L'article 45 dispense du versement de la caution toute partie, sans considération de nationalité et de domicile, qui poursuit l'exécution dans un Etat contractant d'une décision rendue dans un autre Etat contractant. Les deux conditions que pose la Convention de 1954 — nationalité et domicile — ne doivent donc pas être remplies.

Le Comité a considéré que l'institution de la caution ne se justifiait pas dans une procédure tendant à l'octroi de la formule exécutoire.

En revanche, le Comité a estimé qu'il n'y avait pas lieu de déroger aux règles de la Convention de 1954 quant au procès qui se déroule dans l'Etat d'origine.

Section 3.

Dispositions communes.

Cette section traite des documents qui devront être produits lorsque la reconnaissance est invoquée ou l'exécution demandée.

ben, doch uitsluitend voor de verlening van het bevel tot tenuitvoerlegging. De door het ontwerp ingevoerde automatische toekenning strekt zich dus niet uit tot de executie-maatregelen noch tot de procedures die uit het aanwenden van rechtsmiddelen voortvloeien.

Voor de opnemng van artikel 44 pleiten verschillende beweegredenen.

Vooreerst is, nu de verplichtingen tot betalen van levensonderhoud onder het toepassingsgebied van het Verdrag vallen, rekening gehouden met de humanitaire overwegingen die ook de motivering voor de opnemng van een overeenkomstige bepaling in het verdrag van 's-Gravenhage van 1958 vormden.

Daarbij mag vooral niet uit het oog worden verloren dat de on- of minvermogene verzoeker die verplicht is de aangezochte staat voor de indiening van het verzoek om exequatur een procedure aanhangig te maken tot erkenning van de beslissing waarbij hem is toegestaan kosteloos dan wel tegen verminderd tarief in het land van herkomst te procederen, zich in een minder gunstige situatie zou hebben bevonden dan elk andere verzoeker. Met name zou dan voor hem niet gelden de snelheid van optreden en het verrassingseffect dat Titel III aan ieder die de tenuitvoerlegging van de vreemde beslissing nastreeft beoogt toe te kennen.

Overigens is om deze reden de automatische uitbreiding van de kosteloze rechtsbijstand beperkt tot de procedure van verlening van het bevel tot tenuitvoerlegging en niet uitgebreid tot de verzetsprocedure. Zodra deze procedure is geëntameerd kan de verzoeker of hij die in verzet komt immers overeenkomstig het verdrag van 's-Gravenhage van 1954, in de aangezochte staat zonder zich aan nadeel bloot te stellen, de vereiste formaliteiten vervullen om, op dezelfde voet als de onderdanen van dat land, in aanmerking te komen voor kosteloze rechtsbijstand.

De verzoeker moet volgens artikel 47, 3°, bij zijn verzoek de documenten overleggen waaruit blijkt dat hij in het land van herkomst vergunning heeft gekregen kosteloos dan wel tegen verminderd tarief te procederen.

Artikel 45.

Artikel 45 heeft betrekking op de *cautio judicatum solvi*. Deze wordt eveneens geregeld in het verdrag van 's-Gravenhage van 1 maart 1954, waarin echter slechts de onderdanen van de verdragsluitende landen die hun woonplaats in een van deze landen hebben, worden vrijgesteld van het storten van een waarborgsom (art. 17). Artikel 45 stelt van het opleggen van borgtocht of depot elke partij vrij, ongeacht haar nationaliteit en woonplaats, die in een verdragsluitende staat de tenuitvoerlegging vraagt van een in een andere verdragsluitende staat gegeven beslissing. Aan de twee door het verdrag van 1954 gestelde voorwaarden — nationaliteit en woonplaats — behoeft dus niet te worden voldaan.

Het Comité was van mening dat de invoering van de *cautio judicatum solvi* in een procedure voor de verlening van verlof tot executie niet gemotiveerd was.

Daarentegen was het Comité van oordeel dat, met betrekking tot de procedure die in het land van herkomst wordt gevoerd, niet van de voorschriften van het verdrag van 1954 moest worden afgeweken.

Afdeling 3.

Gemeenschappelijke bepalingen.

Deze afdeling handelt over de documenten die overgelegd moeten worden wanneer de erkenning wordt ingeroepen of de tenuitvoerlegging wordt verzocht.

Alors que l'article 46 est commun à la reconnaissance et à l'exécution, l'article 47 ne se rapporte qu'à la demande d'exécution. Il importe tout d'abord d'observer qu'en ce qui concerne les documents précisés à l'article 47, il n'existe aucune raison d'en exiger la production au stade de la reconnaissance. En effet, l'article 47, 1° prévoit la production de tout document de nature à établir que la décision est exécutoire dans l'Etat d'origine. Le caractère exécutoire de la décision n'est imposé que comme condition de l'exécution (art. 31).

L'article 47, 2°, relatif aux documents justifiant que le requérant bénéficie de l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine, n'a également de raison d'être que pour la procédure en exequatur. Les documents sont, en effet, destinés à permettre à la partie admise à l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine d'en bénéficier automatiquement dans la procédure relative à l'octroi de la formule exécutoire (art. 44). Or, la reconnaissance a lieu sans recours à une procédure (art. 26). Si elle était invoquée à titre principal, en cas de contestation, l'article 26 renvoyant aux sections 2 et 3 du Titre III, l'article 44 et, par voie de conséquence, l'article 47, 2°, seraient applicables.

En vertu du n° 1 de l'article 46, doit être produite, qu'il s'agisse de reconnaissance ou d'exécution, une expédition de la décision réunissant les conditions nécessaires à son authenticité.

Cette disposition est classique aux traités d'exécution et ne nécessite aucun commentaire particulier. L'authenticité d'un jugement sera établie conformément à la règle *locus regit actum*, c'est donc la loi du lieu où le jugement a été rendu qui prescrit les conditions d'après lesquelles l'expédition sera valable (125).

Aux termes du n° 2, doit également être produit, si la décision invoquée a été rendue par défaut, un document établissant que l'acte introductif d'instance a été signifié ou notifié à la partie défaillante.

L'autorité devant laquelle la reconnaissance est invoquée ou l'exécution demandée doit, en effet, être mise en mesure de vérifier si, la décision étrangère ayant été rendue par défaut, les droits de la défense ont été respectés.

Quant aux documents dont la production est exigée par l'article 47, il s'agit :

a) De tout document de nature à établir que la décision est exécutoire selon la loi de l'Etat d'origine. La production d'un document séparé n'est pas nécessairement requise. Ainsi, pour la France le caractère « exécutoire par provision » résultera des propres mentions contenues dans les décisions qui ont fait application de l'article 135a du Code de procédure civile. S'il s'agit d'ordonnances rendues sur référé, elles seront exécutoires par provision (art. 809 du Code de procédure civile); de même pour les ordonnances sur requête (art. 54 du décret du 30 mars 1808).

Mais le caractère exécutoire des autres décisions ne pourra résulter que d'une confrontation entre leur date, celle

Terwijl artikel 46 zowel op de erkenning als op de tenuitvoerlegging betrekking heeft, betreft artikel 47 uitsluitend het verzoek tot tenuitvoerlegging. Daarbij dient vooreerst te worden opgemerkt dat er geen enkele reden voor bestaat om in het stadium van de erkenning de overlegging te eisen van de in artikel 47 genoemde documenten. Artikel 47, sub 1 schrijft immers de overlegging voor van enig document waaruit kan worden vastgesteld dat de beslissing volgens de wet van de staat van herkomst uitvoerbaar is. Dat de beslissing een executoriaal karakter heeft is slechts een vereiste voor de tenuitvoerlegging (artikel 31).

Artikel 47, sub 2, dat betrekking heeft op de documenten waaruit blijkt dat de verzoeker in het land van herkomst vergunning heeft kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen heeft eveneens slechts zin bij de exequatuurprocedure. De bedoeling van de documenten is immers dat de partij die in de staat van herkomst kosteloos of tegen verminderd tarief mocht procederen, dit recht automatisch behoudt bij de procedure tot verlening van het bevel tot tenuitvoerlegging (art. 44). De erkenning geschiedt zonder enige nadere procedure (art. 26). Indien tegen de erkenning bezwaar wordt gemaakt en dientengevolge de erkenning ten principale wordt verzocht zouden, daar artikel 26 verwijst naar de afdelingen 2 en 3 van titel III, artikel 44 en bijgevolg artikel 47, 2° van toepassing zijn.

Krachtens punt 1 van artikel 46 moet, ongeacht of het gaat om erkenning of tenuitvoerlegging, een expeditie van de beslissing worden overgelegd die voldoet aan de voorwaarden, nodig voor haar echtheid.

Deze bepaling komt van oudsher in alle executieverdragen voor en vergt geen nader commentaar. De echtheid van een vonnis zal worden vastgesteld overeenkomstig het *adagium locus regit actum*, dat wil dus zeggen volgens de wet van de plaats waar het vonnis is gewezen, welke wet de geldigheidsvereisten voor de expeditie aangeeft (125).

Volgens punt 2 van dit artikel moet, indien de ingeroepen beslissing bij verstek is gewezen, eveneens een document worden overgelegd waaruit blijkt dat de inleidende akte aan de nietverschenen partij is betekend of ter kennis gebracht.

De autoriteit voor wie de erkenning wordt ingeroepen of aan wie de tenuitvoerlegging wordt verzocht moet namelijk in staat zijn na te gaan of bij een vreemde, bij verstek gegeven beslissing, de rechten van de verdediging zijn geëerbiedigd.

De documenten waarvan artikel 47 van de overlegging eist zijn de navolgende :

a) Enig document waaruit kan worden vastgesteld dat de beslissing volgens de wet van de staat van herkomst uitvoerbaar is. De overlegging van een afzonderlijk document is niet noodzakelijkerwijs vereist. Zo zal b.v. voor Frankrijk het feit dat de beslissing « uitvoerbaar bij voorraad » is uit de beslissingen zelf waarbij artikel 135a van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering werd toegepast, blijken. Wat uitspraken in kort geding aangaat, deze zijn uitvoerbaar bij voorraad (artikel 809 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering); hetzelfde geldt voor beschikkingen op verzoekschrift (artikel 54 van het decreet van 30 maart 1808).

Maar het uitvoerbaar zijn van de andere beslissingen kan slechts voortvloeien uit een vergelijking van de datum, waar-

(125) Weser, *Traité franco-belge du 8 juillet 1899*. Etude critique, n° 247.

(125) Weser, *Traité franco-belge du 8 juillet 1855*. Etude critique, n° 247.

de leur signification et les délais accordés aux parties pour faire appel ou opposition (126).

Devra également être produit tout document de nature à établir que la décision a été signifiée, étant donné que des jugements peuvent être exécutoires et, partant, tomber sous l'application de la Convention, indépendamment de leur signification à la partie adverse. Or, avant que l'exequatur puisse être demandé, il faut tout au moins que cette partie ait eu connaissance du jugement rendu contre elle et aussi l'occasion d'exécuter volontairement ce jugement.

b) S'il y a lieu, un document établissant, conformément à la loi de l'Etat d'origine, que le requérant bénéficie dans cet Etat de l'assistance judiciaire gratuite.

Article 48.

Cet article, afin d'éviter tout formalisme excessif, autorise le juge à impartir un délai pour que le requérant puisse produire soit les pièces relatives à la notification de l'acte introductif d'instance qui sont exigées en vertu de l'article 46, 2°, soit les documents justifiant que le requérant a bénéficié de l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine (art. 47, 2°). Le juge pourra également dispenser le requérant de la production de ces pièces et documents — on a eu en vue le cas de leur destruction — lorsqu'il s'estimera suffisamment éclairé par d'autres moyens de preuve.

Le second alinéa concerne la traduction des documents à produire. Toujours dans un but de simplification, il est prévu que cette traduction pourra être certifiée par une personne habilitée à cet effet dans l'un quelconque des Etats contractants.

Article 49.

Cet article dispense les documents à produire de la légalisation ou d'autres formalités analogues, c'est-à-dire notamment de l'apostille prévue par la convention de La Haye du 5 octobre 1961 supprimant l'exigence de la légalisation des actes publics étrangers. Il en est de même de la procuration par laquelle le requérant donne mandat, par exemple à un avocat ou un avoué, de le représenter dans la procédure tendant à l'octroi de la formule exécutoire.

* * *

(126) Belgique : Code judiciaire, voir article 1029 pour les ordonnances sur requête, 1039 pour les ordonnances sur référé, 1398 et 1496 pour les jugements.

R. F. d'Allemagne : « Vollstreckungsklausel ». Article 725 du Code de procédure civile aux termes duquel la clause exécutoire ainsi conçue : « Cette expédition est donnée à ... (indication de la partie) aux fins de l'exécution forcée », doit être ajoutée à la fin de l'expédition du jugement et doit être signée et revêtue du sceau du tribunal par le greffier.

Luxembourg : voir articles 135, 136 et 137 du Code de procédure civile, 164 pour les jugements par défaut, 439 pour les tribunaux de commerce, article 5 de la loi du 23 mars 1893 sur les référés.

Pays-Bas : voir articles 339, 350, 430 et 433 du Code de procédure civile, ainsi que les articles 82 et 85 de ce Code.

op zij werden gegeven, de datum van hun betekening en de termijnen, die aan partijen werden toegekend om in hoger beroep te gaan of verzet te doen (126).

Voorts dient te worden overgelegd enig document waaruit kan worden vastgesteld dat de beslissing betekend is geworden, nu immers vonnissen uitvoerbaar kunnen zijn en derhalve onder het verdrag kunnen vallen, onverschillig of zij aan de tegenpartij zijn betekend of niet. Nu moet deze partij althans voordat het exequatur kan worden gevraagd kennis hebben gedragen van het vonnis dat tegen haar gewezen is en de gelegenheid hebben gehad vrijwillig aan dit vonnis te voldoen.

b) Voor zover nodig een document waaruit, overeenkomstig de wet van de staat van herkomst, blijkt dat de verzoeker aldaar vergunning heeft verkregen om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen.

Artikel 48.

Dit artikel wil ieder overdreven formalisme vermijden en staat de rechter toe de verzoeker een termijn te gunnen om hetzij de krachtens artikel 46, 2, vereiste documenten betreffende de mededeling of betekening van het geding, hetzij de documenten waaruit blijkt dat de verzoeker in de Staat van herkomst vergunning heeft gekregen om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen over te leggen (art. 47, 2). Ook kan de rechter de verzoeker van de verplichting ontheffen deze stukken en documenten over te leggen — men denke hier aan het geval dat deze vernietigd zijn — indien hij zich door anderen bewijsmiddelen voldoende voor- gelicht acht.

Het tweede lid betreft de vertaling van de over te leggen documenten. Opnieuw met het oog op vereenvoudiging is bepaald dat deze vertaling kan worden gewaarmerkt door iemand die daartoe in één van de verdragsluitende Staten gemachtigd is.

Artikel 49.

Dit artikel stelt de over te leggen documenten vrij van legalisatie of andere soortgelijke formaliteiten, d.w.z. met name van de bij het verdrag van Den Haag van 5 oktober 1961 vastgestelde apostile, welk verdrag het vereiste van legalisatie van buitenlandse openbare akten laat vervallen. Hetzelfde geldt voor de volmacht die de verzoeker bij voorbeeld aan een advocaat of procureur geeft om hem in het proces tot verkrijging van verlof tot executie te vertegenwoordigen.

* * *

(126) België : Gerechtelijk Wetboek, artikel 1029 voor beschikkingen op verzoekschrift, artikel 1039 voor uitspraken in kort geding, artikel 1398 en artikel 1496 voor vonnissen.

Duitsland : voor tenuitvoerlegging (« Vollstreckungsklausel »); artikel 725 Z. P. O. luidt aldus : De clause voor tenuitvoerlegging : « Onderhavige expeditie wordt aan ... (aanduiding van de partij) uitgereikt voor de tenuitvoerlegging » moet aan het slot van de expeditie van het vonnis worden toegevoegd, door de griffier worden ondertekend en van het gerechtszegel worden voorzien.

Luxemburg : zie artikelen 135, 136 en 137 van het Wetboek voor Burgerlijke Rechtsvordering, 164 voor de verstekvonnissen, 439 voor de handelsgerechten; artikel 5 van de wet van 23 maart 1893 betreffende het kort geding.

Nederland : zie artikelen 339, 350, 430 en 433 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en tevens de artikelen 82 en 85 van dit Wetboek.

CHAPITRE VI.

Actes authentiques et transactions judiciaires.

Article 50.

En réglant l'exécution des actes authentiques, le Comité n'a pas innové. Des dispositions analogues figurent, en effet, dans les conventions conclues jusqu'à présent par les six Etats (127), à la seule exception de la Convention germano-italienne.

L'article 1 régissant l'ensemble de la Convention, l'article 50 ne s'applique qu'aux actes authentiques reçus dans les matières entrant dans le champ d'application de la Convention.

Trois conditions sont posées pour que les actes authentiques reçus dans un Etat puissent être revêtus de la formule exécutoire dans un autre Etat contractant :

- a) l'acte doit être exécutoire dans l'Etat où il a été reçu;
- b) il doit réunir les conditions nécessaires à son authenticité dans cet Etat;
- c) son exécution ne peut être contraire à l'ordre public de l'Etat requis.

Il est prévu que les dispositions de la Section 3 du Titre III sont applicables en tant que de besoin. Il en résulte notamment qu'aucune légalisation ni formalité analogue n'est exigée.

Article 51.

L'article 51 relatif aux transactions judiciaires, a été jugé nécessaire notamment en raison des systèmes juridiques allemand et néerlandais (128); en effet, en droit allemand et néerlandais, les transactions conclues au cours d'un procès devant un tribunal sont exécutoires de plein droit (art. 794, alinéa 1 du Code de procédure civile allemand et art. 19 du Code néerlandais de procédure civile).

La Convention, à l'instar de la Convention germano-belge, soumet les transactions judiciaires au même régime que les actes authentiques en raison de l'aspect contractuel qu'elles revêtent. L'exécution ne peut donc être refusée que si elle est contraire à l'ordre public de l'Etat requis.

* * *

(127) Conventions franco-belge (art. 16); belgo-néerlandaise (art. 16); Benelux (art. 18); germano-belge (art. 14); italo-belge (art. 13); germano-néerlandaise (art. 16); italo-néerlandaise (art. 8); franco-italienne (art. 6).

(128) Voir Conventions germano-belge (art. 14, 1); germano-néerlandaise (art. 16); germano-italienne (art. 9); Convention de La Haye sur les accords d'élection du for (art. 10).

HOOFDSTUK VI.

Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen.

Artikel 50.

Bij de regeling van de tenuitvoerlegging van authentieke akten heeft het Comité geen vernieuwingen ingevoerd. Analoge bepalingen komen immers voor in de tot op heden door de zes landen gesloten verdragen (127); de enige uitzondering daarop is het Duits-Italiaans verdrag.

Omdat artikel 1 het gehele verdrag beheerst is artikel 50 slechts van toepassing op authentieke akten verleden ten aanzien van onderwerpen die onder het toepassingsgebied van het verdrag vallen.

De in een verdragsluitend land verleden authentieke akten moeten aan drie voorwaarden voldoen om in een ander verdragsluitend land te worden voorzien van het bevel tot tenuitvoerlegging :

- a) de akte moet uitvoerbaar zijn in de Staat waar zij is verleden;
- b) voldaan moet zijn aan de voorwaarden, nodig voor haar echtheid in de Staat van herkomst;
- c) de tenuitvoerlegging mag niet strijdig zijn met de openbare orde van de aangezochte staat.

Er is bepaald dat de bepalingen van de derde afdeling van Titel III voor zoveel nodig van toepassing zijn. Daaruit volgt met name dat er geen enkele legalisatie of soortgelijke formaliteit vereist is.

Artikel 51.

Artikel 51 dat betrekking heeft op schikkingen, ten overstaan van de rechter aangegaan, is met name noodzakelijk geacht wegens de Duitse en Nederlandse rechtselsels (128); in het Duitse en Nederlandse recht zijn immers tijdens een proces tot stand gekomen schikkingen van rechtswege uitvoerbaar (art. 794, 1^e alinea, van het Duitse Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en art. 19 van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

In navolging van het Duits-Belgische verdrag verklaart het verdrag op schikkingen ten overstaan van de rechter dezelfde regels toepasselijk als gelden voor de authentieke akten, zulks wegens het daaraan verbonden contractuele karakter. De tenuitvoerlegging kan dus slechts worden geweigerd indien zij strijdig is met de openbare orde van de aangezochte staat.

* * *

(127) Frans-Belgisch verdrag (art. 16); Belgisch-Nederlands verdrag (art. 16); Benelux-verdrag (art. 18); Duits-Belgisch verdrag (art. 14); Italiaans-Belgisch verdrag (art. 13); Duits-Nederlands verdrag (art. 16); Italiaans-Nederlands verdrag (art. 8) en het Frans-Italiaans verdrag (art. 6).

(128) Zie het Duits-Belgisch verdrag (art. 14, lid 1); het Duits-Nederlands verdrag (art. 16); het Duits-Italiaans verdrag (art. 9) en het verdrag van 's-Gravenhage betreffende de overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter (art. 10).

CHAPITRE VII.

Dispositions générales.

Article 52.

En ce qui concerne la détermination du domicile (art. 52), nous renvoyons au chapitre IV A 3 où cette matière a été commentée.

Article 53.

L'article 53 dispose que le siège des sociétés et des personnes morales est assimilé au domicile pour l'application de la présente Convention.

Pas plus que pour le domicile, la Convention ne définit ce qu'il faut entendre par le siège d'une personne morale ou d'une société.

La qualification du siège se fera selon les règles du droit international privé du juge. Le Comité n'a pas cru pouvoir qualifier autrement la notion de siège, et notamment par une référence à l'article 52, en raison des conceptions divergentes qui prévalent en cette matière dans les Etats membres de la Communauté. Cette attitude est dictée aussi par le souci de ne pas empiéter sur les travaux actuellement en cours dans la Communauté en matière de sociétés.

Il n'a pas échappé au Comité que l'application de l'article 16, 2° de la Convention pourrait provoquer des difficultés. Ainsi en serait-il, par exemple, si le juge d'un Etat prononçait la dissolution d'une société ayant son siège social dans cet Etat et si la reconnaissance d'une telle décision était demandée dans un autre Etat attaché au régime du siège statutaire et où la société aurait un tel siège. Selon le Comité, le juge de l'Etat requis serait en droit de refuser la reconnaissance, sur pied de l'article 28, alinéa 1er, pour le motif qu'il existait une compétence exclusive des tribunaux de son pays.

L'article 53 ne concerne pas la question préalable de la reconnaissance des sociétés et personnes morales laquelle devra être résolue soit par le droit commun, soit par la Convention de La Haye du 1er juin 1956 sur la reconnaissance de la personnalité juridique des sociétés, associations et fondations (129), en attendant l'entrée en vigueur de la Convention actuellement en voie d'élaboration au sein de la C.E.E. et qui trouve également sa base dans l'article 220 du Traité de Rome.

L'article 53 vise les sociétés et personnes morales; ne parler que des personnes morales eût été insuffisant, car cette expression n'aurait pas compris certaines sociétés telles que les sociétés en nom collectif du droit allemand qui ne sont pas des personnes morales. Ne parler que des sociétés n'eût pas davantage été suffisant car certains groupes, tels que des associations et des fondations, n'auraient pas été couverts par la présente Convention.

* * *

(129) Ratifiée au 20 avril 1966 par la Belgique, la France et les Pays-Bas.

HOOFDSTUK VII.

Algemene bepalingen.

Artikel 52.

Wat de bepalingen van de woonplaats betreft (art. 52) kunnen wij verwijzen naar Hoofdstuk IV, A, 3 waar deze materie is behandeld.

Artikel 53.

Artikel 53 bepaalt dat de zetel van vennootschappen en rechtspersonen voor de toepassing van dit verdrag gelijk gesteld wordt met de woonplaats.

Het verdrag definieert niet wat onder de zetel van een rechtspersoon of van een vennootschap moet worden verstaan, evenmin als het de woonplaats omschrijft.

De kwalificatie van de zetel geschiedt volgens het internationaal privaatrecht van de betrokken rechter.

Het Comité meende het begrip zetel niet op een andere wijze te kunnen omschrijven, met name niet met een verwijzing naar artikel 52, omdat er op dit gebied in de lidstaten van de Gemeenschap uiteenlopende opvattingen bestaan. Deze houding is bovendien ingegeven door de wens zich buiten de werkzaamheden te houden die momenteel op het gebied van het vennootschapsrecht in de Gemeenschap aan de gang zijn.

Het is het Comité niet ontgaan dat de toepassing van artikel 16, 2° lid van het verdrag moeilijkheden met zich mee kan brengen. Dit zou b.v. het geval zijn indien de rechter van een verdragsluitende staat de ontbinding van een vennootschap zou uitspreken die haar zetel in deze staat heeft en de erkenning van zulk een beslissing werd gevraagd in een andere staat die het stelsel van de statutaire zetel aanhangt en waar de vennootschap zulk een zetel zou bezitten. De rechter van de aangezochte staat zou volgens het Comité het recht hebben de erkenning te weigeren op grond van artikel 28 eerste lid, omdat er een uitsluitende bevoegdheid van de gerechten van zijn land bestaat.

Artikel 53 heeft geen betrekking op het prealabele vraagstuk van de erkenning van de vennootschappen en rechtspersonen, welke vraag moet worden opgelost aan de hand van het gemeene recht, dan wel door het verdrag van 's-Gravenhage van 1 juni 1956 betreffende de erkenning van de rechtspersoonlijkheid van vreemde vennootschappen, verenigingen en stichtingen (129), zulks in afwachting van het verdrag dat momenteel in het kader van de E. E. G. wordt opgesteld en dat eveneens zijn grondslag vindt in artikel 220 van het Verdrag van Rome.

Artikel 53 noemt vennootschappen en rechtspersonen; niet kon worden volstaan met uitsluitend de rechtspersonen te noemen omdat deze uitdrukking bepaalde vennootschappen die, zoals de vennootschappen onder firma van het Duitse recht rechtspersoonlijkheid onthouden, niet omvat. Uitsluitend de vennootschappen noemen zou evenmin voldoende zijn geweest want bepaalde groeperingen, zoals de verenigingen en stichtingen, zouden dan niet onder dit verdrag vallen.

* * *

(129) Op 20 april 1966 door België, Frankrijk en Nederland geratificeerd.

CHAPITRE VIII.

Dispositions transitoires.

Article 54.

En règle générale, les traités d'exécution n'ont aucun effet rétroactif (130), afin « de ne pas modifier un état de chose acquis sous l'empire de rapports juridiques autres que ceux créés entre les deux Etats par l'intervention de la Convention » (131).

A notre connaissance, seul le Traité Benelux s'applique aux décisions judiciaires prononcées avant son entrée en vigueur.

Une solution aussi radicale que celle du Traité Benelux n'a pas paru acceptable. Tout d'abord, parce que les conditions que doit remplir la décision pour être reconnue et être mise à exécution sont bien plus rigoureuses dans le Traité Benelux (art. 13) que dans la Convention C. E. E. Ensuite, parce que les facilités accordées à la reconnaissance et à l'exécution dans la Convention C. E. E. sont la contrepartie de mesures de protection dont le défendeur bénéficie en partie au Titre II. Ces mesures ont notamment permis d'abandonner au stade de la reconnaissance ou de l'exécution la vérification de la compétence du juge d'origine (art. 28). Or, les mesures de protection ne pourront être invoquées par le défendeur dans l'Etat d'origine que lorsque la Convention sera entrée en vigueur. En effet, ce n'est qu'à partir de ce moment qu'il pourra soulever une exception d'incompétence fondée sur la Convention.

Si l'article 54 ne retient pas la solution du Traité Benelux, il en est néanmoins assez proche dans ses résultats.

Le système adopté est le suivant :

1°) La Convention s'applique lorsque l'action judiciaire a été intentée — et fatalement la décision rendue — après l'entrée en vigueur de la Convention.

2°) La Convention n'est pas applicable lorsque l'action judiciaire a été intentée et la décision rendue avant l'entrée en vigueur de la Convention.

3°) Elle s'applique, sous certaines réserves, aux décisions rendues après l'entrée en vigueur de la Convention à la suite d'actions judiciaires intentées avant l'entrée en vigueur de la Convention.

Dans ce cas, le juge de l'Etat requis pourra vérifier la compétence du juge d'origine, puisque cette dernière compétence n'a pu être contestée par le défendeur, sur base de la Convention, dans l'Etat d'origine.

L'exécution sera accordée si la compétence du juge d'origine :

— ou coïncide avec une règle de compétence de la Convention, par exemple, si le défendeur avait son domicile dans l'Etat d'origine;

(130) Conventions franco-belge (art. 19); belgo-néerlandaise (art. 27); germano-belge (art. 17); germano-italienne (art. 18); germano-néerlandaise (art. 20); italo-belge (art. 17); italo-néerlandaise (art. 16).

(131) Voir rapport des négociateurs de la Convention germano-belge.

HOOFDSTUK VIII.

Overgangsbepalingen.

Artikel 54.

In het algemeen hebben executieverdragen geen enkele terugwerkende kracht (130), opdat « geen wijziging wordt gebracht in een toestand ontstaan onder de werking van andere rechtsbetrekkingen dan tussen de twee staten door het sluiten van het verdrag in het leven zijn geroepen » (131).

Voor zover ons bekend zal uitsluitend het Benelux-verdrag van toepassing zijn op rechterlijke beslissingen welke voor zijn inwerkingtreding zijn uitgesproken.

Een dermate radicale oplossing als van het Benelux-verdrag werd niet aanvaardbaar geacht. In de eerste plaats niet omdat de voorwaarden voor de erkenning en de tenuitvoerlegging in het Benelux-verdrag (artikel 13) veel strenger zijn dan in het E. E. G.-executieverdrag. Vervolgens omdat de aan de erkenning en de tenuitvoerlegging in het E. E. G.-executieverdrag toegekende faciliteiten de tegenhanger vormen van de beschermende maatregelen waarover de verweerder ten dele in titel II beschikt. Dank zij deze maatregelen heeft men in het stadium van de erkenning of van de tenuitvoerlegging van controle van de bevoegdheid van de rechter die het oorspronkelijke vonnis heeft gewezen, kunnen afzien (artikel 28). De beschermende maatregelen zullen echter door de verweerder in het land van herkomst eerst kunnen worden ingeroepen wanneer het verdrag in werking is getreden. Immers kan hij pas op dat tijdstip de exceptie van onbevoegdheid, berustende op het verdrag, opmerken.

Ofschoon in artikel 54 niet de oplossing van het Benelux-verdrag is overeengekomen komt het effect daarvan toch vrijwel met dat van het Benelux-verdrag overeen.

Het gekozen stelsel ziet er als volgt uit :

1°) Het verdrag is van toepassing wanneer de rechtsvordering is ingesteld en a fortiori de beslissing is gegeven — na de inwerkingtreding van het verdrag.

2°) Het verdrag is niet van toepassing wanneer de rechtsvordering is ingesteld, en de beslissing is gegeven, vóór de inwerkingtreding van het verdrag.

3°) Onder bepaalde voorwaarden is het verdrag van toepassing op beslissingen die na de inwerkingtreding van het verdrag zijn gegeven naar aanleiding van rechtsvorderingen welke vóór de inwerkingtreding van het verdrag werden ingesteld.

In dit geval kan de rechter van de aangezochte staat de bevoegdheid van de rechter die het oorspronkelijke vonnis heeft gewezen controleren, omdat de bevoegdheid van deze laatste door de verweerder niet op grond van het verdrag in het land van herkomst kon worden betwist.

De tenuitvoerlegging zal worden toegestaan indien de bevoegdheid van de rechter die het oorspronkelijke vonnis heeft gewezen :

— ofwel samenvalt met een bevoegdheidsregel van het verdrag, bijvoorbeeld indien de verweerder zijn woonplaats in het land van herkomst had;

(130) Frans-Belgisch verdrag (art. 19); Belgisch-Nederlands verdrag (art. 27); Duits-Belgisch verdrag (art. 17); Duits-Italiaans verdrag (art. 18); Duits-Nederlands verdrag (art. 20); Italiaans-Belgisch verdrag (art. 17) en Italiaans-Nederlands verdrag (art. 16).

(131) Zie het rapport van de onderhandelaars van het Duits-Belgisch verdrag.

— ou résulte d'une convention multilatérale ou bilatérale en vigueur entre l'Etat d'origine ou l'Etat requis. Ainsi, en matière contractuelle, lorsque la contestation a été portée par exemple devant un juge allemand, la décision rendue sera susceptible d'être reconnue et exécutée en Belgique si l'obligation a été ou devrait être exécutée dans la République fédérale, cette compétence du juge allemand étant fondée aux termes de l'article 3, 1, n° 5 de la Convention germano-belge.

Si la compétence du juge de l'Etat d'origine trouve un fondement sur l'une de ces bases, le jugement devra être reconnu et exécuté pour autant, évidemment, qu'il n'existe aucune cause de refus prévue aux articles 27 et 28. La reconnaissance sera établie sans qu'il y ait lieu de recourir à aucune procédure particulière (art. 26); quant à l'exécution, elle sera accordée conformément aux règles de la section 2 du Titre III, c'est-à-dire sur requête.

Il résulte du texte adopté, selon lequel la Convention ne s'applique qu'aux actions judiciaires intentées postérieurement à son entrée en vigueur, que la Convention n'aura aucune incidence sur les procédures en cours au moment de son entrée en vigueur. Si, par exemple, avant l'entrée en vigueur de la Convention, une action judiciaire a été intentée en France, conformément à l'article 14 du Code civil, contre une personne domiciliée dans un autre Etat contractant, celle-ci ne pourra se fonder sur la Convention pour décliner la compétence du tribunal français.

* * *

CHAPITRE IX.

Relations avec d'autres conventions internationales.

Le Titre VII concerne les relations entre la Convention et les autres instruments internationaux qui règlent la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des jugements. Il a pour objet :

1. Les relations entre la Convention et les accords bilatéraux déjà en vigueur entre certains Etats membres de la Communauté (art. 55 et 56) (132);
2. Les relations entre la Convention et les accords internationaux qui, en des matières particulières, règlent — ou régleront — la compétence judiciaire, la reconnaissance ou l'exécution des jugements (art. 57);
3. Les relations entre la Convention et le Traité franco-suisse de 15 juin 1869 qui est le seul traité d'exécution conclu entre un Etat membre de la C. E. E. et un Etat tiers, qui contienne des règles de compétence directe (art. 58);
4. Les relations entre la Convention et d'autres instruments — bilatéraux ou multilatéraux — qui pourraient à l'avenir régler la reconnaissance et l'exécution des jugements (art. 59).

Il n'a pas paru nécessaire de régler les rapports entre la Convention et les traités bilatéraux déjà conclus entre des

— ofwel voortvloeit uit een tussen het land van herkomst en de aangezochte staat van kracht zijnde multilaterale of of bilaterale overeenkomst. Ten aanzien van overeenkomsten zou, wanneer het geschil b.v. gebracht is voor een Duitse rechter, de beslissing in België kunnen worden erkend en tenuitvoer gelegd indien de verbintenis in de Bondsrepubliek Duitsland is uitgevoerd of moest worden uitgevoerd, zulks gezien de omstandigheid dat de bevoegdheid van de Duitse rechter gegrond was op artikel 3, 1^e alinea, n° 5 van het Duits-Belgisch verdrag.

Indien de bevoegdheid van de rechter van het land van herkomst op een van bovengenoemde gronden berust zal het vonnis erkend en ten uitvoer gelegd kunnen worden voor zover uiteraard geen weigeringsgrond als omschreven in de artikelen 27 en 28 bestaat. De erkenning vindt plaats zonder dat enige nadere procedure nodig is (artikel 26); de tenuitvoerlegging zal worden toegestaan overeenkomstig de voorschriften van afdeling 2 van titel III, dat wil zeggen op verzoekschrift.

Uit de gekozen tekst, volgens welke het verdrag slechts van toepassing is op rechtsvorderingen die na zijn inwerkingtreding zijn ingesteld, volgt dat het verdrag geen enkele invloed heeft op procedures, die op het tijdstip van zijn inwerkingtreding hangende zijn. Indien bijvoorbeeld vóór het inwerkingtreden van het verdrag in Frankrijk overeenkomstig artikel 14 van het Burgerlijk Wetboek tegen iemand, die in een ander verdragsluitend land woonplaats heeft een vordering is ingesteld, dan kan deze persoon geen beroep doen op het verdrag om de bevoegdheid van de Franse rechter te betwisten.

* * *

HOOFDSTUK IX.

Verhouding tot andere internationale verdragen.

Titel VII heeft betrekking op de verhouding van het verdrag tot de andere internationale akkoorden, waarbij de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen zijn geregeld. Hij houdt bepalingen in over :

1. De verhouding tussen het verdrag en de bilaterale overeenkomsten die reeds van kracht zijn tussen sommige lid-staten van de Gemeenschap (art. 55 en 56) (132);
2. De verhouding tussen het verdrag en de internationale overeenkomsten die voor bijzondere onderwerpen de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning of tenuitvoerlegging van beslissingen regelen of zullen regelen (art. 57);
3. De verhouding tussen het onderhavige verdrag en het Frans-Zwitserse verdrag van 15 juni 1869 dat het enige executieverdrag is dat tussen een lid-staat van de E. E. G. en een derde land gesloten is en regels van directe bevoegdheid bevat (art. 58);
4. De verhouding tussen het onderhavige verdrag en andere — bilaterale of multilaterale — akkoorden waarin in de toekomst de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen zou kunnen worden geregeld (art. 59).

Men heeft het niet nodig geacht de verhouding te regelen tussen het verdrag en de reeds tussen de lid-staten van de

(132) Il a été fait mention du Traité Benelux bien qu'à défaut de ratification par le Luxembourg, il ne soit pas encore entré en vigueur, afin de prévenir les chevauchements entre la Convention et ce Traité en cas d'entrée en vigueur de celui-ci.

(132) Het Benelux-verdrag is genoemd, al is het, omdat Luxemburg het nog niet heeft geratificeerd, nog niet in werking getreden. Men heeft aldus willen voorkomen dat het verdrag en het Benelux-verdrag elkaar doorkruisen wanneer dit laatste in werking zou treden.

Etats membres de la C. E. E. et des Etats tiers, étant donné qu'à l'exception du traité franco-suisse, ces traités contiennent tous des règles de compétence indirecte. Il n'existe, dès lors, aucun conflit entre ces traités et les règles de compétence prévues au Titre II de la Convention. Au stade de la reconnaissance et de l'exécution, aucun problème ne semble devoir se poser, les jugements rendus dans ces Etats tiers devant être reconnus conformément aux dispositions de ces traités bilatéraux.

Articles 55 et 56.

L'article 55 contient la liste des Conventions qui seront abrogées par l'entrée en vigueur de la Convention C. E. E. Cette abrogation ne sera acquise que sous réserve :

- 1) des dispositions de l'article 54, alinéa 2, ainsi que nous l'avons exposé dans le commentaire de cet article 54;
- 2) des dispositions de l'article 56, alinéa 1er, c'est-à-dire que ces conventions continueront à produire leurs effets pour les matières auxquelles la convention C. E. E. n'est pas applicable (état, capacité, etc...);
- 3) des dispositions de l'article 56, alinéa 2, en ce qui concerne la reconnaissance et l'exécution des décisions rendues avant l'entrée en vigueur de la Convention C. E. E. Ainsi, un jugement rendu en France, avant l'entrée en vigueur de la Convention et auquel en conséquence celle-ci n'est pas applicable en vertu de l'article 54, pourra être reconnu et exécuté en Italie, après l'entrée en vigueur de la Convention C. E. E., sur la base de la Convention franco-italienne du 3 juin 1930. A défaut de cette règle, les décisions rendues avant l'entrée en vigueur de la Convention n'auraient pu être reconnues et exécutées qu'en vertu du droit commun, donc avec possibilité de révision au fond dans plusieurs Etats contractants, ce qui eût constitué une incontestable régression.

Article 57.

Les Etats membres de la Communauté ou certains d'entre eux sont déjà parties à de nombreux accords internationaux qui, en des matières spéciales, règlent la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des jugements. Parmi ces accords, figurent notamment :

1. La Convention révisée pour la navigation du Rhin, signée à Mannheim le 17 octobre 1868 (133).
2. La Convention pour l'unification de certaines règles relatives au transport aérien international, et Protocole additionnel signés à Varsovie le 12 octobre 1929 (134).
3. La Convention internationale pour l'unification de certaines règles relatives à la compétence civile en matière d'abordage, signée à Bruxelles le 10 mai 1952 (135).
4. La Convention internationale pour l'unification de certaines règles sur la saisie-conservatoire des navires de mer, signée à Bruxelles le 10 mai 1952 (136).

N. B. — Ces conventions sont ratifiées par les Etats suivants membres de la Communauté Economique Européenne (liste arrêtée le 15 septembre 1966).

(133) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, les Pays-Bas.

(134) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, l'Italie, le Luxembourg et les Pays-Bas.

(135) La Belgique et la France.

(136) La Belgique et la France.

E. E. G. en derde landen gesloten bilaterale verdragen, aangezien al deze verdragen, met uitzondering van het Frans-Zwitserse, regels van indirecte bevoegdheid bevatten. Er bestaat dan ook geen enkel conflict tussen deze verdragen en de bevoegdheidsregels van Titel II van het verdrag. In het stadium van de erkenning en de tenuitvoerlegging schijnt zich geen enkel probleem te behoeven voordoen omdat de in deze derde landen gegeven beslissingen conform de bepalingen van deze bilaterale verdragen moeten worden erkend.

Artikelen 55 en 56.

Artikel 55 bevat de lijst van de verdragen die door de inwerkingtreding van het E. E. G.-executieverdrag zullen ophouden van kracht te zijn. Zulks geschiedt echter slechts onder voorbehoud :

- 1) van de bepalingen van artikel 54, 2° lid, zoals wij reeds in het commentaar op artikel 54 hebben uiteengezet;
- 2) van de bepalingen van artikel 56, 1° lid, dat wil zeggen onder het voorbehoud dat deze verdragen van kracht blijven ten aanzien van de onderwerpen waarop het E. E. G.-executieverdrag niet van toepassing is (staat, bevoegdheid, enz.);
- 3) van de bepalingen van artikel 56, 2° lid, met betrekking tot de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen gewezen voor de inwerkingtreding van het E. E. G.-executieverdrag. Aldus zou een in Frankrijk voor de inwerkingtreding van het verdrag gewezen vonnis waarop het verdrag niet van toepassing is (art. 54) in Italië na de inwerkingtreding van het E. E. G.-executieverdrag op grondslag van het Frans-Italiaans verdrag van 3 juni 1930 kunnen worden erkend en ten uitvoer gelegd. Indien dit voorschrijft zou ontbreken zouden de voor de inwerkingtreding gewezen beslissingen slechts krachtens het gemene recht kunnen worden erkend en tenuitvoergelegd, derhalve met de mogelijkheid dat in verscheidene verdragsluitende landen het bodemgeschil opnieuw zal worden onderzocht, hetgeen onbetwistbaar een stap achteruit zou hebben betekend.

Artikel 57.

De lid-staten van de E. E. G., of sommige van hen, zijn reeds partij bij talrijke internationale overeenkomsten die, ten aanzien van bijzondere onderwerpen, bepalingen bevatten inzake de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen. Wij merken daaronder met name op :

1. De herziene Rijnvaartakte ondertekend op 17 oktober 1868 te Mannheim (133);
2. Verdrag op 12 oktober 1929 te Warschau gesloten tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationale luchtvervoer met additioneel Protocol (134).
3. Internationaal verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige regels betreffende de burgerlijke aansprakelijkheid bij aanvaring, ondertekend te Brussel op 10 mei 1952 (135).
4. Internationaal verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige regels betreffende de burgerlijke aansprakelijkheden, ondertekend te Brussel op 10 mei 1952 (136).

N. B. — Deze verdragen zijn door de volgende staten die lid zijn van de E. E. G. geratificeerd (lijst van 15 september 1966).

(133) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Nederland.

(134) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland.

(135) België en Frankrijk.

(136) België en Frankrijk.

5. La Convention relative aux dommages causés aux tiers à la surface par des aéronefs étrangers, signée à Rome le 7 octobre 1952 (137).

6. La Convention internationale concernant le transport des marchandises par chemins de fer (C. I. M.), et annexes faites à Berne, le 25 octobre 1952 (138).

7. La Convention internationale concernant le transport des voyageurs et des bagages par chemin de fer (C. I. V.) et annexes faites à Berne le 25 octobre 1952 (139).

8. L'accord sur les dettes extérieures allemandes, signé à Londres le 27 février 1953 (140).

9. La Convention relative à la procédure civile, conclue à La Haye le 1er mars 1954 (141).

10. La Convention relative au contrat de transport international de marchandises par route (C. M. R.) et Protocole de signature, faits à Genève le 19 mai 1956 (142).

11. La Convention concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants, conclue à La Haye le 15 avril 1958 (143).

12. La Convention sur la compétence du for contractuel en cas de vente à caractère international d'objets mobiliers corporels, conclue à La Haye le 15 avril 1958 (144).

13. La Convention sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire, signée à Paris le 29 juillet 1960 (145a) et le Protocole additionnel signé à Paris le 28 janvier 1964 (145b) ainsi que la Convention complémentaire à la Convention de Paris du 29 juillet 1960 et annexe signées à Bruxelles le 31 janvier 1963 (145c) et Protocole additionnel à la Convention complémentaire signé à Paris le 28 janvier 1964 (145d).

14. La Convention relative à la responsabilité des exploitants de navires nucléaires et Protocole additionnel faits à Bruxelles le 25 mai 1962 (146).

15. La Convention du 27 octobre 1956 entre le Grand-Duché de Luxembourg, la République fédérale d'Allemagne et la République française au sujet de la canalisation de la Moselle (147).

Ces accords sont, quant à leurs structure, d'une grande diversité. Certains d'entre eux ne règlent que la compétence judiciaire comme la Convention de Varsovie du 12 octobre 1929 sur l'unification de certaines règles relatives au transport aérien international, ou sont fondés sur la compétence indirecte comme la Convention de La Haye du 15 avril 1958 concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière d'obligations alimentaires envers les enfants, ou contiennent des règles de compétence directes, voire même exclusives, comme la Convention internationale concernant le transport de marchandises par chemin de fer (C. I. M.) du 25 octobre 1952 dont l'article 43, § 5 prévoit qu'on ne peut faire valoir un droit découlant du contrat

5. Verdrag betreffende oppervlakte schade aan derden door vreemde luchtvaartuigen, te Rome ondertekend op 7 oktober 1952 (137).

6. Internationaal verdrag betreffende het goederenvervoer per spoor (C. I. M.) en bijlagen gesloten te Bern op 25 oktober 1952 (138).

7. Internationaal Verdrag betreffende het vervoer van reizigers en bagage per spoor (C. I. V.) en bijlagen gesloten te Bern op 25 oktober 1952 (139).

8. Overeenkomst betreffende buitenlandse Duitse schulden ondertekend te Londen op 27 februari 1953 (140).

9. Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering van Den Haag van 1 maart 1954 (141).

10. Verdrag inzake het internationaal vervoercontract voor goederen over de weg (C. N. R.) met Protocol van ondertekening, gesloten te Genève op 19 mei 1956 (142);

11. Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van onderhoudsverplichtingen jegens kinderen, gesloten te Den Haag op 15 april 1958 (143).

12. Verdrag betreffende de bevoegdheid van het contractueel aangewezen forum bij internationale verkoop van lichamelijke roerende zaken, gesloten te Den Haag op 15 april 1958 (144).

13. Verdrag inzake de civiele aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie ondertekend te Parijs op 29 juli 1960 (145a) en additioneel Protocol ondertekend te Parijs op 28 januari 1964 (145b) alsmede aanvullend verdrag bij het Verdrag van Parijs van 29 juli 1960 en bijlage ondertekend te Brussel op 31 januari 1963 (145c) en additioneel Protocol bij het aanvullend verdrag ondertekend te Parijs op 28 januari 1964 (145d).

14. Verdrag betreffende de aansprakelijkheid van exploitanten van atoomschepen en additioneel Protocol van Brussel van 25 mei 1962 (146).

15. Verdrag van 27 oktober 1956 tussen het Groot-hertogdom Luxemburg, de Bondsrepubliek Duitsland en Frankrijk inzake de kanalisatie van de Moezel (147).

Deze overeenkomsten lopen wat hun structuur betreft sterk uiteen. Enkele ervan regelen alleen de rechterlijke bevoegdheid, zoals het Verdrag van Warschau van 12 oktober 1929 tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationale luchtvervoer, of zijn gebaseerd op de indirecte bevoegdheid zoals het verdrag van Den Haag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van onderhoudsverplichtingen jegens kinderen, of bevatten directe en zelfs exclusieve bevoegdheidsregels, zoals het internationale verdrag betreffende het goederenvervoer per spoor (C. I. M.) van 25 oktober 1952 welks artikel 43 lid 5 bepaalt dat men een recht voortvloeiend uit het vervoercontract alleen geldend kan

(137) La Belgique et le Luxembourg.

(138) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, le Luxembourg, les Pays-Bas.

(139) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, le Luxembourg, les Pays-Bas.

(140) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, le Luxembourg, les Pays-Bas.

(141) Les six Etats.

(142) Les six Etats.

(143) La République fédérale d'Allemagne, la Belgique, la France, l'Italie et les Pays-Bas.

(144) Italie.

(145a) France et Belgique.

(145b) France et Belgique.

(145c) France.

(145d) France.

(146) Néant.

(147) Ratifiée par les trois Etats intéressés.

(137) België en Luxemburg.

(138) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland.

(139) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland.

(140) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Luxemburg, Nederland.

(141) De zes lid-staten.

(142) De zes landen.

(143) Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Italië en Nederland.

(144) Italië.

(145a) Frankrijk en België.

(145b) Frankrijk en België.

(145c) Frankrijk.

(145d) Frankrijk.

(146) Geen.

(147) Geratificeerd door de drie betrokken landen.

de transport que devant les tribunaux de l'Etat auquel appartient le chemin de fer aux services duquel il a été fait appel.

La solution consacrée par le Comité consacre la primauté des accords conclus en des matières spéciales sur la Convention. Il en résulte que si ces accords prévoient des règles de compétence directes ou exclusives, seules celles-ci devront être observées par le juge de l'Etat d'origine, que s'ils contiennent des dispositions en ce qui concerne les conditions posées à la reconnaissance et à l'exécution des décisions rendues dans les matières auxquelles ils s'appliquent, seules ces conditions devront être remplies et, finalement, que la procédure d'exécution instaurée par la Convention C. E. E. n'est pas applicable à ces décisions.

En retenant cette solution, qui est classique, le Comité a considéré que les Etats membres de la Communauté, en adoptant ces accords en matière spéciale, avaient la plupart du temps, contracté des obligations envers des Etats tiers et qu'il ne leur appartient pas de les modifier sans le consentement de ces Etats.

Il ne peut, non plus, être perdu de vue que :

1. Les règles de compétence prévues par ces accords sont dictées par des considérations propres à la matière qu'ils concernent, par exemple, le pavillon ou l'enregistrement du navire dans les conventions maritimes et que, pour fixer la compétence, le critère du domicile n'est pas souvent retenu dans ces accords;

2. La Convention C. E. E. prévoit que les décisions sont, en principe, reconnues, alors que les accords en matière spéciale subordonnent généralement la reconnaissance et l'exécution des jugements à la réalisation d'un certain nombre de conditions. Celles-ci peuvent, en outre, différer des motifs de refus prévus aux articles 27 et 28 et c'est ainsi que, parmi ces conditions, figure généralement la compétence du tribunal d'origine, exigence à laquelle la Convention a renoncé;

3. La procédure d'exécution simplifiée prévue par la Convention est la résultante du Titre II dont les dispositions ne devront pas nécessairement être observées lorsque le juge de l'Etat d'origine devra appliquer une autre convention. Dès lors, si les accords en matière spéciale renvoient, pour la procédure d'exequatur, au droit commun de l'Etat requis, c'est ce droit qui sera applicable. Rien n'interdirait cependant aux législateurs nationaux de substituer, pour l'exécution des décisions tombant sous l'application d'accords conclus en des matières spéciales, la procédure de la Convention à celle du droit commun.

Article 58.

Cet article présente un intérêt tout particulier pour régler certains problèmes de compétence posés par la Convention franco-suisse du 15 juin 1869.

En vertu de l'article 1er de cette Convention, un Suisse, domicilié en France, peut assigner devant les tribunaux français, un Français domicilié dans un Etat tiers.

Cette faculté, reconnue par la Convention aux ressortissants suisses domiciliés en France, risquerait, à défaut de l'article 58 de se trouver en opposition avec la Convention C. E. E. selon laquelle un défendeur domicilié dans un Etat contractant ne peut être appelé devant la juridiction d'un autre Etat contractant que dans certaines hypothèses déterminées et ne peut en tout cas l'être sur la base des règles de compétence exorbitantes telles que l'article 14 du Code civil français.

maken voor de gerechten van de staat waaraan de spoorwegen toebehoren op welke diensten men een beroep heeft gedaan.

De door het Comité aanvaarde oplossing bepaalt dat de op speciale gebieden gesloten verdragen voorrang hebben boven het verdrag. Daaruit volgt dat de rechter van de staat van herkomst indien deze overeenkomsten directe of exclusieve bevoegdheidsregels inhouden alleen deze moet toepassen; dat indien zij betalingen bevatten betreffende de voorwaarden gesteld aan de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen op de gebieden waarop zij betrekking hebben, alleen deze voorwaarden vervuld moeten worden en tenslotte dat de procedure van tenuitvoerlegging die door het E. E. G.-executieverdrag wordt ingevoerd, niet op deze beslissingen van toepassing is.

Door deze — klassieke — oplossing te kiezen heeft het Comité in aanmerking genomen dat de lid-staten van de Gemeenschap door deze overeenkomsten op speciale gebieden te sluiten in de meeste gevallen verplichtingen op zich hebben genomen jegens derde landen en dat zij niet het recht hebben daarin eenzijdig wijziging te brengen.

Bovendien bedenke men dat :

1. De in deze overeenkomsten opgenomen bevoegdheidsregels zijn ingegeven door overwegingen die met de betrokken materie samenhangen, bij voorbeeld in maritieme verdragen de vlag of de registratie van het schip en dat ter bepaling van de bevoegdheid het criterium van de woonplaats in deze verdragen niet vaak is gevolgd;

2. Het E. E. G.-executieverdrag inhoudt dat de beslissingen in beginsel worden erkend, terwijl de overeenkomsten over speciale onderwerpen de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in het algemeen van de vervulling van een aantal voorwaarden afhankelijk stellen. Deze kunnen trouwens afwijken van de weigeringsgronden genoemd in de artikelen 27 en 28 : tot deze voorwaarden behoort meestal de bevoegdheid van het gerecht van herkomst, een vereiste dat het verdrag niet stelt;

3. De vereenvoudigde tenuitvoerleggingsprocedure van het verdrag het resultaat is van Titel II welks bepalingen niet behoeven te worden nageleefd, indien de rechter van de staat van herkomst een ander verdrag moet toepassen. Derhalve zal, wanneer de overeenkomsten over speciale onderwerpen voor de exequaturprocedure verwijzen naar het gemeene recht van de aangezochte staat, dit recht van toepassing zijn. Niets verbiedt overigens de nationale wetgever om voor de tenuitvoerlegging van beslissingen die onder verdragen over speciale onderwerpen vallen de procedure van het verdrag voor die van het gemeene recht in de plaats te stellen.

Artikel 58.

Dit artikel is van bijzonder belang voor de regeling van bepaalde competentieproblemen welke rijzen door het Frans-Zwitserse verdrag van 15 juni 1869.

Krachtens artikel 1 van dit verdrag kan een Zwitser met woonplaats in Frankrijk een in een derde land wonende Fransman voor de Franse rechter dagen.

Deze mogelijkheid die door het verdrag aan Zwitserse onderdanen met woonplaats in Frankrijk wordt toegekend zou, indien artikel 58 niet bestond, in strijd kunnen komen met het E. E. G.-executieverdrag volgens hetwelk een verweerder met woonplaats in een verdragsluitende staat slechts in bepaalde gevallen voor een gerecht van een andere verdragsluitende staat kan worden gedaagd en dit in elk geval niet kan geschieden op grond van exorbitante bevoegdheidsregels als artikel 14 van het Franse burgerlijk wetboek.

En application de l'article 58, le ressortissant suisse domicilié en France pourra user de la faculté que lui confère le traité franco-suisse, c'est-à-dire attirer en France un Français domicilié dans un autre Etat contractant sans qu'il y ait conflit avec la Convention C. E. E. puisque la compétence du tribunal français sera admise aux termes de l'article 58. Par le jeu de cette disposition, les droits acquis aux ressortissants suisses domiciliés en France sont respectés et la France est en mesure d'assumer les obligations auxquelles elle a souscrit à l'égard de la Suisse. Bien entendu il ne s'agit en l'occurrence que d'une faculté reconnue à ces ressortissants suisses et rien n'empêche qu'ils fassent usage des autres dispositions de la Convention C. E. E.

Article 59.

Rappelons qu'en vertu de l'article 3 de la Convention, les règles de compétence dites « exorbitantes » ne peuvent plus être invoquées lorsque le défendeur est domicilié dans la Communauté, mais qu'elles subsistent néanmoins, selon l'article 4, lorsque le défendeur est domicilié hors de la Communauté et que, dans ce cas, les décisions rendues par un tribunal dont la compétence découle de ces règles sont reconnues et exécutées dans les autres Etats contractants.

Observons tout d'abord qu'il n'atténue pas la portée de l'article 4 de la Convention. En effet, ce dernier n'empêche pas un Etat de renoncer, dans un accord avec un Etat tiers, à ses règles de compétence exorbitantes, soit totalement, soit dans certains cas, par exemple, si le défendeur est un ressortissant de cet Etat tiers ou s'il est domicilié sur le territoire de cet Etat. Tout Etat partie à la Convention C. E. E. conserve l'entière liberté de conclure des accords en ce sens avec des Etats tiers, tout comme il lui appartient de modifier ses dispositions législatives qui consacrent des compétences exorbitantes, l'article 4 de la Convention n'imposant aucune règle commune et ne faisant que renvoyer à chacun des droits nationaux.

L'article 59 n'a pour objet que d'atténuer les effets, dans la Communauté, des jugements rendus sur la base de règles de compétence exorbitantes. En vertu de cet article, combiné, avec l'article 28, la reconnaissance ou l'exécution d'un jugement rendu dans un Etat partie à la Convention pourra être refusée dans tout autre Etat contractant lorsque :

1. La compétence de l'Etat d'origine n'a pu être fondée que sur une des règles de compétence exorbitantes mentionnées à l'article 3, deuxième alinéa. Il n'y aura donc pas de motif de refus lorsque le tribunal d'origine, bien que s'étant reconnu compétent en vertu de l'une de ces règles, l'était également selon d'autres dispositions de son droit. Par exemple, un jugement rendu en France sur la base de l'article 14 du C. C. pourra être reconnu et exécuté si le litige était relatif à un contrat qui devait être exécuté en France.

2. Il existe entre l'Etat requis et un Etat tiers, une convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements aux termes de laquelle les jugements rendus dans tout autre Etat sur la base d'une règle de compétence exorbitante ne seront ni reconnus ni exécutés lorsque le défendeur était domicilié ou avait sa résidence habituelle dans l'Etat tiers. Ainsi, la Belgique ne sera pas obligée de reconnaître ni d'exécuter un jugement rendu en France contre une personne domiciliée ou ayant sa résidence habituelle en Norvège lorsque la compétence des tribunaux français n'a pu être fondée, à l'égard de cette personne, que sur l'article 14 du C. C. et qu'il existe, entre la Belgique et la Norvège, une

Op grond van artikel 58 zal de Zwitserse onderdaan met woonplaats in Frankrijk gebruik kunnen maken van de hem door het Frans-Zwitserse verdrag geboden mogelijkheid, om in Frankrijk een Fransman die in een andere verdragsluitende staat woont, te dagvaarden zonder dat er strijd ontstaat met het EEG-executieverdrag, nu het Franse gerecht volgens artikel 58 bevoegd zal zijn. Dank zij deze bepaling worden de verkregen rechten van Zwitserse onderdanen die in Frankrijk wonen geëerbiedigd en is Frankrijk in staat de verplichtingen na te komen die het tegenover Zwitserland op zich genomen heeft. Overigens wordt hier aan deze Zwitserse onderdanen slechts een mogelijkheid toegekend, en niets verhindert hem andere bepalingen van het EEG-executieverdrag in te roepen.

Artikel 59.

Men zal zich herinneren dat krachtens artikel 3 van het verdrag de z.g. « exorbitante » bevoegdheidsregels niet meer kunnen worden ingeroepen wanneer de verweerder binnen de Gemeenschap woonplaats heeft, maar dat zij niettemin volgens artikel 4 van kracht blijven wanneer de verweerder buiten de Gemeenschap woont, en dat de beslissingen van een gerecht welks bevoegdheid uit deze regels voortvloeit, in dat geval in de andere verdragsluitende staten worden erkend en tenuitvoergelegd.

In de eerste plaats zij opgemerkt dat artikel 59 niet afdoet aan het stelsel van artikel 4 van het verdrag. Dit artikel verhindert namelijk een staat niet om in een overeenkomst met een derde land hetzij geheel, hetzij in bepaalde gevallen, af te wijken van zijn exorbitante bevoegdheidsregels, b.v. wanneer de verweerder onderdaan is van deze derde staat of op het grondgebied van deze staat woonplaats heeft. Iedere staat die partij is bij het EEG-executieverdrag behoudt de volle vrijheid overeenkomsten in deze zin te sluiten met derde landen, evenals hij het recht heeft zijn wetten houdende exorbitante bevoegdheden te wijzigen, omdat artikel 4 van het verdrag geen enkele gemeenschappelijke regel oplegt en slechts naar het nationale recht verwijst.

Artikel 59 heeft uitsluitend ten doel binnen de Gemeenschap de uitwerking van op grond van exorbitante bevoegdheidsregels gewezen vonnissen in te perken. krachtens dit artikel, juncto artikel 28, kan de erkenning of tenuitvoerlegging van een vonnis dat in een verdragsluitende staat is gewezen, in ieder andere verdragsluitende staat worden geweigerd wanneer :

1. De bevoegdheid van de staat van herkomst alleen op een der exorbitante bevoegdheidsregels genoemd in artikel 3 tweede lid kon worden gegrond. Er zal dus geen reden voor weigering bestaan wanneer het gerecht dat de oorspronkelijke beslissing heeft gegeven, al verklaarde het zich bevoegd krachtens een van die regels, tevens bevoegd was volgens andere bepalingen in zijn wetgeving. Een vonnis dat in Frankrijk is gewezen op grond van artikel 14 van de Code Civil zal b.v. kunnen worden erkend en tenuitvoergelegd indien het geding een overeenkomst betrof die in Frankrijk moest worden uitgevoerd.

2. Er tussen de aangezochte staat en een derde land een verdrag over de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen bestaat volgens hetwelk de vonnissen die in iedere andere staat zijn gewezen op grond van een exorbitante bevoegdheidsregel niet erkend of tenuitvoer zullen worden gelegd wanneer de verweerder zijn woonplaats of gewone verblijf in het derde land had. Aldus zal België niet verplicht zijn een vonnis te erkennen of tenuitvoer te leggen dat in Frankrijk is gewezen tegen iemand die zijn woonplaats of gewone verblijf in Noorwegen heeft, wanneer de bevoegdheid van de Franse rechters jegens hem alleen gegrond kon worden op artikel 14 C. C. en er tussen België en

convention en vertu de laquelle ces deux pays se sont engagés à ne pas reconnaître et exécuter de tels jugements. Il a été fait mention non seulement du domicile du défendeur mais aussi de sa résidence habituelle étant donné que dans de nombreux Etats tiers ce critère correspond en fait à la notion de domicile telle qu'elle est admise dans les Etats membres de la Communauté (V. également l'art. 10 n° 1 de la Convention de La Haye sur la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en matière civile et commerciale).

Dans ce domaine de la reconnaissance et de l'exécution des jugements, l'article 59 ouvre ainsi la voie à un règlement des relations entre les Etats membres de la C.E.E. et d'autres Etats notamment ceux de plus en plus nombreux qui sont membres de la Conférence de La Haye. Ceci valait bien une légère entorse au principe de la libre circulation des jugements.

CHAPITRE X.

Dispositions finales.

Articles 60 à 62 et 64 à 68.

Ces articles ne donnent lieu à aucun commentaire particulier.

Article 63.

L'article 63 concerne l'hypothèse où un Etat tiers deviendrait membre de la Communauté Economique Européenne.

Il est souhaitable, selon le Comité, qu'afin de souscrire aux engagements prévus par l'article 220 du Traité instituant la Communauté, cet Etat adhère à la Convention. Mais il se pourrait toutefois que, compte tenu de sa législation, cet Etat ne puisse accepter la Convention telle quelle et que des négociations soient nécessaires. Dans cette éventualité, l'accord à conclure entre les Six et cet Etat ne devrait pas s'écarter de l'économie même de la Convention. C'est pourquoi l'article 63 précise qu'elle sera prise comme base des négociations, lesquelles ne devraient avoir pour objet que les adaptations indispensables pour permettre à l'Etat tiers d'adopter la Convention.

Les négociations à entamer avec cet Etat ne devraient pas être nécessairement préalables à son admission dans la Communauté.

Etant donné que les adaptations feraient l'objet d'un accord spécial entre les Six et l'Etat tiers, il résulte également du second alinéa de l'article 63 qu'à l'occasion de ces négociations, la Convention ne pourrait être remise en discussion entre les Six.

* * *

CHAPITRE XI.

Protocole.

Article I.

L'article 1 du Protocole tient compte de la situation particulière dans laquelle se trouve le Grand-Duché de Luxembourg. Il dispose que toute personne domiciliée en Luxembourg attrait devant un tribunal d'un autre Etat contractant

Noorwegen een verdrag bestaat krachtens hetwelk de twee landen zich verbonden hebben dergelijke vonnissen niet te erkennen of tenuitvoer te leggen. Er is niet alleen melding gemaakt van de woonplaats van de verweerder maar ook van zijn gewone verblijf omdat dit criterium in tal van derde landen in feite overeenkomt met het begrip woonplaats zoals dat in de lid-staten van de Gemeenschap geldt (zie ook artikel 10 n° 1 van het Verdrag van Den Haag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen op het gebied van het burgerlijke en handelsrecht).

Op dit gebied — de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen — opent artikel 59 aldus de weg voor een regeling van de betrekkingen tussen de E. E. G.-lid-staten en andere landen, met name met die welke — in steeds groter getale — aangesloten zijn bij de Conferentie van Den Haag. Dit was wel een lichte aantasting van het beginsel van het vrij verkeer van vonnissen waard.

HOOFDSTUK X.

Slotbepalingen.

Artikel 60 tot en met 62 en 64 tot en met 68.

Geen speciaal commentaar.

Artikel 63.

Artikel 63 betreft het geval dat een derde land lid zou worden van de E. E. G.

Het is volgens het Comité wenselijk dat deze staat tot het executieverdrag toetreedt en aldus de verplichtingen voortvloeiende uit artikel 220 van het Verdrag tot oprichting van de Gemeenschap op zich neemt. Het is nochtans mogelijk dat deze staat gezien zijn wetgeving het verdrag als zodanig niet zonder meer kan aanvaarden en dat er onderhandelingen nodig zijn. In dat geval mag de overeenkomst die tussen de Zes en dit land gesloten moet worden niet van het stelsel van het verdrag afwijken. Artikel 63 bepaalt daarom dat het verdrag de grondslag zal vormen bij de onderhandelingen die alleen die aanpassingen zonder welke het derde land niet bewogen zou kunnen worden, het verdrag te aanvaarden, tot onderwerp mogen hebben.

De met dit land te voeren onderhandelingen behoeven niet noodzakelijk aan zijn toelating tot de Gemeenschap vooraf te gaan.

Aangezien de aanpassingen in een speciale overeenkomst tussen de Zes en het derde land zouden worden neergelegd, volgt tevens uit het tweede lid van artikel 63 dat het verdrag bij deze onderhandelingen tussen de Zes niet ter discussie mag worden gesteld.

* * *

HOOFDSTUK XI.

Protocol.

Artikel I.

In artikel I van het Protocol wordt rekening gehouden met de bijzondere situatie waarin het Groothertogdom Luxemburg verkeert. Dit artikel bepaalt dat ieder die in Luxemburg woonplaats heeft en voor een gerecht van een

en application de l'article 5, 1 qui prévoit en matière contractuelle la compétence du tribunal du lieu dans lequel l'obligation a été ou doit être exécutée, pourra décliner la compétence de ce tribunal. Une réserve semblable figure au *Traité Benelux* (Protocole, article 1) et est justifiée par la nature particulière des relations économiques entre la Belgique et le Luxembourg qui a pour conséquence que la plupart des obligations contractuelles entre personnes résidant dans les deux pays sont exécutées ou doivent être exécutées en Belgique. Il résulte de l'article 5, 1 que le demandeur domicilié en Belgique pourrait dans la majorité des cas saisir les tribunaux belges.

Les relations économiques luxembourgeoises sont également caractérisées par le fait que de nombreux contrats conclus par des personnes résidant au Luxembourg sont des contrats internationaux. Compte tenu de cette situation, il a paru indispensable de soumettre à des conditions plus rigoureuses que celles de l'article 17 les conventions attributives de juridiction susceptibles d'être opposées à des personnes domiciliées au Luxembourg. La rédaction retenue s'inspire par ailleurs de celle du *Traité Benelux* (article 5 - 3°).

Article II.

L'article II du Protocole trouve également son origine dans le *Traité Benelux*. Celui-ci est également applicable aux jugements rendus en matière civile par les juridictions répressives et met ainsi fin à une controverse à laquelle a donné lieu entre la Belgique et les Pays-Bas, le *Traité belgo-néerlandais* de 1925. Ainsi que l'expose le rapport annexé au *Traité* (148), la réticence des autorités néerlandaises à l'égard des décisions rendues par les juges répressifs étrangers sur l'action civile est motivée par le fait que le Néerlandais inculpé d'un fait punissable commis à l'étranger peut être obligé de se présenter personnellement devant le juge répressif étranger pour pouvoir se défendre même contre l'action civile alors que les Pays-Bas n'extradent pas les nationaux. Cette objection est moins pertinente qu'il ne paraît à première vue car dans certains droits et notamment en France, en Belgique et en Luxembourg, la décision pénale emporte chose jugée quant à l'action civile ultérieure.

En cette hypothèse, l'action civile ultérieurement intentée contre le Néerlandais condamné au pénal lui sera inéluctablement défavorable. Il est donc essentiel qu'il puisse exercer sa défense dans la phase répressive.

C'est pourquoi, tout comme le *Traité Benelux*, la Convention est assortie d'une disposition figurant au Protocole autorisant une personne domiciliée dans un Etat contractant et qui est poursuivie dans un autre Etat contractant, à se faire défendre devant les juridictions répressives de ce dernier Etat.

En vertu de l'article II du Protocole, cette personne bénéficiera de ce droit même si elle ne comparait pas personnellement et même si la loi de procédure pénale de l'Etat intéressé ne lui reconnaît pas ce droit. Toutefois, si la juridic-

ander verdragsluitend land is gedaagd, zulks met toepassing van artikel 5, eerste alinea, bepalende dat ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst bevoegd is het gerecht van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd, de bevoegdheid van dit gerecht kan afwijzen. Een dienovereenkomstig voorbehoud komt voor in het *Benelux-verdrag* (Protocol, artikel I); de redenen daarvoor zijn te vinden in de bijzondere aard van de economische betrekkingen tussen België en Luxemburg, waardoor het merendeel van de verbintenissen uit overeenkomst tussen degenen die in de twee landen woonplaats hebben, in België worden of moeten worden ten uitvoer gelegd. Het gevolg van artikel 5, 1, is dat de in België woonachtige eiser in het merendeel der gevallen de zaak bij Belgische gerechten aanhangig kan maken.

De Luxemburgse economische betrekkingen worden eveneens gekenmerkt door het feit dat vele overeenkomsten, gesloten tussen personen die woonplaats hebben in Luxemburg, internationale overeenkomsten zijn. Rekening houdende met deze omstandigheid leek het noodzakelijk om de overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter, die tegenegeworpen worden aan personen met woonplaats in Luxemburg, aan strengere voorwaarden te onderwerpen dan die vermeld in artikel 17. De huidige redactie heeft trouwens als uitgangspunt die van het *Benelux-verdrag* (art. 5 - 3°).

Artikel II.

Artikel II van het Protocol is eveneens gebaseerd op het *Benelux-verdrag*. Dit laatste verdrag is ook van toepassing op door de strafrechter gewezen vonnissen in burgerlijke zaken, waardoor een controverse werd beëindigd, die tussen België en Nederland door het *Belgisch-Nederlands Verdrag* van 1925 was ontstaan. Zoals in het verslag dat als bijlage bij het verdrag is gevoegd (148), wordt uiteengezet, vindt de terughoudendheid van de Nederlandse autoriteiten met betrekking tot door de buitenlandse strafrechter over de civiele vordering gegeven beslissing zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de Nederlander die vervolgd wordt wegens een in het buitenland begaan strafbaar feit, gedwongen kan zijn voor zijn verdediging persoonlijk voor de buitenlandse strafrechter te verschijnen, zulks terwijl Nederland eigen onderdanen niet uitlevert en deze vrij blijven al dan niet voor de buitenlandse strafrechter te verschijnen. Dit bezwaar is minder doorslaggevend dan op het eerste gezicht lijkt omdat in sommige rechtsstelsels, en met name in Frankrijk, België en Luxemburg, de beslissing door de strafrechter volledig bewijs oplevert in een later in te stellen burgerlijke actie.

In dit geval zou de nadien tegen de strafrechtelijk veroordeelde Nederlander ingestelde burgerlijke rechtsvordering voor hem onvermijdelijk ongunstig aflopen. Het is dus van het grootste belang dat hij reeds in het strafrechtelijk stadium zijn verdediging kan voeren.

Om deze reden is in het executieverdrag, juist zoals in het *Beneluxverdrag*, een bepaling in het protocol opgenomen krachtens welke aan iemand die woonplaats heeft in een verdragsluitend land, en in een ander verdragsluitend land vervolgd wordt, wordt toegestaan zich voor de strafgerechten van dit laatste land door een vertegenwoordiger te doen verdedigen.

Volgens artikel II van het protocol geniet deze persoon dit recht zelfs indien hij niet persoonlijk verschijnt en zelfs indien de regels van strafvordering van het betrokken land hem dit recht niet toekennen. Indien echter het gerecht, dat van

(148) *Traité Benelux*. V. Commentaire de l'article 13 et article II du Protocole.

(148) *Benelux-verdrag*. Zie het commentaar op artikel 13 en artikel II van het Protocol.

tion saisie ordonne spécialement la comparution personnelle, la décision rendue sans que la personne en cause ait eu la possibilité de se faire défendre parce qu'elle ne s'est pas présentée, pourra ne pas être reconnue ou exécutée dans les autres États contractants.

Ce droit n'est toutefois reconnu en vertu de l'article II du Protocole qu'aux personnes poursuivies pour une infraction involontaire, ce qui couvre les accidents de roulage.

Article III.

L'article III est également inspiré du traité Benelux (article III du Protocole).

Il supprime la perception de droits proportionnels dans l'État requis et tend à remédier au déséquilibre résultant de ce que l'exequatur donne lieu à la perception d'un droit fixe dans certains pays et d'un droit proportionnel dans d'autres.

Cet article ne vise pas les honoraires d'avocats.

De l'avis du Comité, s'il était souhaitable de supprimer à l'occasion des décisions d'exequatur les droits proportionnels, il n'y avait pas lieu de renoncer aux droits et taxes qui sont perçus, même dans le régime national, autant de fois que certains actes de procédure sont pratiqués, et qui apparaissent à certains égards comme des taxes rémunérant des services rendus aux justiciables.

Article IV.

(Voir commentaire sur l'article 20, 2, pages 65 et ss.)

Article V.

(Voir commentaire sur l'article 6, 2, pages 45 et ss.)

Article VI.

Cette disposition concerne le cas où des modifications législatives viendraient soit à modifier les dispositions législatives mentionnées dans la Convention — ainsi pourrait-il en être des dispositions citées au deuxième alinéa de l'article 3 — soit à modifier les juridictions nommément désignées à la section 2 du Titre III.

Information en sera donnée au Secrétariat Général du Conseil des Communautés Européennes qui, en application de l'article 64 e), en donnera notification aux autres États contractants.

ANNEXE.

Comité des experts
ayant élaboré le texte de la Convention
concernant la compétence judiciaire
et l'exécution des jugements
en matière civile et commerciale.

Président.

M. le Professeur A. Bülow, Staatssekretär a.D. im Bundesministerium der Justiz der Bundesrepublik Deutschland.

de zaak kennis neemt, uitdrukkelijk de persoonlijke verschijning beveelt, behoeft de beslissing, die gegeven werd zonder dat de betrokken persoon gelegenheid had zich te doen verdedigen, omdat hij niet is verschenen, in de overige verdragssluitende landen niet te worden erkend, noch te worden tenuitvoergelegd.

Dit recht wordt krachtens artikel II van het protocol echter slechts toegekend aan personen die voor een onopzettelijk gepleegd strafbaar feit vervolgd worden, waardoor tevens de verkeersongevallen worden bestreken.

Artikel III.

Artikel III is eveneens gebaseerd op het Benelux-verdrag (artikel III van het protocol).

Door dit artikel wordt de heffing van evenredige rechten in de aangezochte staat vermeden en wordt het evenwicht hersteld dat verstoord was omdat voor het exequatur in sommige landen een vast recht en in andere landen een evenredig recht wordt geheven.

Dit artikel heeft geen betrekking op het honorarium van advocaten.

Ofschoon het naar de mening van het Comité wenselijk was bij de exequaturbeslissingen proportionele rechten af te schaffen, bestond er geen aanleiding af te zien van de vaste rechten en taxes die, zelfs in het nationale stelsel, worden geheven bij bepaalde processuele handelingen, en die in sommige opzichten de gedaante vertonen van taxes dienende tot beloning van aan de rechtzoekende verleende diensten.

Artikel IV.

(Zie het commentaar op artikel 20, 2° lid, bladzijde 65 e.v.)

Artikel V.

(Zie commentaar op artikel 6, 2° lid, bladzijde 45 e.v.)

Artikel VI.

Deze bepaling betreft het geval dat veranderingen in de wetgeving hetzij de wettelijke bepalingen genoemd in het verdrag — dit zou het geval kunnen zijn met de bepalingen in het tweede lid van artikel 3 — hetzij de met name genoemde bevoegde gerechten in afdeling 2 van Titel III wijzigen.

Inlichtingen dienaangaande zullen worden verstrekt aan het secretariaat van de Raden, dat conform artikel 64 e) daarover mededeling zal doen aan de andere verdragssluitende staten.

BIJLAGE.

Comité van regeringsdeskundigen
die de tekst van het Verdrag
betreffende de rechterlijke bevoegdheid
en de tenuitvoerlegging van beslissingen
in burgerlijke en handelszaken hebben opgesteld.

Voorzitter.

Prof. A. Bülow, Staatssekretär a.D. im Bundesministerium der Justiz der Bundesrepublik Deutschland.

Belgique.

M. P. Jenard, Président du groupe de travail, Directeur au Ministère des Affaires étrangères et du Commerce extérieur.

M. H. Meuleman, Directeur Général au Ministère de la Justice.

M. M. Rouserez, Magistrat délégué au Ministère de la Justice.

M. Ch. van Reepinghen (décédé), Commissaire Royal à la Réforme Judiciaire.

M. E. Krings, Commissaire Royal à la Réforme Judiciaire.

M. le Professeur R. van der Elst, Avocat, Professeur à l'Université Libre de Bruxelles.

Allemagne.

M. H. Arnold, Ministerialrat im Bundesministerium der Justiz.

France.

M. J. Baudoin, Sous-Directeur des Affaires civiles et du Sceau (Ministère de la Justice).

M. P. Bellet, Premier Vice-Président du tribunal de Grande instance de la Seine.

M. Y. Cotte, Chef du Bureau « Droit européen et international » (Ministère de la Justice).

Italie.

M. le Professeur L. Marmo (décédé), Consigliere di Corte di Cassazione Ministero di Grazia e Giustizia.

M. Caldarera, Consigliere della Corte di Cassazione addetto al Servizio del Contenzioso diplomatico del Ministero degli Affari Esteri.

M. G. di Blasi, Magistrato, Ministero degli Affari Esteri.

M. le Professeur R. Miccio, Consigliere di Corte d'Appello, Ministero di Grazia e Giustizia.

Luxembourg.

M. A. Huss, Procureur Général d'Etat.

M. F. Goerens, Avocat Général.

Pays-Bas.

M. Th. van Sasse van Ysselt, Directeur, Afdelingschef bij het Ministerie van Justitie.

M. C. W. Dubbink, Raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden.

Observateurs.

Commission Benelux pour l'unification du droit.

Mme M. Weser, Membre de la Commission.

Conférence de La Haye de droit international privé.

M. M. H. van Hoogstraten, Secrétaire général de la Conférence.

M. G. Droz, Premier Secrétaire au Bureau Permanent de la Conférence.

Commission de la Communauté Economique Européenne.

Direction Générale de la Concurrence, M. W. Hauschild, Chef de division.

Mlle M. Van Es, Membre de division.

België.

De heer P. Jenard, Voorzitter van de werkgroep, Directeur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel.

De heer H. Meuleman, Directeur-Generaal bij het Ministerie van Justitie.

De heer M. Rouserez, Magistraat met opdracht bij het Ministerie van Justitie.

De heer Ch. van Reepinghen (overleden), Koninklijk Commissaris voor de Gerechtelijke Hervorming.

De heer E. Krings, Koninklijk Commissaris voor de Gerechtelijke Hervorming.

Prof. R. van der Elst, Advocaat, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit van Brussel.

Duitsland.

De heer H. Arnold, Ministerialrat im Bundesministerium der Justiz.

Frankrijk.

De heer J. Baudoin, Sous-Directeur des Affaires civiles et du Sceau (Ministère de la Justice).

De heer P. Bellet, Premier Vice-Président du tribunal de Grande instance de la Seine.

De heer Y. Cotte, Chef du Bureau « Droit européen et international » (Ministère de la Justice).

Italië.

De heer L. Marmo (overleden), Consigliere di Corte di Cassazione Ministero di Grazia e Giustizia.

De heer Caldarera, Consigliere della Corte di Cassazione addetto al Servizio del Contenzioso diplomatico del Ministero degli Affari Esteri.

De heer G. di Glasi, Magistrato, Ministero degli Affari Esteri.

Prof. R. Miccio, Consigliere di Corte d'Appello, Ministero di Grazia e Giustizia.

Luxemburg.

De heer A. Huss, Procureur Général d'Etat.

De heer F. Goerens, Avocat Général.

Nederland.

De heer Th. van Sasse van Ysselt, Directeur, Afdelingschef bij het Ministerie van Justitie.

De heer C. W. Dubbink, Raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden.

Waarnemers.

Benelux-Commissie voor eenmaking van het recht.

Mevrouw M. Weser, Lid van de Commissie.

Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht.

De heer M. H. van Hoogstraten, Secretaris-generaal van de Conferentie.

De heer G. Droz, Eerste secretaris van het Permanent Bureau van de Conferentie.

Commissie van de Europese Economische Gemeenschap.

Directoraat-generaal Concurrentie: De heer W. Hauschild, Afdelingshoofd.

Mej. M. Van Es, Werkzaam op de afdeling.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT.

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre des Affaires étrangères, le 5 novembre 1969, d'une demande d'avis sur un projet de loi « portant approbation de la convention entre les Etats membres de la Communauté économique européenne concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, du protocole et de la déclaration commune, signés à Bruxelles, le 27 septembre 1968 », a donné le 3 décembre 1969 l'avis suivant :

Le projet n'appelle pas d'observation.

La chambre était composée de :

Messieurs : G. Van Bunnin, conseiller d'Etat, président,
J. Masquelin et Madame G. Ciselet, conseillers d'Etat,
P. De Visscher et G. Aronstein, assesseurs de la section
de législation,
M. Jacquemijn, greffier adjoint, greffier.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. G. Van Bunnin.
Le rapport a été présenté par M. P. Maroy, auditeur.

Le Greffier,
(s.) M. JACQUEMIJN.

Le Président,
(s.) G. VAN BUNNEN.

PROJET DE LOI

BAUDOUIN,

Roi des Belges,

A tous, présents et à venir, SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires étrangères et de Notre Ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires étrangères et Notre Ministre de la Justice sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

Article unique.

La Convention entre les Etats membres de la Communauté Economique Européenne concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, le Protocole et la Déclaration commune, signés à Bruxelles le 27 septembre 1968, sortiront leur plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 31 décembre 1969.

BAUDOUIN.

PAR LE ROI :

Le Ministre des Affaires étrangères,
P. HARMEL.

Le Ministre de la Justice,
A. VRANCKX.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, de 5e november 1969 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « houdende goedkeuring van het verdrag tussen de Staten leden van de Europese Economische Gemeenschap betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, van het protocol en van de gemeenschappelijke verklaring, ondertekend te Brussel op 27 september 1968 », heeft de 3^e december 1969 het volgende advies gegeven :

Bij het ontwerp zijn geen opmerkingen te maken.

De kamer was samengesteld uit :

De Heren : G. Van Bunnin, staatsraad, voorzitter,
J. Masquelin en Mevrouw G. Ciselet, staatsraden,
P. De Visscher en G. Aronstein, bijzitters van de afdeling wetgeving,
M. Jacquemijn, adjunct-griffier, griffier.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. G. Van Bunnin.
Het verslag werd uitgebracht door de H. P. Maroy, auditeur.

De Griffier,
(get.) M. JACQUEMIJN.

De Voorzitter,
(get.) G. VAN BUNNEN.

WETSONTWERP

BOUDEWIJN,

Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken en van Onze Minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Buitenlandse Zaken en Onze Minister van Justitie zijn gelast, in Onze naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt :

Enig artikel.

Het Verdrag tussen de Staten leden van de Europese Economische Gemeenschap betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, het Protocol en de gemeenschappelijke Verklaring, ondertekend te Brussel op 27 september 1968, zullen volkomen uitwerking hebben.

Gegeven te Brussel, 31 december 1969.

BOUDEWIJN.

VAN KONINGSWEGE :

De Minister van Buitenlandse Zaken,
P. HARMEL.

De Minister van Justitie,
A. VRANCKX.

**Convention concernant la compétence judiciaire
et l'exécution
des décisions en matière civile et commerciale**

PREAMBULE

Les Hautes Parties Contractantes au Traité instituant la Communauté Economique Européenne,

Désirant mettre en œuvre les dispositions de l'article 220 dudit Traité en vertu duquel elles se sont engagées à assurer la simplification des formalités auxquelles sont subordonnées la reconnaissance et l'exécution réciproques des décisions judiciaires,

Soucieuses de renforcer dans la Communauté la protection juridique des personnes qui y sont établies,

Considérant qu'il importe à cette fin de déterminer la compétence de leurs juridictions dans l'ordre international, de faciliter la reconnaissance et d'instaurer une procédure rapide afin d'assurer l'exécution des décisions ainsi que des actes authentiques et des transactions judiciaires,

Ont décidé de conclure la présente Convention et ont désigné à cet effet comme plénipotentiaires :

Sa Majesté le Roi des Belges :

M. Pierre Harmel, Ministre des Affaires étrangères;

Le Président de la République Fédérale d'Allemagne :

M. Willy Brandt, Vice-Chancelier, Ministre des Affaires étrangères;

Le Président de la République Française :

M. Michel Debré, Ministre des Affaires étrangères;

Le Président de la République Italienne :

M. Giuseppe Medici, Ministre des Affaires étrangères;

Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg :

M. Pierre Grégoire, Ministre des Affaires étrangères;

Sa Majesté la Reine des Pays-Bas :

M. J.M.A.H. Luns, Ministre des Affaires étrangères;

Lesquels, réunis au sein du Conseil, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs reconnus en bonne et due forme,

Sont convenus des dispositions qui suivent :

TITRE I. — Champ d'application

Article 1

La présente Convention s'applique en matière civile et commerciale et quelle que soit la nature de la juridiction.

Sont exclus de son application :

1° l'état et la capacité des personnes physiques, les régimes matrimoniaux, les testaments et les successions;

2° les faillites, concordats et autres procédures analogues;

3° la sécurité sociale;

4° l'arbitrage.

TITRE II. — Compétence

Section 1. — Dispositions générales

Article 2

Sous réserve des dispositions de la présente Convention, les personnes domiciliées sur le territoire d'un Etat contractant sont atraïtes, quelle que soit leur nationalité, devant les juridictions de cet Etat.

Les personnes qui ne possèdent pas la nationalité de l'Etat dans lequel elles sont domiciliées, y sont soumises aux règles de compétence applicables aux nationaux.

Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken

PREAMBULE

De Hoge Verdragsluitende Partijen bij het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap,

Geleid door de wens uitvoering te geven aan artikel 220 van dit Verdrag, krachtens hetwelk zij zich ertoe hebben verbonden de vereenvoudiging van de formaliteiten waaraan de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen onderworpen zijn, te verzekeren,

Verlangende binnen de Gemeenschap de rechtsbescherming van degenen die er gevestigd zijn te vergroten,

Overwegende dat het daartoe noodzakelijk is de bevoegdheid van hun gerechten in internationaal verband vast te stellen, de erkenning van beslissingen te vergemakkelijken en, ter verzekering van de tenuitvoerlegging hiervan, alsmede van de tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen, een vlotte rechtsgang in te voeren,

Hebben besloten het onderhavige Verdrag te sluiten, en hebben te dien einde als hun gevolmachtigden aangewezen :

Zijne Majesteit de Koning der Belgen :

De heer Pierre Harmel, Minister van Buitenlandse Zaken;

De President van de Bondsrepubliek Duitsland :

De heer Willy Brandt, Vice-Kanselier, Minister van Buitenlandse Zaken;

De President van de Franse Republiek :

De heer Michel Debré, Minister van Buitenlandse Zaken;

De President van de Italiaanse Republiek :

De heer Giuseppe Medici, Minister van Buitenlandse Zaken;

Zijne Koninklijke Hoogheid de Groothertog van Luxemburg :

De heer Pierre Grégoire, Minister van Buitenlandse Zaken;

Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden :

De heer J.M.A.H. Luns, Minister van Buitenlandse Zaken;

Die, in het kader van de Raad bijeen, na overlegging van hun in goede en behoorlijke vorm bevonden volmachten,

Omtrent de volgende bepalingen overeenstemming hebben bereikt :

TITEL I. — Toepassingsgebied

Artikel 1

Dit Verdrag wordt toegepast in burgerlijke en handelszaken, ongeacht de aard van het gerecht waarvoor deze zaken zich afspelen.

Het is niet van toepassing op :

1° de staat en de bevoegdheid van natuurlijke personen, het huwelijksgoederenrecht, testamenten en erfenissen;

2° het faillissement, akkoorden en andere soortgelijke procedures;

3° de sociale zekerheid;

4° de arbitrage.

TITEL II. — Bevoegdheid

Afdeling 1. — Algemene bepalingen

Artikel 2

Onverminderd de bepalingen van dit Verdrag worden zij, die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende Staat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen voor de gerechten van die Staat.

Voor hen, die niet de nationaliteit bezitten van de Staat, waar zij woonplaats hebben, gelden de regels van rechterlijke bevoegdheid, die op de eigen onderdanen van die Staat van toepassing zijn.

Article 3

Les personnes domiciliées sur le territoire d'un Etat contractant ne peuvent être attirées devant les tribunaux d'un autre Etat contractant qu'en vertu des règles énoncées aux sections 2 à 6 du présent titre.

Ne peuvent être invoqués contre elles notamment :

- en Belgique : l'article 15 du Code civil, et les dispositions des articles 52, 52bis et 53 de la loi du 25 mars 1876 sur la compétence;
- en République Fédérale d'Allemagne : l'article 23 du Code de procédure civile;
- en France : les articles 14 et 15 du Code civil;
- en Italie : les articles 2 et 4, n° 1 et 2, du Code de procédure civile;
- au Luxembourg : les articles 14 et 15 du Code civil;
- aux Pays-Bas : l'article 126, troisième alinéa, et l'article 127 du Code de procédure civile.

Article 4

Si le défendeur n'est pas domicilié sur le territoire d'un Etat contractant, la compétence est, dans chaque Etat contractant, régie par la loi de cet Etat, sous réserve de l'application des dispositions de l'article 16.

Toute personne, quelle que soit sa nationalité, domiciliée sur le territoire d'un Etat contractant, peut, comme les nationaux, y invoquer contre ce défendeur les règles de compétence qui y sont en vigueur et notamment celles prévues à l'article 3 deuxième alinéa.

Section 2. — Compétences spéciales

Article 5

Le défendeur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant peut être attiré, dans un autre Etat contractant :

- 1° en matière contractuelle, devant le tribunal du lieu où l'obligation a été ou doit être exécutée;
- 2° en matière d'obligation alimentaire, devant le tribunal du lieu où le créancier d'aliments a son domicile ou sa résidence habituelle;
- 3° en matière délictuelle ou quasi-délictuelle, devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit;
- 4° s'il s'agit d'une action en réparation de dommage ou d'une action en restitution fondées sur une infraction, devant le tribunal saisi de l'action publique, dans la mesure où, selon sa loi, ce tribunal peut connaître de l'action civile;
- 5° s'il s'agit d'une contestation relative à l'exploitation d'une succursale, d'une agence ou de tout autre établissement, devant le tribunal du lieu de leur situation.

Article 6

Ce même défendeur peut aussi être attiré :

- 1° s'il y a plusieurs défendeurs, devant le tribunal du domicile de l'un d'eux;
- 2° s'il s'agit d'une demande en garantie ou d'une demande en intervention, devant le tribunal saisi de la demande originaire, à moins qu'elle n'ait été formée que pour traduire hors de son tribunal celui qui a été appelé;
- 3° s'il s'agit d'une demande reconventionnelle qui dérive du contrat ou du fait sur lequel est fondée la demande originaire, devant le tribunal saisi de celle-ci.

Section 3. — Compétence en matière d'assurances

Article 7

En matière d'assurances, la compétence est déterminée par la présente section, sans préjudice des dispositions des articles 4 et 5, 5°.

Artikel 3

Zij, die op het grondgebied van een verdragsluitende Staat woonplaats hebben, kunnen niet voor de rechter van een andere verdragsluitende Staat worden opgeroepen dan krachtens de in de afdelingen 2 tot en met 6 van deze titel gegeven regels.

Tegen hen kunnen met name niet worden ingeroepen :

- in België : artikel 15 van het Burgerlijk Wetboek en de bepalingen vervat in de artikelen 52, 52bis en 53, van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid;
- in de Bondsrepubliek Duitsland : artikel 23 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;
- in Frankrijk : de artikelen 14 en 15 van het Burgerlijk Wetboek;
- in Italië : de artikelen 2 en 4, nr. 1 en nr. 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;
- in Luxemburg : de artikelen 14 en 15 van het Burgerlijk Wetboek;
- in Nederland : de artikelen 126, lid 3, en 127, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Artikel 4

Indien de verweerder geen woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende Staat, wordt de bevoegdheid in elke verdragsluitende Staat geregeld door de wetgeving van die Staat, onverminderd de toepassing van het bepaalde in artikel 16.

Tegen deze verweerder kan ieder, ongeacht zijn nationaliteit, die op het grondgebied van een verdragsluitende Staat woonplaats heeft, aldaar op dezelfde voet als de eigen onderdanen van die Staat de bevoegdheidsregels inroepen die er van kracht zijn, met name de regels, bedoeld in artikel 3, tweede lid.

Afdeling 2. — Bijzondere bevoegdheid

Artikel 5

De verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende Staat, kan in een andere verdragsluitende Staat voor de navolgende gerechten worden opgeroepen :

- 1° ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst : voor het gerecht van de plaats, waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd;
- 2° ten aanzien van onderhoudsverplichtingen : voor het gerecht van de plaats, waar de tot onderhoud gerechtigde zijn woonplaats of zijn gewone verblijfplaats heeft;
- 3° ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad : voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan;
- 4° ten aanzien van een op een strafbaar feit gegronde rechtsvordering tot schadevergoeding of tot teruggave : voor het gerecht waarbij de strafvervolgung is ingesteld, zulks voor zover volgens de interne wetgeving dit gerecht van de burgerlijke vordering kennis kan nemen;
- 5° ten aanzien van een geschil betreffende de exploitatie van een filiaal, van een agentschap of enige andere vestiging : voor het gerecht van de plaats waar zij gelegen zijn.

Artikel 6

Deze verweerder kan ook worden opgeroepen :

- 1° indien er meer dan één verweerder is : voor het gerecht van de woonplaats van een hunner;
- 2° bij een vordering tot vrijwaring of bij een vordering tot voeging of tussenkomst : voor het gerecht waarvoor de oorspronkelijke vordering aanhangig is, tenzij de vordering slechts is ingesteld om de opgeroepene af te trekken van de rechter die de wet hem toekent;
- 3° ten aanzien van een tegeneis die voortspuit uit de overeenkomst of uit het rechtsfeit waarop de oorspronkelijke eis is gegrond : voor het gerecht waar deze laatste aanhangig is.

Afdeling 3. — Bevoegdheid bij geschillen inzake verzekeringen

Artikel 7

De bevoegdheid in verzekeringszaken is in deze afdeling geregeld, onverminderd het bepaalde in de artikelen 4 en 5, nr. 5.

Article 8

L'assureur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant peut être attrait, soit devant les tribunaux de cet Etat, soit, dans un autre Etat contractant, devant le tribunal du lieu où est domicilié le preneur d'assurance, soit, si plusieurs assureurs sont défendeurs, devant les tribunaux de l'Etat contractant où l'un d'eux a son domicile.

Si la loi du juge saisi prévoit cette compétence, l'assureur peut également être attrait, dans un Etat contractant autre que celui de son domicile, devant le tribunal dans le ressort duquel l'intermédiaire, qui est intervenu pour la conclusion du contrat d'assurance, a son domicile, à la condition que ce domicile soit mentionné dans la police ou dans la proposition d'assurance.

L'assureur, qui sans avoir son domicile sur le territoire d'un Etat contractant possède une succursale ou une agence dans un de ces Etats, est considéré pour les contestations relatives à l'exploitation de cette succursale ou agence comme ayant son domicile sur le territoire de cet Etat.

Article 9

L'assureur peut, en outre, être attrait devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s'est produit s'il s'agit d'assurance de responsabilité ou d'assurance portant sur des immeubles. Il en est de même si l'assurance porte à la fois sur des immeubles et des meubles couverts par une même police et atteints par le même sinistre.

Article 10

En matière d'assurance de responsabilité, l'assureur peut également être appelé devant le tribunal saisi de l'action de la personne lésée contre l'assuré si la loi de ce tribunal le permet.

Les dispositions des articles 7, 8 et 9, sont applicables en cas d'action directe intentée par la victime contre l'assureur lorsque l'action directe est possible.

Si la loi relative à cette action directe prévoit la mise en cause du preneur d'assurance ou de l'assuré, le même tribunal sera aussi compétent à leur égard.

Article 11

Sous réserve des dispositions de l'article 10 troisième alinéa, l'action de l'assureur ne peut être portée que devant les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel est domicilié le défendeur, qu'il soit preneur d'assurance, assuré ou bénéficiaire.

Les dispositions de la présente section ne portent pas atteinte au droit d'introduire une demande reconventionnelle devant le tribunal saisi d'une demande originaire conformément à la présente section.

Article 12

Il ne peut être dérogé aux dispositions de la présente section que par des conventions :

- 1° postérieures à la naissance du différend ou
- 2° qui permettent au preneur d'assurance, à l'assuré ou au bénéficiaire de saisir d'autres tribunaux que ceux indiqués à la présente section ou
- 3° qui, conclues entre un preneur d'assurance et un assureur ayant leur domicile dans un même Etat contractant, ont pour effet, alors même que le fait dommageable se produirait à l'étranger, d'attribuer compétence aux tribunaux de cet Etat sauf si la loi de celui-ci interdit de telles conventions.

Section 4

Compétence en matière de vente et prêt à tempérament

Article 13

En matière de vente à tempérament d'objets mobiliers corporels ou de prêt à tempérament directement lié au financement d'une vente de tels objets, la compétence est déterminée par la présente section sans préjudice des dispositions de l'article 4 et de l'article 5, 5°.

Artikel 8

De verzekeraar met woonplaats op het grondgebied van een verdragsluitende Staat kan worden opgeroepen, hetzij voor de gerechten van die Staat, hetzij, in een andere verdragsluitende Staat, voor het gerecht van de woonplaats van de verzekeringnemer, hetzij, indien meer verzekeraars verweerders zijn, voor de gerechten van de Staat waar een van hen woonplaats heeft.

Indien de voor het aangeroepen gerecht geldende wetgeving deze bevoegdheid kent, kan de verzekeraar, in een andere verdragsluitende Staat dan die van zijn woonplaats, eveneens worden opgeroepen voor het gerecht binnenwelks rechtsgebied de tussenpersoon, door wiens bemiddeling de overeenkomst van verzekering werd gesloten, woonplaats heeft, mits deze woonplaats voorkomt in de polis of in de verzekeringsofferte.

De verzekeraar die, zonder woonplaats te hebben op het grondgebied van een verdragsluitende Staat, een filiaal of een agentschap heeft in een van de verdragsluitende Staten, wordt voor de geschillen betreffende de exploitatie van dat filiaal of agentschap geacht woonplaats te hebben op het grondgebied van die Staat.

Artikel 9

De verzekeraar kan bovendien worden opgeroepen voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, indien het geschil een aansprakelijkheidsverzekering of een verzekering welke betrekking heeft op onroerende goederen betreft. Hetzelfde geldt voor het geval dat de verzekering zowel betrekking heeft op onroerende als op roerende goederen welke door een zelfde polis zijn gedekt en door hetzelfde onheil zijn getroffen.

Artikel 10

Ter zake van aansprakelijkheidsverzekering kan de verzekeraar eveneens in vrijwaring worden opgeroepen voor het gerecht waar de rechtsovereenkomst van de getroffenene tegen de verzekerde ahangig is, indien de voor dit gerecht geldende wetgeving het toelaat.

De artikelen 7, 8 en 9, zijn van toepassing op de vordering welke door de getroffenene rechtstreeks tegen de verzekeraar wordt ingesteld, indien de rechtstreekse vordering mogelijk is.

Indien de wettelijke bepalingen betreffende deze rechtstreekse vordering het in het geding roepen van de verzekeringnemer of de verzekerde regelen, is hetzelfde gerecht ook te hunnen opzichte bevoegd.

Artikel 11

Onverminderd het bepaalde in artikel 10, lid 3, kan de vordering van de verzekeraar slechts worden gebracht voor de gerechten van de verdragsluitende Staat, op welks grondgebied de verweerder woonplaats heeft, ongeacht of deze laatste verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde is.

De bepalingen van deze afdeling laten het recht om een tegeneis in te stellen bij het gerecht, voor hetwelk met inachtneming van deze afdeling de oorspronkelijke eis is gebracht, onverlet.

Artikel 12

Van de bepalingen van deze afdeling kan slechts worden afge-
weken door overeenkomsten :

- 1° gesloten na het ontstaan van het geschil of
- 2° die aan de verzekeringnemer, de verzekerde of de begunstigde de mogelijkheid geven de zaak bij andere gerechten dan de in deze afdeling genoemde aanhangig te maken of
- 3° waarbij een verzekeringnemer en een verzekeraar, die hun woonplaats in dezelfde verdragsluitende Staat hebben, zelfs als het schadebrengende feit zich in het buitenland heeft voorgedaan, de gerechten van die Staat bevoegd verklaren, tenzij diens wetgeving dergelijke overeenkomsten verbiedt.

Afdeling 4

Bevoegdheid bij koop en verkoop op afbetaling
en bij leningen ter financiering van zodanige overeenkomsten

Artikel 13

Ter zake van koop en verkoop op afbetaling van roerende lichamelijke zaken of van leningen ter financiering van zodanige overeenkomsten, wordt de bevoegdheid geregeld door deze afdeling, onverminderd het bepaalde in de artikelen 4 en 5, nr. 5.

Article 14

Le vendeur et le prêteur domiciliés sur le territoire d'un Etat contractant peuvent être attrait, soit devant les tribunaux de cet Etat, soit devant les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel est domicilié l'acheteur ou l'emprunteur.

L'action du vendeur contre l'acheteur et celle du prêteur contre l'emprunteur ne peuvent être portées que devant les tribunaux de l'Etat sur le territoire duquel le défendeur a son domicile.

Ces dispositions ne portent pas atteinte au droit d'introduire une demande reconventionnelle devant le tribunal saisi d'une demande originaire conformément à la présente section.

Article 15

Il ne peut être dérogé aux dispositions de la présente section que par des conventions :

1° postérieures à la naissance du différend ou
2° qui permettent à l'acheteur ou à l'emprunteur de saisir d'autres tribunaux que ceux indiqués à la présente section ou

3° qui, conclues entre l'acheteur et le vendeur ou entre l'emprunteur et le prêteur ayant leur domicile ou leur résidence habituelle dans un même Etat contractant, attribuent compétence aux tribunaux de cet Etat sauf si la loi de celui-ci interdit de telles conventions.

Section 5. — Compétences exclusives

Article 16

Sont seuls compétents, sans considération de domicile :

1° en matière de droits réels immobiliers et de baux d'immeubles, les tribunaux de l'Etat contractant où l'immeuble est situé;

2° en matière de validité, de nullité ou de dissolution des sociétés ou personnes morales ayant leur siège sur le territoire d'un Etat contractant, ou des décisions de leurs organes, les tribunaux de cet Etat;

3° en matière de validité des inscriptions sur les registres publics, les tribunaux de l'Etat contractant sur le territoire duquel ces registres sont tenus;

4° en matière d'inscription ou de validité des brevets, marques, dessins et modèles, et autres droits analogues donnant lieu à un dépôt ou à un enregistrement, les juridictions de l'Etat contractant sur le territoire duquel le dépôt ou l'enregistrement a été demandé, a été effectué ou est réputé avoir été effectué aux termes d'une convention internationale;

5° en matière d'exécution des décisions, les tribunaux de l'Etat contractant du lieu de l'exécution.

Section 6. — Prorogation de compétence

Article 17

Si, par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit, les parties, dont l'une au moins a son domicile sur le territoire d'un Etat contractant, ont désigné un tribunal ou les tribunaux d'un Etat contractant pour connaître des différends nés ou à naître à l'occasion d'un rapport de droit déterminé, ce tribunal ou les tribunaux de cet Etat sont seuls compétents.

Les conventions attributives de juridiction sont sans effet si elles sont contraires aux dispositions des articles 12 et 15 ou si les tribunaux à la compétence desquels elles dérogent sont exclusivement compétents en vertu de l'article 16.

Si la convention attributive de juridiction n'a été stipulée qu'en faveur de l'une des parties, celle-ci conserve le droit de saisir tout autre tribunal compétent en vertu de la présente Convention.

Article 18

Outre les cas où sa compétence résulte d'autres dispositions de la présente Convention, le juge d'un Etat contractant devant lequel le défendeur comparait est compétent. Cette règle n'est pas applicable si la comparution a pour objet de contester la compétence ou s'il existe une autre juridiction exclusivement compétente en vertu de l'article 16.

Artikel 14

De verkoper en de uitlener, die woonplaats hebben in het gebied van een verdragsluitende Staat, kunnen worden opgeroepen, hetzij voor de gerechten van die Staat, hetzij voor de gerechten van de verdragsluitende Staat waar de koper of lener woonplaats hebben.

De rechtsvordering van de verkoper tegen de koper of van de uitlener tegen de lener kan slechts worden ingesteld voor de gerechten van de Staat, waar de verweerder woonplaats heeft.

Deze bepalingen laten het recht om een tegeneis in te stellen bij het gerecht, voor hetwelk met inachtneming van deze afdeling de oorspronkelijke eis is gebracht, onverlet.

Artikel 15

Van de bepalingen van deze afdeling kan slechts worden afge-
weken door overeenkomsten :

1° gesloten na het ontstaan van het geschil of

2° die aan de koper of de lener de mogelijkheid geven de zaak bij andere gerechten dan de in deze afdeling genoemde aanhangig te maken of

3° waarbij de koper en de verkoper of de lener en uitlener die woonplaats of gewoon verblijf hebben in dezelfde verdragsluitende Staat, de gerechten van die Staat bevoegd verklaren, tenzij diens wetgeving dergelijke overeenkomsten verbiedt.

Afdeling 5. — Exclusieve bevoegdheid

Artikel 16

Ongeacht de woonplaats zijn bij uitsluiting bevoegd :

1° ten aanzien van zakelijke rechten op en huur en verhuur, pacht en verpachting van onroerende goederen : de gerechten van de verdragsluitende Staat waar het onroerend goed gelegen is;

2° ten aanzien van de geldigheid, de nietigheid of de ontbinding van vennootschappen of rechtspersonen met plaats van vestiging in een verdragsluitende Staat, dan wel ten aanzien van de besluiten van hun organen : de gerechten van die Staat;

3° ten aanzien van de geldigheid van inschrijvingen in openbare registers : de gerechten van de verdragsluitende Staat, waar deze registers worden gehouden;

4° ten aanzien van de registratie of de geldigheid van octrooien, merken, tekeningen en modellen van nijverheid, en andere soortgelijke rechten welke aanleiding geven tot deponering of registratie : de gerechten van de verdragsluitende Staat, op welks grondgebied de deponering of registratie is verzocht, heeft plaatsgehad of geacht wordt te hebben plaatsgehad in de zin van een internationale overeenkomst;

5° ten aanzien van de tenuitvoerlegging van beslissingen : de gerechten van de verdragsluitende Staat van de plaats van tenuitvoerlegging.

Afdeling 6. — Door partijen aangewezen bevoegde rechter

Artikel 17

Indien bij een schriftelijke overeenkomst of bij een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst, partijen van wie er ten minste een woonplaats heeft in het gebied van een verdragsluitende Staat, een gerecht of de gerechten van een verdragsluitende Staat hebben aangewezen voor de kennisneming van geschillen welke naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan, is dit gerecht of zijn de gerechten van die Staat bij uitsluiting bevoegd.

De overeenkomsten tot aanwijzing van een bevoegde rechter hebben geen rechtsgevolg indien zij strijdig zijn met de bepalingen van de artikelen 12 en 15, of indien de gerechten, op welke bevoegdheid inbreuk wordt gemaakt, krachtens artikel 16 bij uitsluiting bevoegd zijn.

Indien de overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter slechts is gemaakt ten behoeve van een der partijen, behoudt deze het recht zich te wenden tot elk ander gerecht dat op grond van dit verdrag bevoegd is.

Artikel 18

Buiten de gevallen dat zijn bevoegdheid voortspuit uit andere bepalingen van dit Verdrag, is de rechter van een verdragsluitende Staat, voor wie de verweerder verschijnt, bevoegd. Dit voorschrift is niet van toepassing indien de verschijning uitsluitend ten doel heeft de bevoegdheid te betwisten, of indien er een ander gerecht bestaat dat krachtens artikel 16 bij uitsluiting bevoegd is.

Section 7
Vérification de la compétence et de la recevabilité

Article 19

Le juge d'un Etat contractant, saisi à titre principal d'un litige pour lequel une juridiction d'un autre Etat contractant est exclusivement compétente en vertu de l'article 16, se déclare d'office incompétent.

Article 20

Lorsque le défendeur domicilié sur le territoire d'un Etat contractant est attiré devant une juridiction d'un autre Etat contractant et ne comparait pas, le juge se déclare d'office incompétent si sa compétence n'est pas fondée aux termes de la présente Convention.

Le juge est tenu de surseoir à statuer aussi longtemps qu'il n'est pas établi que ce défendeur a été mis à même de recevoir l'acte introductif d'instance en temps utile pour se défendre ou que toute diligence a été faite à cette fin.

Les dispositions de l'alinéa précédent seront remplacées par celles de l'article 15 de la Convention de La Haye du 15 novembre 1965 relative à la signification et à la notification à l'étranger des actes judiciaires et extra-judiciaires en matière civile ou commerciale, si l'acte introductif d'instance a dû être transmis en exécution de cette Convention.

Section 8. — Litispendance et connexité

Article 21

Lorsque des demandes ayant le même objet et la même cause sont formées entre les mêmes parties devant des juridictions d'Etats contractants différents, la juridiction saisie en second lieu doit, même d'office, se dessaisir en faveur du tribunal premier saisi.

La juridiction qui devrait se dessaisir peut surseoir à statuer si la compétence de l'autre juridiction est contestée.

Article 22

Lorsque des demandes connexes sont formées devant des juridictions d'Etats contractants différents et sont pendantes au premier degré, la juridiction saisie en second lieu peut surseoir à statuer.

Cette juridiction peut également se dessaisir, à la demande de l'une des parties, à condition que sa loi permette la jonction d'affaires connexes et que le tribunal premier saisi soit compétent pour connaître des deux demandes.

Sont connexes, au sens du présent article, les demandes liées entre elles par un rapport si étroit qu'il y a intérêt à les instruire et à juger en même temps afin d'éviter des solutions qui pourraient être inconciliables si les causes étaient jugées séparément.

Article 23

Lorsque les demandes relèvent de la compétence exclusive de plusieurs juridictions, le dessaisissement a lieu en faveur de la juridiction première saisie.

Section 9
Mesures provisoires et conservatoires

Article 24

Les mesures provisoires ou conservatoires prévues par la loi d'un Etat contractant peuvent être demandées aux autorités judiciaires de cet Etat, même si, en vertu de la présente Convention, une juridiction d'un autre Etat contractant est compétente pour connaître du fond.

TITRE III. — Reconnaissance et exécution

Article 25

On entend par décision, au sens de la présente Convention, toute décision rendue par une juridiction d'un Etat contractant quelle que soit la dénomination qui lui est donnée, telle qu'arrêt, jugement, ordonnance ou mandat d'exécution, ainsi que la fixation par le greffier du montant des frais du procès.

Afdeling 7
Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid

Artikel 19

De rechter van een verdragsluitende Staat bij wie een geschil aanhangig is gemaakt met als inzet een vordering waarvoor krachtens artikel 16 een gerecht van een andere verdragsluitende Staat bij uitsluiting bevoegd is, verklaart zich ambtshalve onbevoegd.

Artikel 20

Wanneer de verweerder met woonplaats op het grondgebied van een verdragsluitende Staat voor een gerecht van een andere verdragsluitende Staat wordt opgeroepen en niet verschijnt, verklaart de rechter zich ambtshalve onbevoegd indien zijn bevoegdheid niet berust op de bepalingen van dit Verdrag.

De rechter is verplicht zijn uitspraak aan te houden zolang niet vaststaat dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld het stuk dat het geding inleidt, zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, te ontvangen, of dat daartoe al het nodige is gedaan.

Het bepaalde in het voorgaande lid wordt vervangen door de bepalingen van artikel 15 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 15 november 1965 inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of handelszaken, indien de toezending van het stuk dat het geding inleidt, strekt ter uitvoering van dat Verdrag.

Afdeling 8. — Aanhangigheid en samenhang

Artikel 21

Wanneer voor gerechten van verschillende verdragsluitende Staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, moet het gerecht, waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zelfs ambtshalve, de partijen verwijzen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

Het gerecht dat tot verwijzing zou moeten overgaan, kan zijn uitspraak aanhouden indien de bevoegdheid van het andere gerecht wordt betwist.

Artikel 22

Wanneer samenhangende vorderingen bij gerechten van verschillende verdragsluitende Staten zijn aangebracht en in eerste aanleg aanhangig zijn, kan het gerecht bij hetwelk de zaak het laatst is aangebracht, zijn uitspraak aanhouden.

Dit gerecht kan, op verzoek van een der partijen, ook tot verwijzing overgaan mits zijn wetgeving de voeging van samenhangende zaken toestaat en het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst is aangebracht bevoegd is van de beide vorderingen kennis te nemen.

Samenhangend in de zin van dit artikel zijn vorderingen waar-tussen een zodanig nauwe band bestaat dat een goede rechts-bedeling vraagt om haar gelijktijdige behandeling en berechting, ten einde te vermijden dat bij afzonderlijke berechting van de zaken onverenigbare uitspraken worden gegeven.

Artikel 23

Wanneer ten aanzien van de vorderingen meer dan een gerecht bij uitsluiting bevoegd is, worden partijen verwezen naar het gerecht bij hetwelk de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

Afdeling 9
Voorlopige maatregelen en maatregelen tot bewaring van recht

Artikel 24

In de wetgeving van een verdragsluitende Staat voorziene voorlopige of bewarende maatregelen kunnen bij de rechterlijke autoriteiten van die Staat worden aangevraagd, zelfs indien een gerecht van een andere verdragsluitende Staat krachtens dit verdrag bevoegd is van het bodemgeschil kennis te nemen.

TITEL III. — Erkennung en tenuitvoerlegging

Artikel 25

Onder beslissing in de zin van dit Verdrag wordt verstaan, elke door een gerecht van een verdragsluitende Staat gegeven beslissing, ongeacht de daaraan gegeven benaming, zoals arrest, vonnis, beschikking of rechterlijk dwangbevel, alsmede de vaststelling door de griffier van het bedrag der proceskosten.

Section 1. — Reconnaissance

Article 26

Les décisions rendues dans un Etat contractant sont reconnues dans les autres Etats contractants, sans qu'il soit nécessaire de recourir à aucune procédure.

En cas de contestation, toute partie intéressée qui invoque la reconnaissance à titre principal peut faire constater, selon la procédure prévue aux sections 2 et 3 du présent titre, que la décision doit être reconnue.

Si la reconnaissance est invoquée de façon incidente devant une juridiction d'un Etat contractant, celle-ci est compétente pour en connaître.

Article 27

Les décisions ne sont pas reconnues :

1° si la reconnaissance est contraire à l'ordre public de l'Etat requis;

2° si l'acte introductif d'instance n'a pas été signifié ou notifié au défendeur défaillant, régulièrement et en temps utile, pour qu'il puisse se défendre;

3° si la décision est inconciliable avec une décision rendue entre les mêmes parties dans l'Etat requis;

4° si le tribunal de l'Etat d'origine, pour rendre sa décision, a, en tranchant une question relative à l'état ou à la capacité des personnes physiques, aux régimes matrimoniaux, aux testaments et aux successions, méconnu une règle de droit international privé de l'Etat requis, à moins que sa décision n'aboutisse au même résultat que s'il avait fait application des règles du droit international privé de l'Etat requis.

Article 28

De même, les décisions ne sont pas reconnues si les dispositions des sections 3, 4 et 5 du titre II ont été méconnues ainsi que dans le cas prévu à l'article 59.

Lors de l'appréciation des compétences mentionnées à l'alinéa précédent, l'autorité requise est liée par les constatations de fait sur lesquelles la juridiction de l'Etat d'origine a fondé sa compétence.

Sans préjudice des dispositions du premier alinéa, il ne peut être procédé au contrôle de la compétence des juridictions de l'Etat d'origine; les règles relatives à la compétence ne concernent pas l'ordre public visé à l'article 27, 1°.

Article 29

En aucun cas, la décision étrangère ne peut faire l'objet d'une révision au fond.

Article 30

L'autorité judiciaire d'un Etat contractant, devant laquelle est invoquée la reconnaissance d'une décision rendue dans un autre Etat contractant, peut surseoir à statuer si cette décision fait l'objet d'un recours ordinaire.

Section 2. — Exécution

Article 31

Les décisions rendues dans un Etat contractant et qui y sont exécutoires sont mises à exécution dans un autre Etat contractant après y avoir été revêtues de la formule exécutoire sur requête de toute partie intéressée.

Article 32

La requête est présentée :

- en Belgique, au tribunal de première instance ou à la « rechtbank van eerste aanleg »;
- dans la République Fédérale d'Allemagne, au président d'une chambre du « Landgericht »;
- en France, au président du tribunal de grande instance;
- en Italie, à la « corte d'appello »;
- au Luxembourg, au président du tribunal d'arrondissement;

Afdeling 1. — Erkenning

Artikel 26

De in een verdragsluitende Staat gegeven beslissingen worden in de overige verdragsluitende Staten erkend zonder vorm van proces.

Indien tegen de erkenning van een beslissing bezwaar wordt gemaakt, kan iedere partij die er belang bij heeft ten principale te zien vastgesteld, dat de beslissing erkend dient te worden, gebruik maken van de procedure, geregeld in de afdelingen 2 en 3 van deze titel.

Wordt ten overstaan van een gerecht van een verdragsluitende Staat de erkenning bij wege van tussenvordering gevraagd, dan is dit gerecht bevoegd om van de vordering kennis te nemen.

Artikel 27

Beslissingen worden niet erkend :

1° indien de erkenning strijdig is met de openbare orde van de aangezochte Staat;

2° indien het stuk dat het geding inleidt, niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was aan de verweerder, tegen wie verstek werd verleend, is betekend of is medegedeeld;

3° indien de beslissing onverenigbaar is met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte Staat gegeven beslissing;

4° indien de rechter van de Staat van herkomst, om tot zijn beslissing te komen, zich heeft uitgesproken over een vraag betreffende de staat of de bevoegdheid van natuurlijke personen, het huwelijksgoederenrecht, testamenten en erfenissen en daarbij een regel van internationaal privaatrecht van de aangezochte Staat heeft geschonden, tenzij de beslissing tot hetzelfde resultaat voert als wanneer de regels van internationaal privaatrecht van de aangezochte Staat zouden zijn toegepast.

Artikel 28

De beslissingen worden eveneens niet erkend, indien de bepalingen van de afdelingen 3, 4 en 5, van de Tweede Titel zijn geschonden, alsook indien het in artikel 59 bedoelde geval zich voordoet.

Bij de toetsing of de in het vorige lid genoemde bevoegdheidsregels niet zijn geschonden, is de aangezochte autoriteit gebonden aan de feitelijke overwegingen op grond waarvan het gerecht van de Staat van herkomst zijn bevoegdheid heeft aangenomen.

Onverminderd het bepaalde in het eerste lid, mag de bevoegdheid van de gerechten van de Staat van herkomst niet worden getoetst; de bevoegdheidsregels betreffen niet de openbare orde als bedoeld in artikel 27, nr. 1.

Artikel 29

In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing.

Artikel 30

De rechterlijke autoriteit van een verdragsluitende Staat, bij wie de erkenning van een in een andere verdragsluitende Staat gegeven beslissing wordt ingeroepen, kan zijn uitspraak aanhouden, indien tegen deze beslissing een gewoon rechtsmiddel is aangewend.

Afdeling 2. — Tenuitvoerlegging

Artikel 31

De beslissingen welke in een verdragsluitende Staat zijn gegeven en aldaar uitvoerbaar zijn, kunnen in een andere verdragsluitende Staat ten uitvoer worden gelegd, nadat zij aldaar ten verzoeken van iedere belanghebbende partij, van het verlot tot tenuitvoerlegging zijn voorzien.

Artikel 32

Het verzoek wordt gericht :

- in België, tot de rechtbank van eerste aanleg of het « tribunal de première instance »;
- in de Bondsrepubliek Duitsland, tot de voorzitter van een kamer van het « Landgericht »;
- in Frankrijk, tot de voorzitter van het « tribunal de grande instance »;
- in Italië, tot de « corte d'appello »;
- in Luxemburg, tot de voorzitter van het « tribunal d'arrondissement »;

— aux Pays-Bas, au président de l' « Arrondissementsrecht-bank ».

La juridiction territorialement compétente est déterminée par le domicile de la partie contre laquelle l'exécution est demandée. Si cette partie n'est pas domiciliée sur le territoire de l'Etat requis, la compétence est déterminée par le lieu de l'exécution.

Article 33

Les modalités du dépôt de la requête sont déterminées par la loi de l'Etat requis.

Le requérant doit faire éléction de domicile dans le ressort de la juridiction saisie. Toutefois, si la loi de l'Etat requis ne connaît pas l'éléction de domicile, le requérant désigne un mandataire *ad litem*.

Les documents mentionnés aux articles 46 et 47 sont joints à la requête.

Article 34

La juridiction saisie de la requête statue à bref délai, sans que la partie contre laquelle l'exécution est demandée puisse, en cet état de la procédure, présenter d'observation.

La requête ne peut être rejetée que pour l'un des motifs prévus aux articles 27 et 28.

En aucun cas, la décision étrangère ne peut faire l'objet d'une révision au fond.

Article 35

La décision rendue sur requête est aussitôt portée à la connaissance du requérant, à la diligence du greffier, suivant les modalités déterminées par la loi de l'Etat requis.

Article 36

Si l'exécution est autorisée, la partie contre laquelle l'exécution est demandée peut former un recours contre la décision dans le mois de sa signification.

Si cette partie est domiciliée dans un Etat contractant autre que celui où la décision qui autorise l'exécution a été rendue, le délai est de deux mois et court du jour où la signification a été faite à personne ou à domicile. Ce délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance.

Article 37

Le recours est porté, selon les règles de la procédure contradictoire :

- en Belgique, devant le tribunal de première instance ou la « rechtbank van eerste aanleg » ;
- en République Fédérale d'Allemagne, devant l' « Oberlandesgericht » ;
- en France, devant la Cour d'appel.
- en Italie, devant la « corte d'appello » ;
- au Luxembourg, devant la Cour supérieure de Justice siégeant en matière d'appel civil ;
- aux Pays-Bas, devant l' « Arrondissementsrechtbank ».

La décision rendue sur le recours ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation et, en République Fédérale d'Allemagne, d'une « Rechtsbeschwerde ».

Article 38

La juridiction saisie du recours peut, à la requête de la partie qui l'a formé, surseoir à statuer si la décision étrangère fait, dans l'Etat d'origine, l'objet d'un recours ordinaire ou si le délai pour le former n'est pas expiré ; dans ce dernier cas, la juridiction peut impartir un délai pour former ce recours.

Cette juridiction peut également subordonner l'exécution à la constitution d'une garantie qu'elle détermine.

Article 39

Pendant le délai du recours prévu à l'article 36 et jusqu'à ce qu'il ait été statué sur celui-ci, il ne peut être procédé qu'à des mesures conservatoires sur les biens de la partie contre laquelle l'exécution est demandée.

— in Nederland, tot de voorzitter van de arrondissementsrechtbank.

Het betrekkelijk bevoegde gerecht is dat van de woonplaats van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd. Indien deze partij geen woonplaats heeft in de aangezochte Staat, wordt de bevoegdheid bepaald door de plaats van tenuitvoerlegging.

Artikel 33

De vereisten waaraan het verzoek moet voldoen, worden vastgesteld door de wet van de aangezochte Staat.

De verzoeker moet, binnen het rechtsgebied van het gerecht dat van het verzoek kennis neemt, woonplaats kiezen. Kent echter de wetgeving van de aangezochte Staat geen woonplaatskeuze, dan kan de verzoeker een procesgemachtigde aanwijzen.

Bij het verzoek worden gevoegd de in de artikelen 46 en 47 genoemde documenten.

Artikel 34

Het gerecht, tot hetwelk het verzoek is gericht, doet onverwijld uitspraak; de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, wordt in deze stand van de procedure niet gehoord.

Het verzoek kan slechts om een van de in de artikelen 27 en 28 genoemde redenen worden afgewezen.

In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de in den vreemde gegeven beslissing.

Artikel 35

De op het verzoek gegeven beslissing wordt door bemiddeling van de griffier onverwijld ter kennis van de verzoeker gebracht op de wijze als is bepaald in de wetgeving van de aangezochte Staat.

Artikel 36

Indien de tenuitvoerlegging wordt toegestaan kan de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd binnen één maand na de betekening van de beslissing daartegen verzet doen.

Indien deze partij woonplaats heeft in een andere verdragsluitende Staat dan die waar de beslissing houdende verlof tot tenuitvoerlegging is gegeven, belooft de termijn twee maanden en vangt aan op de dag dat de beslissing aan de partij in persoon of aan haar woonplaats is betekend. Deze termijn mag niet met het oog op de afstand worden verlengd.

Artikel 37

Het verzet wordt volgens de regels van de procedure op tegenspraak gebracht :

- in België, voor de rechtbank van eerste aanleg of het « tribunal de première instance » ;
- in de Bondsrepubliek Duitsland, voor het « Oberlandesgericht » ;
- in Frankrijk, voor de « Cour d'appel » ;
- in Italië, voor de « corte d'appello » ;
- in Luxemburg, voor de « la Cour supérieure de Justice siégeant en matière d'appel civil » ;
- in Nederland, voor de Arrondissementsrechtbank.

Tegen de op het verzet gewezen beslissing kan slechts een eis tot cassatie worden ingesteld en in de Bondsrepubliek Duitsland slechts het middel van « Rechtsbeschwerde » worden aangewend.

Artikel 38

Het gerecht dat over het verzet oordeelt kan op verzoek van de partij die het verzet heeft gedaan, zijn uitspraak aanhouden indien tegen de in den vreemde gegeven beslissing in de Staat van herkomst een gewoon rechtsmiddel is aangewend of indien de termijn daarvoor nog niet is verstreken; in dit laatste geval kan het gerecht een termijn stellen binnen welke het rechtsmiddel moet worden aangewend.

Dit gerecht kan het verlof tot tenuitvoerlegging ook geven op voorwaarde dat zekerheid wordt gesteld; de zekerheid wordt door het gerecht omschreven.

Artikel 39

Gedurende de termijn van verzet, bedoeld in artikel 36, en tot het tijdstip dat daarover uitspraak is gedaan, kunnen slechts bewarende maatregelen worden genomen ten aanzien van de goederen van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging is gevraagd.

La décision qui accorde l'exécution emporte l'autorisation de procéder à ces mesures.

Article 40

Si sa requête est rejetée, le requérant peut former un recours :

- en Belgique, devant la Cour d'appel ou le « Hof van beroep »;
- en République Fédérale d'Allemagne, devant l'« Oberlandesgericht »;
- en France, devant la Cour d'appel;
- en Italie, devant la « corte d'appello »;
- au Luxembourg, devant la Cour supérieure de Justice siégeant en matière d'appel civil;
- aux Pays-Bas, devant la « Gerechtshof ».

La partie contre laquelle l'exécution est demandée est appelée à comparaître devant la juridiction saisie du recours. En cas de défaut, les dispositions de l'article 20, deuxième et troisième alinéas, sont applicables alors même que cette partie n'est pas domiciliée sur le territoire d'un des Etats contractants.

Article 41

La décision rendue sur le recours prévu à l'article 40 ne peut faire l'objet que d'un pourvoi en cassation et, en République Fédérale d'Allemagne, d'une « Rechtsbeschwerde ».

Article 42

Lorsque la décision étrangère a statué sur plusieurs chefs de la demande et que l'exécution ne peut être autorisée pour le tout, l'autorité judiciaire accorde l'exécution pour un ou plusieurs d'entre eux.

Le requérant peut demander une exécution partielle.

Article 43

Les décisions étrangères condamnant à une astreinte ne sont exécutoires dans l'Etat requis que si le montant en a été définitivement fixé par les tribunaux de l'Etat d'origine.

Article 44

Le requérant admis à l'assistance judiciaire dans l'Etat où la décision a été rendue en bénéfice, sans nouvel examen, dans la procédure prévue aux articles 32 à 35.

Article 45

Aucune caution ni aucun dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, ne peut être imposé en raison, soit de la qualité d'étranger, soit du défaut de domicile ou de résidence dans le pays, à la partie qui demande l'exécution dans un Etat contractant d'une décision rendue dans un autre Etat contractant.

Section 3. — Dispositions communes

Article 46

La partie qui invoque la recommandation ou demande l'exécution d'une décision doit produire :

- 1° une expédition de celle-ci réunissant les conditions nécessaires à son authenticité;
- 2° s'il s'agit d'une décision par défaut, l'original ou une copie certifiée conforme du document établissant que l'acte introductif d'instance a été signifié ou notifié à la partie défaillante.

Article 47

La partie qui demande l'exécution doit, en outre, produire :

- 1° tout document de nature à établir que, selon la loi de l'Etat d'origine, la décision est exécutoire et a été signifiée;

De beslissing waarbij de tenuitvoerlegging wordt toegestaan houdt tevens het verlot in deze maatregelen te treffen.

Artikel 40

Indien zijn verzoek is afgewezen kan de verzoeker daartegen beroep instellen :

- in België, bij het hof van beroep of de « Cour d'appel »;
- in de Bondsrepubliek Duitsland, bij het « Oberlandesgericht »;
- in Frankrijk, bij de « Cour d'appel »;
- in Italië, bij de « corte d'appello »;
- in Luxemburg, bij « la Cour supérieure de justice siégeant en matière d'appel civil »;
- in Nederland, bij het Gerechtshof.

De partij tegen wie de tenuitvoerlegging is gevraagd wordt opgeroepen te verschijnen voor het gerecht bij hetwelk het beroep is ingesteld. In geval van verstek zijn de bepalingen van artikel 20, tweede en derde lid, van toepassing, ook wanneer deze partij geen woonplaats heeft op het grondgebied van een der verdragsluitende Staten.

Artikel 41

Tegen de beslissing waarbij over het beroep, bedoeld in artikel 40, uitspraak wordt gedaan kan slechts een eis tot cassatie worden ingesteld en, in de Bondsrepubliek Duitsland, slechts het middel van « Rechtsbeschwerde » worden aangewend.

Artikel 42

Wanneer in de in den vreemde gegeven beslissing uitspraak is gedaan over meer dan een punt van de eis, en de tenuitvoerlegging niet voor het geheel kan worden toegestaan, staat de rechterlijke autoriteit de tenuitvoerlegging toe voor één of meer onderdelen daarvan.

De verzoeker kan vorderen dat het verlot tot tenuitvoerlegging een gedeelte van de uitspraak betreft.

Artikel 43

In den vreemde gegeven beslissingen die een veroordeling tot een dwangsom inhouden, kunnen in de aangezochte Staat slechts ten uitvoer worden gelegd indien het bedrag ervan door de gerechten van de Staat van herkomst definitief is bepaald.

Artikel 44

De partij die in het land, waar de beslissing is gegeven, vergunning had verkregen om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen, behoudt zonder nieuw onderzoek dit recht in de procedure bedoeld in de artikelen 32 tot en met 35.

Artikel 45

De partij, die in een verdragsluitende Staat de tenuitvoerlegging vraagt van een in een andere verdragsluitende Staat gegeven beslissing, kan geen enkele zekerheid of depot, onder welke benaming ook, worden opgelegd wegens de hoedanigheid van vreemdeling dan wel wegens het ontbreken van een woonplaats of verblijfplaats in eerstgenoemde Staat.

Afdeling 3. — Gemeenschappelijke bepalingen

Artikel 46

De partij die de erkenning inroept of de tenuitvoerlegging verzoekt van een beslissing moet overleggen :

- 1° een expeditie ervan die voldoet aan de voorwaarden nodig voor haar echtheid;
- 2° indien de beslissing bij verstek gewezen is, het origineel of een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van het document waaruit blijkt dat het stuk dat het geding heeft ingeleid aan de niet verschenen partij is betekend of is medegedeeld.

Artikel 47

De partij die de tenuitvoerlegging verzoekt moet bovendien overleggen :

- 1° enig document waaruit kan worden vastgesteld dat de beslissing volgens de wet van de Staat van herkomst uitvoerbaar is en betekend is geworden;

2° s'il y a lieu, un document justifiant que le requérant bénéficie de l'assistance judiciaire dans l'Etat d'origine.

Article 48

A défaut de production des documents mentionnés à l'article 46, 2° et à l'article 47, 2°, l'autorité judiciaire peut impartir un délai pour les produire ou accepter des documents équivalents ou, si elle s'estime suffisamment éclairée, en dispenser.

Il est produit une traduction des documents si l'autorité judiciaire l'exige; la traduction est certifiée par une personne habilitée à cet effet dans l'un des Etats contractants.

Article 49

Aucune légalisation ni formalité analogue n'est exigée en ce qui concerne les documents mentionnés aux articles 46, 47 et à l'article 48, deuxième alinéa, ainsi que, le cas échéant, la procuration *ad litem*.

TITRE IV. — Actes authentiques et transactions judiciaires

Article 50

Les actes authentiques reçus et exécutoires dans un Etat contractant sont, sur requête, revêtus de la formule exécutoire dans un autre Etat contractant, conformément à la procédure prévue aux articles 31 et suivants. La requête ne peut être rejetée que si l'exécution de l'acte authentique est contraire à l'ordre public de l'Etat requis.

L'acte produit doit réunir les conditions nécessaires à son authenticité dans l'Etat d'origine.

Les dispositions de la section 3 du titre III sont, en tant que de besoin, applicables.

Article 51

Les transactions conclues devant le juge au cours d'un procès et exécutoires dans l'Etat d'origine sont exécutoires dans l'Etat requis aux mêmes conditions que les actes authentiques.

TITRE V. — Dispositions générales

Article 52

Pour déterminer si une partie a un domicile sur le territoire de l'Etat contractant dont les tribunaux sont saisis, le juge applique sa loi interne.

Lorsqu'une partie n'a pas de domicile dans l'Etat dont les tribunaux sont saisis, le juge, pour déterminer si elle a un domicile dans un autre Etat contractant, applique la loi de cet Etat.

Toutefois, pour déterminer le domicile d'une partie, il est fait application de sa loi nationale si, selon celle-ci, son domicile dépend de celui d'une autre personne ou du siège d'une autorité.

Article 53

Le siège des sociétés et des personnes morales est assimilé au domicile pour l'application de la présente Convention. Toutefois, pour déterminer ce siège, le juge saisi applique les règles de son droit international privé.

TITRE VI. — Dispositions transitoires

Article 54

Les dispositions de la présente Convention ne sont applicables qu'aux actions judiciaires intentées et aux actes authentiques reçus postérieurement à son entrée en vigueur.

Toutefois, les décisions rendues après la date d'entrée en vigueur de la présente Convention à la suite d'actions intentées avant cette date sont reconnues et exécutées, conformément aux dispositions du titre III si les règles de compétence appliquées sont conformes à celles prévues soit par le titre II, soit par une convention qui était en vigueur entre l'Etat d'origine et l'Etat requis lorsque l'action a été intentée.

2° voor zover nodig, een document waaruit blijkt dat de verzoeker in de Staat van herkomst vergunning heeft verkregen om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen.

Artikel 48

Bij gebreke van overlegging van de in de artikelen 46, nr. 2, en 47, nr. 2 bedoelde documenten kan de rechterlijke autoriteit voor de overlegging een termijn bepalen of gelijkwaardige documenten aanvaarden, dan wel, indien zij zich voldoende voorlicht acht, van de overlegging vrijstelling verlenen.

Indien de rechterlijke autoriteit zulks verlangt wordt van de documenten een vertaling overgelegd; de vertaling wordt gewaarmerkt door degene die in een van de verdragsluitende Staten daartoe gemachtigd is.

Artikel 49

Geen enkele legalisatie of soortgelijke formaliteit mag worden geëist met betrekking tot de documenten genoemd in de artikelen 46, 47 en 48, tweede lid, alsook, in voorkomend geval, met betrekking tot de procesvolmacht.

TITEL IV. — Authentieke akten en gerechtelijke schikkingen

Artikel 50

Authentieke akten, verleden en uitvoerbaar in een verdragsluitende Staat, worden op verzoek, overeenkomstig de in de artikelen 31 en volgende bedoelde procedure, in een andere verdragsluitende Staat voorzien van het verlof tot tenuitvoerlegging. Het verzoek kan slechts worden afgewezen indien de tenuitvoerlegging van de authentieke akte strijdig is met de openbare orde van de aangezochte Staat.

De overgelegde akte moet voldoen aan de voorwaarden, nodig voor haar echtheid in de Staat van herkomst.

De bepalingen van de derde afdeling van titel III zijn, voor zover nodig, van toepassing.

Artikel 51

Gerechtelijke schikkingen, welke in de loop van een geding tot stand zijn gekomen, en die uitvoerbaar zijn in de Staat van herkomst, zijn op dezelfde voet als authentieke akten uitvoerbaar in de aangezochte Staat.

TITEL V. — Algemene bepalingen

Artikel 52

Om vast te stellen of een partij woonplaats heeft op het grondgebied van de verdragsluitende Staat, bij een van welks gerechten een zaak aanhangig is, past de rechter zijn interne wet toe.

Indien een partij geen woonplaats heeft in de Staat, bij een van welks gerechten een zaak aanhangig is, past de rechter ter vaststelling of zij een woonplaats heeft in een andere verdragsluitende Staat, de wet van die Staat toe.

Evenwel wordt, om de woonplaats van een partij vast te stellen, de nationale wet van die partij toegepast indien volgens deze wet de woonplaats afhankelijk is van de woonplaats van een andere persoon of van de zetel van een autoriteit.

Artikel 53

Voor de toepassing van dit verdrag wordt de plaats van vestiging van vennootschappen en rechtspersonen gelijkgesteld met de woonplaats. Om deze plaats van vestiging vast te stellen, past de rechter evenwel de regels van het voor hem geldende internationaal privaatrecht toe.

TITEL VI. — Overgangsbepalingen

Artikel 54

De bepalingen van dit Verdrag zijn slechts van toepassing op na zijn inwerkingtreding ingestelde rechtsvorderingen en verleden authentieke akten.

Evenwel worden beslissingen, gegeven na de dag van inwerkingtreding van dit verdrag naar aanleiding van voor deze dag ingestelde vorderingen, erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig de bepalingen van titel III, indien de toegepaste bevoegdheidsregels overeenkomen met de regels, voorzien in titel II, of neergelegd in een verdrag dat tussen de Staat van herkomst en de aangezochte Staat van kracht was toen de vordering werd ingesteld.

TITRE VII. — Relations avec les autres conventions

Article 55

Sans préjudice des dispositions de l'article 54, deuxième alinéa, et de l'article 56, la présente Convention remplace entre les Etats qui y sont parties les conventions conclues entre deux ou plusieurs de ces Etats, à savoir :

— la Convention entre la Belgique et la France sur la compétence judiciaire, sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signée à Paris le 8 juillet 1899;

— la Convention entre la Belgique et les Pays-Bas sur la compétence judiciaire territoriale, sur la faillite, ainsi que sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signée à Bruxelles le 28 mars 1925;

— la Convention entre la France et l'Italie, sur l'exécution des jugements en matière civile et commerciale, signée à Rome le 3 juin 1930;

— la Convention entre l'Allemagne et l'Italie sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires en matière civile et commerciale, signée à Rome le 9 mars 1936;

— la Convention entre la République Fédérale d'Allemagne et le Royaume de Belgique concernant la reconnaissance et l'exécution réciproques en matière civile et commerciale, des décisions judiciaires, sentences arbitrales et actes authentiques, signée à Bonn le 30 juin 1958;

— la Convention entre le Royaume des Pays-Bas et la République Italienne sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires en matière civile et commerciale, signée à Rome le 17 avril 1959;

— la Convention entre le Royaume de Belgique et la République Italienne concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires et d'autres titres exécutoires en matière civile et commerciale, signée à Rome le 6 avril 1962;

— la Convention entre le Royaume des Pays-Bas et la République Fédérale d'Allemagne sur la reconnaissance et l'exécution mutuelles des décisions judiciaires et autres titres exécutoires en matière civile et commerciale, signée à La Haye le 30 août 1962,

et pour autant qu'il est en vigueur :

— le Traité entre la Belgique, les Pays-Bas et le Luxembourg sur la compétence judiciaire, sur la faillite, sur l'autorité et l'exécution des décisions judiciaires, des sentences arbitrales et des actes authentiques, signé à Bruxelles le 24 novembre 1961.

Article 56

Le Traité et les conventions mentionnés à l'article 55 continuent à produire leurs effets dans les matières auxquelles la présente Convention n'est pas applicable.

Ils continuent à produire leurs effets en ce qui concerne les décisions rendues et les actes reçus avant l'entrée en vigueur de la présente Convention.

Article 57

La présente Convention ne déroge pas aux conventions auxquelles les Etats contractants sont ou seront Parties et qui, dans des matières particulières, règlent la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions.

Article 58

Les dispositions de la présente Convention ne portent pas préjudice aux droits reconnus aux ressortissants Suisses par la convention conclue, le 15 juin 1869, entre la France et la Confédération helvétique sur la compétence judiciaire et l'exécution des jugements en matière civile.

Article 59

La présente Convention ne fait pas obstacle à ce qu'un Etat contractant s'engage envers un Etat tiers, aux termes d'une convention sur la reconnaissance et l'exécution des jugements, à ne pas reconnaître une décision rendue, notamment dans un autre Etat contractant, contre un défendeur qui avait son domicile ou sa résidence habituelle sur le territoire de l'Etat tiers lorsque, dans un cas prévu par l'article 4, la décision n'a pu être fondée que sur une compétence visée à l'article 3, deuxième alinéa.

TITRE VIII. — Dispositions finales

Article 60

La présente Convention s'applique au territoire européen des Etats contractants, aux départements français d'outre-mer ainsi qu'aux territoires français d'outre-mer.

TITEL VII. — Verhouding tot andere verdragen

Artikel 55

Onverminderd de bepalingen van de artikelen 54, tweede lid, en 56 vervangt dit verdrag tussen de Staten die daarbij partij zijn, de tussen twee of meer van deze Staten gesloten verdragen en overeenkomsten, te weten :

— de Overeenkomst tussen België en Frankrijk betreffende de rechterlijke bevoegdheid, het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, gesloten te Parijs op 8 juli 1899;

— het Verdrag tussen Nederland en België betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, gesloten te Brussel op 28 maart 1925;

— het Verdrag tussen Frankrijk en Italië betreffende de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke en handelszaken, gesloten te Rome op 3 juni 1930;

— het Verdrag tussen Duitsland en Italië betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke en handelszaken, gesloten te Rome op 9 maart 1936;

— de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Bondsrepubliek Duitsland betreffende de erkenning en de wederzijdse tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, scheidsrechterlijke uitspraken en authentieke akten in burgerlijke zaken of handelszaken, gesloten te Bonn op 30 juni 1958;

— het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Italiaanse Republiek betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken, gesloten te Rome op 17 april 1959;

— de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Italiaanse Republiek betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en andere uitvoerbare titels in burgerlijke en handelszaken, gesloten te Rome op 6 april 1962;

— het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland betreffende de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en andere executoriale titels in burgerlijke en handelszaken, gesloten te 's-Gravenhage op 30 augustus 1962,

en voor zover het van kracht is :

— het Verdrag tussen België, Nederland en Luxemburg betreffende de rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, gesloten te Brussel op 24 november 1961.

Artikel 56

De in artikel 55 vermelde verdragen en overeenkomsten blijven van kracht ten aanzien van onderwerpen waarop dit Verdrag niet van toepassing is.

Zij blijven voorts van kracht met betrekking tot voor de inwerkingtreding van dit Verdrag gegeven beslissingen en verleden akten.

Artikel 57

Dit verdrag laat onverlet de verdragen, waarbij de verdragsluitende Staten partij zijn of zullen zijn en die, voor bijzondere onderwerpen, de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen regelen.

Artikel 58

De bepalingen van dit Verdrag maken geen inbreuk op de rechten, welke aan Zwitsers zijn toegekend bij het op 15 juni 1869 tussen Frankrijk en de Zwitserse Confederatie gesloten verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken.

Artikel 59

Dit Verdrag belet niet dat een verdragsluitende Staat zich tegenover een derde Staat, bij een verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, verbindt om een beslissing niet te erkennen, welke, met name in een andere verdragsluitende Staat, gegeven is tegen een verweerder, die zijn woonplaats of zijn gewone verblijf had in het gebied van die derde Staat, indien in een door artikel 4 voorzien geval de beslissing slechts gegrond kon worden op een bevoegdheid als bedoeld in artikel 3, tweede lid.

TITEL VIII. — Slotbepalingen

Artikel 60

Dit Verdrag is van toepassing op het Europese grondgebied van de verdragsluitende Staten, de Franse overzeese departementen en de Franse overzeese gebieden.

Le Royaume des Pays-Bas peut déclarer au moment de la signature ou de la ratification de la présente Convention ou à tout moment ultérieur, par voie de notification au Secrétaire général du Conseil des Communautés Européennes, que la présente Convention sera applicable au Surinam et aux Antilles néerlandaises. A défaut d'une telle déclaration en ce qui concerne les Antilles néerlandaises, les procédures se déroulant sur le territoire européen du Royaume à la suite d'un pourvoi en cassation contre les décisions de tribunaux des Antilles néerlandaises, sont considérées comme des procédures se déroulant devant ces tribunaux.

Article 61

La présente Convention entrera en vigueur le premier jour du Les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général du Conseil des Communautés Européennes.

Article 62

La présente Convention entrera en vigueur le premier jour du troisième mois suivant le dépôt de l'instrument de ratification de l'Etat signataire qui procédera le dernier à cette formalité.

Article 63

Les Etats contractants reconnaissent que tout Etat qui devient membre de la Communauté Economique Européenne aura l'obligation d'accepter que la présente Convention soit prise comme base pour les négociations nécessaires pour assurer la mise en œuvre de l'article 220, dernier alinéa du Traité instituant la Communauté Economique Européenne, dans les rapports entre les Etats contractants et cet Etat.

Les adaptations nécessaires pourront faire l'objet d'une convention spéciale entre les Etats contractants d'une part et cet Etat d'autre part.

Article 64

Le Secrétaire général du Conseil des Communautés Européennes notifiera aux Etats signataires :

- a) le dépôt de tout instrument de ratification;
- b) la date d'entrée en vigueur de la présente Convention;
- c) les déclarations reçues en application de l'article 60, deuxième alinéa;
- d) les déclarations reçues en application de l'article IV du Protocole;
- e) les communications faites en application de l'article VI du Protocole.

Article 65

Le Protocole qui, du commun accord des Etats contractants, est annexé à la présente Convention, en fait partie intégrante.

Article 66

La présente Convention est conclue pour une durée illimitée.

Article 67

Chaque Etat contractant peut demander la révision de la présente Convention. Dans ce cas, une conférence de révision est convoquée par le Président du Conseil des Communautés européennes.

Article 68

La présente Convention, rédigée en un exemplaire unique en langue allemande, en langue française, en langue italienne et en langue néerlandaise, les quatre textes faisant également foi, sera déposée dans les archives du Secrétariat du Conseil des Communautés Européennes. Le Secrétaire général en remettra une copie certifiée conforme à chacun des Gouvernements des Etats signataires.

En foi de quoi les plénipotentiaires soussignés ont apposé leur signature au bas de la présente Convention.

Het Koninkrijk der Nederlanden kan op het tijdstip van de ondertekening of de bekrachtiging van dit Verdrag, of op elk tijdstip nadien, door middel van een kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Raad der Europese Gemeenschappen verklaren dat dit Verdrag van toepassing zal zijn op Surinam en de Nederlandse Antillen. Bij gebreke van een dergelijke verklaring, voor wat betreft de Nederlandse Antillen worden de procedures welke binnen het Europese grondgebied van het Koninkrijk ten gevolge van het instellen van een beroep in cassatie tegen de beslissingen van gerechten van de Nederlandse Antillen gevoerd worden, beschouwd als procedures welke voor deze gerechten worden gevoerd.

Artikel 61

Dit Verdrag wordt door de ondertekenende Staten bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad der Europese Gemeenschappen.

Artikel 62

Dit Verdrag treedt in werking op de eerste dag van de derde maand die volgt op het nederleggen van de akte van bekrachtiging door de ondertekenende Staat, die als laatste deze handeling verricht.

Artikel 63

De verdragsluitende Staten erkennen dat elke Staat die lid wordt van de Europese Economische Gemeenschap verplicht zal zijn te aanvaarden dat het onderhavige Verdrag de grondslag zal vormen bij de onderhandelingen welke noodzakelijk zijn om, in de betrekkingen tussen de verdragsluitende Staten en die Staat, de uitvoering van artikel 220, laatste alinea van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap te verzekeren.

Omtrent de noodzakelijke aanpassingen zal een bijzonder verdrag tussen de verdragsluitende Staten enerzijds en die Staat anderzijds kunnen worden gesloten.

Artikel 64

De Secretaris-Generaal van de Raad der Europese Gemeenschappen stelt de ondertekenende Staten in kennis van :

- a) het nederleggen van iedere akte van bekrachtiging;
- b) de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag;
- c) de ingevolge artikel 60, tweede lid, ontvangen verklaringen;
- d) de ingevolge artikel IV van het Protocol ontvangen verklaringen;
- e) de ingevolge artikel VI van het Protocol gedane mededelingen.

Artikel 65

Het met instemming van alle verdragsluitende Staten aan dit Verdrag toegevoegde Protocol maakt een wezenlijk onderdeel van dit Verdrag uit.

Artikel 66

Dit Verdrag wordt voor onbepaalde tijd gesloten.

Artikel 67

Iedere verdragsluitende Staat kan verzoeken om herziening van dit Verdrag. In dat geval roept de Voorzitter van de Raad der Europese Gemeenschappen een conferentie voor de herziening bijeen.

Artikel 68

Dit Verdrag, opgesteld in één exemplaar, in de Duitse, de Franse, de Italiaanse en de Nederlandse taal, welke vier teksten gelijkelijk authentiek zijn, zal worden nedergelegd in het archief van het Secretariaat van de Raad der Europese Gemeenschappen. De Secretaris-Generaal zendt een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift daarvan toe aan de Regering van elke ondertekenende Staat.

Ten blijke waarvan de onderscheiden gevolmachtigden hun handtekening onder dit Verdrag hebben gesteld.

Fait à Bruxelles le vingt-sept septembre mil neuf cent soixante-huit.

Gedaan te Brussel op zevenentwintig september negentienhonderd acht en zestig.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges,
Voor Zijne Majesteit de Koning
der Belgen,
Pierre Harmel.

Pour le Président
de la République Française,
Michel Debré.

Pour Son Altesse Royale
le Grand-Duc de Luxembourg,
Pierre Grégoire.

Für den Präsidenten
der Bundesrepublik Deutschland,
Willy Brandt.

Per il Presidente della Repubblica Italiana,
Giuseppe Medici.

Voor Hare Majesteit
de Koningin der Nederlanden,
J.M.A.H. Luns.

Protocole

Les Hautes Parties Contractantes sont convenues des dispositions ci-après, qui sont annexées à la Convention :

Article I

Toute personne domiciliée au Luxembourg, atraite devant un tribunal d'un autre Etat contractant en application de l'article 5, 1°, peut décliner la compétence de ce tribunal. Ce tribunal se déclare d'office incompétent si le défendeur ne comparait pas.

Toute convention attributive de juridiction au sens de l'article 17 ne produit ses effets à l'égard d'une personne domiciliée au Luxembourg que si celle-ci l'a expressément et spécialement acceptée.

Article II

Sans préjudice de dispositions nationales plus favorables, les personnes domiciliées dans un Etat contractant et poursuivies pour une infraction involontaire devant les juridictions répressives d'un autre Etat contractant dont elles ne sont pas les nationaux, peuvent se faire défendre par les personnes habilitées à cette fin, même si elles ne comparaissent pas personnellement.

Toutefois, la juridiction saisie peut ordonner la comparution personnelle; si celle-ci n'a pas eu lieu, la décision rendue sur l'action civile sans que la personne en cause ait eu la possibilité de se faire défendre pourra ne pas être reconnue ni exécutée dans les autres Etats contractants.

Article III

Aucun impôt, droit ou taxe, proportionnel à la valeur du litige, n'est perçu dans l'Etat requis à l'occasion de la procédure tendant à l'octroi de la formule exécutoire.

Article IV

Les actes judiciaires et extra-judiciaires dressés sur le territoire d'un Etat contractant et qui doivent être notifiés ou signifiés à des personnes se trouvant sur le territoire d'un autre Etat contractant, sont transmis selon les modes prévus par les conventions ou accords conclus entre les Etats contractants.

Sauf si l'Etat de destination s'y oppose par déclaration faite au Secrétaire général du Conseil des Communautés Européennes, ces actes peuvent aussi être envoyés directement par les officiers ministériels de l'Etat où les actes sont dressés aux officiers ministériels de l'Etat sur le territoire duquel se trouve le destinataire de l'acte. Dans ce cas, l'officier ministériel de l'Etat d'origine transmet une copie de l'acte à l'officier ministériel de l'Etat requis, qui est compétent pour la remettre au destinataire. Cette remise est faite dans les formes prévues par la loi de l'Etat requis. Elle est constatée par une attestation envoyée directement à l'officier ministériel de l'Etat d'origine.

Article V

La compétence judiciaire prévue à l'article 6, 2° et à l'article 10, pour la demande en garantie ou la demande en intervention, ne peut être invoquée dans la République Fédérale d'Allemagne. Dans cet Etat, toute personne domiciliée sur le territoire d'un

Protocol

De Hoge Verdragsluitende Partijen hebben over de volgende bepalingen die als bijlage aan het Verdrag worden toegevoegd overeenstemming bereikt :

Artikel I

Ieder die in Luxemburg woonplaats heeft en met toepassing van artikel 5, nr. 1, voor een gerecht van een andere verdragsluitende Staat is opgeroepen kan de bevoegdheid van dit gerecht afwijzen. Dit gerecht verklaart zich ambtshalve onbevoegd indien de verweerder niet verschijnt.

Een overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter in de zin van artikel 17 heeft, ten opzichte van een persoon die in Luxemburg woonplaats heeft, slechts rechtsgevolg indien deze de overeenkomst uitdrukkelijk en in het bijzonder heeft aanvaard.

Artikel II

Degenen die in een verdragsluitende Staat woonplaats hebben en wegens een onopzettelijk gepleegd strafbaar feit vervolgd worden voor de gerechten van een andere verdragsluitende Staat, welks onderdaan zij niet zijn, zijn, onverminderd aldaar geldende gunstigere bepalingen, bevoegd zich te doen verdedigen door daartoe bevoegde personen, zelfs indien zij niet persoonlijk verschijnen.

Het gerecht dat de zaak berecht kan echter de persoonlijke verschijning bevelen; indien deze niet heeft plaatsgevonden behoeft de beslissing, op de burgerlijke rechtsvordering gewezen zonder dat de betrokkene de gelegenheid heeft gehad zich te doen verdedigen, in de overige verdragsluitende Staten niet te worden erkend, noch te worden tenuitvoergelegd.

Artikel III

Ter zake van de procedure tot verlening van het verlof tot tenuitvoerlegging, wordt in de aangezochte Staat geen belasting, recht of heffing, evenredig aan het geldelijke belang der zaak, geheven.

Artikel IV

De gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken, opgemaakt op het grondgebied van een verdragsluitende Staat, die medegedeeld of betekend moeten worden aan personen die zich op het grondgebied van een andere verdragsluitende Staat bevinden, worden toegezonden op de wijze als is voorzien in tussen de verdragsluitende Staten gesloten verdragen of overeenkomsten.

Tenzij de Staat van bestemming zich daartegen verzet bij een verklaring gedaan aan de Secretaris-Generaal van de Raad der Europese Gemeenschappen, kunnen deze stukken ook rechtstreeks door de deurwaarders van de Staat waar de stukken zijn opgesteld, worden toegezonden aan de deurwaarders van de Staat op welks grondgebied degene, voor wie het stuk bestemd is, zich bevindt. In dat geval zendt de deurwaarder van de Staat van herkomst een afschrift van het stuk aan de deurwaarder, die in de aangezochte Staat bevoegd is het stuk aan degene, voor wie het bestemd is, uit te reiken. Deze uitreiking geschiedt volgens de door de wet van de aangezochte Staat voorgeschreven formaliteiten. De daarvan opgemaakte verklaring wordt rechtstreeks aan de deurwaarder van de Staat van herkomst toegezonden.

Artikel V

De rechterlijke bevoegdheid, voorzien in de artikelen 6, nr. 2, en 10, ten aanzien van de vordering tot vrijwaring of de vordering tot voeging of tussenkomst, kan in de Bondsrepubliek Duitsland niet worden ingeroepen. In deze Staat kan ieder die woon-

autre Etat contractant peut être appelée devant les tribunaux en application des articles 68 et 72, 73 et 74 du Code de procédure civile concernant la *litis denunciatio*.

Les décisions rendues dans les autres Etats contractants en vertu de l'article 6, 2° et de l'article 10 sont reconnues et exécutées dans la République Fédérale d'Allemagne, conformément au titre III. Les effets produits à l'égard des tiers, en application des articles 68 et 72, 73 et 74 du Code de procédure civile, par des jugements rendus dans cet Etat, sont également reconnus dans les autres Etats contractants.

Article VI

Les Etats contractants communiqueront au Secrétaire général du Conseil des Communautés Européennes les textes de leurs dispositions législatives qui modifieraient soit les articles de leurs lois qui sont mentionnés dans la Convention, soit les juridictions qui sont désignées au titre III, section 2 de la Convention.

En foi de quoi les plénipotentiaires soussignés ont apposé leur signature au bas du présent Protocole.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges,
Voor Zijne Majesteit de Koning
der Belgen,
Pierre Harmel.

Für den Präsidenten
der Bundesrepublik Deutschland,
Willy Brandt.

Pour le Président
de la République Française,
Michel Debré.

Per il Presidente della Repubblica Italiana,
Giuseppe Medici.

Artikel VI

De verdragsluitende Staten zullen aan de Secretaris-Generaal van de Raad der Europese Gemeenschappen mededeling doen van de teksten van hun wettelijke bepalingen, die verandering brengen hetzij in de in het Verdrag vermelde artikelen uit hun wetgeving, hetzij in de aanwijzing van de gerechten in titel III, tweede afdeling van het Verdrag.

Ten blijk waarvan de onderscheiden gevolmachtigden hun handtekening onder dit Protocol hebben gesteld.

Pour Son Altesse Royale
le Grand-Duc de Luxembourg,
Pierre Grégoire.

Voor Hare Majesteit
de Koningin der Nederlanden,
J.M.A.H. Luns.

DECLARATION COMMUNE

Les Gouvernements du Royaume de Belgique, de la République Fédérale d'Allemagne, de la République Française, de la République Italienne, du Grand-Duché de Luxembourg et du Royaume des Pays-Bas,

Au moment de la signature de la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des jugements en matière civile et commerciale,

Désirant assurer une application aussi efficace que possible de ses dispositions,

Soucieux d'éviter que des divergences d'interprétation de la Convention ne nuisent à son caractère unitaire,

Conscients du fait que des conflits positifs ou négatifs de compétences pourraient éventuellement se présenter dans l'application de la Convention,

Se déclarent prêts :

1. à étudier ces questions et notamment à examiner la possibilité d'attribuer certaines compétences à la Cour de Justice des Communautés Européennes, et à négocier, le cas échéant, un accord à cet effet;

2. à instituer des contacts périodiques entre leurs représentants.

En foi de quoi les plénipotentiaires ont apposé leur signature au bas de la présente Déclaration commune.

Fait à Bruxelles, le vingt-sept septembre mil neuf cent soixante-huit.

Pierre Harmel.
Willy Brandt.

Michel Debré.
Giuseppe Medici.

GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING

De Regeringen van het Koninkrijk België, van de Bondsrepubliek Duitsland, van de Franse Republiek, van de Italiaanse Republiek, van het Groothertogdom Luxemburg en van het Koninkrijk der Nederlanden,

Op het ogenblik van de ondertekening van het Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken,

Geleid door de wens een zo doeltreffend mogelijke toepassing van de bepalingen van dit Verdrag te verzekeren,

Verlangende te voorkomen, dat verschillen in uitlegging van het verdrag afbreuk doen aan de eenheid van dit Verdrag.

Zich ervan bewust dat zich bij de toepassing van het Verdrag eventueel positieve of negatieve bevoegdheidsgeschillen kunnen voordoen,

Verklaren zich bereid :

1. deze vraagstukken te bestuderen en met name de mogelijkheid te onderzoeken om bepaalde bevoegdheden toe te kennen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en, voor zover nodig, over een daartoe strekkende overeenkomst te onderhandelen;

2. periodiek overleg tussen hun vertegenwoordigers te doen plaatsvinden.

Ten blijk waarvan de onderscheiden gevolmachtigden hun handtekening onder deze Gemeenschappelijke Verklaring hebben gesteld.

Gedaan te Brussel, op zevenentwintig september negentienhonderd achtenzestig.

Pierre Grégoire.
J.M.A.H. Luns.